

attinet ad pœnalitatem, defumatur, vt est de fide, & colligitur ex Concil. Trid. sess. 6. can. 30. tradit Bonauen. in 4. dist. 20. n. 34. vbi Ouand. prop. 4. & dist. 44. prop. 18. Hæc autem consideratio non solum obriuit in eum sensum ne restitutionis dilatio hæredibus iniunctæ animæ defuncti, noceat, sed ad affectum etiam vt nec profit, quasi sit in causa, vt citius, vel tardius à pœna purgatorij eripiat. Aduertimus namque restitutionis opus ab hærede præstitum non posse considerari satisfactorium tanquam gestum à defuncto, cum defunctus sit extra viam merendi: vnde nullo modo ad hos terminos adaptari potest *reg. qui per alium, & reg. potest quis per alium, hoc tit. & lib.* quatenus verò restitutionis opus consideratur ipsius hæredis, iustitiæ opus est, quod licet moraliter sit bonum, ac proinde habeat rationem meriti, hoc tamen quoad ipsum hæredem considerari debet, non verò quoad defunctum, cui in alio seculo existentis sola opera fidei dilectionis charitatis, per modum suffragij opitulatur, iuxta illud 2. Mach. c. 12. Sancti, & salubris cogitatio est pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur, iuncto illo Danielis, peccata tua eleemosynis redime, cap. medicina, de penit. dist. 1. in in sensum Sacrificia, & oblationes pro defunctis continent satisfactionis rationem, de quo Conc. Trid. sess. 25. in decreto de purg. & sess. 14. c. 8. anima defunctorum 13. q. 2. At dici nequit quod restitutio cum sit merus actus iustitiæ ab hærede gestus tendens in propriam ipsius deobligationem, per modum suffragij in commodum defuncti offeratur, teneatur enim hæres ciuilitè, & naturaliter ex delicto defuncti ad damnum datum, etiam si nihil ad ipsum ex delicto perueniat, nec lis cum defuncto fuerit contestata, inspecta æquitate canonica, vt notant Doctores omnes, in d. cap. in litteris, cap. fin. de sepultura cap. tua nos, de vsuris cap. Episcopus qui si lior 12. q. 2.

8 Ad text. verò in d. cap. in litteris, de raptoribus, respondetur dupliciter intelligi posse, primò legendo iuxta veriorẽ litteram prædicta verba non in numero singulari, nempe valeat, ita vt ad defunctum, sed in plurali, nempe valeant, ita vt ad ipsos hæredes referantur, quibus Pontifex iubet, vt compellantur restituere, in quem sensum non improprie accipitur verbum peccatum, pro reatu ad pœnam æternam, quo hæredes tenentur ex culpa mortali interim dum non restituerunt, iuxta verba D. August. in c. si res aliena 14. q. 6. & in hac nostra reg. quæ similia sunt, & in eundem sensum accipiendam, quam litteram esse efficacem in originali, & antiquioribus codicibus contentam aduertit Abb. in eodem cap. in litteris num. 4. licet vulgarem magis communem dicat. Potest etiam intelligi text. ille retenta vulgari littera referendo prædicta verba in numero singulari ad defunctum, ita vt opus restitutionis proferat eundem, vt citius liberetur à reatu pœne temporalis, non per se directè, & immediatè, sed per accedens, seu per indirectum, quia cum in eo text. corpus defuncti si non de iure, vt text. indicat in in mandatum saltem de facto careat ecclesiastica sepultura, idque non sine colore fundamẽti, cum agat text. de defuncto incendiario manifestum, qui regulariter, absque praua satisfactione non absoluitur, nec potitur ecclesiastica sepultura, ex text. in cap. super eo, eodem tit. iunctis notatis per Doctores in cap. ex parte 13. de verborum signific. cap. venerabilibus 6. porro vers. fecit autè, de sent. excom. hoc lib. atque ita denegata interin ecclesiastica sepultura priuatur precibus, suffragiis, & oblationibus in funere fieri solitis, & in posterum, iuxta d. c. super eo, Clem. 1. de sepul. merito præcipit Pontifex vt hæredes restituant, quia licet opus tertij per se directè ad satisfac-

ciendum pro defuncto non tendat, est tamen in causa, vt corpus sepultura restituitur, & ex consequenti anima defuncti suffragiis, & oblationibus iuuetur, quæ continent rationem satisfactionis natura sua, atque ita profunt, vt citius anima à reatu pœne temporalis liberetur, vt text. habet.

In gloss. Peccatum. ibi, quod est peccatum, delictum, 9. & crimen, inter hac secundum Aug. est differentia. Sec. Vide Iacob. de Grassi in aureis decis. p. 1. lib. 14. c. 14. num. 2.

In ead. gloss. ibi, Etiam si res illa casu perierit sine culpa sua, &c. Notatur ad hoc, quod ille, qui furto, vel rapina, seu alia iniusta acceptioe rem habuit alienam, cuius dominium non acquisiuit, teneatur eam domino restituere, non tantum ratione rei acceptæ, sed ratione iniuste acceptationis, quod quod si res illa sic ablata pereat, etiam si fine leuissima culpa eius, qui eam detinet, sed fortuito, teneatur nihilominus restituere, quia qui sic accepit à die acceptationis dicitur esse in mora, vnde ei imputatur omnis casus fortuitus: ita docent S. Thom. 2. 2. q. 62. art. 6. Soc. de iust. lib. 4. q. 7. art. 2. Syluest. in sum. verbo furum q. 16. Medin. in C. de restit. q. 6. Couar. hic p. 2. §. 6. num. 1. Nauar. in man. cap. 17. num. 26. bene Valq. in episc. de rest. cap. 5. §. dub. 11. num. 64. & 65. vbi num. 66. subdit quod si res perit eo modo, quo erat peritura apud dominum, & ita moraliter intelligitur futurum, tunc non teneatur fur, vel alius, qui iniuste acceperat, & detinebat aliquid, domino satisfacere pro re perempta.

In gloss. Restituitur. ibi, quod dicit de restitutione, intelligitur, nisi sit, cui facienda restitutio, liberaliter remitteret, quia satisfactum intelligitur. Ita Mex. in tract. iussu panis concl. 6. num. 59. Titac. de reuocatu tit. 1. ad fin. num. 153. Couar. hic part. 2. in princ. num. 5. & p. 3. §. 1. num. 2. Nauar. in man. cap. 17. num. 7. vbi num. 66. ampliat etiam si pecunia, seu aliquid remittenti pizentialiter non offeratur. Limita nisi remissio aliquo modo inuoluntaria sit, vt si quis fraudulenter paupertatem stimulet, aut impotentiam, debitum neget, aut soluere recuset, nisi pars aliqua remittatur, tunc enim talis remissio tanquam non spontanea, sed quodammodo coacta à restitutione non exculat, vt per Caiet. 2. 2. q. 62. art. 6. Soc. lib. 4. de iust. quest. 6. art. vlt. Mercad. de contrail. lib. cap. 12. ante fin. Sic sanè remissiones, & pacta per quæ decedentes foro cedentes confecta paupertate cum possint solidum, vel aliquid amplius soluere, partem debiti consequuntur, in foro conscientie nihil profunt, vt per Mercad. vbi sup. quinimmo & in foro exteriori directè fraude ad partem taliter remissam agi potest, Alex. & Iaf. per text. ibi in l. vlt. ff. de condit. ab turp. causam, Strach. de mercat. tit. de decedentib. p. 6. n. 1. Pinel. in l. 2. C. de rescind. vendit. part. 2. c. vltim. n. 7. Mench. in sequent. c. 93. num. 13.

In ead. gl. ibi, Cuius autem expensu mitti debeat ad eos si sint remoti, &c. In hac q. ex sententia Caiet. 2. 2. q. 62. art. 5. circa solut. ad 3. & Soc. de iust. lib. 4. q. 7. art. 3. circa solutionem tertij argum. D. Thom. quos refert & sequitur Valquez d. opus de restit. cap. 1. dub. 10. num. 26. dicendum est quod expensis eius, qui iniuste rem accepit, & detinet, restituenda est, & remittenda ad dominum vbicumque fuerit, additque Couar. hic p. 1. in initio num. 7. quod in hac restitutione absenti satisfactio illud certum est quod quando debitor à loco recessit, vbi creditor erat, & mansit, cui restitutio erat facienda, tunc simpliciter teneatur in omni euentu suis sumptibus debitor rem restituendam ad dominum mittere, cum ipse recesserit à loco vbi facere debuit restitutionem, sed quid dicendum

dum quando creditor ipse recessit loco in quo res subfata est, & erat antea restituenda, distinctione rem componit Valg. d. cap. 10. dub. 1. num. 28.

- 13 In ead. gloss. ibi, si vero nescitur a quo, pauperibus erogabitur providentia Episcopi. Ita Couar. hic par. 3. §. 1. n. 2.
- 14 In ead. gloss. ibi, Item dico id verum cum turpiendo versatur ex parte recipientis tantum, si vero ex parte utriusque, & transferat dominum, nec restituitur competit, nec restituitur danti, sed pauperibus erogabitur. Ita Paul. Comitoli. respons. moral. lib. 3. q. 5. Vnde data ob turpem causam, veluti ob homicidium perpetrandum, &c. non esse danti restituenda, sed pauperibus eroganda, tenent Cou. hic p. 2. §. 2. num. 7. vers. ex tertis. Sanch. de matr. lib. 6. diff. 20. n. 7.
- 16 In ead. gl. ibi, quia satisfactum intelligitur qualitercumque satisfaciatur, &c. Notatur ad hoc, quod verbum restituitur, in hoc text. & iuribus similibus non proprie, sed late sumpto vocabulo acceptum satisfactionem comprehendit, vt per Cou. hic p. 2. in initio n. 2. Nau. in man. c. 17. n. 11. Ledelm. in 2.4. q. 18. in princ. Sor. de iustit. lib. 4. q. 6. a princ.

tiam ex parte penitentis, adiuncta Confessione sacramentali, non sufficit ad remissionem culpae, ostenditur, & n. 18.

REGULA V.

Peccati venia non datur nisi correctio.

DEsumitur ex cap. legator 2.4. q. 2. cum aliis exor. 1. nant Sor. in 4. diff. 17. q. 2. art. 6. V.ega in Concil. Trident. lib. 15. cap. 19. Ledelm. 1. p. q. 2. art. 5. col. antepenult. Ratio est, quia venia reatus ad penam aeternam insurgentis ex peccato actuali de quo hic, non datur nisi ei, qui ex sua parte convenientem adhibet preparationem per motum liberi arbitrij: at solus correctus, seu penitens ex sua parte convenientem adhibet preparationem per motum liberi arbitrij. Igitur, &c. Probatur ex infra dicendis.

Pro totius igitur materiae cognitione, & huius regulae intellectu primo praemittendum est, quod peccatum in hac regul. accipitur pro reatu ad penam aeternam, vt in reg. precedenti notauimus. Parec, nam reatus ad penam temporalem si insurgit ex peccato veniali absque correctione, de qua hic, id est, absque penitentia pro qua correctio accipitur in hac regul. ex infra dicendis, remitti potest. D. Thom. 3. p. q. 83. defendit, & declarat Sor. in 4. diff. 1. q. 2. art. 1. Si vero insurgit ex iplorem peccato mort. nec etiam per correctionem, id est, per penitentiam semper remittitur, vt probant text. in cap. si peccatum, & in cap. nullus. & in cap. si de peccatis diff. 1. Conc. Trid. sess. 6. de iustificatione. 30. D. Thom. ubi sup. q. 86. art. 4. Sor. d. loco q. 1. art. 4. cum seqq. Valquez de peccatis q. 87. art. 3. Valent. rom. 4. diff. 7. quass. 4. puncto 2. alij apud Bonnac. de Sacram. diff. 5. q. 6. sect. 1. puncto 4. Adde quod reatus ad penam aeternam, de quo hic agitur, iuxta supradicta, intelligendus est de reatu proveniente ex peccato actuali, nam reatus proveniens ex peccato originali, id est, ex eo quod ex labe primi parentis per quidam regeneratiuam motionem in nos transit, D. Thom. 2. 2. q. 8. art. 1. cum non sit voluntarium voluntate personae, sed tantum voluntate eiusdem primi parentis per regenerationem, id est, per Baptismum absque correctione, id est, absque penitentia, de qua in hac regula, remittitur, cap. si missimè, cap. ex quo cum multis aliis de consec. dist. 4. Nec ad rem facit quod reatus insurgens ex peccato originali saltem in adultis lapsis absque correctione, id est, absque penitentia, non remittitur, iuxta illud Act. 2. penitentiam agite, & baptizetur unusquisque vestrum, probat text. in cap. omnis cum seq. eadem. diff. 4. resoluit D. Thom. dicto loco q. 6.9. art. 7. Sor. ubi supra diff. 6. q. 1. art. 7. respondetur enim id per accidens contingere, quia scilicet implicat contradictionem quod reatus insurgens ex peccato originali remittatur, & maneat reatus ad penam aeternam insurgens ex peccato actuali, vt egregia ratione ostendit Pont. in cap. 3. §. sed adhuc de Baptismo. Vnde in ordine ad reatum ex peccato actuali quasi ad antecedens per accidens necessarium correctio, seu penitentia requiritur: at verò per se & in ordine ad ipsum reatum, qui provenit ex peccato originali, correctio, seu penitentia non requiritur, immo reatus ille sola virtute Sacramenti regenerationis, nempe Baptismi remittitur, d. cap. si missimè, d. cap. 3. §. verum, Resen. Cast. & Sor. citati per Cou. in cap. alma mater p. 1. §. 10. n. 15. Luyf. Turrian. de Gratia opusc. 8. diff. 3. dub. vult. & alios, quos refert & sequitur Bonacin. in sp. sua vniuersa tract. de Gratia q. 4.

Secundo praemittendum est quoddam reatu venia multipliciter

SUMMARIVM.

- 1 Peccati venia non datur nisi correctio.
- 2 Peccatum in hac reg. accipitur pro reatu ad penam aeternam.
- 3 Reatus ad penam aeternam, provenit ex peccato actuali in terminis huius reg.
- 4 Peccatum originale non est voluntarium voluntate personae, sed tantum voluntate primi parentis.
- 5 Reatus insurgens ex peccato originali saltem in adultis lapsis absque correctione, id est, absque penitentia, non remittitur.
- 6 Venia multipliciter accipitur.
- 7 Remissio culpae, id est, reatus ad penam aeternam, non datur sine gratia infusione.
- 8 Lapsus necessaria est gratia actualis, excitans atque adiuvans.
- 9 Gratia gratis data, seu proveniens, & gratia excitans atque adiuvans secundum suam essentiam non sunt plures, sed una tantum, qua distinguitur per diversos effectus.
- 10 Gratia gratum faciens, est habitus quidam supernaturalis, quem Deus infundit animabus nostris, per quem grati sumus, vivimus, & quasi consubstantiamur Deo per charitatem.
- 11 Lapsus nulla dari potest conveniens preparatio per motum liberi arbitrij in ordine ad veniam, seu remissionem culpae consequendam, nisi ipsi sumet lapsus correctio.
- 12 Culpae venia, seu remissio non datur sine infusione gratiae gratum facientis in qua nostra iustificatio consistit.
- 13 Correctio, seu penitentia duplex est, altera formata & perfecta, qua appellatur contritio, altera informis, & imperfecta, qua dicitur attritio.
- 14 Correctio, seu penitentia quando charitate perficiatur, & ita quando sit contritio, & quando sine charitate sit, ac prout sit attritio, ostenditur.
- 15 Contritio sine Confessione sacramentali saltem in voto non sufficit ad consequendam veniam, seu remissionem culpae.
- 16 Baptismi copia ubi deest applicatio Passionis Christi in ordine ad remissionem culpae originalis, quantum sine Sacramento, non tamen sine voto Sacramenti, fieri potest.
- 17 Attritio cum aliquo impedimento seu obice ad gra-

tripliciter accipitur, scilicet pro impunitioe pœnæ in foro exteriori in cap. denique dist. 4. de quo gloss. 1. & Doctores hic, pro remissione reatus ad pœnam temporalem in hoc seculo, vel in purgatorio luendam. *Extram. 2. ibi. plenissimum veniam, de poenit. inter communi.* & passim alibi, nihilominus tamen in presenti accipitur pro remissione culpæ, id est, reatus ad pœnam æternam, ut diximus supra. Notandum est autem quod remissio culpæ, id est, reatus ad pœnam æternam, non datur sine gratiæ infusione. Patet, nam remissio culpæ, id est, macula, & reatus ad pœnam æternam, præsupponit eum, quem antea Deus oderat, & qui pœna æterna dignus erat, ex dictis in reg. præcedente, nunc ab ipso Deo iam diligere, & iam vita æterna dignum esse, ut inter omnes convenit; at hoc non potest esse nisi per gratiæ infusionem, per quam homo fit gratus Deo, & dignus vita æterna, ut statim explicabitur. Igitur, &c. atque ita in specie D. Thom. 1. 2. q. 13. art. 4. huiusmodi verò gratiæ infusio, quæ est iustificatio, seu reparatio lapsi, quamvis sit opus Dei, non hominis, iuxta illud Pauli ad Roman. 3. *Vnus est Deus, qui iustificat, & rursus cap. 9. Non volentis, nec percurrentis, sed miserentis est Dei,* nihilominus tamen ex parte ipsius lapsi necessaria est conveniens sui ipsius reparatio per motum liberi arbitrii. Concil. Trid. sess. 6. cap. 5. explicat D. Thom. ubi supra q. 11. art. 2. iuvat illud *Prover. 16. hominis est animam reparare,* & sententia D. Augustini. de verbo Apostoli. *ferm. 13. Qui fecit te sine te, non iustificat te sine te.*

Ad hanc convenientem præparationem necessaria est ipsi lapsio in primis gratia actualis, quæ est specialis quidam concursus, seu auxilium, & dicitur gratia gratis data, id est, nullis meritis præcedentibus concessa, D. Thom. ubi supra q. 11. art. 1. dicitur etiam gratia proueniens, quia præparationem ipsam singulari Dei beneficio antecedit. Concil. Trident. dicto loco, D. Thom. ubi proxime art. 3. Deinde necessaria est ipsi lapsio gratia excitans, atque adiuvans, quæ est etiã quidam concursus, seu auxilium, quod, postquam à gratia proueniente moti sumus, voluntatem nostram confirmat, & faciliorem operandi præbet. Dicitur gratia excitans atque adiuvans quia nos excitat, atque adiuvat ad progrediendum in dicta præparatione, Concil. Trident. ubi supra. Dicitur etiam gratia cooperans, quia nobiscum in ordine ad illum effectum cooperatur, id est, simul operatur. Hæc autem gratia gratis data, seu proueniens, & gratia excitans atque adiuvans secundum suam essentiam non sunt plures, sed vna tantum, quæ distinguitur per duos effectus, percutiendi scilicet, & cooperandi, ex D. Thom. d. art. 3. ad 2. Post hanc igitur præparationem, seu in ea ipsa infunditur gratia gratum faciens, quæ est habitus quidam supernaturalis, quem Deus infundit animabus nostris, per quem grati sumus, vnum, & quasi consubstantiamur Deo per charitatem, D. Thom. ubi supra art. 1. August. & Vega, quos citat Covar. in cap. alma mater 1. part. 5. a. num. 2. & in hac consistit lapsi iustificatio, seu reparatio, quæ est venia, id est, remissio culpæ, de qua hic, Concil. Trid. dicta sess. 6. cap. 7. Colonienf. Concil. in tract. de sacrament. poenit. fol. 91.

Tertio præmittendum est quod nulla dari potest in lapsio conveniens preparatio per motum liberi arbitrii in ordine ad veniam, seu remissionem culpæ consequendam, nisi ipsiusmet lapsi correctio. Patet, nam correctio in lapsio per motum liberi arbitrii duo importat, scilicet detestationem peccatorum, & propositum amplius non peccandi. Sic aliàs correctio generaliter, & in quocunque actu importat status,

qui corrigitur, improbationem, seu detestationem, & propositum amplius non faciendi, &c. ut patet, atque nulla dari potest in lapsio conveniens preparatio per motum liberi arbitrii in ordine ad veniam, seu remissionem culpæ consequendam, nisi detestatio peccatorum, & propositum amplius non peccandi, 1. Probat, quia venia, seu remissio culpæ non datur sine infusione gratiæ gratum facientis, in qua nostra iustificatio consistit, ex dictis in præmissis præcedenti, & constat quod nulla dari potest in lapsio conveniens preparatio per motum liberi arbitrii in ordine ad infusionem gratiæ gratum facientis, quàm detestatio peccatorum, & propositum amplius non peccandi; patet, nam per peccatum lapsus ad creaturas inordinate conuersus est, & à Deo auertit, ex dictis reg. præcedenti, & nullus est conueniens modus, ut per gratiam gratum facientem gratia fiat, vniatur, & quasi consubstantietur Deo, quàm si per detestationem peccatorum à creaturis auertat, & per propositum non peccandi ad Deum conuertatur, ut patet, & ex August. probat D. Thom. 1. 2. q. 13. art. 5. Igitur, &c. Sic sane correctio, de qua hic, nihil aliud est quàm penitentia, quippe cum penitentia proprie nihil aliud sit, quàm detestatio peccatorum cum proposito amplius non peccandi, c. 1. de poen. dist. 3. declarat Sor. in 4. dist. 14. quest. 2. a. 1. col. 3. & dicitur oritur.

Correctio autem, seu penitentia duplex est, altera formata, & perfecta; altera verò informis, & imperfecta. Formata, & perfecta dicitur illa, quæ charitate perficitur, & appellatur contritio, cap. charitas, vers. item sine charitate, de poenit. dist. 3. docet Concil. Trid. sess. 14. cap. 4. Informis verò, & imperfecta dicitur illa, quæ sine charitate est, & appellatur attritio, Concil. Trid. dicto loco D. Thom. in 4. dist. 17. quest. 2. art. 1. & in loco Sor. ad q. art. 5. Caset. ad 3. part. 1. q. de contrit. Victor. de Sacram. in 110. Bonac. de Sacram. dist. 5. q. 3. punct. 4. n. 11. Ad cognoscendum autem quando correctio, seu penitentia charitate perficitur, & ita quando fit contritio, quando sine charitate fit, & ita quando fit attritio, quinque differentie assignantur à Sor. d. art. 5. quatuor refert Ledesin. 1. p. quest. 32. art. 3. sed duæ priores quæ tantum nostro proposito deserviunt, non satis rem absoluisse videntur, tertia dum ait attritionem ex viribus naturalibus elici posse, est contra Concil. Trid. ubi supra, expresse docens attritionem donum Dei esse, & Spiritus sancti impulsu; duæ tandem posteriores distinguunt contritionem, & attritionem circa ea, quæ sunt ex parte Dei, nepe circa gratiæ infusionem, nos verò agimus de distinguenda contritione ab attritione circa ea, quæ sunt ex parte penitentis. Dicendum tamen nobis est quod correctio, seu penitentia formata, & ita contritio in eo differt à correctione, seu penitentia informi, & ita ab attritione, quod contritio tres habet speciales perfectiones, prima est circa detestationem peccatorum, hoc est, circa dolorem cordis, ut scilicet sit dolor maximus appreciativus, ita quod penitens super omnia, quæ sunt odibilia, sua peccata detestatur, D. Thom. quodlib. 1. art. 9. Sor. ubi proxime art. 4. Victor. ubi supra num. 100. Nauar. in manual. c. 1. num. 21. Secunda est circa obiectum, ut scilicet sit propter offensam Dei, ita quod non metus penarum, non vetitundia, aut peccati turpiditas, sed sola offensæ Dei sit potissima causa illius doloris, Adrian. in 4. de poenit. q. 1. vers. sublatum, Medina de poenit. tract. 1. cap. 4. Sor. d. art. 5. Victor. d. loco num. 118. Tertia est circa propositum non peccandi, ut scilicet sit fortissimum, ita quod penitens proponat se pro nullate mundi peccatorum, D. Thom. d. art. 9. Nauar. dicto loco. Per contrarium verò correctio, seu penitentia, quæ charitate

ritate non perficitur, & ita attritio non habet illas tres perfectiones, nam est præferat detestationem peccatorum, & ita dolorem cordis, iuxta supradicta; non tamen est appetitui, id est, super omnia odibilia, nec est potissimum propter offensam Dei, sed propter inferni penas, vel alia incommoda, rursus etiam si impoteret propositum non peccandi iuxta *supra* resoluta, non tamen ita firmum, ut pro nulla re mundi, &c. sicut omnes fatentur. Hinc fit quod licet correctio, penitentia, seu contritio in comuni definiantur quod sit detestatio peccatorum cum proposito amplius non peccandi, ut *supra* notauimus, particulariter tamen correctio, penitentia, seu contritio formata, & perfecta definitur potest, ut sit detestatio peccatorum, maxime appetitui propter offensam Dei, cum firmissimo proposito non peccandi; correctio verò, penitentia, seu contritio informis, & imperfecta quamvis sit detestatio peccatorum, non tamen maxime appetitui, propter penas inferni, vel alia incommoda cum proposito, licet non ita firmo, &c.

- 15 Ex quibus consequitur correctionem, seu penitentiam formalem, & ita contritionem sine Confessione sacramentali saltem in voto, non sufficere ad consequendam veniam, seu remissionem culpæ, nā quando Confessio commodè adhiberi non potest, quāvis applicatio Passionis Christi in ordine ad veniam seu remissionem culpæ de qua *hic*, per correctionem, penitentiam, seu contritionem formatam sine sacramento in te fieri possit, fieri tamen non potest sine sacramento in voto, hoc est, sine voluntate, seu desiderio Confessionis sacramentalis, secundum S. Thom. 3. p. q. 83. a. 5. *Sor. ubi proxime*, concl. 1. docet Conc. Trid. *sess. 6. cap. 1. 4.* Sic aliis ubi debet copia Baptismi, appellatio Passionis Christi in ordine ad remissionem culpæ originalis quamvis sine Sacramento, non tamen sine voto Sacramenti, hoc est, sine voluntate, seu desiderio Baptismi, fieri potest, *cap. de iur. 4. ibi*, propter Sacramenti fidem, de Baptismo, D. Th. *ubi proxime* q. 68. a. 2. *Sor. ubi sup. dist. 5. q. unica*, & alij communiter, teste Bonac. de Sacram. disp. 5. q. 5. *sect. 1. puncto 7. n. 1.*

- 17 Hinc etiam fit ut correctio, seu penitentia informis, & ita attritio cum aliquo impedimento, seu obice ad gratiam ex parte penitentis, adiuncta Confessione sacramentali sufficiat ad remissionem culpæ, de qua *hic*, ut tenent gl. *ult. in c. ult. de pan. dist. 3.* D. Th. in 4. dist. 17. q. 3. a. 4. Caiet. in opus. de Confessione q. 5. *Sor. in 4. dist. 18. q. 3. art. 2. & 3. Martin. Ledesim. 2. 4. q. 8. art. 1.* Cou. in c. *alma* p. 1. §. 4. n. 3. Nauar. in *man. c. 9. n. 10.* Soar. Nugn. Pelant. & alij, quos refert, & sequitur Bonac. de Sacram. disp. 1. q. 6. art. 1. *puncto 6.* Probat ex eo, quia Confessio in prædictis terminis quoad sui substantiam, & essentiam valida fuit, et non statim, & præfenti, saltem ex postfacto, nimirum cessante impedimento, seu obice ad gratiam, & remissionem operatur. Patet, nam alioquin validitas nihil omnino operaretur, & Sacramentum otiosum esset, quod nullo modo dicendum est, igitur, &c. Deinde eadē ratio est in sacramento Confessionis in ordine ad culpam actuale, quæ in sacramento Baptismi in ordine ad culpam originale, iuxta ea quæ resoluunt DD. per text. *ibi in cap. 2. cum multis ibid. de pan. dist. 1.* atque Baptismus cum impedimento, seu obice ad gratiam susceptus, et non statim, & præfenti, saltem ex postfacto, nimirum cessante obice, gratiam confert, & remissionem operatur, ut probat text. aliis difficilis in cap. *tunc valeret*, de *confec. dist. 4.* Igitur, &c.

- 18 His tamen non obstantibus contrariam partem negatiuam tenent Card. S. Sixti, & communis in d. c. *ult. Mai. in 4. dist. 17. q. 3.* & 9. Adrian. q. 4. de Con-

sess. dub. 9. Medin. in C. de Confessione p. de Confessione filia, Valq. de pan. q. 9. 2. art. 3. dub. 4. ubi alios refert, quorum sententia longe tutior est, & probatur, quæ ex correctio, seu penitentia informis, & ita attritio cum impedimento, seu obice ad gratiam adiuncta sacramentali Confessione saltem ex postfacto gratiam conferret, vel esset ex absolute, quæ de præfenti, id est, tunc temporis fit, vel ex absolute, quæ ex postfacto, id est, postquam impedimentum, seu obice ad gratiam cessauerit, indulgetur, atque ex neutra, &c. de prima patet, quia absolutio sacramentalis est actus legitimus, id est, suam secum executionem trahens, Ioan. 20. *quorum remiseritis*, &c. & vti talis suum effectum, nempe gratiam ipsam suspensam habere non potest, *reg. altus 50. infra hoc tit. ubi notauimus*, de secunda absolute itidem patet, quia nihil potest operari circa remissionem culpæ, quam penitens tunc temporis non confiteretur, iuxta *reg. d. de qua res. de indic. Igitur*, &c. Ad argumenta verò in contrarium respondentur, & ad primum negando maiorem, nam in prædictis terminis Confessio quoad sui substantiam nulla est, nec fit cum verâ detestatione peccatorum, nec cum vero proposito amplius non peccandi, neutrum enim habet ille, qui peccata non relinquit; sed in eorum occasionibus persistit. Ad text. verò in d. cap. *tunc valeret*, respondetur pro ut colle. ad eundem.

SVMMA RIVM.

- 1 Nemo potest ad impossibile obligari.
- 2 Impossibile quod dicatur ostenditur.
- 3 Condicio impossibilis quæ vel à natura, vel absolute talis est, tam ab ultimis voluntatibus, quam à matrimonio reuocatur, & declaratur n. 5.
- 4 Conditiones inflexiles ab ultimis voluntatibus, & matrimonio an, & quando reuocantur, ostenditur.

REGVLA VI.

Nemo potest ad impossibile obligari.

Desumitur ex l. si quis in gravi, in princ. ubi Bart. ff. ad Syllan. l. si stipular. ff. de verb. oblig. 1. Paulus ff. quæ sent. sine appell. rescind. l. impossibile ff. de regul. iur. §. impossibile, Instit. de hered. instit. tradunt Thom. de Thomasset reg. 194. *Surd. decis. 287. n. 21.* Flamin. Paris. de resign. benefic. tom. 2. lib. 1. §. 13. n. 8. Bellet. disquisit. cleric. p. 1. *tit. de clerico debitor*, §. 1. n. 4. Ratio est quia cum omnis obligatio consistat in dando, vel faciendo, l. 2. in princ. ff. de verb. obligat. l. 3. ff. de action. & obligat. impossibile autem de facto, vel de iure à nemine fieri possunt, ut *infra* ostenditur merito disponitur, ut nemo ad aliquod impossibile possit obligari, siquidem obligari & obligari ad impossibile sunt repugnantes, quam rationem ex Monacho intendit glossa l. hic, & alij in d. lege. impossibile.

Impossibile iure nostro dicitur omne illud, quod inspecta humana potentia fieri nequit ab vilo mortali, siue quia natura impedit ne fiat, l. continum 137. §. illud ff. de verb. obligat. siue quia à iure prohibetur, id est, quia inspecto iure naturali, diuino vel humano, & ita moraliter fieri non potest, l. filius in fine. ff. de condit. institut. cap. faciat, & ibi gloss. 2. x. quæst. 2. resoluit Gerard. singul. 82. Vnde licet varias species impossibilium referat glossa l. hic, & Doctores in dicto §. impossibile, Instit. de hered. instit. & in princ. Instit. de iur. stipular. tamen omnes reducantur ad duas

duas species, scilicet ad impossibile de facto, sub quo ad impossibilitatem de natura, & perplexa continentur, & ad impossibile de iure, cuiusmodi est turpe, & inhonestum, ut probat *cap. vlt. de paitis, cap. c. i. de iuramtu, de receptis*, quo fit ut licet ea, quae sunt difficilia dicantur in iure, l. 2. ubi gl. refert similes, ff. de ius qua op., cum aliis adductis per Cast. de lege pœnalis lib. 1. c. 1. fol. 4. tamen proprie iuxta hanc materiam impossibilia sunt illa, quae in se sunt infactibilia, & ita quibus factum, vel ius repugnat, nec ab illo fieri possunt. Difficilia verò, quae licet in se sint factibilia, tamen propter defectum personae fieri nequeunt, ut explicat Iurecons. in d. q. illud, ubi Aret. in princ. l. vlt. ff. de altionib. empi.

3 Inter has autem impossibilitatum differentias illud observandum discrimen quòd impossibilis conditio, quae vel à natura, vel absolute talis est, tam ab ultimis voluntatibus, quàm à matrimonio reiciitur sine controuersia ex coniectura voluntatis dispositionum l. 3. ff. de cond. & demonstr. d. q. impossibilis, c. vlt. de cond. appo. Molin. de primog. lib. 1. cap. 12. num. 36. alter Molin. Theolog. de iustit. trakt. 2. d. 206. concl. 2. Sanch. de matr. lib. 5. d. 4. num. 7. quia in illis iusta impossibilitatis ignorantia dari non potest, tum quia earum euentus inanis est. Vnde matrimonium tali conditione impossibili reiecta statim valere resoluunt Sanch. d. lib. 5. disp. 3. Gutier. de matr. cap. 8. 2. n. 38. cum seq. Fr. Molin. de ritu nupt. lib. 1. comp. 2. n. 1. 56. quae autem per suppositionem fuerit impossibilis, pariter vitabitur si disponens impossibilitatis conscius eam adiecerit, ut in l. multa, §. si seruos, ff. de cond. & demonstr. & in l. si Marcia 4. §. ff. de hered. iust. Si verò possibilem crederet ubi manifestum defectum voluntatis depositio non vitabitur, ut probat l. seruo manumisso ff. de condit. indeb. iuxta communem Doctorum interpretationem ibid. quod ipsum docet Bart. in l. 1. num. 5. ff. de condit. & iustit. Imol. lib. 1. n. 1. quam tamen communem sententiam post alios impugnat Costa lib. 1. select. cap. 9. alter intelligens d. seruo manumisso, & Sarmien. lib. 2. select. c. 1. cuius noua interpretatio manifestam vim infert verbis illius text. atque ideo cum ratio ostendat immerito reici conditionem, quam disponens probabiliter crederet possibilem, cum eo animo apposta videatur ut adimpleri debeat, neque aliter videtur iudicandum de voluntate partium, si in conditione verè possibili, ac de impossibili, quam possibilem crederet, text. verò in l. ab omni. 1. 07. §. in testamento ff. de leg. 1. qui in contrarium adduci solet, cum agat de facto testatoris, rectè cum Bart. & communi ubi supra, intelligi potest ubi ignorantia nulla fuerit, vel aliter cum Ial. in d. l. seruo, Aret. in d. l. impossibilis ff. de verb. oblig. Ex quibus inferes ad intellectum d. c. vlt. de condit. appo. quem ibi praestiti n. 12.

4 Circa verò difficiles conditiones iam dicendum videtur illas ab ultimis voluntatibus, & à matrimonio non reici, quia & cessat voluntatis coniectura, & illa dubia, ac difficilis iuris interpretatio in ultimis voluntatibus, & matrimoniis facta, cum de impossibilitatibus conditionibus tantum agatur, non est ad difficiles trahenda, in quibus & ratio, & verba deficiunt, quod bene docet gloss. recepta in d. q. impossibilis, c. omnis in d. l. 1. ff. de condit. iustit. Costa select. lib. 1. c. 8. n. 14. sentit Cou. de sponsal. p. 2. c. 82. Menoch. de arb. casu 89. n. 8. Molin. d. lib. 2. c. 13. a. n. 8. Vnde in his difficultibus constitrendum est quòd si ita sint difficiles ut considerata qualitate personae, cui iniunguntur, aequè peccat, manifestè non posse per eam aliquo modo praestariam ex amicum auxilio, dispositio ab initio non valeat, iuxta text. sic intelligendum in l. cum heres, §. 1. ff. de statu lib. fin. autem difficultas talis

est, quam persona, cui iniungitur, per amicos, per fidem atque estimationem suam possit adimplere, tunc non valebit à principio dispositio, & expectabitur futurus euentus, ut si adimpleatur actus, valeat, si verò deficiat còditio non valeat, iuxta text. in l. Aretiusa ff. de stat. hom. & in l. Stichus 39. §. si Stichus ff. de stat. lib.

Circa autem conditiones impossibiles de iure, quae proprie turpes appellantur, indistinctè reiciuntur in ultimis voluntatibus in pœnam adiciens, in matrimonio verò ex praesumpta voluntate, quae omnia si non ex verbis, ex mente DD. colligi possunt, & Iureconsultorum auctoritatibus manifesta sunt, & faciunt quae dixi in collect. ad cap. vlt. de condit. appo. n. 10.

SVM MARIVM.

- 1 Privilegium personale personam sequitur, & cum persona extinguitur.
- 2 Privilegia omnia, vel realia sunt, vel personalia, haec vulgo dicuntur ea, quae in personam, illa quae in rem dirigitur.
- 3 Privilegium personale censetur cum persona conditio ei locum facit.
- 4 Filij privilegij, quae parentibus personaliter conceduntur, gaudere non possunt.
- 5 Privilegium maritum personaliter concessum ad uxorem suae lege non extenditur.
- 6 Privilegium personaliter dominis concessum, non extenditur ad eorum famulos, & familiares, nisi colligantur ex lege, seu forma privilegij.
- 7 Exemptiones, seu privilegia loco, aut rei concessa destructo loco, vel perempta rei amittuntur.
- 8 Iura omnia, privilegia, & exemptiones concessa loco sublata sunt ubi locus fuerit destructus auctoritate Superioris sine spe refectionis.
- 9 Locus destructus ab hostibus retinet omnia sua privilegia.
- 10 Ecclesia, ciuitas, castrum, collegium aliàne locaverint sua iura, privilegia, & exemptiones si Superiori auctoritate in alium locum transferantur.
- 11 Beneficium restitutionis in integrum ad heredes transit.

REGULA VII.

Privilegium personale personam sequitur, & extinguitur cum persona.

DEFINIMUR ex l. in omnibus causis 68. & ex l. privilegia 157. ff. hoc tit. l. 1. §. permittitur ff. de aqua quod d. & ista l. quia tale ff. solut. mari. d. 3. ff. de cess. l. fordiorum, C. de excus. mon. lib. 10. cum multis aliis quae post antiquiores adducunt, & explicant Tirac. de re tract. lig. §. 26. gl. 1. n. 6. & de iure primog. q. 37. n. 1. Xuat. ad l. quoniam in prioribus super leg. Regum limit. 1. dub. 1. n. 1. Menoch. conf. 1007. a. n. 95. & conf. 136. n. 2. & de praesumpt. lib. 3. pref. 103. n. 45. Mari. Antonin. var. resol. lib. 1. resol. 109. n. 6. Gail lib. 2. obs. 144. n. 8. cum seq. D. Barbol. in d. quia tale, Card. Tulch. tom. 6. litt. P. concl. 746. Soar. de leg. lib. 8. cap. 10. & 11. Salas. in simili tract. disp. 17. sect. 6. & 8. Azor. iustit. mor. p. 1. lib. 5. c. 22. q. 6. Carol. verb. privilegium. 4. ego ipse in tract. Axiom. iuris vltusq. axiom. 190. n. 5.

Privilegia omnia vel realia sunt, vel personalia, ut colligitur ex d. l. privilegia, si personalia vulgo dicuntur 2 ea, quae in personam, realia, quae in rem dirigitur, d. l. privilegia, d. l. 1. §. permittitur l. 1. §. personae, ff. de iure in man. explicat D. Barbol. in d. quia tale n. 2. vlt. sed

sed distinctius, Card. Tufch. d. l. i. p. concl. 744. Soar. d. lib. 8. c. 3. Menoch. d. pref. 103. à princ. Clarius tamen explicabitur si dixerimus privilegium personale censeri, cum persone conditio ei locus facit, ita ut quamvis deat ob causam, aut ratione, quod motum dici solet, quæ in aliis quoque personis reperitur, non tamen eidem privilegium sit tribuendum; at verò reale est quando res, seu causa ei locus facit, id est, ut causæ ipsi tribuatur, & omnibus competat, qui in eadem causa sunt, & ad quos eadem causa pertinet, quamvis mortuum concedendi fuerit sola persona, ut præ omnibus melius explicat Donel. comment. in ius Civilis lib. 21. c. 14. à princ. Soar. d. c. 3. n. 6. vbi n. 10. aduertit ad hoc, ut appareat quando personæ, an verò magis causæ privilegium concessum videatur, in primis esse attendenda verba an in personam, an verò rem ipsam dirigatur, deinde attendendam materiam subiectam, postea recurrendum esse ad speciales coniecturas.

4 His ita breuiter prænotatis primò ampliatur hæc regula, ut etiam procedat in filiis, ut scilicet privilegium, quæ parentibus personaliter conceduntur, gaudere non possint, ut ex l. pen. §. si puella ff. de ritu nupt. & ex l. privilegium in princ. in filiis, C. de decurionibus lib. 10. resoluunt communiter DD. & præcipue D. Barbosa. in d. l. quia tale n. 36. subdistinguit manifestissimum esse privilegium simpliciter datum personæ filius non communicari, sed tunc demum si adiciatur terminus aliquis ex quo colligatur filius primi gradus, vel etiam vltioris idem privilegium communicare voluisse, quibus casibus alicui venire filios ex propria vocatione, non autem ex persona patris.

5 Secundò amplia, ut procedat etiam in vxore, ad eam enim sine lege extendi non posse privilegium marito personaliter concessum tradunt D. Barb. in d. l. quia tale à n. 22. vers. vltima ampliat. Sanch. de matr. lib. 7. diff. 47. n. 1. & 3. Soar. d. lib. 8. c. 11. n. 1. Iura autem quæ in contrarium adduci solent procedunt vel ex tenore ipsius privilegii, quæ de certis personis, & eorum vxoribus expressam facit mentionem, vel ex vi aliorum iurum, quæ communicant mariti privilegium eius vxori.

6 Tertiò amplia, ut procedat etiam in familiis, & familiaribus, ad illos enim privilegium personaliter eorum dominis concessum extendi non potest, ut probat text. in cap. pen. vers. non sic, de priuilegiis lib. 6. & in l. scriuariis 16. C. de testam. iuribus notat Dec. in c. sancto 9. à n. 13. de priuilegiis. nisi colligatur ex lege ut in ant. habita C. ne filius pro patre, ibi. iam ipsi, quam eorum nuncij. 3. ad fin. de priuilegiis. schol. lib. 1. c. 2. cap. magna ad fin. ibi. pro te, & famulus tuus, de vobis seu ex forma privilegii, ut ipsius privilegium maxima ex parte maneret inutile nisi ad familiarem seu familiares extendere, ut notauit gl. verbo non debent in d. c. pen. recepta secundum Nauar. in man. c. 27. n. 181. & Sayr. de censur. lib. 5. cap. 5. à n. 29. vnde si alicui concedatur, ut post meridiem licet Sacrum faciat, vel recitet Matutinum, Ministrum ad Sacrum faciendum, atque etiam focium ad recitandum Officium eodem privilegio uti posse refert Soar. d. lib. 8. cap. 1. n. 7.

7 In gloss. privilegii ibi, ut scilicet extincta re extinguatur privilegium. Notatur ad hoc, quòd destructo loco, vel perempta re amittuntur exemptiones, seu privilegia loco, aut rei concessæ, ut per Afflict. in c. 1. num. 1. cum seq. de capite Conrad. Alex. conf. 43. n. 2. vol. 1. Curt. sen. conf. 29. n. 4. Albert. Brun. in tract. de interitu, & perempt. concl. 5. latè Eralm. à Cochier de iurisd. Ord. in exemptis p. 3. q. 19. à princ.

In ead. gloss. ibi, quod dic verum, &c. Notatur ad hoc, quòd omnia iura, privilegia, & exemptiones concessæ loco sublata sunt vbi locus fuerit destructus au-

toritate superioris sine spe refectionis nullis remanentibus reliquis, ut per Felin. in c. dilecti col. fin. vers. destructo monasterio, de rescripte. Bald. in cap. imperialis num. 1. o. de pace Conf. & in c. 1. col. 1. de elect. Albert. Brun. in tract. de iuratis & transformat. memb. 2. concl. 1. o. n. 68. Petr. de Perusio tract. de mutat. si autem Ecclesie in princ. n. 3. & 4. & c. 3. Eralm. à Cochier. d. p. 3. q. 20. num. 5. vbi n. 6. post Sayr. de censur. lib. 5. cap. 3. n. 16. subdit quòd si locus fuerit destructus fatali casu, seu à non habente auctoritatem, eo restituito reuocatur etiam exemptio; est autem ratio differentie, quia quando de iure destruitur, titulus cassatur, at verò facti calamitas nec ius, nec titulum aufert, nec nomen, l. seruatus §. si sublatum ff. de seruitut. vbi an. p. ad.

In ead. gloss. ibi, si autem destruitur ab hostibus rei. 9. nec omnia sua privilegia. Ita Brun. in tract. de rescript. concl. 9. in fin. Gaill. lib. 2. obseru. 61. Eralm. à Cochier d. q. 20. n. 6. in fine.

In ead. gloss. ibi, Item si auctoritate superioris transfertur in alium locum. Notatur ad hoc, quòd Ecclesie, Civitas, Castrum, Collegium, aliaue loca retinentia iura, privilegia, & exemptiones si superioris auctoritate in alium locum transferantur, ut per Alexand. conf. 43. vol. 1. Gaill. lib. 2. obseru. 61. n. 10. Albert. Brun. in tract. de mutat. & reformat. memb. 3. concl. 3. n. 78. VVamel. conf. 63. n. 2. & conf. 64. n. 3. de iurisd. Eralm. à Cochier. d. p. 3. q. 21. vbi q. 22. an exemptio amittatur si locus alteri viatur.

In ead. gloss. in addit. ibi, quod opponitur de in integrum restitutione minoris, &c. Beneficium restitutionis in integrum licet personale sit cum minorum personis personaliter concedatur, quia tamen principalis causa illud concedendi est læsio, iuxta text. in l. non omnia, & in l. quod si minor §. non semper ff. de minoribus, cum similibus, concludit Doctores ideo ad hæres transire, iuxta text. in l. solum ff. de rescript. in integr. & in l. minor. 19. §. vlt. ff. de minoribus. quas sic interpretatur Dyn. hic, num. 7. & alij communiter secundum Pechium n. 10. in solut. secundè difficult. Ant. Gom. var. tom. 2. de contrahib. cap. 1. n. 6. Menoch. d. pref. 103. à n. 16. & alij citati à D. Barb. in d. l. quia tale n. 49. & esse communem ex Gom. & aliis testatur Chald. Pereira in l. si curatorem, verbo minoribus num. 44. quod etiam videtur voluisse Mauri. de rescript. in integr. c. 15. & eum sequutus Mynsing. lib. 4. obseruati. 19. & ceteri, qui dicunt huiusmodi beneficium restitutionis reale esse, & ideo ad hæres transire, quia scilicet causæ datur, seu læsioni, ut explicat Soar. d. lib. 8. cap. 3. n. 6. Ex qua etiam ratione iniqui procedere text. in l. heredes, C. ad Velleian. dum probat Velleianum, quòd mulieribus pro alio intercedentibus datur, transire ad hæres, quia, scilicet quamvis personæ mulierum exemptione fragilitatis sexus còcessum videatur, reale tamen est seu mixtum, & quatenus nō tam persona, quàm causa illa in persona existens fuit principalis causa concessionis, quòd etiam simili ratione decissum esse a iuris in Macedoniano, quo filiusfamil. mortuum accipiens iustus succurrit, & ad hæres transire, ac huiusmodi prodesse probat text. in l. exceptiones vers. intercessionis, in l. etia gl. ff. de except. & in l. sed et si §. non solum ff. ad Macedon. quod ex illo eodemmet fundamentum procedere aduertunt Pechi. & Soar. citatis locis, 12. Donel. lib. 21. comm. cap. 14. vers. enim verò. Menoch. d. pref. 103. n. 18.

SVM MARI VM.

1 Malus senel repper presumitur malus, declar. 20. n. 8.
2 Bonum

2. Bonus quilibet in dubio presumitur, & non malus.
3. Natura humana per primum peccatum prona est ad malum.
4. Inclinatione naturalis ad malum non est peccatum.
5. Homo bonus a Deo creatus est, & potentiam, ac aptitudinem habet ad bonum.
6. Malus ex quo aliquis semel apparuit non potest bonus fieri aliter quam per penitentiam.
7. Accidens malitiae semel commissae in esse productum durare praesumitur donec probetur sublatum.
9. Tabellio, qui falsarius conuincitur, licet praesumatur in futurum talis, & propterea remoueri debeat, non tamen praesumitur retro falsarius.
10. Suspicionem leui, non videnti semel malus, praesumitur semper malus.

REGULA VIII.

Semel malus, semper praesumitur esse malus.

Desumitur ex l. filius §. 1. vbi Bart. ff. de accusat. & ex cap. scribam, de praesumpt. cum aliis citatis à gl. hic, tradunt Alciat. de praesumpt. reg. 2. praesumpt. 7. Hippol. sing. 64. & 393. & in rubr. de fideiussores à n. 67. Mantu. dial. 89. & sing. 401. Lanfranc. in Clem. dispensio §. 1. n. 26. de indic. Roland. conf. 63. n. 3. cum segg. vol. 2. & conf. 98. n. 16. vol. 4. Coriet. sing. verbo praesumptio in l. 1. Euerard. loco 90. de tempore ad tempus fol. 262. Aym. conf. 198. n. 6. Paul. Granut. theore. 23. Io. Roias sing. 195. n. 9. Jacob Simanch. de cathol. instit. c. 50. n. 15. Guliel. Benedict. in c. Raimundus verbo in eod. testamento in l. 2. n. 44. Gig. conf. 30. n. 9. & conf. 38. n. 77. cum segg. Hieron. de Monte. var. iuris quest. 13. n. 17. Cot. in memorabil. verbo malus semel. pag. mibi §. 59. Ducen. reg. 303. Menoch. de praesumpt. lib. 5. pref. 12. Malcard. de probationib. concl. 1003. n. 37. Fr. Emmann. quest. Regular. tom. 2. q. 11. art. 38. Cened. ad Sextum collect. 29. num. 2. Fatina. in praxi crim. par. 1. quest. 23. num. 11. Card. Tufch. tom. 5. lit. M. concl. 28. per totam. Ego ipse in trall. Axiom. iuris v. s. frequens. axiom. 142.

2. Quamuis in dubio quilibet regulariter praesumatur bonus, & non malus, vt late ostendi in collect. an. ad c. ult. de praesumpt. & nemo praesumatur delinqueret, l. merito §. ff. pro socio, cap. omic. de seruis in Ord. facien. reg. estore, hoc in Decretalibus, cum traditis per Alciat. reg. 3. pref. 1. Ducen. reg. 71. Hippolyt. in l. 1. a num. 63. C. de fidei. Mantu. lib. 1. locum cap. 3. Tiraquel. de panis temp. cap. 3. à num. 18. quia licet per primum peccatum natura humana prona sit ad malum Genes. 8. cap. omnis 12. quest. 1. vnde & fomes peccati ortum habet, Paul. ad Rom. 7. cap. si Paulus 32. quest. 5. late. Couar. in c. alma mater par. 1. §. 10. n. 11. 4. tamen quia inclinatio illa ex se peccatum non est, vt resoluit Sorl. 3. de iustit. quest. 4. art. 3. Felin. in dicto cap. vit. n. 15. de praesumpt. non tollit quominus homo, qui bonus à Deo creatus est, cap. 1. post. princip. vbi gloss. verbo demonia, de Som. Trinit. & qui potentiam, & aptitudinem habet ad bonum, D. Thom. 1. 2. quest. 63. art. 1. & alij, quos sequitur Felin. dicta. n. 15. ius habeat à natura, vt apud alios in dubio in bona sit opinio, ex D. Thom. 1. 2. quest. 60. art. 3. & Sorl. dicta quest. 4. art. 3.

6. Atramen, quia ex quo aliquis semel malus apparuit nec bonus potest fieri aliter quam per penitentiam, reg. peccatum supp. hoc tit. merito interim dum de illa non constat, praesumitur in eodem malo, quia mutatio non praesumitur, cap. vnaiores §. vlt. de Baptismo, immo accidens malitiae semel commissae in esse productum, quippe quod non tollitur tempore, sed per

Barbof. Collect. Tom. I V.

nitentia) durare, praesumatur donec probetur sublatum, arg. l. siue possidetis, vbi gloss. & Doctores, C. de probation. docent Bart. d. §. 1. tom. 1. Abb. in cap. accedentibus num. 6. de primileg. & ita hanc rationem intendit Alciat. vbi supra iuncta reg. 2. in princip. Mito. dial. 4. & satis Dyn. hic n. 2. & 3. & ideo semel malus semper praesumitur malus existere in eodem malo semel commissio, vel in eadem voluntate respectu mali eiusdem speciei, non vero praesumitur malus respectu mali diuersi, quia quoad illud nulla adest coëctura, vnde succedit reg. l. Papinianus ff. de minor. & ita aduertit Bart. in l. Cassius, in fine ff. de senat. trib. communiter receptus per Alciat. de praesumpt. reg. 2. pref. 7. n. 2. & docent Greg. l. 1. verbo procurando tit. 18. par. 6. Vezin. tom. 2. commun. opin. lib. 9. tit. 2. n. 215. Giama. dec. 25. n. 7. Hippol. conf. 15. n. 9. & conf. 44. n. 18. cum segg. Clat. lib. 5. §. fin. q. 21. n. 1. ad fin. Thom. de Thomasset. reg. 278. Malcard. de probat. concl. 222. n. 20. & d. concl. 1003. n. 38. Galet. in margarita casuum Confitent. verbo praesumere, Aloy. Ricc. in dec. Curie Archiep. Neap. dec. 4. p. 2. Fatina. d. q. 23. n. 30. Card. Tufch. tom. 5. lit. M. concl. 28. num. 2.

Semper. Intellige ab eo tempore, quo semel malus exiit in futurum, non vero respectu temporis antecedentis, vnde licet tabellio, qui falsarius conuincitur, praesumatur in futurum talis, & propterea remoueri debeat, l. si aliquis, d. de fidei. per lib. 10. gloss. 4. in l. si quis ex argentiarius, fide edicto, tradit Felin. in c. fraternitatis n. 4. & haret. non tamen praesumitur retro falsarius quoad instrumenta confecta ante compertam falsitatem, vt resoluit Innoc. & alij citati à Felin. vbi proxime n. 5. tradit in simul. las. in l. prius, num. 45. ff. de noui operis nunciat.

Praesumitur. Suspicionem quandam leui, non videnti, cum non sit vrgens signum ex quo colligitur, vnde non sufficit vt accusatus de crimine conuincatur ex eo quod semel in eodem crimine malus fuerit, vt docet hic Anchar. num. 4. Alciat. d. reg. 2. pref. 7. n. 3.

Intellige procedere in praesumptione definitiua, 11 per qua determinate de actu iudicatur, illa vero praesumptio, per quam nihil definitur, sed locum supponitur possibile esse malum ab aliquo fieri ad effectum praecauendi, non est illicita, quippe quod non ex iudicio, sed ex prudentia procedit, D. Thom. d. q. 10. art. 3. ad 3. Sorl. d. q. 4. art. 4. v. s. f. interitus. pro quibus est text. qui in hac praesumptione suppositiua loquitur, in c. 2. de elect. vt patet ibi, potuisse plures, &c. vt bene aduertit ibi Dec. num. 6. sic procedit id, quod de filiis ob timorem incontinentiae patris repellentis ab Ordinibus & officiis probat c. 1. de filiis Priuilegi. iuncto cap. 1. & cap. si genus §. 6. dist.

SVMARIUM.

1. Ratum qui habere non potest quod ipsius nomine non est gestum.
2. Filius triplex est inductiua, primauiua, & translatiua.
3. Inductiua filio est quando lex fingit esse, quod non est.
4. Primauiua filio est quando per contrarium lex fingit non esse, vel non existere, quod in veritate existit.
5. Translatiua filio est quando lex alium certo tempore vel modo factum, alio factum fingit.
6. Ratiuabitio non aliter fieri potest quam per translationem fictionem, ad quam spectat duo extrema iungere data verisusque habilitate.
7. Ratiuabitio non inducitur ex taciturnitate propter prauidicium quod continere potest.

Ff S Rati

- 8 *Ratihabitio inducitur non tantum per verba, sed etiam per facta.*
 9 *Consensus per ratihabitionem transire non potest in alium omnino alienum, qui nullam habet effigiem, vel symbolum actus mei, ita ut actus ille meus efficiatur.*
 10 *Declaratur text. in l. si fundus §. 1. ff. de pignotib. & in l. aliena 20. in princip. ff. de pignorat. act. & in l. mater 3. C. de rei vendicat.*
 11 *Ordinatio facta a non proprio Episcopo bene tenet quoad ordinationem, licet non quoad executionem.*

REGULA IX.

Ratum quis habere non poterit quod ipsius nomine non est gestum.

- 1 *Desumitur ex l. si pupilli 6. §. sed si ego ff. de negot. gestis c. pen. de sentent. excom. hoc lib. cum aliis citatis à Tirac. de retrahit. lig. §. 1. gloss. 9. n. 247. & seq. Menoch. conf. 191. n. 83. cum seq. Surd. decif. 33. n. 15.*
 2 *Circa fictionis diuisionem licet certent DD. aliter atque aliter diuidentes, recepta est illa, quam docuit Bart. in l. si in qui pro emptore n. 2. §. ff. de vsucap. quod scilicet triplex sit inductio, priuatiua, & translatiua, quod etiam fateretur Philipp. de fictionib. p. 2. c. 4. Malcard. de probat. g. 16. a. n. 15. Inductio est quando lex fingit esse quod non est, veluti quod mortuus in bello viuit per gloriam. l. bello amissi, ff. de excusat. int. vel quod in dote intercessit stipulatio. l. vnic. §. accedis, C. de rei vxorie act. Priuatiua quādo per contrariū lex fingit non esse, vel non existerē quādo in veritate existit, veluti quod Monachus, deportatus, aut seruus habeatur pro mortuo, iuxta c. placuit 16. q. 1. §. 1. ff. de bonis poss. contra tab. l. seruatus, ff. hoc tit. Translatiua quando lex actum certo tempore, vel modo factum, alio factum fingit, quasi ad aliud tempus, vel ad aliam formam transferat in ratihabitione actus gesti meo nomine, fingit enim non modo quando ratum habeo, sed à principio interuenisse, & tunc licet actus gestus fuerit sine mandato meo, per ratihabitionem cum illo gestum fuisse fingitur.*
 6 *Quibus præhabitis patet ratio huius reg. nam cum ratihabitio non aliter fieri possit quā per translatiuam fictionem, ad quam spectat duo extrema iungere data vtriusque habilitate, tam in extremo à quo, id est fecundum tempus præsens ex quo fictio inchoatur, quæ etiam in extremo ad quod, id est, ad quod fictio extenditur, vel refertur, aliter enim deficiente extremi habilitate fictio fieret super impossibili de se, & operaretur pliusquam veritas, ita ex multorum iurū auctoritate obseruat Bart. in l. si in qui pro emptore ff. de vsucap. n. 28. vbi Taf. n. 105. & 128. Abb. in c. 1. n. ult. de conuers. infidel. cōmuni, vt per Couar. de fissa lib. p. 2. c. 8. §. 2. n. 19. iunctis traditis per Philipp. de fictionib. p. 3. c. 3. cum seqq. Atque habilitas in extremo ad quod tantum datur in ratihabitione vbi negotium gestum est nomine mei ratum habentis, adest enim tunc aliquid habens effigiem, & symbolū actus mei, in quem consensus per ratihabitionem facile transit, arg. l. in rem 14. §. item vers. non idem ff. de rei vendica. cum latè traditis per Mantu. lib. 1. docum. c. 22. & ita actus, vel negotium efficitur illius, qui ratum habuit, perinde ac si mādasset, vt colligitur ex l. 1. vers. ratū, & ex l. Paulus alias non tantū ff. rem rat. haberi l. si pupilli 6. §. itē queritur ff. de negot. gestis, intēdit Bart. l. 1. §. sed etsi ff. de vi, & vi armata, Philipp. de fictionib. p. 4. c. 3. Vnde notabis quod licet ratihabitio non inducatur ex taciturnitate propter præiudiciū, quod continere potest, argum. l. qui vos 49. vers. veterate ff.*

de furtis, obseruat Dec. conf. 98. in fine, Menoch. conf. 3. num. 34. inducitur tamen non tantum per verba, & ita expresse, sed etiam tacite per facta, d. l. Paulus c. vnic. in fine, de dispos. impub. hoc lib. gloss. 3. in c. cum in super 2. §. de offic. deleg. tradunt Dec. in l. semper, quia n. 8. ff. hoc tit. & Tiracquel. de confitutis p. 3. limit. 30. num. 11. apud quos videbis varia exempla tacite ratihabitionis, quæ ex facto inducitur.

Hec autem ratio omnino deficit in actu gesto nomine alterius; fieri non potest, vt in actum omnino alienum, qui nullam habet effigiem, vel symbolum actus mei, consensus per ratihabitionem ita transeat, vt actus ille meus efficiatur, iuxta l. certum 3. in nota l. aliud est 121. in princip. ff. hoc titulo.

Non obstat text. in l. si fundus §. 1. ff. de pignotib. 10 & in l. aliena 20. in princip. ff. de pignorat. act. & in l. mater 3. C. de rei vend. vbi admittitur ratihabitio, & tamē actus, de quib. ibi, non sunt gesti nomine ratū habentis, quia reiecta concordia Bart. in dictis iuribus, & in l. 1. §. sed etsi ff. de vi, & vi armata. exaltantiam regulam hanc tantum procedere vbi agitur de ratihabitione in utilitatem ratum habentis, vt actus ad illud trahatur, & efficiatur ipfius, non verò vbi agitur de ratihabitione in præiudiciū solius ratum habentis, quo casu procedere ait prædicta iura; melius responderit hanc nostram regulā tantum locum habere vbi agitur de negotio, quod nullo modo meum, nec ad me pertinere potest, nisi ex voluntate agentis, tunc enim oportet illud meo nomine geri, vt ratihabitio sequatur; verò vbi negotium à principio meū est, vel ad me spectat re ipsa, id est, quia super re mea celebratur, vel alio ex iis tribus modis, de quibus per gl. in d. l. si pupilli §. item verbo ipso gestis, vbi cōmunis tunc licet non fiat nomine meo, ratihabitio locū habet, nec procedit hæc reg. Sic intelligitur text. in d. §. 1. & in d. l. mater, agitur enim ibi de ratihabitione vditionis, & hypothecæ rei meæ, vt intelligit Mudar. de pignotib. cap. quis possit hypothec. n. 9. Differentiæ autem ratio illa videtur, quia primo casu ratihabitio cōtendit, vt per illam actus alienus ex voluntate gerentis efficiatur per ratihabitionem, iuxta l. prædicta, & propterea oportet quod præcedat aliquid habens effigiem actus mei, super quo ratihabitio fundetur, & adsit habilitas in termino ad quem, vt ita actus fiat mihi, id est, meo nomine; verò vbi negotium ad me pertinet re ipsa, iam ex se habet effigiem actus mei, & est habile, vt sequatur ratihabitio meū verè efficiat, nec pendet à voluntate gerentis an fiat mihi necne, & propterea non requiritur, quod constet illum facere meo nomine, immo præsumendum est illum agere contemplatione meæ, nec aliter delictum præsumatur, hoc est, quod animo deceptandi, & acquirendi fecit aliquid in re mea, contra reg. l. merito ff. pro socio, id quod non contingit vbi actus non est meus, nisi ex voluntate gerentis, & proprius efficiatur per ratihabitionem.

In gloss. Contradicit. ibi, verum dic quod ordinatio facta à non proprio Episcopo bene tenet quoad ordinationem, licet non quoad executionem, &c. Hic est verus intellectus cap. Lugdun. q. 2. quem sequuntur omnes hic Innoc. in c. prudentiam n. 4. de offic. deleg. Mayn. in l. hoc iure & §. de iuris n. 3. ff. hoc tit. quicquid aliter intelligant de ratihabitione gl. in d. c. Lugdun. & Mench. vsusque, cap. 49. n. 9.

SVMMARIVM.

- 1 *Ratihabitio retrahitur, & mandato comparatur.*
 2 *Intellige vbi mādatum ab initio potuit interuenire.*

- limita ubi facta retrotractione non potueratū haberi id ipsum mandare.
- 3 Negotium infans, vel furiosus nomine gestum non potest ab eisdem etiam, cessante impedimento, ratum haberi.
- 4 Ratihabito cessat ubi negotium à principio nullum est, si autem non sit in potestate ratum habentis.
- 5 Ratihabito ut sit legitimum, & habilis in extremo à quo duo requiruntur.
- 6 Ratihabito requiritur ut fiat eo tempore, quo actus principalis, de cuius ratihabitione agitur, fieri potuisset.
- 7 Ratihabitionis tempore ut ea legitime fiat, debent omnia esse in eo statu quo fuerant tempore, quo negotium gestum est.
- 8 Ratihabitionis effectus cessat ubi per illam fieret praeiudicium tertio.
- 9 Fictio retrotractionem non operatur si ante praeiudicio tertii.
- 10 Ratihabito retrahitur non solum ad tempus, sed etiam ad locum actus à principio gestum.
- 11 Contractus, vel delictum ratū habens non in loco ratihabitionis, sed in loco actus gestū sortitur.
- 12 Ratihabito legitima equiparatur mandato, immo inducit mandatum fictum, etiam in delictis, ut num. 14.
- 13 Mandato speciali equiparatur ratihabito.
- 14 Restitutio obnoxius est ille, qui ratum habet damnum suo nomine illatum ac si mandasset.
- 15 Ratihabito mandato non equiparatur in iis in quibus à principio mandatum pro forma requiritur.
- 16 Irregularitatem non incurrit ratum habens occisionem, vel membri mutilationem.

REGULA X.

Ratihabitionem retrahit, & mandato non est dubium comparari.

- 1 **D**efinitur, ex l. si fundus 16 §. 1. ff. de pignori & ex l. 1. §. de iei. ff. de vi, & vi armata, & ex l. ult. C. ad Macedon. cum citatis hic à gloss. quæ ostendit regulam obtinere in omni actu, similis gl. verbo petere in c. quam sit 6 de elect. hoc lib. tradit latè Felin. in cap. si cui tuis num. 1. de simon. refert plures varia decidenter per hanc reg. addit ad Dyn. hic in prime. Tiraq. de retrah. lig. §. 1. gloss. 10. num. 64. Plac. de delictis c. 18. Couar. in Clem. si furiosus p. 2. §. 1. n. 4.
- 2 Ratio est, quia ratihabito fit per fictionem translationem ex coniunctione duorum extremorum, per quam fingitur actum de cuius ratihabitione agitur fuisse à principio gestum ex mandato ratihabentis, ut hic, & dixi in reg. precedenti; hac autem coniunctio fieri non potest nisi aliquid extremum trahatur ad aliud; unde oportuit ratihabitionem ipsam, quæ est extremū à quo fictio inchoatur, trahi recto ad actum præcedentem, tanquam ad id quod per fictionem principaliter prætenditur, iuxta quæ constat necessarium requiri quod vtrumque extremum à quo, & ad quod sit habile ad faciendum actum de quo agitur, & insuper quod nihil impediat vtrumque coniunctionem: aliter enim ratihabito nec retrahit; nec mandato comparari potest. Requiritur insuper quod actus ille potuerit fieri ex mandato ratum habentis, siquidem cum ratihabito retrahatur, & mandato comparetur, in iis tantum negotiis versatur, in quibus mandatum à principio potuit intervenire, cessabit tamē ubi facta retrotractione non potuit ratihabens idipsum mandatum, ut aduertit Bald. in l. 1. n. 29. C. qui admitti, Barbof. Collect. Tom. IV.

prosequitur post alios Ias. in l. qui in aliena, in princip. num. 19 ff. de acquir. hered. Vnde negotium infans, vel furiosus nomine gestum non potest ab iisdem etiam cessante impedimento haberi ratum. Abb. in c. ult. de conuers. infidel. sequitur Mayn. in l. hoc iure §. de iei. num. 3. ff. hoc tit. Syluest. in summ. verbo consensus 6. vers. 4. Sic similiter ubi negotium à principio nullum est, ita ut non sit in potestate ratum habentis illud validum efficere, cessat ratihabito, & retrotractio, cum à principio eo mandato ipsius fieri nequiverit, probat l. observare, in fine ff. de officio Proconf. ubi Bart. num. 4. Innoc. & Abb. num. 19 in c. prudentia ff. de offic. delegat. Dec. 1. semper qui in n. 16 ff. hoc tit. communis ex Menoch. remed. 15. recuper. num. 154. & 156.

Ratihabitionem] Quæ ut sit legitima, & habilis in extremo à quo duo requiruntur, primò quod quis ratum habeat tanquam gestum suo nomine, aliter enim si gestum approbet, non tamen qualitate illam, scilicet quod suo nomine gestum sit, ratihabito deficit, quia nihil est in extremo à quo, per quod etiam per retrotractionem actus efficiatur illis, qui ratum habet, idque docet gloss. verbo ratum in l. 1. §. de iei. ff. de vi & vi armata ubi Bart. num. 3. & Bald. num. 22. in l. non ideo C. de accusat. Syluest. in summ. verbo census numero 5. Nauar. in manuali cap. 17. num. 133.

Secundò requiritur quod fiat ratihabito eo tempore, quo actus principalis, de cuius ratihabitione agitur, fieri potuisset, l. penult. in princ. ff. rem ratam haberi, ubi Bart. & communis, c. non slet 2. q. 6. gloss. verbo petere, in d. c. quam sit, & verbo adherentis, in fine in c. circa 4. de electione, hoc lib. communis, ut per Tiraq. de retrah. lig. §. 1. gloss. 10. n. 89. Anton. Gonn. l. 45. Tauri num. 83. Couar. lib. 3. var. cap. 16. num. 5. & latis iuvat quod hæc reg. cum similibus latis probant quod ratihabito æquiparatur mandato; igitur oportet illam eo tempore fieri, quo res ex mandato ratum habentis perfici potuisset, quamvis contrarium contra communem intendat nonnulli, ut per Ias. in l. si qui n. 130. & 134. ff. de vfu cap. Philip. de fictionib. p. 4. cap. 4. Non obstat quod ratihabito datur etiam in homicidio, c. pen. de sent. excommunicatione, hoc lib. & tamen illud non potest committi tempore ratihabitionis cum semel occisus iterum occidi nequeat, cui argumento non satisfacit Angel. in d. l. pen. nec etiam Paul. quem sequitur Mench. controuers. v. §. seq. cap. 40. num. 17. & tandem illi succumbit Felin. in c. si cui tuis n. 5. de simon. sed refellitur si intelligas tempore fieri possit non simpliciter, & rebus sic stantibus, hoc est supposito quod actus iam sit gestus, sed in hoc sensu, quod scilicet nisi gestus ab alio meo nomine, posset modò fieri ex meo mandato, id quod etiam in actu homicidij reperitur.

Retrahit.] Intellige ubi nihil est quod impediat retrotractionem, & vtrumque extremi coniunctionem, unde oportet rem esse integram, id est, tempore ratihabitionis omnia esse in eo statu, quo fuerunt tempore, quo negotium gestum est, Bart. in l. si vxor, §. si qui vxorem num. 3. ff. de adult. Dec. in l. semper qui n. 13 ff. hoc tit. Mench. de success. §. 18. n. 91. Surd. decis. 111. n. 1. Sic similiter cessat effectus ratihabitionis ubi per illam fieret praeiudicium tertio, cui vel medio tempore, vel aliter vtrumque ius quaesitum est, arg. l. si partem §. ult. ff. quem admodum. terminet, docet Bart. in l. aliena in princip. ff. de pignorat. act. communis, ut per Tiraq. de constitut. part. 2. ampliat. 17. num. 5. Plac. de delict. cap. 18. num. 3. & latis voluit gloss. hic in prime, stante enim praeiudicio tertii nunc

nimè huiusmodi fictio retrotractionem operabitur, vt probat expresse text. in c. si pro re, & in cap. quamuis, de rescript. hoc lib. cum multis; quos copiose refert Tiraq. de primogen. q. 34. num. 19. & de retractu lig. 6. i. gloss. 10. num. 7. Brunot. in locis commun. verbo ratificatio. 2. surd. decif. 345. num. 8. Valsq. in opuscul. de restitu. cap. 6. §. 2. dub. 5. num. 25. iunctis iis quæ resoluunt Anton. Gom. l. 9. Tauri num. 64. & latè Pinel. in rub. C. de rescind. vendit. part. 1. c. 2. per totum, præcipue n. 8. & 17. Non obstat l. cum decem §. ult. ff. de solut. quia responderetur in ea non posse considerari præiudicium tertij respectu debitoris, cuius filio, vel seruo post solutionem factam procuratori creditotis ipse creditor ignorans solutionem, fecit acceptillationem.

10 Intellige ratihabitionem retrahi non solum ad tēpus, vt hic, & in l. si fundus §. 1. ff. de pignorib. & sic ad diem actus celebrati, vt docent Bertachin. in re. per. verbo ratificatio. pag. mihi. 264. Surd. decif. 70. n. 20. cū segg. Bernard. Graue. ad prælic. Camera Imper. lib. 1. concl. 47. confid. 1. n. 9. sed etiam ad locum actus à principio gestij, in quo ratum habens id ipsum fingitur gessisse, vel mandasse, d. l. cum decem §. 1. ibi, quasi tunc presens; Card. in Clem. 1. q. 28. vt lue pendente, Felin. in c. nonnulli num. 46. colum. 2. de rescript. contra glossi. verbo collatus in d. Clem. 1. quæ sequuntur Abb. ibi, & Imol. num. 20. Tiraq. de retractu tit. 1. §. 1. gl. 10.

11 num. 68. Vnde fit vt is, qui ratum habet contractum, vel delictum non in loco ratihabitionis, sed in loco actus gestij, forum fortiaur, iuxta c. ult. de foro compet. obliuatur Bart. in l. si pecuniam C. de negot. gestij vbi Fulgos. Placa. de c. 18. n. 7.

12 Et mandatu non est dubij comparari. Ergo ratihabitione legitima æquiparatur mandato, immo inducit mandatum fictum, secundum communem ex Bart. in l. si in qui 4. ff. de usu cap. Couat. in Clem. si furiosus p. 2. §. 1. n. 5. col. 3. Bernad. Graue. d. confid. 1. num. 9. Fr. Anton. à Soula in releu. de censuris Bulla Cane. c. 3. diff. 22. n. 4. & c. 12. diff. 64. n. 1. & 2. Farin. in praxi crimin. p. 5. q. 135. n. 34. cum segg.

13 Amplia primò etiam quoad ea quæ mandatum speciale requiritur, cui ratihabitione æquiparatur, l. quod speciale est de minorib. l. 3. §. si procurator, ff. quod quisque iuris cap. ult. de iurirand. hoc lib. communis, vt per Tiraq. d. gl. 10. n. 64. Couat. reg. 3. var. c. 16. n. 5. Surd. decif. 159. num. 12. & decif. 231. num. 21. Flamin. de re. sign. lib. 9. q. 8. n. 16. quamuis contradicatur gl. magna in l. si per procuratorē ff. de acquirend. hered. & Franch. hic num. 5. Communis tamen non procedit in specie cap. nonnulli 28. §. sunt, de rescript. vt aduertit gl. ibi, verbo sine, vbi Abb. n. 4. dicit communem glossi. hic ante finem, ex eo quia mandatum speciale in ea specie non requiritur propter grauitatem negotij, vel præiudicium partis, sed propter bonum publicum vitandi litis.

14 Secundò amplia æquipatationem, de qua hic, procedere etiam in delictis, vt probant text. in d. l. 1. §. de iecif. & in cap. penult. de sentent. excommunic. hoc lib. glossi. verbo petere in c. quam sit, de elect. hoc lib. Couat. in d. Clem. si furiosus part. 2. §. 1. num. 4. Plac. d. cap. 18. Intellige in illis tantum delictis, quæ per alios committi possunt, secus in his, quæ consistunt in propria libidine committens, tantum veluti adulterium & stuprum, sicut enim hac non nisi proprio instrumento hunt, ita nec mandati, vel ab aliis gesta ratihaberi possunt, secundum glossi. verbo mandato in d. §. de iecif. declarando tamen, vt per Plac. d. c. 18. n. 2. & Philip. de sition p. 4. c. 9. ad finem.

15 Tertiò amplia etiam ad effectum restitutionis, vt proinde quis teneatur ad illam si ratum habeat dam-

num suo nomine illatum, ac si mandasset, vt per hanc reg. post Palud. probant Syluest. in summa verbo restitutione 4. §. 6. Nauar. in manual. cap. 17. num. 133. quamuis contradicatur Medin. de restitu. quest. 7. ad 4. argum. cuius sententia ex ipsius fundamentis satis defendi posset, cum etiam ex aliis, quæ adducit Valsq. in opusculo de restitu. cap. 9. §. 1. a. num. 19. vbi illum sequitur.

Limita primò æquipatationem de qua hic, non procedere in iis, in quibus mandatum à principio pro forme requiritur, vel in vim auctoritatis, cui non satisfit per ratihabitionem, argum. cap. cum dilecta, de rescript. cum traditis ibi, à Felin. n. 6. vers. amplia primò, cum segg. Surd. decif. 159. n. 16.

Limita secundò non procedere æquipatationem quoad irregularitatem incurrentem ex homicidio, vel membri mutilatione, vt per glossi. in c. si quis viduā §. o. diff. Couat. in d. Clem. si furiosus p. 2. §. 1. n. 5. Vgolin. tractat. de irregulari. cap. 1. §. 2. Soar. tom. 5. de censur. diff. 44. sect. 3. num. 24. Sayr. eodem tractat. lib. 7. c. 4. num. 17. Bonacin. in simili tract. diff. 7. q. 4. puncto 8. num. 42. Contra Nauar. in manual. cap. 27. n. 233. & Molin. de inst. tom. 4. tr. 3. diff. 33. memb. 3.

S Y M M A R I V M.

- 1 Reo fauendum est potius quam auctori cū sunt partium iura obscura.
- 2 Sententia est ferenda pro reo data paritate probationis ex parte actoris & rei.
- 3 Declaratur l. si quis intentione 66. ff. de re iudic.
- 4 Actor vbi tuetur causam aliquam iure fauorabilem illi potius fauendum est quam reo.

R E G V L A X I.

Cum sunt partium iura obscura, reo fauendum est potius, quam auctori.

Desumitur ex l. fauorabilioris ff. hoc tit. & ex §. retinenda Instit. de interditi. cum aliis citatis gl. 1. hic, tradunt multa Hippol. in l. vniui §. in ea. & a. n. 6. ff. de quest. & conf. §. 1. n. 41. Alciat. de prescript. reg. 3. pref. 44. Menoch. in simili tractat. lib. 2. presump. 90. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 1. c. 9. num. 51. ego ipse in tract. Axiom. cū sequuntur axiom. 204. n. 1. Facit etiam quod data paritate probationum ex parte actoris, & rei, sententia est ferenda pro reo, secundum gl. 2. in c. clerici 81 diff. Hippol. conf. 2. n. 12. & n. 18. cum segg. Duen. reg. 31 §. dum.

Non obstat quòd obscura petitio actoris declaratur in fauorem ipsius, actoris & non rei, l. si quis intentione 66. ff. de re iudic. cum aliis, quia reiecta solutione gl. hic verbo Actoris, & gl. 1. in c. cum ad Sedem. derelicti. (sol. asseruntur hanc reg. procedere in fine iudicij, hoc est, in decisione causarum: at verò d. l. si quis, in principio litis, quo tempore magis fauere actori, respondetur censum huius regulæ & similium esse quòd vbi iura partium, id est, actoris, & rei, sunt obscura hinc inde, quia scilicet post discussionem eorum, quæ vtrique adducta, & illegata sunt, res adhuc est obscura, omniaque sunt paria, & necessarium faciendi est interpretari in fauorem alterius ex litigantibus, tunc potius reo fauendum est, tum propter conditionem ipsius miserabilis, secundum quā cum præsumatur cum non plene instructum accessisse, & tamen equaliter docuit de iure suo, plus aliquid egisse videtur quam actor, & par est credere quòd si plene esset

esset instructus, plenissime suam innocentiam ostenderet: tum etiam propter causam abolitionis, quæ in re dubia securior, & favorabilior est, *absentem, ff. de panti, cap. allegari, vers. nonne 16. quest. 7.* Vnde fit vt hæc regula non tantum in fine respectu sententiæ ferètur, sed etiã in principio, & in medio litis procedat, vt quia reus aliquis petit, quod re hinc inde discussa pro vtique parte dubium est an concedi debeat. Vnde cum in *d. l. si quis*, nõ agatur de interpretatione coru, quæ vtrique sunt obcuræ, sed de declaranda petitione, quæ dubia proponitur per actorem, merito tunc in ipsius fauorem fit interpretatio, quia non conuenit ea, quæ actor producit, retorqueri in eius odium, & in fauorem rei, cui fat est (seruata iustitiæ æqualitate, iuxta *reg. non licet inf. hoc eodem tit.*) idem conceditur, vt videlicet exceptio, quam dubium propoluit, in ipsius fauorem explicetur, iuxta dictam *l. si quis*.

- 4 Limita tamen regulam hanc non procedere si actor teneatur causam aliquam iure fauorabilem, ex quo enim tunc omnia ex parte ipsius, & rei non sunt paria, præponderat fauor causæ, & sententia pro actore fertur, *ex litteris de probat. c. vlt. in princip. de re iudic. l. an paries 38. ff. de iur. res. resoluti Alciat. de presump. 44. num. 13.* Tiraquelus extendens ad quamcunque causam piam, de privilegiis pia cause, *privil. 146. cum seqq.*

SVMMARIVM

- 1 Acceptatio personarum in iudiciis non est habenda.
- 2 Personam hominis accipere, est hominem, non quia homo, sed propter aliquid quod circa ipsum est honorare.
- 3 Iudiciorum nomine quid veniat in presenti materia ostenditur.
- 4 Acceptatio personarum tantummodo locum habet in his, quæ quis ex debito dare debet, non ex gratia distribuit.
- 5 Deum nemini est gratia debitor, sed ipse benignissimus, ac diuus in misericordia singulis volentibus suam dat ipse gratiam affluenter.

REGVLA XII.

In iudiciis non est acceptatio personarum habenda.

- 1 Desumitur ex Proverb. c. 18. *cap. nouit. vers. ceterum, de iudic. cum aliis citatis hic à gloss. verbo in iudiciis*, tradunt d. Thom. 2. 2. *quest. 6. art. vlt. Sor. de iustis. lib. 3. quest. 6. artic. 5. S. Antonin. part. 2. tit. 1. cap. 19. & 20. Aldobrandin. in 9. Infortia num. 4. Infort. 2. de iustitia, & iure.* Personam hominis accipere, ait Gregorius, est hominem, non quia homo, sed propter aliquid, quod circa ipsum est, honorare, propterea iure dicitur personæ acceptationem quandam esse fatiam reuerentiam alicui non causa debiti, sed ex timore, vel propter vtilitatem exhibitam.
- 3 Iudiciorum nomine in presenti intelliguntur illa omnia, in quibus de meritis qualitercunque indicatur, & examinandæ sunt qualitates necessariæ secundum iustitiam in ordine ad id, de quo agitur, & ita includuntur non tantum iudicia inter actorem, & reum, sed etiam distributiones quoruncunque bonorum, quæ fiunt per modum definitionis, & iudicii. Excluduntur autem actus illi, in quibus non agitur de qualitatibus, nec oportet ad illas extendere, vt quia distributio non fit secundum leges iustitiæ, sed ad voluntatem.

Barbof. Collect. Tom. IV.

tem; prout contingit vbi quis bona propria ad suum arbitrium distribuit, cessat enim tunc acceptatio personarum, iuxta illud Matth. *Nonne licet mihi &c.* docet d. Thom. 2. *quest. 63. art. 1. ad vlt. Sor. d. q. 6. art. 1. ad 1. Syluest. in summ. verbo acceptatio, in princip.* Et ita acceptatio personarum tantummodo locum habet in his, quæ quis ex debito dare debet, quare si quis aliqua non ex debito, sed ex gratia distribuit magis vni quã alteri, non per hoc acceptor dicendus est personarum, vnde cum Deus nemini sit gratiæ debitor, iam enim gratia non esset gratia si ex debito daretur, ideo nequaquam dici potest personarum acceptor quando vni gratiam communicat, quam alteri nequaquam impartitur, immo potius benignissimus, ac diues in misericordia singulis volentibus suam dat ipse gratiam affluenter, dicitur enim eleganti metaphora in Sacris litteris, vel gratia, vel Deus ipse fons hortorum, puteus aquarum viuientium; nam sicut hortorum aquæ in varios ductæ fôtes ad singulas mædificiædas herbulas fluunt, è planta in platam currunt, ita ut placida irrigatio totus dicatur hortulus omnino mædificatus, sic planè gratia diuina fons hortorum, puteus aquarum viuientium appellatur, vt siquidem agnoscatur nulli ipsam Diuinam denegari gratiam, at quemadmodum hortorum aqua fluens ibi manet vbi concauum, & bassum reperit, imminens verò non attingit, ita pariter diuina gratia in omnes ex se fluit, vult enim Dominus omnes homines saluos fieri, in humilitate verò firma constitit, *l. lai. 66. Super quem respiciet spiritus meus, nisi super humilem, quietum, & timentem Deum?*

SVMMARIVM.

- 1 Ignorantia est simplex, & imperfecta, nō ititia, seu scientia, ac etiam cognitionis rei primum.
- 2 Ignorantia est altius primatiua habens annexam negatiuam de iure improbabilem.
- 3 Ignorantia habere ille dicitur, qui nihil omnino scit, nec per famam, nec per aliam quamvis rationem.
- 4 Ignorantia an differat ab errore, & in quibus ostenditur.
- 5 Ignorantia per se non est peccatum, nec importat culpam aliquam nisi vel malitia, vel negligentia precedat.
- 6 Ignorantia alia iusta, & probabilis scilicet, et Theologi dicunt innunciabili, alia crassa, seu supina, alia effrata.
- 7 Probabilis, & iusta ignorantia illa dicitur, quam nulla precedit malitia, vel negligentia.
- 8 Crassa, seu supina ignorantia est rescire id, quod quis inuestigare, & scire tenetur.
- 9 Episcopus non presumitur ignorare vacationem beneficij in sua diocesi.
- 10 Iuris patronatus deuotione presumitur scire Episcopus cum semel in anno Ecclesiam visitare tenetur.
- 11 Ignorantia crassa, & supina non excusat.
- 12 Affrata ignorantia est illa, quã habet is, qui cū posset, & deberet noluit scire, vt liberum peccaret.
- 13 Ignorantia considerata respectu rei ignorata dividitur in ignorantiam facti, & ignorantiam iuris.
- 14 Factum prout opponitur iuri dicitur omne illud, in quo consistit altus in se prout est ex parte agentis.
- 15 Ius prout opponitur factio est quicquid consistit in decisione, & auctoritate legum.
- 16 Iuris appellatione non tantum venit naturale, Diuinum, & commune, sed etiam statutarium, & municipale.

FF 3

17 Ignorantia

- 17 Ignorantia facti, quæ regulariter probabilis est, regulariter excusatur.
 18 Ignorantia affectata non excusatur.
 19 Ignorantia facti proprii non excusatur, tanquam crassa & improbabili.
 20 Factum proprium quando est antiquum, in quo sit verosimilis obliuio, excusatur illius ignorantia.
 21 Ignorantia affectata non excusatur quando illud & intricatum, & obcurum, vel ubi ignorantia multis negotiis implicatur, est, aut in extremis laborat.
 22 Ignorantia facti alieni in dubio presumitur, & excusatur, nisi sit publicum, grane, & ponderosum.
 23 Ignorantia iuris non presumitur, nec excusatur. Intellige siue humani, siue communis, siue municipalis siue statutorij, ut num. 25.
 24 Leges scire omnes debent, & lata culpa est iuris dispositionem ignorare.
 25 Ignorantia iuris excusatur quando habet admixtam ignorantiam seu errorem facti.
 27 Ignorantia iuris, aut & quando excusatur rusticorum, militum, & minorum, remissius.

REGULA XIII.

Ignorantia facti, non iuris excusatur.

- 1 A Ntequam ad materiam huius regulæ deueniamus, pro faciliiori illius declaratione aliqua à nobis sunt præmittenda, & primò præmittendum ignorantiam ex mète Azor. in summ. Cde iuris, & facti ignor. Arch. in c. quamuis 38. dist. inb. Syluest. in summ. verbo ignorantia in princip. D. Thom. 1. 2. q. 66. art. 2. nihil aliud esse quam priuationem scientiæ, quam quis potuit adipisci, quod & alij clariùs protulerunt dum dicunt ignorantiam esse simplicem, & imperfectam notitiam, seu scientiam, aut etiam cognitionis rei priuationem, cum ignorare sit nihil approbare, vt per Roland. cons. 36. n. 3. lib. 2. quem refert Mascard. de prob. conclus. 45. n. 1. qui propterea ait ignorantiam esse alium priuatum habentem annexam negatiuum de iure improbabilem. Alij autem, vt refert Put. decis. 77. n. 4. lib. 2. in virgaque edit. dixerunt ignorantiam habere dici illum, qui nihil omnino sciuit, nec per famam, nec per aliam quauis rationem; simile est quod scripsit Beroz. de claus. instr. claus. 11. gloss. 4. n. 1. & Menoch. de presump. lib. 6. presump. 23. n. 4. dicentes ignorantiam esse cum plura de facto nihil scit, sed nec aliquid falsiputatur, refert, quoruque in hac materia adducens Ioan. Bapt. Costa de facti scientia, & ignor. 4. in p. 80. Licet à nostris Iurisperitis ignorantia iuratur pro errore, & è cõtra, vt obseruat Menoch. d. pres. 23. n. 2. cum seqq. veritas tamen est quòd ignorantia differt ab errore, quia, vt dixit D. Thom. in 4. sent. dist. 30. art. 1. ignorantia de vi natura non ponit aliquem cognitionis actum, error vero ponit iudicium peruersum, & sic aliquam notitiam eius circa id quod erratur, quod & idem in substantia voluerunt Azor. in d. summ. Cde iuris, & facti ignor. n. 1. & 2. Arch. in c. in quibus 21. quest. 2. Alberic. in l. error n. 1. C. de iuris, & facti ignor. Incumbentes ignorantiam esse cum de facto nihil scitur, nec inde aliquid falsiputatur, & S. August. in cap. quamuis 38. dist. inb. vbi præsertim Præposit. & Turret. rectè propterea dicite errorem esse vera pro falsis approbare, ignorare verò, nihil approbare, cum ignorantia sit, vt dixi, simplex scientiæ priuatio, & in summa supposit ignorare, quam errare; ignorantia enim nullam sufficit scientiam, error verò aliquam, vt per Seraph. de princl. iuram. princl. 4. n. 125. vbi amplius dicite errorem differe ab ignorantia tanquam effectum à sua causa, & ignorantiam propriè consistere in omittendo, errorem verò in committendo. Vnde infertur ignorantiam per se non esse peccatum, nec importare culpam aliquam, cum enim scientia non sit virtus aliqua moralis, vtique nec priuatio illius peccatum esse potest, & præterea quia ignorantia est vitium intellectus, non voluntatis, quam ignorans non habet respectu rei ignoratæ. n. mibi. 117. ff. de reg. iuris & in qua tantum peccatum consistat, non verò in intellectu, text. in princip. 1. quest. 1. resoluti. S. Thom. d. quest. 70. art. 2. ad 2. Durand. in 3. sentent. dist. inb. 22. q. 3. Castr. lib. 2. de lege panali c. 14. fol. mibi 291. Cou. in reg. poss. part. 2. §. 7. n. 7. & satis significat text. in d. princip. Intellige nisi vel malitia, vel negligentia præcedat, tunc enim ignorantia per accidens, & indirectè censetur volita, & consequenter peccatum importat secundum præcitatõs, hic procedit. l. ff. de legib. vbi gloss. refert. similes, cap. excellenter. 1. q. 3. & illud Paul. 1. ad Corinth. cap. 14. ignorantia ignoratur, cum alijs per Tiraq. de penit. temp. cap. 11. in princip. Secundo præmittendum est ignorantiam aliam esse iustam, & probabilem, seu, vt Theologi dicunt, inuincibilem, aliam crassam, seu supinam, aliã autem affectatam, quas species declarat B. Ioan. à Capistr. in spec. Conf. n. 145. & 186. Carbon. in tract. de legib. l. 8. dist. 13. Jacob. Ayres. in reper. iur. vim part. 3. n. 4. & seqq. de iust. & iure, Cordub. in suo quest. lib. 2. quest. 1. Azor. in instr. moral. part. 1. lib. 1. c. 12. Sayr. in clau. Regia lib. 2. c. 2. n. 15. cum seqq. & c. 9. n. 4. cum seqq. Fagnac. in praxi crimin. part. 3. quest. 90. in p. 2. Sanch. de matrim. lib. 2. dist. 32. n. 21. cum seqq. & in præcep. Decalogi tom. 1. lib. 1. c. 16. & c. 2. 3. à n. 162. Paul. Comitoli. respons. moral. lib. 5. quest. 2. iusta, & probabilis ignorantia illa est, quam nulla præcedit malitia, vel negligentia, vt quia præmissa debita diligentia non potuit quis scientiam adipisci, vt tenent D. Thom. & alij supra citati. Crassa verò, seu supina ignorantia (à Theologis improbabili, vel vincibilis dicte) est necesse id, quod quis inuestigare, & scire tenetur, & debet, præsertim ratione officij, tunc enim ignorans habetetur pro sciente, vt per Lap. alleg. 5. circa fin. n. 17. vers. ad tertium, vbi de Episcopo, quòd non presumatur ignorare vacationem beneficii, quia cum debeat visitare Ecclesias, presumitur hoc scire, Belli. cons. 10. n. 23. vers. sed oportet, vbi quòd Episcopus præsumitur sciuisse collationem beneficii diu obtentã ab inferiore collatione in ius præiudicium, eo quia ex officio tenetur inquirere beneficiorum collationes, Rom. cons. 481. num. 4. vers. ad hoc, & n. 8. vbi etiam de Episcopo quòd præsumitur scire denolutionem iurisdictionis cum semel in anno Ecclesiã visitare teneatur, Gabr. comm. sub hoc tit. concl. n. 11. & num. 3. l. & seq. & concl. 6. à n. 40. Sfort. Odd. de res. in integ. part. 1. quest. 8. num. 48. cum seqq. & n. 66. Mascard. de probat. concl. 637. n. 13. & conclus. 879. num. 7. cum seqq. Menoch. d. presump. 1. 23. num. 66. Seraph. d. princl. 4. n. 115. Ioan. Bapt. Costa de facti scientia, & ignor. reg. 2. per ut. ac proinde huiusmodi ignorantia, crassa, & supina non excusatur, cap. 1. de postul. Prælat. c. cum in tua, qui matrimonium accus. poss. 1. nec supina, ff. de iuris, & facti ignor. cum alijs citatis à Sfort. d. quest. n. 57. Gabr. d. conclus. 6. n. 4. 3. Sebast. Medic. d. cas. fort. part. 1. quest. 3. n. 10. Ioan. Bapt. Costa d. tract. in spec. 81. n. 16. Affectata ignorantia est illa, quã habet is, qui cum posset, & deberet, noluit scire, vt libentius peccaret, iuxta illud Psal. 35. Noluit intelligere, & bene agere, c. penult. 37. dist. de qua ignorantia habent in c. noi. & de reprobis ordin. hoc libro, Andr. Gail. lib. 2. abseruat. 48. n. 18. vbi alijs relatis dicite ignorantiam affectatam esse quando quis per simulationem aliquid ignorat, hoc est, quando scire potuit, sed noluit, quia dissimulauit

laui, quod idem afferunt Marant. *concl.* 879. n. 53. Sfort. *Odd. dicta quest.* 8. num. 58. Ioan. Baptif. *Costa dicta in pte.* 81. quæ quidem nullo pacto ignorantem excusat. Gail. *dicta obseruat.* 48. n. 18. Honded. *conf.* 879. n. 41. lib. 1. Seraphin. *d. prinil.* 4. a. n. 101. Ioan. Baptif. *Costa d. in pte.* 81. n. 9. cum feqq.

Terzio præmittendum quod est ignorantia multiplicitèr diuidatur, vt læt per Syluest. *vbi fuprà*, Castr. *d. cap. 14. per totum*, tamen considerata respectu rei ignoratæ, diuiditur in ignorantiam facti, & ignorantiam iuris, vt hic, & in tit. ff. & C. de iuris, & facti ignor. licet autem valde controuersum sit, quid factum, & quid ius dicatur, vti dignoscantur ea circa quæ vtrumque versatur, vt per Bald. in princip. de pace Constant. n. 23. Alciat. lib. 1. *paradox. cap. vlt.* Philip. *de fitionibus part. 1. cap. 5.* Loriot. *axiomate* 14. cum feqq.

tamen ex mente communis iur. l. ff. de acquir. posses. vbi Ias. n. 32. Philip. *vbi proxime*, dici potest factum

propter oppositum iuri, esse omne illud in quo consistit

actus in se, prout est ex parte agentis, ius verò prout

opponitur facto, esse quicquid consistit in decisione, & autoritate legum, vt patet ex l. 1. vbi proponuntur

exempla, ff. de iuris, & facti ignor. Vnde licet sit ut appellatio facti quicunque actus continetur siue ab

homine, siue à Deo, vel à natura proueniat; sic sub

iuris nomine non tantum naturale, diuinum, & commune, iuxta tit. *Instit. de iure naturali*, sed etiam statuta

locorum municipalia, vel fynodalia, iuxta §. 1. *Instit. de iure natur. & ciuili* 1. diff. docent gloss. verbo in iuris in proem. Clement. Tiraquell. in tract. de mort. in præfat. declar. 7. n. 5.

Ignorantia facti, &c.] Intellige de sola ignorantia simpliciter, vel probabili, hæc enim solam excusat simpliciter, id est, in totum, & absolute, iuxta ea, quæ in secundo præliodo dixi; & idæ hæc regula idem importat ac si diceret, ignorantia facti, quæ regulariter probabilis est, regulariter excusat, ignorantia verò iuris non excusat regulariter, quia regulariter est improbabilis. Vnde constat præiudicium regulam hanc non procedere in ignorantia affectata, quæ cum habeat admixtam malitiam scire nolentis, vt liberius peccet, iuxta ea, quæ dixi in præcepto præliod. 2. tantum abest vt excuset, vt immo ex ea delinquentis magis inculcetur, cap. eas, de tempor. ordin. hoc lib. vbi gloss. cap. cum inhibitis §. 1. de clandestin. despons. qui contra, ibi, offensus errore C. de incestu nupt. Tiraq. de penis temper. cap. 13. num. 22. & de retractu lib. §. 35. gloss. 4. n. 28. Castr. d. c. 14. Gabr. communiz. de regulis iuris concl. 6. num. 43. Sebast. Medic. de casibus fortuitis part. 1. q. 5. n. 10. Sfort. de integ. rescript. p. 1. quest. 8. n. 57. & §. 8. ego ipse in tract. Axiom. iuris vsu fequent. Axiom. 112. num. 1.

Secundo constat regulam non procedere in ignorantia vincibili, crassa, aut improbabili, quæ propter rationem præcedentis negligentie voluit censetur, & ita culpam habet, ex dictis in præcepto præliod. 2. Vnde fit vt ignorantia facti proprii non excuset tanquam crassa, & improbabilis, quamquam ff. ad Velleian. cap. ab excusato, in fine, de rescript. Ias. in §. si quis agens n. 6. *Instit. de actionibus*, Socin. reg. 219. Mantu. parali. pomen. §. 34. Marant. in repet. l. in pte n. 227. ff. de acquir. heredit. in ruin. cap. 127. n. 16 lib. 3. Gail. lib. 2. obseruat. 48. n. 19. Sfort. dicta q. 8. n. 61. Malfard. concl. 637. num. 3. & concl. 879. n. 40. Menoch. lib. 6. præsumpt. 23. n. 12. Card. Tulch. verbo ignorantia, concl. 21. n. 1. & n. 10. & concl. 25. n. 25. ego ipse d. Axiom. 113.

Item. 20. Vnde præterquam in illis casibus in quibus ex circumstantiis negotij, & personarum etiam in factis propriis admittitur probabilis exculatio, veluti quando factum est antiquum in quo sit vetosimi-

lis obliuio, secundum Marant. in dicta l. in pte n. 227. in 3. limit. Gail. dicta obseruat. 48. n. 207. verum si factum, de casu fortuito part. 1. quest. 3. n. 17. Menoch. dicta præsumpt. 23. n. 28. & feq. Cardin. Tulchus verbo ignorantia, concl. 22. n. 15. Vel quando factum est intricatum, & obcurum, Marant. in repet. dicta l. in pte n. 227. in 4. limit. Gail. dicta obseruat. 48. n. 207. verum si factum, Sfort. dicta quest. 8. n. 28. Menoch. dicta præf. 23. n. 41. Vel in eo, qui multis negotiis implicitus est, Marant. dicto n. 227. in 5. limit. Sebastian. Medic. dicta quest. 3. num. 12. & n. 18. Honded. quest. 55. n. 57. & §. 8. lib. 1. Menoch. dicta præsumpt. 23. n. 47. & feq. aut in extremis laborat, Marant. dicto n. 227. in 2. limit. Seraphin. dicto prinil. 4. n. 28. Malfard. dicta concl. 879. n. 5. cum feqq. Menoch. dicta præf. 23. n. 49.

Sic similiter, licet regulariter ignorantia facti alieni in dubio præsumatur, & excuset, verum, ff. de probation. l. hoc an. ff. de administ. tut. l. in fine §. pro socio, cum aliis citatis ab Honded. conf. 9. num. 33. & conf. 55. n. 48. & conf. 109. num. 26. lib. 1. Gabriel sub hoc titulo concl. 5. n. 1. Gail. dicta obseruat. 48. n. 1. & n. 9. verum, secus, Menoch. dicta præsumpt. 23. n. 51. Sfort. d. quest. 8. n. 55. & num. 60. & quest. 38. num. 5. ego ipse d. Axiom. 113. n. 6. non procedit hæc nostra

regula in ignorantia facti alieni, vbi aliquid postulat propter quod & potuit, & debuit sciri per medicorum diligentiam, vt quia factum vel est publicum, & de postulat. Prælat. cap. vlt. qui matrim. accus. pos. c. cum illorum, de sentent. excomm. Gabr. d. concl. 5. n. 18. Malfard. concl. 879. sub n. 11. 12. 16. & 17. Menoch. d. præsumpt. 23. n. 68. cum feqq. Gail. d. obseruat. 48. n. 16. Sfort. d. quest. 8. n. 67. Sebast. Medic. d. quest. 3. n. 4. verum si erat publicè notum, & num. 10. verum, octauo. Vel notabile, graue, ponderosum, Malfard. d. concl. 879. n. 47. Menoch. d. præsumpt. 23. n. 81. & feq. Card. Tulch. verbo Ignorantia, concl. 21. n. 16. & verbo Scientia concl. 64. n. 38.

Non iuris excusat.] Probat hæc reg. in hac secunda parte ignorantiam iuris non præsumi, ac proinde non excusare, vt per Gail. d. obseruat. 48. n. 21. Gabr. sub hoc tit. concl. 7. n. 1. Parif. conf. 68. a. n. 301. lib. 4. Valasce. de iure emphyt. q. 38. num. 15. Sebastian. Medic. d. q. 5. num. 1. Menoch. d. præsumpt. 23. n. 10. Sfort. d. q. 8. n. 39. & 40. Card. Tulch. d. verbo Ignorantia, concl. 1. n. 1. & 2. leges enim scire omnes debent, & lata culpa est iuris dispositionem ignorare, l. leges sacras fime, C. de legibus, Socin. conf. 108. num. 12. verum, & licet, Aym. conf. 67. n. 11.

Amplia procedere non tantum in ignorantia iuris diuini, naturalis, vel gentium, & notandum, §. notandum 1. q. 4. l. 1. vbi gloss. C. de in ius vocando, gl. in sum. 38. diff. Ignor. in l. §. si conditioni a. num. 3. ff. ad Syllan. sed etiam in ignorantia iuris humani, siue communis, siue municipalis, vel statutarij, vt per Gabr. d. concl. 5. n. 12. Sebast. Medic. d. quest. 3. n. 42. verum, item statuti ignorantia, Gail. d. obseruat. 48. n. 26. Malfard. concl. 879. n. 24. Cardin. Tulch. verbo Ignorantia, concl. 1. n. 3. nisi ciuis esset nouellus, in quo tunc statuti ignorantiam præsumi, & ipsum excusare voluerunt Gail. d. obseruat. 48. n. 28. & Seraphin. d. prinil. 4. num. 177. cum feqq. vbi etiam resoluit quod licet ignorantia nedum iuris, sed etiam statutorum, seu constitutionum non excuset, bene tamen excusat ignorantia alicuius Extravagantis, non posite in librorum, statutorum, seu constitutionum corpore.

Limita tamen quando ignorantia iuris habet ad mixta ignorantiam, ius erroris facti, Socin. conf. 47. n. 11. lib. 1. Malfard. concl. 639. num. 10. Card. Tulch. verbo Ignorantia, concl. 13. num. 18. Vel quando ius est dubium, obcurum, difficile, seu arduum, Sebastian.

ff 4 Medic.

- Medic. dicta quest. 3. n. 1. vers. nisi esset, Sfort. d. 9. 8. n. 44. Seraph. dicto prius. 4. num. 1. 6. & 17. Malcard. 27. concl. 639. num. 19. Ignorantia iuris nunquid excuset rusticum, mulierem, militem, vel minorem? Vide Sfort. d. part. 1. quest. 9. Card. Tusch. dicto verbo Ignorantia, concl. 13. latè Farinac. fragment. crimin. p. 2. verbo Ignorantia, n. 27. cum multis seqq.

S V M M A R I V M.

- 1 Ignorantia iustam causam habere censetur cum quis in ius succedit alterius.
- 2 Subrogatus Motu proprio in lite ab altero capta presumitur ignorare sententiam contra suam antecessorem latam.
- 3 Successor in Ecclesia presumitur ignorare gesta tempore sui antecessoris.
- 4 Successor singularis presumitur ignorare factum defuncti.
- 5 Hæres regulariter presumitur ignorare facti defuncti illiusque testamenta, & omnia in eo contenta, quando agitur de damno vitando.
- 6 Filius hæres adhuc presumitur ignorare factum patris defuncti.

R E G V L A X I V.

Cum quis in ius succedit alterius, iustam ignorantie causam censetur habere.

- D**esumitur ex reg. l. qui in alterius 43. ff. hoc tit. vbi Dec. tradunt Tiraque. de retratu tit. 2. §. 4. gloss. 6. n. 5. Rot. Bononiens. decis. 69. Cassad. decis. 2. ut lue pend. vbi in specie quod subrogatus Motu proprio in lite ab altero capta presumitur ignorare sententiam contra suam antecessorem latam, Ruin. conf. 166. num. 27. lib. 1. vbi de successore in Ecclesia quod presumatur ignorare gesta tempore sui antecessoris, & consil. 5. n. 3. in fine lib. 5. Natt. cons. 506. num. 19. lib. 3. Afflict. decis. 37. num. 2. Menoch. de presumpt. lib. 6. presumpt. 23. num. 56. Card. Tusch. verbo Ignorantia concl. 18. an. 1. Ratio est, quia huiusmodi ignorantia versatur circa factum alienum l. ult. ff. pro socio, & consequenter censetur iusta, l. 2. ff. de iuris, & facti ignorantia, cum aliis adductis in regula precedenti.
- 4 Intellige regulam non tantum procedere in successione singulari declarando, ut per Menoch. remed. 16. recuper. num. 19. cum seqq. sed etiam in vniuersali, qualis est hæres, ille enim regulariter presumitur ignorare factum defuncti, illiusque testamentum, & omnia in eo contenta, d. l. ult. Menoch. remed. 10. recuper. num. 52. & de presumpt. 23. n. 55. Sebastian. Medic. de casu fortuito part. 1. quest. 3. num. 31. versic. item heredes. Cardin. Tusch. verbo hæres conclus. 73. Chald. Pereira de resolut. emphyt. cap. 7. num. 18. & de renouat. emphyt. quest. 5. num. 28. & quest. 6. num. 27. quando scilicet agit de damno vitando, secus de lucro captando, tunc enim presumitur scientia secundum Dyn. in regul. presumitur, in fine infra hoc tit. vbi Ioan. Andr. sub nom. 1. Malcard. conclus. 779. num. 37. Cardinal. Tusch. d. concl. 73. num. 43. & amplia, quamuis hæres sit filius, adhuc enim presumi ignorare factum patris desoluit Duen. reg. 125. limit. 5. Honded. conf. 83. n. 12. lib. 1. Malcard. concl. 413. num. 8. & conclus. 780. n. 3. Menoch. dicta presumpt. 23. num. 57.

S V M M A R I V M.

- 1 Odia restringi, & fauores conuenit ampliari.
- 2 Odium in hac reg. accipitur latius prout significat tadum, & molestiam.
- 3 Faur in hac materia dicitur quicquid fauorem, & beneuolentiam prouocat.
- 4 Dispositio an censatur fauorabilis, vel odiosa colligitur ex principali intentione disponentium.
- 5 Faur in dubio considerandus est potius quam odiu.
- 6 Extensio non admittitur in odiosis etiam ex identitacionis.

R E G V L A X V.

Odia restringi, & fauores conuenit ampliari.

Desumitur ex l. cum quidam ff. de liberis, & post hum. c. remanent 21. distincti. tradunt Th. de Thomass. in floribus legu reg. 209. Ioseph. Aldrete de religiosa disciplina tit. 2. c. 14. n. 6. Monet. de distribut. quotid. p. 1. q. 10. n. 1. Ioseph. de Sella Aragonia decis. 18. num. 102. & decis. 45. n. 7. Marc. Ant. Genues. in practica ecclesiast. q. 541. Menoch. conf. 900. n. 13. Card. Tusch. pract. concl. tom. 5. lit. O. concl. 67. per tot. ipse ego in tract. Axiom. iuris vsq. Ax. 166. n. 1.

Odium in hac materia non accipitur formaliter prout importat appetitum dissonantem à charitate, de quo S. Thom. 2. 2. quest. 34. & c. 1. vbi gloss. de re iudic. hoc lib. sed accipitur latius prout significat tardu, & molestiam, in quo sensu reperitur passim apud bonos auctores, & ita comprehendit ea, que præstant materiam odij, id est, fastidij, cuiusmodi sunt omnia illa, que penam, vel dispendium alicuius continent & primo aspectu videntur acerba, & iniusta Per contrarium vero fauor in hac materia dicitur quicquid fauorem, & beneuolentiam prouocat, & ita gratiam, ut vtrumque bene deducitur ex l. qui exceptio in princ. ff. de condit. indeb. & l. quod fauor C. de legib. iuncta reg. quod ob gratiam, inf. hoc tit. An & quando dispositio censetur fauorabilis, aut odiosa, colligitur ex principali intentione disponentium, Tiraq. de retratu lig. §. 30. gloss. 2. n. 5. Sanch. de matr. lib. 1. disp. 1. n. 4. In dubio vero potius est considerandus fauor, quam odium, Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 6. proom. n. 37. ego ipse d. Axiom. 166. n. 6.

Ampliatur in odiosis non admittatur extensio etiam ex identitate rationis, Consert. in sing. verbo extensio il. 2. n. 1. Tiraq. de retratu in prat. n. 62. & 63. Honded. conf. 95. n. 98. & 112. lib. 1. Fatin. fragment. crimin. p. 1. lit. E. num. 115. vbi num. 117. subdit quod extensio non conceditur ex identitate rationis, etiam quod ratio sit expressa in dispositione quando sumus in materia odiosa, & odium est irrationabile, ego ipse d. Axiom. 166. n. 7.

Quibus autem lex, vel alia dispositio dici possit fauorabilis, vel odiosa, vide Mil. in repet. verbo lex dicitur fauorabilis, Paris. conf. 24. n. 34. & conf. 34. n. 32. & conf. 83. n. 27. lib. 2. & conf. 44. n. 11. & conf. 46. n. 24. & conf. 69. num. 5. lib. 4. Gom. ad reg. de annali §. 1. in princ. Sarm. select. lib. 1. c. 2. n. 1. Paris. de resig. lib. 1. q. 2. n. 16. & seq. Menoch. remed. 1. recuper. n. 17. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 6. proom. n. 24. in fine, Soar. de leg. lib. 5. n. 2.

S V M M A R I V M.

- 1 Beneficium concessum à Principe debet esse manifestu.
- 2 Concessio

2. *Concessio gratia per obitum Principis non expirat etiam re integra.*
3. *Dispensatio non corrumpit quando causa, quæ à principio fuit vera erat impulsiva, licet postea cesset.*
4. *Princeps potest etiam post inquisitionem privilegia per se, vel prædecessorem suum subditis concessa pro libito sui voluntatis renovare.*

REGULA. XVI.

Docet concessum à Principe beneficium esse mansurum.

1. **D**esumitur ex cap. si super gratia 9. de officio deleg. hoc lib. 8. ex cap. si cui nulla 36. de prebend. hoc eod. lib. cum aliis citatis hic à gloss. ex quibus colligitur quæcunque Principi beneficia secundum honestatem debere esse permanens, nisi contrarium ex intentione, vel aliunde colligatur, etenim Princeps intendit beneficium quam perfectam, & firmum conferre, ut ita plenior sit liberalitas, c. 1. de don. Molin. de primog. lib. 4. cap. 3. num. 20. Unde inferitur concessiones gratiosas per obitum Principis non expirare etiam re integra, iuxta hanc reg. quam sic interpretatur Pontifex in d. cap. si cui in 1. p. probat d. cap. si super gratia, Rot. decis. 12. de officio del. in nouis, Boët. decis. 346. Couar. pract. cap. 1. num. 2. Chald. Percira de resolut. emphyt. cap. 15. num. 36. cum aliis adductis in collect. ad d. cap. si super gratia, & ad cap. si gratiosè, de rescript.

2. In gloss. Decet. in addit. ibi, etiam si cesset causa concessio privilegii, dummodo illa causa fuerit impulsiva. Notatur ad hoc quod dispensatio non corrumpit quando causa, quæ à principio fuit vera, erat impulsiva, licet postea cesset, ex adductis per Sanch. de matrim. lib. 8. dist. 30. num. 7.
3. In gloss. Mansurum ibi, ipsum enim privilegium per se concessum diminuire, vel moderari, & etiam in totum tollere potest. Notatur ad hoc quod Princeps potest etiam post inquisitionem privilegia per se, vel prædecessorem suum subditis concessa pro libito sui voluntatis renovare, ut per Cou. lib. 3. var. cap. 6. n. 1. Petegre. de iure fisci, lib. 1. tract. 3. num. 19.

SUMMARIVM.

1. Beneficium à iure indultum non est alicui auferendum.
2. Intelligi ubi beneficium auferitur à iudice, vel ab homine, qui non possunt legem tollere.
3. Legitima filiorum iure præscripta ab homine tolli, vel minui non potest, bene tamen minuitur à consuetudine, lege, vel Principi auctoritate.
4. Beneficia si concedantur à iure non simpliciter, sed in defectum provisionis hominis, tunc si homo provideat, cessat beneficium legi.
5. Dilationes à iure concessæ non possunt per iudicem auferri.

REGULA. XVII.

Indultum à iure beneficium non est alicui auferendum.

1. **D**esumitur ex l. 1. vers. nec enim, ff. de servit. l. adulter, c. ad l. Ind. de adul. cum similibus, ex quibus colligitur quæcunque beneficia simpliciter alicui concessa à iure non posse inuito temere per Inferiorem auferri, quia d. positiones iuris communis, maxime in alicuius gratiam specialem, sine facto ciu-

dem per inferiores auferri nequeunt, iuxta regulam cap. cum inferior, de maior. & obediens.

Ex quibus inferitur primò regulam tantum procedere ubi beneficium auferitur à iudice, vel ab homine, qui non possunt legem tollere, secus si ab ipsa lege auferatur, quia par in parem, & c. innotuit, de elect. aduertit gloss. hic, per iura quæ citat, probat communis, ut per Cuman. in l. 2. num. 4. ff. de reind. Vnde licet legitima filiorum iure præscripta ab homine tolli, vel minui non possit, ut per tutum tit. de inoffic. testam. consuetudine tamen, lege, vel Principis auctoritate rectè minuitur. Dyn. hic, c. comunis, ut per Cou. de sponsal. p. 2. c. 8. §. 6. n. 4. Xuar. in L quoniam ad leges Regni limit. 2. à n. 6. Secundo inferitur regulam non obtinere in beneficiis, quæ à iure conceduntur non simpliciter, sed in defectum provisionis hominis, tunc enim si homo provideat, cessat beneficium legis, ut probat text. sic intelligendi in l. ex hac, & in l. vlt. C. de pactis convent. & in l. 1. & habet, §. cum quis ff. de precar. cū aliis, per quæ vulgò dicitur quod prouisi hominis tollit provisionem legis, scilicet introducantur nō simpliciter, sed in defectum hominis, de quo per gloss. magnam ad med. vbi post Bart. & alios tradit Ias. à n. 143. in l. 2. C. de iure emphyt. Palat. in repet. rub. §. 14. Rip. in l. ita stipulatus à n. 82. ff. de verb. obligat. Denique inferitur dilationes à iure concessas non posse per iudicem auferri, ut probat gloss. magna in fin. in l. quod in iust. ff. de re iudic. quam ibi sequuntur Doctores, Dec. in c. cum sit Romana, n. 23. & ibi Felin. num. 7. de appellat. Rip. d. l. 2. n. 18. ff. de re iudic. & in notabili casu tradit Roman. singul. 459. alias 465.

SUMMARIVM.

1. Tractus temporis non firmatur quod de iure ab initio non subsistit.
2. Nullitatis effectus iam productus nunquam cessat, etiam sublata causa.
3. Actus ab initio nullo existente si ex post facto tacite saltem superueniant ea omnia ex quibus ille constituitur, non habito respectu ad id, quod præcessit nulliter, incipit ex nunc actus nouus, & validus.
4. Declaratur text. in c. auditis 29. de elect.

REGULA. XVIII.

Non firmatur tractus temporis quod de iure ab initio non subsistit.

Desumitur ex l. quod initio 30. & l. pen. ff. hoc tit. & ex c. auditis 29. de elect. cum aliis, per quæ iura ita tradunt, & varias questiones decidunt Imol. in l. 1. §. ult. ff. de verb. oblig. Rot. decis. 26. de procurator. in antiq. Calderin. conf. 5. de elect. Barbat. conf. 70. col. 1. & 2. lib. 3. Dec. conf. 66 §. n. 14. D. Barbol. in l. 1. ff. solut. matrim. p. 4. n. 95. vbi num. 96. ait regulam non procedere in actu conditionali.

Licet autem non conualescat ille actus, qui à principio nullus fuit, quoniam affectus nullitatis iam productus nunquam cessat etiam sublata causa, l. ult. in princ. ff. de liberi. cū aliis, ut per Tirac. in tract. de cōsac. causa limit. 12. in princ. & limit. 19. tamē si ex post facto tacite saltem superueniant ea omnia, ex quibus constituitur actus ille, de quo agitur, nō habito respectu ad id, quod præcessit nulliter, incipit ex nunc actus nouus, & validus, sic procedit l. 1. §. 2. vbi, quasi nō datus ff. de leg. 3. l. c. 6 §. 1. ibi, effect. ff. de ritu nupr. c. 2. de cōsac. cum aliis, de quibus per gloss. hic, & in hoc sensu accipienda est sententia illorum, qui credunt actum

actum à principio nullum conualefcere fi fuperveniat caufa confirmandi, id eft, incipit actus valere fi fuperveniat caufa confirmandi, ex qua actus ille nunc confituitur, & de nouo confituitur, intellige efto quòd actus prior nullus fuerit ipfo iure, cum enim non agatur de ipfius conualefcencia, aut confirmatione de creatione alterius noui, nullitas prior quantumcunque efficax, & ipfo iure inducta non obftat, id quod fatis probat text. in l. 1. §. 1. ff. de legat. 3. cum aliis, quamuis gloff. gl. verbo tractatum in cap. 1. de rebus Eccl. non alien. hoc lib. gloff. hic poft medium, & vtroque Doctores, verius videtur electionem illam non constitui validam, etiam vt ex nunc, quia confensus ille fupervenienti non fufficiens fuit ad electionem nouam constituendam per fe abique auxilio illorum, qui nulliter procefferunt, & quæ oportuit de nouo iterari.

- 4 Non obftat text. in c. auditis 29. de elect. vbi electio nulla propter defectum confensus electorum non valet, vt ex nunc etiam eisdem confentientibus propter hanc reg. quoniam quicquid aliud intendunt gloff. ibi, verbo ex poffaio, gl. verbo tractatum in cap. 1. de rebus Eccl. non alien. hoc lib. gloff. hic poft medium, & vtroque Doctores, verius videtur electionem illam non constitui validam, etiam vt ex nunc, quia confensus ille fupervenienti non fufficiens fuit ad electionem nouam constituendam per fe abique auxilio illorum, qui nulliter procefferunt, & quæ oportuit de nouo iterari.

SVM MARIVM.

- 1 Culpa obnoxium est qui rei, quæ ad eum non pertinet, se immiscet.
- 2 Falcen in mensem alienam qui ponere non debet.
- 3 Medicus imperitus, & culpabilis de damno fequitur tenetur, & aliquando punitur.
- 4 Iudex per imperitiam inique iudicans de damno fequitur tenetur, & punitur.
- 5 Nauis magister imperitus quando teneatur ad damna fequitur remiffione.

REGVLA XIX.

Non est sine culpa, qui rei, quæ ad eum non pertinet, se immiscet.

- 1 Desumitur ex l. culpa 37. mod. tit. & ex c. tua, il. 1. de homicid. tradunt Thom. & Thomaf. reg. 203. Corraf. miscel. lib. 4. cap. 1. num. 10. Ego ipse in tract. 2 Actionis iuris vsus reg. Axiom. 6. 2. num. 6. nam falcen in mensem alienam qui ponere non debet. Bald. consil. 336. Quod autem, 2. lib. 4. Card. Tulch. rom. 3. lit. F. concl. 33. & facit illud vulgare, tradent fabrilis fabri, & quam quisque norit arte in ea se exerceat, de quo Strach. de mercat. p. 3. tit. de nauis, num. 33. Cardin. Tulch. rom. 2. lit. F. concl. 2. Vnde colligitur non esse sine culpa omnes illos, qui abique competenti peritia artis eandem profuturum, immiscetes se officio non pertinenti ad eosdem. Sic medicus imperitus vt culpabilis de damno fequitur tenetur, & aliquando puniti potest, l. idem iuris, §. ult. ad leg. Aquil. l. illicitas, §. veritas, ff. de officio Praefidis, tradunt gl. & communis in cap. ad aures, de etate, & qualis. Felin. in d. cap. tua in princ. latè Rip. de peste, part. 4. §. videamus à princ. & citati per Farinac. fragm. crimin. p. 2. lit. f. num. 428. 4 Sic similiter in iudice per imperitiam inique iudicante probat text. in l. vltim. ff. de variis & extraord. cognit. text. in princ. Iustit. de oblig. qui ex quasi delicto, Menoch. de arb. cent. 4. casu 339. Valasc. conf. 16. n. 4. Malfard. de probat. concl. § 38. n. 20. Farinac. in praxi

crimin. g. 87. num. 44. D. Barbof. in l. filiusfam. num. 47. ff. de iudic. Idque etiam in magistro nauis imperito per hanc regulam tradit Strach. d. p. 3. num. 32. Illa enim dicuntur non pertinere, vt impertinentia, quæ aliquo respectu inducuntur alicui, quia faltem propter circumstantias non conueniunt, sed repugnant personæ, officio, vel statui, vt in d. cap. tua, & ita petinde est immiscere rei, quæ ad eum non pertinet, vt hic dicitur, ac immiscere se rei, quæ ponit aliquod contrarium, & repugnans his, quæ ad illum, vel statum ipsius ob quamcunque circumstantiam pertinent, vt intendunt gloff. 2. & omnes in d. culpa.

SVM MARIVM.

- 1 Defensionibus pluribus nullus vti prohibetur.
- 2 Reus ad sui defensionem potest multiplicare titulos sui iuris.
- 3 Dominij seu iuris acquisitio semel ex certo titulo perfecta non potest ex alio fieri, secus quoad conseruationem iuris iam quesiti.
- 4 Multiplicatio titulorum datur in beneficiis lib.
- 5 Reo non licet vti pluribus exceptionibus, quæ necessariam, & inuitabilem contrarietatem continent.

REGVLA XX.

Nullus pluribus vti defensionibus prohibetur.

Desumitur ex l. is, qui §. 1. l. nemo §. ff. de except. l. 1. nemo ex his 44. ff. hoc tit. cum aliis citatis per Cou. lib. 1. var. c. 2. n. 2. Potest enim reus ad sui defensionem multiplicare titulos sui iuris, quia ex hoc nulla insurgit contrarietas, cum possibile fuerit reum saltem ad cautelam vtrumque titulu de facto habuisse, veluti si dicat rem ad se pertinere ex titulo donationis, & ex titulo emptionis, & ex privilegio, & prescriptione, vt satis insinuat d. l. nemo, & probat c. auditis, de prescript. c. constitutus, c. pen. de relig. domib. c. cum persona, vers. quod si de privileg. hoc lib. cap. post electionem de concess. prob. & vtroque Doctores, resoluunt Felin. in c. inter dilectos, n. 19. de fide instrum. & in c. nostra, num. 2. de rescript. lal. in l. 3. §. pluribus, n. 13. ff. de acquir. possess. Decan. in d. l. nemo, §. quoties, n. 2. ff. hoc tit. Bellam. in c. imputari a. n. 19. de fide instrum. Nauar. in c. accepta opposit. n. 3.

Non obstat quòd dominium, vel ius ex pluribus titulis acquiri non potest, d. §. ex pluribus, & quòd nostrum est, amplius nostrum effici nequit, d. c. inter dilectos, vnde sibi contrarius videtur qui plures titulos proponit, quasi id quod per alterum acquisiuit, rursus ex reliquo de nouo acquisierit, ex qua ratione effectum est, vt non liceat actori titulos multiplicare, ex quibus multiplicatis ius prætenfum acquirere non potuit, cap. vt quis duos de elect. hoc lib. & est recepta sententia. Respondetur enim argumentum concludere quoad acquisitionem domini, vel iuris, quæ perfecta semel ex certo titulo non potuit ex alio fieri, iuxta tradita in d. §. ex pluribus, non verò procedit quoad conseruationem iuris iam quesiti, ad quem effectum potest quis dubius de iure sui tituli alios titulos multiplicare ad cautelam, argum. l. testamentum C. de testament. & vtrumque in iudicium deducere non simpliciter quasi ex vtroque simul acquisierit, vel vt ex vtroque simul obtineat, sed in eum sensum, vt si alter non sufficiat, ex altero tamen defendatur, vt docet Innocent. in d. cap. auditis, n. 2. communiter receptus ex Cagnol. in d. l. nemo, n. 3. & ideo

4 in beneficiis dari multiplicationem titularum censur non semel Rota, vt ipsa testatur *decis. 742. n. 3.* apud Farin. p. 2. *recent.* Nec item obstat quod actor non potest vt pluribus actionibus, sed alteram eligere debet, d. l. *nemo ex his 5. quoties.* cum aliis, quia respondetur aliud esse multiplicare actiones, aliud vero multiplicare titulos, quorum plures contineri possunt sub vna, & eadem actione, vt si quis agens rei vindicationem intendat rem ad se pertinere ex titulo damnationis vel emptionis, aut simili.

5 *Pluribus vti defensionibus.* Etiam diuersis, hoc est, quibus nihil aliud obstat, quominus proponatur a reo, quam earundem pluralitas, non vero vbi aliud obstat, nempe contrarietas, reo enim non licet vt pluribus exceptionibus, quae necessariam & inuitabilem contrarietatem continent, id est, quae ad nullum rectum sensum possunt simul esse verae, iuxta exemplum gl. in d. c. *imputari*, & similia, & ita resoluunt Cum. & Soc. in d. l. *nemo 8.* Cagnol. in d. l. *nemo ex his n. 8.* Cou. d. cap. 2. num. 3. Bellam. in d. c. *imputari n. 18.* quo casu si recte aduertat nec plures dici possunt exceptiones cum alia detrahatur illi, cui repugnat, d. cap. *imputari*. Non obstant d. l. *nemo ex his*, & l. *cum de indebito in princ. ff. de probation.* procedunt enim vbi negatio non est omnino contraria exceptioni secundo loco propositae.

SVM MARIVM.

- 1 *Displicere amplius non potest quod semel placuit.*
- 2 *Perseuerantia in bono est tenenda.*
- 3 *Perseuerantiam si tollas nec obsequium mercedi habet, nec beneficium gratiam.*

REGVLA. XXI.

Quod semel placuit amplius displicere non potest.

1 Desumitur ex l. *sicut C. de actionib. & obligation.* cum aliis citatis per gl. hic, tradunt Mayn. in l. *nemo potest mutare ff. hoc tit. gl. verbo paribus, ad fin. in Clem. sap. de verb. signif. Mant. dialog. 94. Surt. *decis. 265. num. 25. & decis. 288. n. 5.* Chald. Pereira de potestate eligendi c. 16. n. 15. & de resolut. *emphyt. c. 15. n. 7.* Card. Tusch. *pract. concl. tom. 6. lit. Q. cōcl. 48.**

2 Perseuerantiam in bono docet hac regula, quia, vt inquit Bernard. *epist. 139.* absque perseuerantia nec qui pugnat victoriam, nec palmam victor consequitur, nutritur est ad meritum, mediatrix ad praeium, soror patientiae, constantia filia, amica pacis, amicitiarum nodus, vnanimitatis vinculum, sanctitatis propugnaculum; & contra, *Pa tibi, ait Bernardus, qui reuerti desideras ad vomitum, redire ad luctum.* Nam sicut nauis quae multos fluctus transiit, multasque tempestates effugit, in ipso autem portu tandem in scopulum impingit, ita inquit Chrysost. multi postquam iustinuere labores, ieiunia, aliaque virtutes, tunc autem quando in portu iam & magis secuti esse possunt, naufragium faciunt. Tolle perseuerantiam, inquit Bernardus, nec obsequium mercedem habet, nec beneficium gratiam, nec laudem fortitudo, sola est, cui aeternitas redditur, vel potius quae aeternitati hominem reddit, dicente Domino, *qui perseuerauerit usque ad finem, hic saluus erit.* Refert Thom. Boll. lib. 3. c. 2. quod Theodoricus Imperator quomodo haereticus esset Arrianus, tūc seruum haberet, relicta Fide Catholica, vt ei placeret, Arrianus est factus, cum

ipse pugione confodit, dicens esse non posse, vt qui Deo fidelis non fuit, homini seruet fidem.

SVM MARIVM.

- 1 *Odio alterius non debet aliquis pragrari.*
- 2 *Regula hac in quo differat a sequenti ostenditur.*
- 3 *Pena aeterna nunquam puniunt vnus pro alio.*
- 4 *Poenis temporalibus saepe puniunt quis pro alio.*
- 5 *Filius pro peccato patris non semper puniendus.*
- 6 *Filius iustum nascitur nonnunquam ex patre peccatore.*
- 7 *Filius peccator, & vilissimus aliquando nascitur ex patre iusto, & illustri.*
- 8 *Romani plures incluti, & illustres, vilissimos reliquerunt filios.*
- 9 *Filius alter optimus, alter pessimus ex eisdem parentibus aliquando surgit.*

REGVLA. XXII.

Non debet aliquis alterius odio pragrari.

Desumitur ex l. *non debet alteri 75. & ex l. saluum 1. 197. ff. hoc tit.* exempla huius reg. constant in l. *ultim. C. de acquir. possess. & in cap. 1. de iniur. hoc lib.* cum aliis adductis a gloss. hic, tradunt Rebuff. ad l. *Verbis appellatio 2. vers. in quantum, prope fin. ff. de verb. signif. pag. mibi 19.* Surt. *decis. 102. n. 1.* Farin. in *pract. crimin. p. 4. cons. 40. n. 45. & cons. 65. n. 98.* Palat. in *repet. c. per vestras, de donat. inter virum. & vter. 5. 8. num. 6. 7. 8.* Tiraq. de iure meritis *gl. 8. n. 141.* ego ipse in *tract. Axiom. iuris vltisq. axiom. 93. n. 21.*

Vulgo creditur regulam hanc prope id ipsum, quod in reg. sequenti deciditur, scilicet neminem esse afficiendum poena pro delicto alterius, sed minas bene, quia non est verisimile Summum Pontif. Bonifacium VIII. vtramque regulam immediate ad idem retulisse, quare dicendum est in hac regula non tractari de poena alicui non inferenda pro delicto alterius, de quo in reg. sequenti, sed magis, quod nullas damnum pati debet ex pacto, contractu, vel odio alterius in se considerato, & cui nulla insinigitur poena a lege, vel a iudice, id quod denotat verbum *pragrar* in l. si quando §. illud C. de inoffic. testam.

Intellige regulam hac veram esse de poena aeterna, poena enim aeterna nunquam puniunt vnus pro alio, c. 1. in 1. uag. & seg. 3. q. 4. De poenis vti temporalibus saepe puniunt quis pro alio, & poena spirituali, & poena corporali; nam Exodi 20. ait Dominus, Ego Deus zelotes visitans iniquitates patrum in filios in tertiam & quartam generationem. Vnde pro peccato Cam. Chanam filius eius maledictus est, vt habetur Genes. 7. & pro peccato Acham, Iosue 7. populus Israel in manus traditus hostium; immo & bruta etiam animalia, quae ratione carent, iusta sunt interfecti pro Amalechitarum peccato 1. Regum 15. De qua re bene D. Thom. 2. 2. q. 108. art. 4. finiat hominem poena meriti spirituali, quae scilicet aeterna salutem directam concernat, nunquam puniri pro peccato alterius, bene tamen poena temporalis, triplici ratione, primo quia vnus homo temporaliter est res alterius, & ita in poenam eius etiam ipse puniunt; sicut filij secundum corpus sunt quae dam res patris, & serui quidam res dominorum, alio modo in quantum peccatum vnus deriuatur in alterum, vel per imitationem, sicut filij peccata parentum imitantur, & serui peccata dominorum, vt audacius peccent, vel per modum meriti sicut peccata subditorum merentur peccato-

rum

rem Prelatum secundum illud *Iob. 34.* qui regnare fecit hominem hypocritam propter peccata populi, unde pro peccato David populum numerantis, populus Israel punitus est. Secundum per aliqualem consensum, seu dissimulationes, sicut etiam boni interdum temporaliter puniuntur cum malis, quia eorum peccata non redarguerunt, vt Augustinus 1. *de ciuitate Dei* dicit. Tercio ad commendandum vnitatem humane societatis ex qua vnus debet pro alio sollicitus esse ne peccet, et ad detestationem peccati, dum poena vnus redundat in omnes, quasi omnes essent vnus corpus, sic docente Augustino de peccato Achan.

5 Verum semper non est filius pro peccato patris puniendus, vt habetur in *cap. si habet 2. q. 3.* vbi dicitur quod non excommunicatur filius pro peccato patris, & *Ezech. 18.* *filius non portabit iniquitatem patris.* Nō est vtique grauandum, aut culpandus filius propter peccatum patris. Ideo Augustinus super *Matth. ait.* Nunquam de vitis erubescamus parentum, sed vnum illud queramus, amplectamur virtutem, non est, addit ille, omnino nec de virtute, nec de vitio parentum aut laudandus quis, aut vituperandus, nemo inde verē, aut obfuscus, aut clarus est. Et D. Hieron. ad *Pamach.* Nasci de adultero non eius culpa est, qui nascitur, sed illius, qui generat.

6 Vidimus namque ex patre peccatore filium nasci iustum, vt eleganter offendit D. Chryl. *super illud Matth. 4. Patrem habemus Abraham.* Quid, inquit, Timotheo non videtur creditur quod patrem habuit Tharam Iugorum Deorum cultorem, nonne separatim a genere suo positus est in caput fidelium, vt non iam diceretur filius peccatorum, sed pater Sanctorum, nec potuerunt eius gloriam sordidare patrum errores?

7 Per contrarium ex patre iusto, & illustri, aliquando nascitur peccator, & vilissimus filius, & est mirabile quod animaduertit Ausidius Cassius in *vita Imp.*

8 *Senari.* & refertur a Poggio Florentino in *lib. de infelicitate Principum*, nempe nullos ex magnis, & inclitis viris Romanis illustres reliquie filios, sed vilissimos, quod etiam retulit Elius Spartianus Imperator Dilectiano, & scriptum reliquit Petrus Crinit. *lib. 2. r. de honesta disciplina.* Sic Scipio Africanus filium procreauit tam excellenti indignum patre, vt Valer. Max. *lib. 3.* cum obscuritate ex maximo splendore exortam iure appellat. Ita etiam narrat Quintus Fabius quod de inuidissimo Imper. Marco Aurelio Commodus filius est ortus, infamissimus penitus, ac deperditus.

9 Ex eisdem nonnunquam parentibus alter optimus, alter pessimus surgit filius. Ex Adam fit nascitur Cain males, probus quoque Abel producit. Ex Abraham oritur Isaac impius, oritur etiam Isaac pius. Ex Isaac venit Esau reprobissimus, venit ex eodem Iacob electus. Mundi igitur deliramentum est, & fallax omnino presumptio si propter parentum peccata descendentes vtique ad septimam generationem sine personarum distinctione puniantur, & infamia notabili excludantur. Videant Principes quomodo hæc stare, & Deo placere possint.

REGULA XXIII.
Sine culpa, nisi subiecta causa, non est aliquis puniendus.

Desumitur ex *1. si putator ff. ad legem Aquil. & ex c. cognoscens de consensu ex cap. cum voluntate, de sententia excomm. tradunt Thom. de Thomasset. in*

*floribus legum reg. 183. Barthol. Peccat. ad Extraz. ambrosio, de rebus Eccles. non alien. pag. 94. num. 30. Ioseph. Aldret. de relig. disp. iunda lib. 2. c. 10. n. 8. Nam vbi non adest culpa propria respectu puniri cessat consideratio, & mensura supplicij, & deinde quia causa deficit, cessat ratio medicinz, quæ sine causa, & necessitate nō adhibetur, iuxta illud *Matth. 9.* *non est opus vultibus medicis.* Necessitas vero boni publici potest esse iusta causa vt poena innocentes comprehendat quatenus in illis, & delinquentes condigne puniuntur, & medicinz ratio conseruatur; hæc enim necessitas boni publici est iusta causa, vt poena delicti aliquando comprehendat omnes partes, & res delinquentes vt in illis omnibus condigne puniantur iuxta mensuram delicti, & insuper ratio medicinz in Re. publ. conseruetur, vt constat ex *reg. 1. item vulneratus, ff. ad legem Aquil.* contingit autem inter delinquentes, & innocentes eam esse connexionem, vt hinc censentur veluti pars, & res illius, vt est filius, respectu patris, *1. cum scimus ad fin. ibi pars quodammodo, C. de agricol. lib. 1. l. vlt. C. de impub. & aliis,* subditis respectu Superioris in quibus veluti in partibus sui patet, & dominus delinquentes condigne puniuntur. *Isti quidem, ad fin. ff. quod metus causis, cap. si sententia 16. de sentent. excomm.* simul medicinz ratio conseruatur, dum enim parti proximiori applicatur, magis affligit, & citius medetur non solum delinquentibus, sed etiam partibus ipsius in quibus infirmis magis timetur, *1. qui quis §. 1. ibi, exemplo mentitur, C. ad leg. Jul. de iei. Hinc fit vt poena spirituali nullus innocens pro delicto alterius puniri debeat, quia cum poena hæc animam afficiat, quoad illam innocens non potest considerari vt res, vel pars delinquentis, in qua delinquentes ipse puniuntur; & rursus non conseruatur medicinz ratio, immo offenditur dum pro remedio boni temporalis fit priuatio in bono spirituali, quod est dignius, c. soluta, de maioris & obed. & ita in poena spirituali excommunicationis probat text. in *cap. non imputatur 1. quæst. 4. & in cap. 1. 2. q. 3. gloss. 4. in cap. si sententia, de sentent. excomm. D. Th. 2. 2. q. 108. art. fin. Conar. lib. 2. var. c. 8. n. 1.***

SYMMARIUM.

- 1 Iudicis mandato quod quis facit dolo facere non videtur.
- 2 Agens ex mandato Superioris presumitur facere ex necessitate obedientie.
- 3 Mandato Superioris iniusto contra legem diuinam, vel humanam, aut prestatam Superiori, non tenetur subditus parere.

REGULA XXIV.
Quod quis mandato facit iudicis, dolo facere non videtur.

Desumitur ex *1. non videtur 128. q. 1. qui iussu ff. hoc rit. cum aliis citatis ad gloss. hic, & gl. 4. in l. 4. ff. de aqua pluuiæ arc. tradunt Greg. Lop. l. 3. verbo per mandato tit. 16. a. 2. Bonacol. com. crimin. p. 1. c. 1. cert. mandatum pag. mibi 109. Tiraq. de penis tempor. caus. 34. num. 4. & caus. 35. num. 1. Capyc. decif. 132. Grammatic. decif. 36. num. 81. cum segg. Fat. in praxi crimin. part. 3. q. 8. 9. num. 126. & q. 97. num. 109. Ratio est quia agens ex mandato Superioris, cui parere tenetur, iuxta c. 1. de censib. & l. 2. ff. de iuss. & iure, presumitur facere ex necessitate obedientie, & ita non habere animum machinandi, sine quo dolo non contrahitur,*

trahitur, vt satis intendit text. in præfenti, vnde inferitur hanc reg. procedere in iis, quæ licet primo aspectu, & regulariter sine illicita, aliquando tamen cū causa, & ex auctoritate Superioris licita sūt, cuiusmodi est occisio, vel verberatio alicuius, adhuc enim in iis pro Superiore præsumitur; vt in dubio licita censentur, & subditus parere teneatur, cap. qui culpatur 23. quæst. 5. glo. in c. 2. de maiorit. communis ex Cagnol. in l. velle n. 1. §. ff. hoc tit. Afflict. lib. 1. constitut. rub. §. n. 58. & consequenter subditus in iis dolo facere non videtur, ex ratione de qua hic, intendunt gl. 1. Dyn. & omnes hic, & in d. §. qui in iussu.

3. *Mandato.*] Dummodo illud non sit notoriè iniustum contra legem diuinam, vel humanam, aut potestatem superiorem, quo casu subditus non tenetur, nec debet parere, vt probat text. in c. non semper, cum segg. 1. 1. q. 3. c. inter ceteros, de re iudic. Abb. & communis in c. quando de off. deleg. d. Thom. 2. 2. q. 64. ar. 6. ad 3. Coulib. 1. var. c. 1. n. 1. o. in qua specie potest subditus violententer resistere superiori temerè persistenti l. prohibitum C. de iure fise. lib. 1. o. vbi glof. verbo resistentibus, post alios Coulib. 1. var. cap. 2. n. 12. Menoch. remed. 8. recuper. num. 9. ac subinde cū celsæ necessitas in qua hæc reg. fundatur, vtique cessabit illius decisio.

S V M M A R I V M.

1. Mora appellatur nonnumquam dilatio culpofa circa debitum soluendum, vel creditum recipiendum.
2. Mora est culpa prætermittendi officij in soluendo, recipiendove debito, quæ alteri damnofa est.
3. Mora alia dicitur regularis, alia irregularis.
4. Mora regularis illa est quæ ex legitima nominis interpellatione, vel oblatione inducitur.
5. Mora in factio consistit, ac proinde probari debet.
6. Mora irregularis est quæ vt ipsa solummodo nulla interpretatione vera, vel ficta contrahitur, sed fit absque hominis factio legis ministerio.
7. Mora omnis quoad suos effectus nocere debet moroso, nisi ab illa per legitimam purgationem ex iuris æquitate liberetur.
8. Mora rei principalis quando noceat fideiussori ostenditur.
9. Mora purgari non potest vbi obligatio in diem concepta est, adiecta pena statim incurrenda ex lapsu diei.

R E G V L A. XXV.

Mora sua cuiuslibet est nociua.

- D**efumitur ex l. in condensatione 133. §. vnicuique ff. hoc tit. & ex l. emptori ff. de aqua pluuiæ arc. cum alijs citatis à glof. hic Sed pro terminorum cognitione primò præmittendum est moram, de qua hic, importare tarditatem, quæ cum alicuius culpa coniuncta alteri damnofa est, vnde dilationem culpofam circa debitum soluendum, vel creditum recipiendum moram appellari tradunt Petr. Gregor. synag. iuris par. 3. lib. 21. cap. 14. à num. 1. Malcard. de probationib. concl. 1070. n. 1. & 4. D. Barbof. in l. mora 10. in princ. ff. solut. matr. quos refert Pichard. in tract. de mora num. 10. Definitur autem multipliciter, vt per glof. magnam in l. mora ff. de vsu. Salicet. in l. quod te n. 2. vbi Alex. & alij ff. si certum petat. Corral. lib. 2. miscel. c. 6. Mayn. lib. 3. action. c. 1. 3. Loriot de mora action. 1. Cuiac. in l. si ex legati causa ff. de verb. oblig. Mudæ in l. Iulianus §. 1. de action. empti. Ferret. in tractat. de Barbof. Collect. Tom. IV.

mora col. 3. Sapor. eod. tract. cap. 1. num. 5. Forcatul. in simili tract. par. 2. n. 1. breuiter definiri potest, vt l. culpa prætermittendi officij in soluendo, recipiendove debito, quæ alteri damnofa est, quam definitionem amplectitur, & declarat Pichard. vbi supra num. 23. cum segg.

Secundò præmittendum est duplicem in iure moram reperiri, alia est ex persona, quæ regularis à Doctoribus dicitur, quia regulariter in omnibus casibus & modo ordinario secundum regulas moræ inducitur, alia verò est ex re, quæ vulgo irregularis dicitur, tum quia procedit per modum irregularem, & extraordinarium, & insuper quia in certis tantum casibus præter, vel contra regulas moræ inducitur, vt colligitur ex text. sic intelligendo in l. mora in princ. & in l. sed et si Reipubl. §. vlt. ff. de vsu. & ex l. §. ff. de minorib. & passim fatentur Doctores, quos refert Pichard. dicto tract. de mora num. 37.

Mora ex persona vel regularis illa est, quæ ex legitima hominis interpellatione inducitur, vt satis probat dicta l. mora l. si ex legati 2. §. ff. de verb. oblig. nam cū mora in factio consistat, iuxta ea, quæ adducit Pichard. vbi supra num. 1. 3. cum segg. probari omnino debet nō aliter quàm ex interpellatione, Malcard. d. concl. 1070. n. 7. Pichard. dicto loco num. 43. quæ vnicuique sufficit præcedere ex Menoch. de arbit. casu 220. à num. 26. Petr. Gregor. d. par. 3. lib. 21. tit. 14. num. 4. Malcard. d. conclus. 1070. num. 1. 1. Garc. ref. 11. §. 2. D. Barbof. in d. l. mora num. 9.

Irregularis verò mora est, quæ re ipsa solummodo nulla interpretatione vera, vel ficta contrahitur, sed fit absque hominis factio legis ministerio. l. in minorum. §. Cui quibus causis in integr. restit. Pichard. vbi supra n. 38. Quibus autē casibus contrahatur hæc irregularis mora tradit Cuiac. in dicta l. si ex legati causa l. B. vbi Segura num. 185. cum segg. Tiraque. de priuileg. pia causa priuileg. 141. Baurer in tract. de mora par. 2. à num. 1. Salicet. eodem tract. p. 1. n. 2. in preamb. Ferret. etiam in simili tract. col. 3. à num. 9. Sapor. c. 2. Caballin. de vsu. §. 70. num. 537. cum segg. Lucan. in tract. de fisco par. 1. n. 34. Menoch. de arbit. casu 220. num. 8. cum multis segg.

His ita constitutis conclusio fit quod omnis mora quoad suos effectus nocere debet moroso, nisi ab illa per legitimam purgationem ex iuris æquitate liberetur, nam cū omnis culpa noceat delinquenti quoad penam nisi ab illa ex æquitate, vel iusta causa liberetur, vt patet in l. sancimus C. de penis, & in cap. v. fama 35. de sentent. excommuni. iuncta l. auxilium 38. §. in delictis ff. de minorib. l. ad ea 199. ff. hoc tit. & omnis mora culpam, ac omnes moræ effectus contineant penam, ideo conclusio supradicta procedit. Dixi, per legitimam purgationem, & c. quia licet mora, sua natura inspecto rigore iuris perpetuò nociua sit moroso, vt probatur hic, & in l. Titia 89. §. si priuileg. ibi, semel ff. de legat. 2. ex æquitate tamen inducitur est; vt si morosus legitime satisfecerit sue obligationi absque detrimento creditoris, moram ipsam purget, & ab illius effectibus liberetur. l. si seruus 91. §. sequitur, & l. interuim 73. §. vltim. ff. de verb. obligation. hinc fit vt regula hæc generaliter procedat in omni mora, & quoad omnes illius effectus, dummodo hæc mora non alij noceat, quàm moroso, quia nullum delictum quoad suos effectus penales nocere debet alij quàm delinquenti, d. l. sancimus C. de penis, c. 2. de iis, quæ sunt à Prælatibus omnis mora censetur delictum propter culpabilem dilationem, arg. l. hominem 33. in fine, & l. si dolus 47. ff. mandati, effectus autem illius censetur pena, quia morosus iure afficitur, l. quod te si ff. de certore per. cum alijs, quæ

quæ prosequitur glos. magna in dicta l. mora 3. de
vfu. Igitur, &c.

8 Non obstat quod moræ rei principalis nocet fidei-
iussori. l. mora rei 88. ff. de verborum obligat. liquidem
fideiussor (quatenus ipsius obligatio se extendit vel
ut accessorium representans obligationes principa-
lis) non censetur alius, immo ipse cum reo moroso,
f. fideiussor, l. iussor, de fideiussor. iuncta reg. accessorium
hoc cit. Vnde merito mora rei nocet fideiussori quoad
ipsam obligationem perpetuandam, non verò quoad
augmentum eiusdem velut penam, seu interesse de-
bitum à moroso, quia in his, in quibus se fideiussor
non obligauit, cessat prædicta ratio, & mora rei cen-
setur omnino aliena, nisi in omnem causam fideiussor
filiat. l. vlt. ff. de fideiussor. l. centum Capua ff. quod certo
loco, resolutum glos. in l. sine in duplum ff. qui satisdare
coi. omnes in d. §. vnicuique, communis secundum
Hippol. in rub. de fideiussoribus n. 91. & 96. Sic simi-
liter eadem ratione mora tutoris pupillo, defuncti
verò heredi nocet, sed sex stipulatu 24. ff. de verbor.
obligat. l. cum paterfam. ff. de vfu. Nec obstat, l. pen.
ff. de duobus reis, ibi, alterius factum, quia cum Ron-
cheg. ibi n. 3. respondetur illum text. agere de facto,
vel mora vnius ex reis, vt noccat alij tantum quoad
effectum perpetuandæ obligationis, nam cum illa inter
iplos vnica fit sit & vniformis, & insuper vnicus
contractus, l. 2. l. 3. §. vltim. ff. eodem tit. de duobus reis,
l. vltim. C. eodem, merito propter hanc vnionem obli-
gatio, quæ perpetuatur quoad vnum propter moram,
quoad alium etiam perpetuari debet, ne aliter vna,
& eadem obligatio maneat quoad vnum, dissoluatur
verò omnino quoad reliquum, contra id, quod in-
tendit text. in l. vlt. ff. de duobus reis, & contra reg.
text. in cap. cum in tua 30. de decimis. Nec item obstat
d. §. vnicuique, quia dum dicit moram nocere solum
moroso, quod in duobus reis obferuatur, planè pro-
cedit in his, in quibus duo rei non censentur vnum,
& idem, & considerantur vt diuersi, veluti quoad
augmentum obligationis, interesse scilicet, vel pen-
nam, quoad hæc enim diuersa est cuiusque obli-
gatio, & propterea mora vnius non nocet alij, vt dixi-
mus supra in fideiussore, secus verò quoad effectum
obligationis perpetuandæ, iuxta prædicta, quicquid
contradicit glos. in presenti.

9 In glos. Mora sua ibi, dic quod vbi dies, &c. Ergo
mora purgari non potest vbi obligatio in diem conce-
pta adiecta pæna statim incurrenda ex lapsu diei,
similis glos. in l. et si post ff. si quis caus. glos. 3. in l. inter-
dum 73. §. vlt. ff. de verborum obligat. lequuntur Bart.
num. 5. Bald. in l. et si. num. 3. l. 1. & in repet. num. 20. Paul.
num. 4. Alexand. num. 9. & 14. & Ial. à num. 20. in l. si
insulam 84. ff. eodem tit. de verborum obligat. Loriot.
tract. de mora axiom. 26. Fachin. lib. 1. controuer. c. 98.
Covar. lib. 3. var. cap. 17. num. 4. Gregor. Lop. l. 35.
tit. 1. part. 5. Valac. de iure emphys. quest. 5. num. 13.
Anton. Gom. l. 33. Tauri num. 3. Caroc. in tract. de
locato, & cond. par. 4. lit. de mora, num. 52. cum seqq.
Garc. reg. 397. num. 1. Matien. l. 10. glos. 2. num. 3. tit.
17. lib. 5. non recipiat.

SVMARIVM.

- 1 Facta à iudice, si ad eius non spectant officii, viribus non subsistunt.
- 2 Facta per iudicem extra territorium, aut sine iuris ordine procedentem, vel quia omnino incompetens est, viribus non subsistunt.

REGVLA XXVI.

Et, quæ sunt à iudice, si ad eius non spectant officium, viribus non subsistunt.

Desumitur ex l. factum à iudice 132. ff. hoc tit. cum
aliis citatis à glos. hic, & tradunt Coa. lib. 1. var.
cap. 17. num. 13. ad fin. Aloysius Ricc. in collect. decis.
p. 4. collect. 1013 Ratio est, quia officium iudicis fun-
datur in iurisdictione, hoc est, in potestate de pu-
blico introducta, à qua validitas gestorum per iudi-
cem pendet, c. form. vers. index, de ver. signific. in vlt.
glos. 4. communiter recepta in l. 1. ff. de iuris. omnium
ind. Vnde in his, quæ ad iudicis officium, & pote-
statem non spectant, priuatus censetur, cap. conque-
rente, de restit. spoliat. & consequenter gesta ab illo
tanquam à priuato propter defectum publicæ pote-
tatis nullius sunt momenti.

Vnde inferitur primò, regula procedere in omnibus
actibus, qui quacunque via non pertinent ad iudicis
officium, siue quia extra territorium ius dicit, cap.
vltim. de constitut. hoc lib. siue quia est omnino incom-
petens, cap. at si clerici in princip. de iudic. & per totum
C. si non compet. vel tandem, quia licet sit competens
tamen sine iuris ordine procedit, d. cap. conquirente,
l. prolatum C. de sentent. & interloc. tradit latè Menoch.
remed. 9. recap. a. num. 8. Secundo inferitur procedere
similiter in quocunque iudice, vel Superiore etiam
supremo, cuiusmodi est Princeps secularis in iis, quæ
pertinent ad officium, vel potestatem ecclesiastico-
rum, cap. Ecclesia S. Maria, de consuet. glos. 1. hic. Vel
de conuerso c. causam quæ, qui filij nisi legit. glos. verbo
vfu. in Clem. 2. de iudic. docet Innoc. in cap. in qui-
sitioni, in fine, de sentent. exco. num. sequuntur & alij,
vt per addit. Abb. in fine, Palat. in repet. cap. per vfu. et
de donat. inter virum, & vxor. notab. l. §. 1. a. num. 16.
Tertiò, inferitur, regula procedere tantum in iis, quæ
constat notoriè ad iudicis officium non pertinere, in
quibus viget ratio superior, & locum habent verba
huius text. ibi, non spectat, secus verò in iis de quibus
bus an pertineant dubitatur necne, circa quæ pro
iudice præsumitur, ad cuius officium spectat exami-
nare ea, quæ ad ipsius iurisdictionem pertinent, cap.
super iur. de rescript. l. si quis alius 15. §. ff. de iudic. &
propterea interim gesta per illum valent mero iure,
glos. 2. hic, & omnes.

SVMARIVM.

- 1 Scienti & consentienti non fit iniuria, nec dolus.
- 2 Iniustitia non fit nisi ei, qui ab alio illam patitur.
- 3 Declaratur text. in cap. quod verò 22. quæst. 12.

REGVLA XXVII.

Scienti, & consentienti non fit iniuria
nec dolus.

Desumitur ex l. non videtur 187. ff. hic tit. l. c. i.
donationis, vbi Padil. C. de transact. cum aliis
vt per glos. hic, tradunt Atilior. lib. 5. ethicor. cap. 9.
& 11. S. Thom. 2. 2. q. 9. art. 3. Sot. lib. 3. de iustit. q. 3.
art. 3. Menoch. conf. 98. num. 39. cum seqq. Thom. de
Thomassetis in floribus decis. reg. 275. Sordus decis.
194. n. 1. Sebast. Neuiad l. 1. n. 15 ff. de iuror. Ioseph.
Selle Aragon. decis. 189. n. 15. Cyl. Argel. de contrah.
legit. quest. 10. n. 66. & n. 97. Ego ipse tract. Axion.
iuris vsu. seq. axiom. 126.

Ratio est, quia iniustitia non fit nisi ei, qui ab alio
illam

illatam patitur l. 3. in princip. & s. 1. ff. de iniur. nec enim potest ab aliquo sibi ipsi fieri, secundum S. Tho. 2. 2. q. 58. art. 2. non obstante text. in cap. quod verò 25. q. 1. ibi, iniuriarum mihi facio, quia intelligitur, scilicet per indirectum, & retortuonem secundum Archid. & alios ibi, plane sciens, & consentiens non patitur ab aliquo, quia de natura patientis iniustitiam est quod resistens, & iniuriis patitur, sunt de natura agentis quod sponte agat ex Aristot. & Sor. ubi supra, & ita qui consensit potius ex se sponte agat quam ab alio patitur, & consequenter eidem non fit iniuria, nec iniustitia.

SVM MARIVM.

1. Dispositio exorbitans dicitur qua non in totum, sed in aliquo ius commune corrigit.
2. Statutum est correctorium iuris communis quando illud in totum corrigit, exorbitans vero quando illi in aliqua parte tantum derogat.
3. Extensio regulariter non fit in exorbitantibus.
4. Extensio fit in exorbitantibus favore pia causa, & favore anime, ut num. 5.

REGULA XXVIII.

Quæ à iure communi exorbitant, nequaquam ad consequentiam sunt trahenda.

- D**esumitur ex l. quod contra rationem ff. hoc tit. & ex aliis iuribus citatis à gl. hic. Dicitur autem dispositio exorbitans, quæ non in totum, sed in aliquo ius commune corrigit, ut per Aym. de antiquat. p. 4. in princip. num. 75. Tiraq. in l. si vngum, verbo libertus num. 19. Villag. in tract. de extensione legum rub. de extensione legum exorbitantibus, & in rub. de different. inter disposit. limit. & correct. num. 1. Menoch. remed. 1. recuper. possess. num. 20. Honded. conf. 95. n. 29. lib. 1. ex Corn. & num. 29. Rimin. subdit statutum esse correctorium iuris communis, quando illud in totum corrigit, exorbitans vero quando illi in aliqua parte tantum derogat, refert Farin. fragm. crimin. par. 1. lit. E. num. 120.
- Vnde extensionem regulariter non fieri in exorbitantibus per hanc reg. teloluunt Tiraq. d. verbo libertus sub num. 27. Aym. conf. 6. num. 10. in fine, Olasc. Pedem. decif. 120. num. 8. & decif. 126. num. 12. Menoch. remed. 1. 5. recuper. n. 27. Honded. d. conf. 96. num. 121. lib. 1. Villag. d. rub. de extens. legum exorbitantium n. 3. ubi intelligit in odiosis, & penalibus, quem refert, & sequitur Farinac. d. lit. E. n. 124. ubi n. 125. subdit extensionem fieri de casu ad casum, in quo adest eadem ratio quando dispositio non est contra ius, sed præter ius, & num. 126. quod in exorbitantibus facilius admittitur extensio quam in correctoriis, & ius correctorium difficilius extenditur, quam ius exorbitans.

- Limita vt in exorbitantibus fiat extensio favore pie cause, vt per Aym. de antiquat. tēpor. par. 4. in princip. n. 79. ubi loquitur quando agitur de favore Religionis, & de extensione faciendi favore relictorum pro anima, Villag. in tract. de extens. legum rub. de extens. legum limitatarum num. 9. cum seq. refert Farin. d. lit. E. num. 108.

- Item & favore anime, ex allegatis per Crot. in reperi. d. omnes populi num. 189. concl. 12. ff. de inst. & iure. Aym. d. num. 79. Villag. d. rub. de extens. legum exorbitantium, num. 3. in fine in ult. ampliat. Farin. d. lit. E. num. 109.

Barbof. Collec. Tom. IV.

SVM MARIVM.

1. Approbati ab omnibus debet quod omnes tangit.
2. Intelligi in iis, quæ pertinent tanquam ad singulos, vel in speciali, secus in iis, quæ spectant tanquam ad vniuersos, vel in communi.
3. Pertinentia ad aliquos velut ad singulos, de quorū præiudicio principaliter agitur, debent ab omnibus approbati, nec sufficit maior pars, nisi ex iusta causa aliud expressum reperitur.
4. Approbatio illorum de quorū præiudicio secundario agitur, non est necessaria.
5. Verbum, tangit, per prius & non per posterius verificatur tantum in iis, quorū detrimentum principaliter vertitur.
6. Pars maior etiam in iis, quæ tanquam ad singulos pertinent sufficit ex iusta causa, vel ubi sequetur absurdum aliquod, aut iniquitas, quæ vitari debent, exiguum esset præiudicium.

REGULA XXIX.

Quod omnes tangit, debet ab omnibus approbari.

Desumitur ex l. 1. & vlt. C. de antior. præst. & ex 1 per secundum 11. ff. de iur. iustic. præd. cum aliis vt per gl. hic Pro solutione autem multorum, quæ solent obici in contrarium, communis distinguit inter ea, quæ pertinent tanquam ad singulos, vel in speciali, & inter ea, quæ pertinent tanquam ad vniuersos, vel in communi, veluti ad collegium, vt in illis tantum procedat hæc reg. in iis vero sufficiat maior pars, cap. 1. de iis, quæ sunt à maiori parte Capituli Dyn. gl. & omnes hic gl. 1. in c. cum omnes, de constit. vbi Dec. n. 5. Felin. a. n. 15. & Exca. a. num. 144. Padil. in l. aquam n. 3. C. de seruitt. Gouar. tom. 2. cap. 3. num. 14. Duen. reg. 295. Salzed. ad Bernard. reg. 449. Gat. reg. 95. num. 4. Azcued. ad Cur. Pisan. lib. 2. cap. 14. lit. B.

Verum quia adhuc huius distinctionis mēbra peculiariæ habent difficultates, videtur melius dicendum quod ea, quæ pertinent ad aliquos velut ad singulos, de quorū præiudicio principaliter agitur, debent ab omnibus approbati, nec sufficit maior pars, nisi ex iusta causa aliud expressum reperitur. Dixi de quorū præiudicio, & c. tum ad excludendos illos, de quorū præiudicio secundario agitur, quorū approbatio non est necessaria, arg. l. 1. §. denariis, ibi, primo gradu ff. de vtre inst. docet gl. magistra 2. in l. de vnoquoque 47. ff. de re iudic. glo. vlt. in c. quamvis patrum de pactis l. 6. cōmuniter recepta, vt per Tiraq. in tract. rei inter alias pag. 2. Nau. in c. si quado, de rescript. pag. 77. tum etiā, quia verbum, tangit, de quo hic per prius & non per posterius verificatur tantum in iis, quorū detrimentum principaliter vertitur, iuxta d. l. de vnoquoque iuncta gl. verbo singulorū in l. 1. §. huius, vbi Paul. & Bald. ff. de inst. Tiraq. ubi supra pag. 5. vers. hui. Dixi insuper, nisi ex iusta causa, & c. quia per illam iure induci potest, vt maior pars etiam in iis sufficiat, cap. 1. de iure patron. ibi, plurimorum, in quo speciale est, vt in negotio præsentationis, quæ ad singulos patronos pertinet, sufficiat maior pars, vt aduertit Roch. de iure patr. verbo honorificū n. 91. vel quia aliis sequeretur absurdum aliquod, vel iniquitas, quæ vitari debent, iuxta absurdum ff. de bonis liberi, vel quia exiguum est præiudicium, l. scio, ff. de in integr. restit. vel tandem quia utilitas, & bonum publicum maxime arg. J. Lucium 1. ff. de cunctis.

REGULA XXX.

In obscuris minimum est sequendum.

Desumitur ex l. *semper in obscuris*, & ex l. *semper stipulationibus* ff. hoc tit. cum aliis citatis à gloss. hic, tradunt Tiraque. de retratu lig. §. 30. gloss. 1. n. 27. & 29. cum seqq. Roland. conf. 16. n. 3. 2. lib. 3. Alciat. resp. 492. n. 6. Menoch. de praesumpt. lib. 4. praesumpt. 106. num. 17. Surd. dec. 129. Cardin. Tusch. pract. concl. tom. 5. lit. O. concl. 55. num. 3. ego ipse in tract. Axiom. iuris vsusfreq. Axiom. 165. num. 2.

REGULA XXXI.

Eum qui certus est, certiorari ulterius non oportet.

Desumitur ex l. *ff. de action. empiri.* tradunt gloss. verbo *cognoverunt*, in princip. in c. cum inter 18. de elect. Tiraque. de retratu lig. §. gloss. 2. §. 36. num. 24. Gemin. conf. 35. num. 5. ubi ampliat in actibus de sui natura prohibitis, quia sufficit ut quis sciat quomodo, etiam si non sequatur intimatio prohibitionis, & n. 13. ver. *item quando*, pariter ampliat, ut procedat etiam in casibus, in quibus requiritur informatio, & intimatio, quando quis habet plenam notitiam, quia non requiritur alia certioratio, & intimatio, Ramin. iun. conf. 238. n. 37. vol. 3. Rebuss. in tract. nominat. quest. 14. n. 117. cum seqq. Thesaur. Pedem. dec. 221. in fine, Menoch. conf. 825. n. 11. vol. 9. Surd. conf. 272. n. 12. & dec. 188. num. 44. Cardin. Tusch. pract. concl. tom. 1. lit. C. concl. 199. a princip.

2 Declara multiplicitur cum Alex. con. 27. viso thema. in princip. lib. 6. & conf. 138. viso punto lib. 7. ut scilicet quando denunciatio, intimatio, vel certioratio fit solum ad finem ut quis sciat, tunc sufficit quod quis sciat, & isto casu certus non debet certiorari: si verò certioratio est de substantia, vel forma, propterea quando lex mandat denunciari, alius actus sit nullus, tunc non sufficit scientia, sed debet fieri denunciatio ei, qui certus est. Vel alio modo, ut scilicet quando notificatio, & intimatio fit, ut quis reddatur certus de aliquo, tunc si ipse, cui debet fieri, sciat aliunde, non fit necessaria alia notificatio, vel certioratio: si verò fiat ad incitandum notificatum vel aliquid faciat, vel ad prohibendum ne aliquid faciat, tunc non sufficit scientia, & quando res esset dubia an sit faciendum ad effectum notificandi ut sit certus, an verò incitandi ut aliquid faciat, vel non, in dubio praesumitur, ut certus reddatur, adeo quod si sciat aliunde is, cui debet fieri notificatio, tunc non fit necessaria. Vel denique distinguere potest, ut intimatio, vel denunciatio requiritur ad commodum denunciantis, aut requiritur ad commodum denunciati, primo casu si ad commodum denunciantis, & tunc si agitur ut ex notificatione notificans ius acquirat, vel ut notificatus poenam, vel moram incurrat, non sufficit sola scientia notificati, si verò agitur solum ut notificatus incidat in malam fidem, sola scientia sufficit: si verò agitur ut fiat denunciatio ad commodum eius, cui denunciatur, semper sufficit sola scientia, ex Card. Tusch. a. concl. 196. num. 8. cum seqq. refert ego ipse in tract. Axiom. iuris vsusfreq. Axiom. 41. num. 2.

REGULA XXXII.

Non licet auctori quod reo licitum non existit.

Desumitur ex l. *non debet*, ff. hoc tit. tradit Thom. de Thomasset. in florib. legum reg. 204. Sigilm.

Scacc. de appellat. quast. 18. sim. 7. n. 23. Card. Tusch. pract. conclus. lit. A. conclus. 119. Dyn. conf. 24. questio talis est. Pute. dec. 316. alias 307. lib. 2. in correlli. ego ipse in tract. Axiom. iuris vsusfreq. Axiom. 10. n. 7. Nam à pari procedunt actor, & reus, ut ex reg. c. 2. de mutuis petis. & l. olim. C. de fruct. & litium expen. prosequuntur Anton. Gabr. commun. opin. tom. 3. tit. de clausulis concl. 1. n. 66. Card. Tusch. tom. 6. concl. 49. Valae. consult. 25. Et actor, & reus sunt correlati. Marc. Antonin. var. resolut. lib. 3. resolut. 9. n. 3. refert ego ipse in nouissimo tract. Axiom. iuris vsusfreq. quent. Axiom. 10. n. 8.

SYM MARI V M.

- 1 Consilium mutare quis non potest in alterius detrimentum.
- 2 Intellige ubi ex consilio alicuius ius quaesitum est.
- 3 Consilium mutare in melius sapientia est ubi ius tertii quaesitum non praeiudicatur.

REGULA XXXIII.

Mutare consilium quis non potest in alterius detrimentum.

Desumitur ex l. *nemo potest mutare*, ff. hoc tit. tradunt Thom. de Thomasset. in florib. legum reg. 186. Surd. de aliment. n. 5. quest. 3. n. 39. & seq. Chald. Percira de potest. eligen. cap. 5. num. 1. & de resolution. emphys. c. 14. n. 5. cum seqq. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 5. lit. M. concl. 435. ego ipse in tract. Axiom. iuris vsusfreq. Axiom. 55. n. 3.

Intellige ut procedat tantum ubi ex consilio alicuius ius quaesitum est, ut patet in electione, praesentatione vel sententia iudicis, & aliis per quae ius acquiritur electo, praesentato, vel iis pro quibus sententia fertur, c. cum inter, ibi ius ex sententia factum de sententia, & re iud. c. quam sit. 6. ver. electum, de elect. tunc enim cum ius alteri quaesitum nemo possit auferte inuito, sed quod nostrum ff. hoc tit. utique nec consilium mutare, & ita interpretatur Archidiacon. in c. ceteris, verbo *muta* 12. quest. 1. Abb. in c. bonae 12. n. 11. de postulat. Pralat. post alios Tiraque. in l. bonus §. hoc sermone limit. 23. à n. 2. ff. de verbor. signif. & est de mente com. munis hic, cui satis consonant verba illa, in alterius detrimentum, quae proprie respiciunt damnum iuris quaesiti, cap. 2. de consuet. Vnde circumscripto hoc damno iuris tertio quaesiti consilium mutare in melius sapientia est, nonnunquam, ubi gloss. ff. de collat. bonor. princ. Insist. de legatis, Rebuss. in tract. nominat. quest. 17. n. 4. Bertaz. in repet. §. si quis maior. C. de transact. mon. 282. Card. Tusch. pract. concl. lit. M. concl. 435. Surd. conf. 167. num. 10. Sigilmund Scacc. de appellat. 9. 17. limit. 47. memb. 1. num. 33. refert ego ipse in nouissimo tract. Axiom. iuris vsusfreq. Axiom. 55. n. 3.

SYM MARI V M.

- 1 Generi per speciem derogatur.
- 2 Dispositiones duae ubi una sibi aduersatur, debent ad concordiam reduci alia quoad fieri potest utriusque natura, & verborum proprietate.
- 3 Limita regulam in specie subiecta generi & alii modis ut num. 4.
- 4 Legibus generalibus per sequentes speciales derogatur, & e converso.

REGIA

REGVL A. XXXIV.

Generi per speciem derogatur.

D Esumitur ex l. in toto iure 81. ff. hoc tit. & l. san-
ctio 41. ff. de pennis. c. 1. & epistolis 3. quoniam
de rescript. cum aliis, vt per gloss. hic tradunt Me-
noch. conf. 141. num. 26. cum segg. & n. 37. Armendar.
in praeem. addit ad recap. legum Navarrae num. 5. Surd.
de aliment. tit. 2. quest. 15. num. 150. vbi ampliatur in le-
gatis, & tit. 9. quest. 8. & decis. 255. n. 21. & conf. 352.
n. 1. Thom. de Thomassin. in floribus legum reg. 132.
Gutier. practica lib. 3. quest. 24. n. 6. Cael. Argel. de con-
tradict. legit. quest. 2. n. 132. Aldrete. de relig. disciplina
tenenda lib. 1. c. 7. num. 16. Cardin. Tusch. practiarum
eclésiasticarum tom. 4. lit. G. conclusion. 32. & 36. Oclau. Glo-
rit. resp. 11. n. 31. Sanctaecl. var. resolut. quest. 14. n. 5.
ego ipse in tract. Axiom. iuris. vsusq. Axiom. 107. n. 1.
cum segg. vbi multis ampliacionibus, & limitationi-
bus hanc regulam exornauit.

Ratio verò in eo consistit, vt genus, & species di-
uerfa concordentur tam vbi vnicum dux disposi-
tiones sibi aduersantur, debent ad concordiam reduci,
salua quoad fieri potest vtriusque natura, & verbo-
rum proprietate, cap. cum in 16. de testib. cum expe-
dit 29. in princip. de elect. plane vbi genus, & species
sibi inuicem aduersantur, possunt ad concordiam reduci,
salua vtriusque natura, & proprietate si generi per
speciem derogatur, igitur, & vt per Bald. conf. 292.
n. 3. lib. 2. Perul. hic in princip. Mantu. dialog. 90. vers.
quia. Cast. lib. 2. de lege panali c. 8. fol. paruo 101. cum
segg. & ad hoc reducendæ sunt rationes Monach. hic
num. 7. Bart. in l. si aliquid ff. de usus. leg. que per se non
concludit, & ita intelligitur gloss. in l. si domino 107.
ff. de legat. 1. dum inquit speciem derogare generi
ex iuris interpretatione, sequitur Bald. ibi. Mantu.
ubi supra. vers. gloss. Sic cessat difficultas, quam
contra hanc regulam mouet Gammar. in topicis lib. 3. cap. 3.
num. 2. quia regula l. semper in generalibus 190. hoc tit.
cum aliis non procedit in specie excepta, quæ generi
aduersatur, vt hic.

Limita igitur regulam non procedere in specie
subiecta generi, veluti cum genus, & species respi-
ciunt idem, & possunt concurrere simul, cessat enim
tunc contradictio, & necessitas concordia, & conse-
quenter species non derogat generi, sed gratia exem-
pli ad tollendam dubitationem; vel ex superabundan-
tia censetur adiecta, sic procedunt text. in l. questu 12.
c. ult. in princip. ff. de fundo instr. vbi Bart. & communis,
& in l. legata 9. in primo casu ff. de supelle. leg. velolu-
it Dyn. & Perul. hic. Paris. conf. 92. a. n. 35. lib. 1. de-
clarando tamen vt per eosdem, & per Abb. in cap. seden-
ti 12. de rescript. vbi. Dec. num. 8. nisi ex mente dispo-
nentis, vel aliunde colligatur ipse ius fuisse adiecta
ad restrictionem generis præcedentis, d. legata 9. in se-
cundo casu. predicti 35. 8. Labeo in princip. & in fine
ff. de auro. & argento leg. quod tamen non ex vi huius
regula, sed aliunde ex mente testatoris procedit.

Limita etiam in iurisdictionalibus fauore publico
ex Gutier. d. quest. 15. n. 6. vel quando genus est cer-
tum, determinatum, & præcisiuum, ex Surd. d. conf. 352.
num. 11. Vel denique quando genus exprimitur per
verba dispositiua, species autem per verba euocatiua
Surd. eod. conf. 352. num. 17.

Per speciem. Sine illa sequatur, siue præcedat ge-
nus, vt inuenit enim casum comprehendunt verba
hec, & ratio de qua supra probat l. seruo 1. ff. de pecul.
leg. cum aliis, vt post Dyn. resoluunt Dec. num. 7.
& 14. in l. in toto iure. ff. hoc tit. idem Dec. n. 6. &
Baro. num. 45. in cap. 1. de rescript. Vnde sicut legibus
Barbo. Collect. Tom. IV.

generalibus per sequentes speciales derogatur, ita &
conuerso, l. sed & 28. ff. de legib. docet gloss. in l. sci-
dum q. qui satisd. cog. cum aliis, quas communiter re-
cipi testatur Tiraq. de retrac. lig. §. 1. gloss. 14. n. 93.
Sic etiam legi specialiter concedenti.

SVM MARIVM.

- 1 Plus & minus multipliciter consideratur.
- 2 Plus in quantitate necessario, & naturaliter conti-
net id quod est minus, sicut & totum suas partes.
- 3 Intelligit regulam procedere ex ipsa res natura, non
verò ex iuris interpretatione, item & in omni casu
& in quacunque materia.
- 4 Dispositio concepta super summa, vel quantitate
maiori, verificatur etiam in minori per se, de-
clarando vt num. 6.
- 5 Dispositio non verificatur nisi secundum verba,
vel mentem disponentis.
- 6 Declaratur l. in eo quod plus 111. ff. hoc tit.
- 7 Declaratur l. si decem 54. in princip. locati.

REGVL A. XXXV.

Plus semper in se continet quod est minus.

D Esumitur ex l. in eo quod plus 111. ff. hoc tit. cum
aliis hic citatis à gloss. ad cuius veram intelli-
gentiam præmittendum est plus & minus, quòd atti-
net ad hanc materiam multipliciter considerari, ali-
quando in quantitate, vt in maiori summa, mensu-
ra, vel pondere respectu minoris, de quo hic, & in l. 1.
§. si stipulanti ff. de verb. obligat. Aliquando in toto &
suis partibus, vt in reg. in toto, infra eod. cuiusmodi est
domus, & partes respectu illius l. etiam quod ad 23. ff. de
usu. cap. Aliquando in genere respectu specierum l. si
chorus 87. in princip. ff. de legat. 3. Aliquando tandem
in qualitate, vt in obligatione pura, vel in diem respec-
tu conditionalis, iuxta text. in §. fideiussoribus, ibi. Plus,
Insistunt de fideiussoribus, tradit gl. in §. præterea Insistunt.
de inutilib. Vel etiam per computationem duobus
inter se comparatis, alterum plus, id est, maius, al-
terum verò minus apparet, vt in reg. cui licet infir. end.
que omnia colliguntur ex traditis in d. l. cum qui & per
Dec. & Cagnol. in l. in toto & parti ff. hoc tit. gloss. hic
ad fin. Mench. de successione §. 13. n. 169. Euerat. loco 8.
fol. 49. cum segg. vbi late explicat, quo pacto procedit
argumentum d. l. in toto; in hac vero regula tantum
agitur de eo, quòd est plus quantitate, vel toto, quia
in his tantum, & non in aliis, plus semper continet
sub se quòd est minus.

Quibus præhabitis colligitur conclusio indubita-
bilis. Plus in quantitate necessario, & naturaliter co-
tinet id, quòd est minus, sicut & totum suas partes; id-
que patet omnino, quia impossibile est plus quantita-
tium, vel totum aliquod consistere, vel considerari
absque eo quòd est minus, vel sine aliqua parte totius
tradunt Card. Tusch. tom. 7. lib. 5. concl. 885.

Vnde constat hanc regulam procedere ex ipsa rei
natura, non verò ex iuris interpretatione, vt satis de-
notat verbum, continet, & text. in d. l. in eo verbo insist.
resoluit. l. al. l. 1. §. si stipulanti num. 4. vbi Aleciat.
n. 13. & communis ex Grot. num. 3. ff. de verb. oblig.
Dec. in d. l. in eo num. 2. Menoch. de arbitrat. causa 38.
num. 6. quicquid contra communem intèdat Conar.
lib. 2. var. cap. 2. n. 5. vers. in oppositum, ad fin. Deinde
constat regulam simpliciter procedere in omni casu,
& in quacunque materia sine vlla exceptione, vt si-
gnificat text. tam hic, quam in d. l. in eo, verbo semper,

quamuis vulgò Doctores in d. §. si stipulanti, vt per. Ias. sibi a num. 9. Croc. num. 1. & Dec. vbi supra n. 5. gloss. hic ad finem perperam plures referant limitationes. Non obstat quòd genus dicitur plus respectu singularium specierum, quia sunt minus, & tamen genus in multis casibus non continet suas species, vt supra tecti, quia respodetur si aduersus plus continere quod est minus, sicut & totum suas partes necessario, & actualiter, vt in hac regula cum similibus, genus verò comprehendit species habitu tantum, vnde ad destructionem vnus partis, vel membri contenti in toto, vel in eo quod est plus, destruit totum ipsum, vel plus, d. Item qui ades. ff. de vsucap. ibi, separatur, quod secus est ingenere ad destructionem speciei, vt ex Agricola, & aliis hanc & alias differentias annotauit Euerard. in topicu loco 6. ad fin.

4 Quapropter dispositio concepta super summa, vel quantitate maiori, verificatur etiam in minori per se, ita ut super ea disposens tantum sit còtentus, id quod pro regula firmant Doctores, per text. hic, & in l. 1. §. stipulanti, ff. de verb. oblig. vbi Ias. n. 8. Alciat. Croc. & nouiores in l. debet cui, hoc tit. post princip. omnes

5 in Leo quod plus, cod. tit. Bernard. reg. 718. Vtrò obstat maximè quia dispositio nò verificatur nisi secundum verba, vel mentem dispositoris, sibi ancillas 66 & l. ab omnibus 105 ff. de legat. 1. late Tiracq. in l. si vngui, verbo Libertus n. 53. C. de reuoc. donation. Verba autè, quæ maiorem quantitatem significant, vt putà viginti, nò verificantur in decem tantum, sicut etiam nec mens, quæ (vt ex verbis colligitur, dum aliud non apparet, l. non aliter 63 ff. de reg. 3.) ad integram summam, nò verò ad partem aliquam per se attendit. Lucius §. tutor ff. de vsu. Igitur, &c. Accedit quòd stipulatio omnis in qua aliquis ex còtraheantibus expressit maiorem summam nisi aliud constet, non valet etiam in minori §. preterea. Insti. de inutilib. Viget text. in l. diligenter vers. ff. de mandati. si decem 54. in 1. casu ff. locati. Quare verius videtur regulam esse constituendam negativam, vtsilicet dispositio super maiori quantitate non verificetur in minori per se solam, nec disponens ea tantum sit còtentus, iuxta supradicta, nisi verosimiliter aliud appareat de mente illius, cui standum est, d. non aliter, & in hoc casu procedit text. in l. qui quartus 15 in princip. ff. de legat. 2. l. quoties 9. §. 1. ff. de hered. insti. l. si decem in 2. casu ff. locati

6 cum aliis, quæ pro communi citantur. Nec obstat hæc reg. & d. in eo, quia solùm probant in eo quod est plus contineri minus, non quidem per se solùm, sed velut mèbrum & partem ad integrandum ipsum plus, vt patet, & intendit text. in d. in eo, & in d. §. stipulanti, ibi, & minus inest, quasi aliud etià insit, sicut id quod deficit ad integrandum plus, vt aduertit Dec. num. 4. §. 9. ibi Cagnol. in d. l. in eo. Dec. in l. nemo potest num. 4. ff. hoc tit. Alciat. num. 11. ind. §. si stipulanti, & ita hæc regula tantum euincit eum, qui consensit in maiori quantitate, consentiente etiam in minori, eo modo, quo hæc sub illa continetur, id est, tantum in parte illius, quod nemo negat, non verò euincit consentiente in minori per se, de quo est dubitatio. Cætera de materia & intellectu d. §. si stipulanti, vide per Anton. Gom. var. tom. 2. c. 9. num. 4. Mench. de successib. §. 10. n. 142. cum seq.

7 Nec obstat d. si decem 54. in princip. ff. locati, vbi dispositio concepta super maiori summa nò verificatur in minori, quia communis respondit propterea dispositionem conceptam super maiori summa non verificari in minori, quia agitur de causa onerosa, in qua nò procedit principium illud, sed tantum in causa lucratia, ita Bart. in d. si stipulanti, Anton. Gom. d. c. 9. num. 4. Conan. comment. lib. 7. cap. 11. n. 4. Costa

lib. 1. selectar. c. 2. num. 1. Verùm hinc intellectus conuincitur ex eadè l. si decem, in 2. casu, vbi probatur maiorem summam prolatam à conductore verificari in minori per se. Quare reiecto prædicto Bart. & sequacium intellectu considero depositionem conceptam super maiori summa non verificari in minori, nisi appareat verosimiliter disposentem intendisse quamcūque summam còtentam sub maiori, cum verò primò casu dicat l. si decem maior summa proferatur à petente, sicut à domino rei locatæ, idèò non videtur consentire in minori summa, quia est ei præiudicialè: attamen in secundo casu maior summa proferitur à promittente, sicut conductore, & idèò in minori còtensisse videtur: nam verosimiliter præsumitur conductorem, qui in maiori summa consensit, à fortiori còtensisse in minori, si intelligeret locatorem minus vel le locare, quia per hoc fit melior conditio ipsius.

REGULA XXXVI.

Pro possessore habetur qui dolo desit possidere.

Desumitur ex l. qui dolo desit, non parè esse. Ad ea §. semper ff. hoc tit. & ex aliis iuribus in gloss. citatis, iunctis adductis per Menoch. reuoc. 2. ad pife. possess. num. 65. cum sequentib. Malcard. de probat. conclus. §. 32. num. 100. & meipsum in tract. Axiom. axi. 1. vsu freq. Axiom. 182. num. 5.

SVMMARIVM.

- 1 Vtile nò debet per inutile vitari, in diuuis & separabilibus scilicet, secus in indiuis.
- 2 Testis in aliqua testimonij parte falsum dicens, in nulla fidem habet, & totum corruit testimonium.
- 3 Fidei articulo vni non credenti, in nullo retinet fidem Catholicam.
- 4 Notarij fides & auctoritas vbi deficit, quia in aliqua parte instrumenti falsum dixit, totum corruit instrumentum.
- 5 Litteræ Apostol. habentes in aliqua parte vitium falsa Grammatica, quare in totum corruunt, ostenduntur.
- 6 Declaratur text. in l. libertus 16. vers. si quis plures de iure patron.

REGULA XXXVII.

Vtile non debet per inutile vitari

Desumitur ex l. §. si mihi ff. de verb. obligat. cū alius, vt per gloss. hic, & per Rot. decis. 199. n. 6. impressa per Pacific. post suum tract. de Saluiano interdictis vbi hoc format in speciebus, & summis, contra quam tamen reg. obstat plura iura, vt per eandè gloss. in presenti, & in c. para 3. quest. 9. vnde Doctores communiter alius insuper regulam contrariam addiunt, vt hæc negatiua in diuuis, & separabilibus, contraria affirmatiua in indiuis procedat, vt per gloss. hic, & in c. ult. in gloss. pen. de penit. hoc lib. gl. 4. in l. pecunie 9 ff. de vsu. communis, vt per Anch. consil. 215. n. 5. & seq. vers. seprimò inducit, Alexand. consil. 38. Consideratus ius, colum. fin. l. 2. Agid. Bellam. consil. 42. n. 11. Tiracquel. de retract. tit. 1. ad fin. n. 74. & tit. 2. ad fin. num. 145. Molin. de primog. lib. 1. c. 2. n. 28. vers. ut autem, Viscon. in conclus. quæ incip. Vtile per inutile, fol. 29. i. Petrus ad Cypre. decis. 4. vers. vtile, Cartar. decis. 39. n. 1. Girzarel. decis. 22. n. 29. Sured. de aliment. tit. 7. §. 27. n. 27. & decis. 7. n. 35. Seraphin.

Seraphin. *decif. 483. num. 8.* Chald. *Pereira de empt. & vendit. cap. 32. num. 36.* Caf. Argel. *de contradit. legit. 9. 10. num. 149.* Rot. *decif. 135. n. 9.* & *decif. 552. n. 10.* part. 1. recent. & *ibid. decif. 949. num. 4.* Card. Tulch. *litt. v. conclus. 373. per tot.* cum aliis per me plenè citatis in tract. *Axiom. iuris v. fuffeq. verbo Axiom. 221.* Sic intelligentes text. in l. *Padum 7.* aliàs incip. *parui. 9. 1. ff. de arbit. & in cap. cum super 23. de offic. deleg. & in cad. probandum 24. de re iud. e. in quibus propterea vitæ viciatur, quia agitur de fententia, quæ est quid indiuiduum, in hoc iudicio 28. ff. familia herede. licet propter eandem indiuidualitatem in negotio electionis procedit text. in cap. *Messana 56. de elect. & satis hanc differentiam inter diuیدا & indiuidua vltra alia, quæ citat gloss. hic, probat Iurifcons. in l. 1. vers. item queritur, ibi, non posse diuidi, iuncto, vers. seq. ibi, pecora separari possunt, ff. de aqua quotidiana & altina.**

- 2 Non obstat quòd vbi testis in aliqua testimonij parte falsum dixit, in nulla fidem habet, & totum corruit testimonium, vt probat text. in cap. *pura, ibi, aliquid, & ibi, totum testimonium fidei partis mendacio de colorat. 3. q. 9. iuuat cap. si ad scripturas 9. dist. 11. resoluunt gloss. 2. in cap. quid ergo, iuxta veram litteram, ibi, vel citat gloss. hic, 23. q. 5. gloss. 1. in princ. ibi, idem videtur, in c. in nostra 32. de testib. recepta communiter ibi, & alibi, vt per Bald. in l. si ex falsis. num. vlt. C. de transact. Bernard. & add. reg. 148. communis ex Tiraq. de penis temper. cap. 44. num. 42. consonat doctrina D. Thom. 2. 2. q. 5. art. 3. secundum quam non credens vni articulo Fidei, in nullo retinet Fidem Catholicam, quemadmodum etiam litteræ Apostolicæ ob vitium constitutionis, & falsæ Grammaticæ in aliqua parte repertum in cæteris omnibus fidem, & auctoritatem non habent, quoad omnia alia etiam separata quæ in eisdem litteris abique aliquo vitio continentur, vt colligitur ex text. in c. ad audiendam 11. de rescriptis. dum simpliciter, & absolute non vult fidem huiusmodi litteris adhiberi, resoluunt Bald. & Felin. *ibid.* Rebuff. in *praxi benefic. cit. opponi, qua possunt contra Bullam, n. 20.* sicut etiam vbi deficit auctoritas & fides notarij, quia in aliqua parte instrumenti falsum scripsit, totum corruit instrumentum, etiam quoad alias partes, & capitula separata, arg. l. 2. 4 vbi gloss. verbo libri, C. de veteri iure enucl. cap. quanto, vers. absentium, de his que fiunt à Prælat. gloss. in d. cap. si ad scripturas, in fine, d. gloss. 2. in d. cap. quid ergo, Bart. in d. si ex falsis, vbi communis ex Padil. n. 14. Bern. & add. dictu loci.*

- 5 Non, inquam, hæc obstat, quia responderetur quòd cum fides testimonij, & fides notarij sit omnino indiuidibilis, iuxta d. cap. si ad scripturas, & d. cap. pura, rectè fit, vt falsitas in vna parte commissa, in totum reddat suspectum testimonium testis, & fidem notarij. Quòd verò attinet ad litteras Apostolicas habentes in aliqua parte vitium falsæ Grammaticæ, vt in totum corruunt, responderetur quòd ex illa iniuriæ vehemens quadam presumptione per quam prædictæ litteræ non censentur à Sede Apost. emanasse, & ita absurdum erat, vt stante huiusmodi vitio quod aliquam partem litteræ Apostolicæ non censentur, nec fidem facerent, iuxta d. cap. ad audiendam, & quoad alias & fidem facerent, & Apostolicæ censentur.

- 6 Nec etiam obstat text. in l. *Libertus 16. vers. si quis plures ff. de iure patron. vbi alienatio plurium rerum in totum viciatur, cum tamen in aliquibus rebus potuisset valere, sufficiebat namque reuocare illas res per quas libertas minor centenario non maneret, quia responderetur ideo ibi vitæ per inutile vitiari, quia*

cum plurium rerum simul alienatio facta fuerit, non apparet cur magis hæc, quam illa debeat reuocari, & ita non constat de parte vitii, quæ manere debeat, & suadet ex versis qui planè, infra proximo, vbi diuersum ius constituitur eo casu, quò plures res diuersis temporalibus alienantur, quia tunc de vitio constare poterit, quam resolutionem colliges ex l. 1. num. 7. Alciat. 36. in l. 5. sed si mihi ff. de verb. obligat. Alex. in l. stipulatio hoc modo, num. 21. ff. eod. tit. Gom. l. 69. Tauris, n. 21.

SVM MARIVM.

- 1 Approbare quis non potest quod semel reprobatum.
- 2 Approbatum semel non potest amplius reprobari.
- 3 Approbare & improbare potest quis diuersa respectibus.

REGVL. XXXVIII.

Ex eo non debet quis fructum consequi, quod nifus extitit impugnare.

Hinc provenit vt quis approbare non possit, quod semel impugnauit, sicut per l. *diffusam* ff. de solutionib. tradunt Menoch. *conf. 95. num. 89.* Surd. *conf. 157. num. 10.* & *conf. 196. num. 2. conseq. & conf. 364. num. 27.* Rot. *decif. 636. num. 8.* apud Farin. p. 1. recent. Ego ipse in tract. *Axiom. iuris v. fuffeq. Axiom. 31. n. 1.*

Semel enim approbatum non potest amplius reprobari, l. *Pomponius ff. de neg. gestib. Surd. conf. 18. num. 2.* & *conf. 357. n. 41.* & *decif. 132. num. 4.* Mantie. *decif. 274. num. 2.* & 3. Mar. Antonin. *var. resolut. lib. 2. resolut. 30. num. 2.* 5. Sanch. *de matrim. lib. 9. disp. 6. n. 9.* Röt. *decif. 456. num. 4.* apud Farin. p. 2. recent. Diuersis tamen respectibus potest quis approbare, & improbare, vt per Tiraquel. *de nobilit. cap. 28. n. 15.* quem refert Cardin. Tulch. *com. 3. litt. E. concl. 54. n. 6.*

REGVL. XXXIX.

Cum quid prohibetur, prohibentur omnia, quæ sequuntur ex illo.

Defumitur ex l. *ratio ff. de sponsalib. pupillus 8.* sed si per interpositam ff. de auctor. tutor. l. *ear, in fin. C. de visor. l. legem in fin. C. de naturalib. liber. l. fin. C. de rebu alien. non alien. cap. preterea, de offic. deleg. tradunt gloss. verbo contrahere, in Clem. 1. de consang. & affin. Dec. *conf. 102. num. 3.* Vital. de Camban. in tract. *class. pag. mibi 293. n. 22.* Surd. *conf. 302. n. 74.* lare Malcard. de probat. *concl. 102. per tot.* vbi diuersimodè limitat, & principaliter quando actus non esset perpetuo prohibitus, Franc. Galet. in *margaria casuum consentia, verbo prohibere, Ioan. Franc. Leo in thesauro furi Ecclesiastici part. 1. cap. 15. num. 10.* Ego ipse in tractat. *Axiom. iuris v. fuffeq. Axiom. 193. num. 3.**

Intellige in his per quæ necessario peruenitur ad rem prohibitam, non verò in illis, per quæ ad illam perueniri potest contingenter, aut possibiliter, iuxta tradita per Bart. in l. *ambitiosus, 22. ff. de decet. ab ord. facien. & in l. 2. ad fin. ff. de iurisd. omn. indic. receptum communiter, vt ex Purpur. refert, & sequitur D. Barb. in l. 1. p. 3. n. 57. ff. soluto matrim. Ego ipse d. *Axiom. 193. num. 4.**

REGULA XL.

*Pluralis locutio duorum numero
est contenta.*

Desumitur ex l. vbi numerus ff. de resib. & ex l. libertas, §. ult. ff. de manum. et an. l. inter illa, §. fin. ff. de verb. obligat. cum similibus, tradunt Oldrad. conf. 215. Puncta breuia col. fin. n. 8. vers. deinde opponitur, Ioan. de Imol. conf. 10. fin. n. 2. Calderin. conf. 438. in princ. alias 21 de inrepatron. Euerard. in topicis legalib. loco 54. Mascard. de probat. concl. 838. n. 12. Escob. de ratiocin. cap. 18. num. 43. Mar. Anton. var. resol. lib. 1. resol. 109. n. 37. Card. Tulch. tom. 2. lit. D. concl. 335. n. 1. & lit. P. concl. 367. & latè ego ipse in tract. Axiomatum iuris vsusq. Axi. 179. a. n. 1. Fulat. de substat. q. 358. n. 11.

Pluralis tamen locutio verificatur in singulari quando est eadem ratio vnius, & multorum, vt per Rebuff. in l. non est sine liberis col. 3. vers. notandum est igitur fide verb. fig. Rustic. ad l. cum amos, lib. 6. c. 7. mon. 18. ff. de condit. & demonstr. Steph. Grat. discept. forens. cap. 6. 21. num. 31. & cap. 74. 1. mem. 15. vbi dicit quod pluralitas resoluitur in singularitates quando concurret mens contrahentis, & non sequitur absurdum, aut aliquid repugnans iuri naturali, aut Ciuili, iustitie, & equitati.

REGULA XLI.

*Imputari non debet ei per quem non stat
si non faciat quod per eum
fuerat faciendum.*

Desumitur ex cap. vlt. de elect. & cap. quia diuersitate de concess. prabendis, cum aliis citatis à gloss. hic, quæ etiam eleganter resoluit quod quando culpa non est ordinata ad impedimentum, tunc ipsum impedimentum excusat etiam culpa impediri proueniat, at verò quod est ordinata, tunc non excusat, sequuntur Boui. de prescript. gl. 21. num. 92. Sfort. Odd. de restitu. in integr. q. 28. art. 6. n. 2. Corbul. de iure emphyt. tit. de casus priuati ob non solut. canon. limit. 30.

SUMMARIVM.

- 1 Accessorium sequitur naturam sui principalis.
- 2 Dispositio concedens aliquid principale, censetur etiam concedere id, quod accessorie venit ad illud principale.
- 3 Sepultura concessa censetur concessa celebratio pro defunctis, & delatio mortui processionaliter.
- 4 Accessorium quando venit in necessariam consequentiam principalis, concessio principalis censetur concessum accessorie, & alia sine quibus stare non potest.
- 5 Accessorium sequitur naturam sui principalis etiam in penalibus, correctoriis, & exorbitantibus.
- 6 Accessorium quamuis sit dignius ipso principali, sequitur ipsius naturam.
- 7 Ecclesia Parochialis si sumatur accessorie beneficium simplicis, omnimodum naturam, & conditionem beneficij simplicis assumit.
- 8 Ratio diuersa obtemperat accessorium non sequitur naturam sui principalis.
- 9 Accessorium non sequitur naturam sui principalis in actibus de notantibus translationem domini.
- 10 Accessorium quando est arduum, & non fuit verosimiliter cogitatum à concedente, tunc illud non censetur concessum concessio principalis.

militer cogitatum à concedente, tunc illud non censetur concessum concessio principalis.

- 11 Principale illud dicitur quod per se stat, & in propria virtute subsistit.
- 12 Accessorium quomodo accipitur, ostenditur, & qualiter intervenire possit in quacunque dispositione, n. 35.
- 14 Principale non regulatur secundum naturam accessorie.
- 15 Pignore remisso non censetur remissum debium principale.
- 16 Declaratur l. 2. ff. de pactis.
- 17 Declaratur regula de qua in presenti.
- 18 Declaratur l. 2. C. de licit. pignori.
- 19 Declaratur auth. ex causa C. de liber. pater.
- 20 Declaratur cap. debitores, de iuratu.

REGULA XLII.

*Accessorium naturam sequi congruit
principalis.*

Desumitur ex l. cum principalis 139. & l. nihil dolo 172. vers. cum principalis, §. hoc tit. l. etiam. C. de iure dot. & ex aliis citatis à gloss. hic, tradunt gloss. verbo neque in c. inter dilectos, de fide instr. Soc. reg. 5. Put. dec. 1. num. 2. lib. 1. in vtrique edit. Menoch. conf. 58. num. 13. cum seq. la. in l. eius qui §. quæ, num. 3. §. si certum petat. Afflic. lib. 3. constit. rubr. 5. a. num. 50. Mant. dialog. 93 Hippol. in l. penult. a. n. 67. ff. de quest. & in pract. §. 2. a. num. 3. Tiraq. de constituto p. 3. limit. 7. a. num. 24. & de retractu tit. 1. §. 2. gloss. 18. a. n. 51. Cou. in cap. quamuis pactum parti. 2. §. 3. num. 2. vers. tertio. Sured. de aliment. tit. 9. q. 3. 1. 8. cum seqq. & dec. 388. num. 10. Pichard. ad §. qui alium, num. 32. Insist. de inutilib. stipulat. Franc. Leo in thesauri forei eccles. p. 2. cap. 16. n. 70. Anton. Monach. Bouenien. dec. 27. n. 4. & dec. 28. num. 56. Mar. Anton. var. resol. lib. 1. resol. 72. num. 6. Card. Tulch. pract. concl. 2. tom. 1. lit. A. concl. 76. Ego ipse in tract. de Axiomatibus iuris vsusq. Axi. 4. vbi plura colligo notabilia, Rot. dec. 97. n. 2. apud Farin. p. 2. recent.

Dispositio igitur concedens aliquid principale, censetur etiam concedere id, quod accessorie venit ad illud principale, cap. ad prudentiam, §. si verò, de offi. deleg. vbi notant Doctores quod delegata causa principali censetur etiam delegata omnia necessaria ad causam, quem text. ad id notant Alberic. ad l. cum principalis, ff. de reg. iuris, & aduertit Euerard. in loco à concessione antecedenti ad concessione consequenti. post n. 2. Aym. de antiq. tempor. p. 4. in princ. num. 67. vbi propterea subdit quod consequendo, seu prescriptio etiam quod sit stricti iuris, & de sui natura non extendenda, extenditur tamen ad accessoria, & prescribentis fundum censetur etiam prescribere seruitutem fundo competentem. Hinc etiam concessa sepultura censetur concessa celebratio pro defunctis, Federic. de Senis conf. 186. in princ. & delatio mortui processionaliter. Oldrad. conf. 225. n. 14. in fin. vers. ultimo videtur. Card. Tulch. d. lit. A. concl. 77. n. 9. & 10.

Hinc etiam quando accessorium venit in necessariam consequentiam principalis, concessio principalis censetur concessum accessorium, & alia sine quibus stare non potest, l. 2. ff. de iuris. omni. ind. Fedet. de Senis conf. 165. in princ. vers. in contrarium, & conf. 176. in princ. Aymon. d. parti. 4. in princ. num. 64. cum seqq. Villag. in tract. de extensione legi rubr. de exten. legi correctoria, num. 17. in 9. fallent. Card. Tulch. d. lit. A. concl. 77. n. 1. Amplia primo hanc regulam vt procedat etiam in 5 pena

penalibus, correctoriis, & exorbitantibus, vt per Aym. d.p. 4. §. *De censu modo*, num. 36. Nicol. Euerard. in loco a ratione legu largi, num. 35. Villagut. d. rabi. de exten. legis correctoriae, & penalis simul, num. 266. cum sequenti.

6 Amplia secundo vt procedat etiam si accessorium sit dignum quam principale, Roman. conf. 330. Circa primam. n. 13. in fin. vbi Apostil. in verbo dignum, Card. Tulch. d. concl. 76. n. 16. D. Barbo. in l. cum prator, §. fin. num. 21. ff. de iudic. Et ideo ea, quae habent diuersam naturam si annectantur accessorie alteri rei diuersae, tunc res annexa antequam accessoria perdit suam naturam, & recipit naturam principalis, cui fit annexio, Roman. d. conf. 330. n. 14. putā si Parrochialis Ecclesia vniatur accessorie beneficio simplici, omnimodam naturam, & conditionem beneficii simplicis assumit, ex Nauar. confil. 10. num. 3. de maior. & obed. in nouis, Azor. institut. moral. part. 2. lib. 6. cap. 28. quest. 20. in fin. Nicol. Garc. de benefic. part. 11. c. 5. n. 195.

8 Limita primò vbi inest diuersa ratio, & in separatis, Alexand. conf. 4. Circa primam, n. 5. lib. 1. Thom. de Thomass. in florib. legum. reg. 8. in declar. Brunor. à Sole in locis cum verbo accessorium, Card. Tulch. d. l. A. concl. 76. num. 39. & concl. 79. num. 4. Franc. Molin. de ritu nupt. lib. 1. comp. 1.2. num. 22. Vt quia in principali tractatur de damno, & in accessorio de lucro, Crauet. in quest. de indemit. mul. n. 47. Menoch. conf. 8. in fin. vers. ita etiam non refragetur, Card. Tulch. d. concl. 76. n. 34.

9 Limita secundo in actibus denotantibus translationem domini, quando omnino non coheret principali, sed ab eo est diuisibile, Oldrad. conf. 121. num. 9. vers. quarto in actibus, Cardin. Tulch. d. l. A. concl. 79. n. 2. vbi n. 3. subdit idem esse in adiacentiis ad ipsum principale, quia non censentur translatæ, nisi de illis sit dictum, & citat l. si quoniam, C. de bonis vacant. Oldrad. conf. 121. num. 11. vers. sexto videtur expressum.

10 Limita tertio quando illud quod dicitur accessorium, est arduum, & non fuit verisimiliter cogitatum à concedente, quia tunc accessoria non censentur concessa concessio principali Federic. de Senis conf. 191. num. 3. vers. & si opponatur, quem refert Cardin. Tulch. d. l. A. concl. 79. num. 5.

11 Verum quia obstant contra hanc reg. plura iura, quæ in contrarium solent per Doctores adduci, ideo pro eorum solutione, & totius materiae cognitione præmittendum est primò quod licet principale tam apud bonos Auctores quam in iure nostro multipliciter accipiatur, vt per Bart. in l. ambiciosus, num. 19. ff. de decret. ab ordin. facien. Titraq. de iere primæ. q. 12. in princ. tamē in hac materia dicitur principale illud quod per se stat, & in propria virtute subsistit; accessorium verò multipliciter quoque accipitur, vt per Bald. & Prepos. in cap. dilectus, in princ. de appellat. Anchar. in presenti, num. 1. Mant. d. dial. 93. vers. longum, sed in hac materia nihil aliud est quàm id, quod pendet à principali, & per se non subsistit, sed alteri inest, & accedit, sicut apud Philosophos accidens adheeret subiecto, colligitur hac ex c. super gratia, de offic. deleg. hoc lib. Hoc autem accessorium quatuor modis potest accipi, primo modo dicitur id, quod ita rei prodest, vt sine eo res vel nulla, vel inutilis reddatur, d. c. si super gratia, text. in l. cum fundus 21. ff. de iud. instr. ibi, paucis exceptis, quasi dicat exceptis paucis sine quibus fundus maneret inutilis, quæ cum accessoria sint, fundo legato cedunt. Secundo modo dicitur accessorium id, quod alicui rei inest, ita vt sit portio, vel pars illius rei, opt. in l. et si non sunt 21. §.

præueniam, ff. de auro & arg. leg. d. l. cum fundus, ibi & quacunque infixa, & c. d. in rem. 24. §. 1. & 2. ff. de rei vendic. Tertio modo dicitur accessorium, quod vel ex natura rei, vel legis dispositione, aut mente partium ita aliquid cōcomitatur, vt semper illud sequatur, l. heres meus 98. §. pen. lib. eorum 50. §. c. heres ad fin. ff. de legat. 3. Quarto tandem modo dicitur accessorium id, quod pendet ex aliqua re immediate tanquam effectus à causa, talis enim effectus foris causæ inesse videtur, secus si non immediate dependet, text. sic intelligendus in l. verum 40. ff. de furtis. Intellige autem per naturam in hac reg. sumi vim, conditionem, & qualitatem rei, vt notat Brisson. verbo natura.

Secundò præmittendum est accessorium dupliciter posse in quacunque dispositione interuenire, vel tanquam tale verè & propriè, scilicet aliquo ex modis, de quibus præliud præced. vel non tanquam tale id est, quod licet vt accessorium constitui videatur, & illius figuram habeat, verè tamen, & propriè est principale, & per se subsistit in sua propria virtute, prout in specie cap. debitorum, de iur. vbi iuramentum de soluendi viuis accedens illarum promissioni non vt accessorium, sed vt principale iudicatur, vt infra ostendetur, iuxta quem etiam sensum accipienda est lex placit. C. de rem. permut. vbi similitur stipulatio per se subsistit, licet figuram accessorii habere videatur. Inter vtrumque accessorii genus illa est differentia, quod prius sui principalis naturam & conditionem lequi debet, cum per se non possit subsistere, inuatur illud Philosophici axioma propter quod vnumquodque tale, & illud magis, aut minus magis, & c. sacros. Eccles. Clem. 1. in princ. de reliq. & ven. Sanctor. posterius autem non ita, cum tanquam principale consideretur, ac per consequens propria virtute nitatur, iuxta prædicta.

Tertio, & vltimò præmittendum est quòd licet maxime congruum, & conueniens sit vt accessorium principalis naturam sequatur, locus tamen è conueto, quia non conuenit principali regulari secundum naturam accessorii, quod cum fit accidens, potest adesse, & abesse sine principali corruptione. Hinc fit quòd quemadmodum ex accessorio legitimo principale vitiosum non sustinetur, l. ex pupillari 44. vbi l. ff. de vulgari. sic per contrarium nec ex accessario vitioso principale legitimum vitiat, l. fundus 8. ff. quibus modis vlt. freq. anim. quicquid gloss. vlt. ibi ratione Iuriconsulti non percipiat. Fit item quòd remissio pignore non censetur remissum debitum principale, iuxta l. 3. ff. de pignus, l. seruo 25. C. de pignor. sequenter citati à Negulante de pignoris. part. 6. memb. 3. an. 9. Conan. lib. 4. comment. cap. 1. §. cuius rei ratio patet ex supradictis, cum enim pignus fit accessio indutæ ad securitatem debiti principalis, l. in omnibus 43. ff. de solut. rectè fit, quòd eo remisso, vel extincto, non remittitur, vel extinguatur debitum principale. Non 16 obstat text. in l. 2. ff. de pignus, cum aliis, quibus habetur quòd si creditor reddat debitori instrumentum debiti, videtur debitum remissum, quia respondetur diuersum esse rationem in vno ac in alio calu, nam in instrumentum debiti ipsum debitum continetur, & ideo eius traditio remissionem præferre videtur, inuatur l. 1. C. de donat. vbi traditio instrumenti, traditionem importat eius, quod in instrumento continetur, latè Gom. l. 45. Tauri, num. 59. at verò pignus non ipsum debitum, sed tantum debiti accessionem continet, sicut & fideiussio, iuxta d. l. in omnibus, ac proinde reddito pignore debitum non censetur remissum sicut nec liberato fideiussore, l. fideiussori 34. ff. de pignus, facit quòd in dubio donatio non præsumitur vbi alia

alia interpretatio commodè fieri potest, *l. cum de in debito ff. de probat.* constat autè pignoris redditionem posse debitori utilitatem asserere, (scilicet vñ sum ipsius pignoris, ex redditione autem chirographi nulla utilitas potest debitori refutare, & ita fit ex remissione pignoris debitum principale non censeri remissum, iuxta *d. l. 3.* quia non congruit vt principale sequatur naturam accessorii, iuxta supradicta.

- 17 Ex quibus patet vera ad nostram reg. intelligentia vt procedat in quocunque accessorie, quando tale verè & propriè permanet, non autem in eo, quod licet illius figuram habere videatur, verè tamen non est; insuper nostra regula non procedit è conuerso, non enim conuenit principale secundum naturam accessorii regulari, qui intellectus quoad omnia membra euidenter deducitur ex præmissis, & ita in effectu hanc regulam interpretantur plures ex Doctoribus in principio citati.

- 18 Non obstat *l. 2. C. de iust. pign.* dum probat subla- ta actione personali, & ita extincto debito principali pignus stare posse, cum illud ad prædictum debitum sit accessorium, iuxta *l. in omnibus 43. ff. de solution.* ac per consequens illius naturam sequi debebat, iuxta regulam in præfenti. Omissis namque pluribus, quæ ad ius intellectum cumulat Alex. in *l. debitor num. 59. ff. de Trebel. Fab. in d. l. cum principalis, in fine, Titiaq. de retractu tit. 2. §. 1. gloss. 2. n. 41. Sarmien. lib. 2. select. cap. 9. Padil. in *l. 3. num. 34. cum segg. C. de fideicom.* Balb. de præscript. 4. par. quarta q. 3. quorum nonnulli illum tex. exemplificant cum gloss. fin. ibi vers. tu dic, quando videlicet actio personalis extinguitur præ- scriptione 30. annorum, tunc enim adhuc durat hypo- thecaria per decem annos sequentes, quia scilicet non minus quam 40. annis illa extinguitur, iuxta *l. cum notissimi §. 1. C. de præscript. 30.* quod quidè exem- plum licet in se verissimum sit, quippe quod expressè probatur ibi, nihilominus dicendum videtur text. in *d. l. 2.* non potuisse habere respectum ad constitutio- nem *d. l. cum notissimi*, quia ille text. in *d. l. 2.* fuit con- ditus à Gordiano Imp. qui regnavit anno Dom. cir- citer 240. at verò hic text. in *d. l. cum notissimi*, fuit conditus à Iustino, Arcadio, & aliis Imper. qui regna- uerunt multò post, scilicet post annum Domini cir- citer 400. vt notat gloss. in *l. qui occiderit 30. ff. ad leg. Aquil.* Respondetur igitur iuxta ea, quæ tradidit gloss. & Bart. in *l. debitor ff. ad Trebel.* & in *l. fideiussor in princ. ff. de fideiuss.* Alex. conf. 47. n. 5. lib. 5. Imperatorè in *d. l. 2.* habuisse respectum ad *l. i. eod. & ad l. 1. & 2. infr. tit. proximo, si vnus ex phoribus heredibus, &c.* qui- bus iuribus probatur quod si debitor hypothecarius decedat duobus hæredibus relictis, & vnus ex iis de- bitum pro sua parte soluat, liberatur ab obligatione personali, quia tenebatur creditori, cum illa inter hæ- res debitoris pro portionibus hereditatis sit di- uersa, *l. 1. C. si certum pet. &* tamen vinculum pignoris, quod erat obligatum creditori, adhuc durat etiam pro parte illius hæredis soluentis, quia scilicet pignus indiuiduum permanet vsque ad totam debiti solutio- nem, iuxta text. in *l. in executione §. pen. ff. de verb. oblig.* & ideo merito inquit text. in *d. l. 2.* actione per- sonali femota pro parte alicuius hæredis soluentis ad- huc durare vincula pignoris, quia videlicet est indi- uiduum, neque soluitur nisi toto debito soluto, iuxta *d. l. 1. C. de iust. pign.**

- 19 Nec etiam obstat *auth. ex causa §. cetera C. de liber. præter.* dum probat quod si testamentum ex causa præ- teritionis, vel exheredationis filij irritum fiat, non proinde inualida erunt legata, fideicommissa, liber- tates, tutionum dationes, & cætera testamenti capi- tula, respondetur enim ideo prædicta debet à venien-

tibus ab intestato, quia ab ipsa lege grauari consen- titur, sequuta in hoc præsumptam patris voluntatem, idque ex noua Imperatoris decisione, qui irritò tes- tamentum voluit vt legata deberentur, cuius constitu- tionis ea potuit esse ratio, nam cum filius præteritus, vel exheredationis solum agat ad impugnandam hæ- resis scripti institutionem in eo, quod sibi præiudi- cium, & iniuriam inferebat, & ita solum intendat reponi in eum statum, quem semota tali præteritione, vel exheredatione habuisset, merito testamentum fit irritum quoad institutionem in eo, quod sibi nocet, non autem quoad legata, libertates, & cætera testa- menti capitula, propter quæ nec dationum, nec iniu- riam patitur cum patens relictæ debita portione pos- set de cæteris bonis ad libitum disponere, & ita limita- ta causa limitatum producit effectum, *l. in agna 16. ff. de acquir. rerum domin.*

Nec denique obstat *cap. debitor, de iur. iur.* dum 20 probat vsurarium promissionem nullius esse momen- tum, & iuramentum de illis soluendis obligare ipsum iurantem ad illarum solutionem, quia omnia respon- sione quod hæc reg. non procedat in iuramentis ac- cessorijs, quia iuramenta valent, licet non teneat principale propter diuerfam vtriusque rationem, melius responderetur hanc reg. non habere locum in iis, quæ licet habeant figuram accessorii, verè tamen sunt principia, quippe quæ nulli accedunt principali, sed per se subsistunt, vt docent Cyn. in *Leos num. 3. C. de vsur.* Salicet in *l. 2. num. 7. C. de iust. pign.* Dec. in *d. l. cum principalis num. 10. & seg. ff. hoc tit.* vnde cum in specie *d. c. debitor*, promissio vsurarium sit nulla, & per consequens nullum detur principale, cui possit ac- cedere iuramentum, quippe quod & principale est, & per se subsistit, cum in eius obseruantia nullum detur peccatum, merito in hac specie cessat reg. in præfenti, vt post Fortun. quem refert, resoluit Cou. in *equam- uis pactum p. 2. §. 3. n. 1. vers. tertio* & iuxta hunc sen- sum procedit similiter *l. ex placito C. de ver. perm. sicut etiã l. stipulatio 37. §. alteri vers. plane ff. de verb. oblig.*

S V M M A R I V M.

- 1 Tacens consentire videtur.
- 2 Legi, vel simili dispositioni, in qua expressus con- sensus requiritur, non sufficit per illum, qui ex ta- ciurnitate colligitur.
- 3 Jura plura referuntur in quibus ex sola taciurnita- te, nisi aliud addatur, non presumitur consensus.
- 4 Regulam hanc non affirmant, vt hic, sed negati- uè esse concipiendam tenebant aliqui.
- 5 Tacens quod regulariter non consentiat si agatur de amittendo rei propria dominio, tenet gloss. in cap. nōne de prælump.
- 6 Tacens quod consentire presumatur in alijs, quos poterat contradicendo impedire, non ita in illis, qui eo iniuncto, & contradicente valide celebrantur, fuit communis DD. opinio.
- 7 Pignoris constitutio in re aliena absque domini consensu non valet.
- 8 Venditio rei pignori obligata si fiat presente credi- tore, & tacente, consentire presumitur in libera- tione pignoris.
- 9 Præfens, & tacens quod in fauorabilibus presumatur consentire, non ita in præiudicialibus, tenet com- munis Doctorum opinio, quæ confirmatur num. 10.
- 11 Tacens si ignoret alium fieri, nunquam conficitur consentire.
- 12 Consensus ferri non potest in illud, quod est omnino ignoratum.

- 23 Tacens prefumitur consentire quando res hinc inde est equaliter dubia, & legitima in contrarium non datur coniectura.
- 24 Tacens prefumitur consentire in sibi utilibus, & in illis circa quæ dubium est an sint utilia, an prejudicialia.
- 25 Sciens, & presens si tacet ipsa taciturnitate ostendit proprium consensum, nisi legitima in contrarium detor coniectura, vel nuntius signo ostendat contradiotionem.
- 26 Declaratur text. in l. c. si res aliena.
- 27 Declaratur l. filiusfam. 8. §. inuitus ff. de procurator.
- 28 Declaratur l. si filiusfam. 18. ff. ad Macedon.
- 29 Declaratur l. huiusmodi. 26. §. pater ff. de pign.
- 30 Declaratur text. in l. qui vas 49. verbi. vetare ff. de furt.
- 31 Declaratur text. in l. inuitum 4. ff. de seruitut.

REGULA. XLIII.

Qui tacet consentire videtur.

- 1 **D**efumitur ex l. 2. §. voluntatem ff. soluto matrim. l. qui tacet, vbi Dec. & Cagnol. ff. hoc tit. l. 2. C. de acquir. possess. l. si sine C. ad Velleian. l. si hypothecæ C. de remiss. pignori. cap. nonne, de presumption. cum similibus citatis à gl. hic, tradunt gl. in l. quoniam, vbi Bart. ff. rem ratam hab. gl. in l. filiusfam. §. inuitus ff. de procuratoribus, Gerard. sing. §. 6. Corlet. in sing. taciturnitas, Caballin. millelog. 4. §. 3. Anton. Scapp. de iure non scripto lib. 5. c. 101. Sebast. Medices in tract. mori omnia solui. part. 2. concl. 5. n. 21. Ioseph Lud. Perus. decif. 9. n. 21. cum sequentibus, Menoch. de presumpt. lib. 3. presumpt. 9. num. 10. Malcard. de probation. concl. 2118. Aloyl. Ricc. in collect. ff. part. 4. collect. 1040. Mari. Antonin. var. resol. lib. 1. resol. 92. n. 6. Ego ipse in tract. Axiom. iuris v. sup. seq. axioma. 2. 17. n. 1.
- 2 Verum obstat quod vel consensus collectus ex taciturnitate est expressus, vel prefumitur, vt constat à sufficienti partium enumeratione. Primum non dabis, qui legi, vel simili dispositioni, in qua expressus consensus requiritur, non satis pre illum, qui ex taciturnitate colligitur, vt videre licet in terminis cap. statutum 11. §. in nullo, de rescript. lib. 6. iuncta gl. verbo expressus in l. 3. vbi gl. verbo probare ff. de auctor. tutor. c. pen. de re iud. lib. 6. & ibi gl. verbo mandantibus. Secundum si intelligas de consensu præsumptum videtur falsum, quia præsumptio fundatur in signis verosimilibus, plane in dubio non est verosimile quod tacens in sibi præiudicialibus consentiat, arg. l. cum de indebito 1. §. vers. qui enim ff. de probation. cap. super hoc 5. de reuocac. Vnde est quod Doctores communiter in sibi nocius regulam constituunt negatiuam, vt supra dicimus.
- 3 Rursus obstat plura iura citata à gl. vlt. in d. cap. nonne, in quibus ex sola taciturnitate, nisi aliud addatur, non prefumitur consensus, l. 3. C. si res aliena, l. filiusfam. 8. in fine princip. ff. de procurator. l. si filiusfam. absente 18. ff. ad Macedon. Clem. 1. vbi gl. vlt. de procurator. l. huiusmodi. 26. §. pater ff. de pignori. l. qui vas 49. verbi. vetare ff. de furti. l. in eo 43. verbi. inuitum ff. de ritu nupt. l. inuitum 4. de seruitut. verban. præd. cum aliis citatis à gl. hic, & in d. qui tacet.
- 4 Propter quorum aliqua nonnulli mole difficultatum succumbentes opinantur regulam circa consensum ex taciturnitate collectum non affirmatiuè, vt hic sed negatiuè concipiendam esse, ita ex aliis refert Abb. in dicto cap. nonne, num. 1. verbi. & sic, Cyn. in l. inuitum num. 7. C. de procurator. & in l. si sine C. ad Velleian. Socin. reg. 488. Sed loquuntur contra hanc regulam vbi expresse illa ponitur affirmatiuè.

Idcirco gl. vlt. in dicto cap. nonne, intelligit quod si agatur de amittendo rei propriæ dominio, tacens regulariter non consentiat, quasi in tacente tunc solum præsumatur consensus quoad rei suæ dominium non amittit ratio est, quia in dubio nemo prefumendus est ita supinus, vt res suas, quarum dominium multis fortale laboribus comparauit, velit profundere, d. l. cum de indebito, verbi. qui enim, in cap. super hoc. Sed confunditur per text. in l. si seruus communis 39. ad fin. ff. de donation. inter virum, vbi ex præsentia, & taciturnitate inducitur donatio pro parte domini, quod dominus habet in seruo, & per text. in cap. si seruus sciente 54. distinct. vbi agitur inter extraneos de dominio serui amittendo, & tamen tacens habetur pro consentiente.

Quamobrem exploso primo intellectu dictæ gl. 6. vlt. in dicto cap. nonne, eadem gl. in vers. vel melius. Abb. dicto loco, & alij statim citandi, qui rem altius tetigisse putant, distinguunt inter actus, quos tacens poterat contradicendo impedire, & inter illos, qui eo inuito, & contradicente valide celebrantur, vt in prioribus tacens consentire prefumatur, iuxta hanc regulam, & ita procedat dicta l. 2. §. voluntatem ff. soluto matrim. dict. cap. si seruus, cap. 1. de iis, quæ sunt à Prælat. cum similibus. Non sic dicendum in posterioribus, v. g. in venditione, & legato rei alienæ, quorum vtrumque de re aliena valide fieri potest, l. rem alienam 18. ff. de contrab. empt. §. non solum Inst. de legat. & iis, ac similibus rectè procedere auiunt l. si 8. §. non videtur, in princip. ff. quibus modis pignus, l. Causi 39. ff. de pignorat. act. Ratio differentie est, quia priores, vt supponimus, omnino pendentes consensu tacentis, ita vt liberum foret, ac facillimum contradicendo impedire, vnde si tacet imputet sibi si præsumatur consentire. Inuat maximè naturalis hominum propensio ad contradicendum illis, quæ fieri nolunt, quando negotium ab ipsis libero pendet arbitrio, vt experientia docet, quæ ratio prorsus cessat in posteriori, qui inuito, & contradicente, & tacente fieri possunt, & quos, licet maximè vellet, non poterat contradicendo impedire, vt supponimus, ita obseruant, & distinguunt sic intelligentes hanc regulam cum concordantibus supra citatis dicta gl. Abb. num. 1. Felin. num. 1. & communis in dicto cap. nonne, gl. 3. in cap. 1. 27. dist. gl. vlt. post med. in dicta l. Causi, gl. verbo non probatur, in vers. item in eo, qui impedire non potest, in dicta l. filiusfam. 8. §. inuitum, Bart. in l. que dotis n. 22. vbi Ias. n. 76. ff. soluto matrim. communis ex Ias. n. 7. in l. si fundum per fideicommissum in princip. ff. de legat. 1. Tiraquel. de retractu tit. 1. §. 1. gl. 9. n. 149. omnes vt per Menoch. consil. 1. c. n. 10. Surdus decif. 294. n. 13. & decif. 302. n. 2. Couar. practic. cap. 1. n. 5. verferterio, Gam. Lusti. decif. 215. num. 6. communis, vt per D. Barbof. in dicta l. que dotis num. 152. ff. solut. matrim. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 38. n. 21. & cap. 68. num. 16. Chald. Pereira de empt. cap. 33. mon. 81.

Verum si exactè rem consideremus, adhuc communis non omni ex parte satisfacta, & plures contra se patitur instantias, ceto prima, etenim pignoris constitutio est de illis actibus, quos dominus præsens poterat contradicendo impedire, pater quia in re aliena absque domini consensu non valet pignoris constitutio, l. alienam 20. ff. de pignorat. act. l. que prædium C. si aliena rei pignori, l. si sine §. in princ. C. ad Velleian. Neguzan. de pignori. 2. p. memb. 3. num. 4. & tamen licet dominus præsens sit, ac taceat, non prefumitur consentire, nisi aliud addatur, de quo in l. 2. C. si

C. si aliena res pignori, ibi, in fraudem creditoris ignorantis dissimulasti, d. l. si sine, vers. quod si patientiam.
 Altera iter instantia. Venditio rei pignori obligata, sicut & venditio rei alienae, et actus, qui à creditore, vel à domino prohiberi non potest, d. l. rem alienam. 8. & tamen si venditio fiat praesente creditore, & tacente, consentire praesumitur in liberatione pignoris, cum ipsi pignoris remisit se censetur, l. 2. C. de remiss. pig. l. si debitor 4. §. ff. quibus modis pignus, Bart. qui rationem reddit, in l. qui Roma §. duo fratres num. 5. ad fin. ff. de verb. oblig. D. Barbof. in d. l. que doris num. 15 §. 1. agnoscimus enim circumstantiam illam quod tacens possit actum contradicendo impedire, vel non possit, alius esse considerationis, non tamen sufficere, vt tacens consentire, vel dissentire praesumatur.

9 Quare Doctores magis communiter vulgò distinguunt vt in fauorabilibus praesentibus, & tacens praesumatur consentire, atque ita procedat haec regula cum concordantibus, qui patitur 18. ff. mandati. d. si absentis 4. C. si certum per Bart. n. 21. ad fin. in d. l. que doris, & ibi Iaf. n. 70. Abb. in c. nò inuisti n. 7. de procurat. gl. magna in fine in illud 17. C. de sacrosanct. Eccle. quam sic intellexit communis, vt per Cou. in rub. de testam. par. 3. n. 13. verb. verum, Mench. illustr. c. 62. n. 8. Molin. de primogen. lib. 4. c. 2. n. 76. Clar. §. donatio §. 14. n. 5. Colt. in l. si ex cautione fallent. 4. n. 2. Menoch. de praesumpt. lib. 3. praesumpt. 42. n. 11. & n. 24. & lib. 6. praesumpt. 99. n. 11. Malcard. de probation. concl. 1158. num. 25. D. Barbof. in l. que doris num. 153. & 164. ff. soluto matrim. Sanch. de matrim. lib. 1. disp. 5. num. 5. Card. Tusch. pract. concl. tom. 8. lit. T. c. 2. Ego ipse d. Axiom. 2. 17. n. 2. In praedicialibus vero non pro consentiente, sed pro dissentiente regulariter habeatur, ita gl. in tercio intellectui in reg. si qui tacet, infra hoc tit. gl. 2. in cap. siue 21. de elect. hoc lib. communis vt per Couar. practice. cap. 15. n. 5. vers. quinto deinde, Felin. in d. e. n. 8. n. 3. Philip. de fisionib. par. 4. cap. 3. Cast. lib. 1. de iust. baer. puni. c. 4. Menoch. dist. 1. praesumpt. 99. num. 53. Fachin. controuer. lib. 8. cap. 64. Surd. de eis. 302. num. 3. & conf. 349. num. 4. Chald. Pereira de resolut. emphyt. cap. 1. num. 11. & de empt. c. 33. n. 81. & seq. D. Barbof. in l. 2. §. vlt. d. num. 6. ff. soluto matrim. Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 38. num. 20. & cap. 68. num. 16. Sanch. d. disput. 5. num. 5. Benedic. Agid. in repet. l. ex hoc iure ff. de iustit. & iure tom. 1. c. 9. n. 81. Card. Tusch. d. lit. T. concl. 3. per tot. Ego ipse d. Axiom. 2. 17. n. 3. per textum sic intelligunt in l. filiusfam. 8. §. inuictus ff. de procurat. l. qui vix 49. vers. vetare ff. de furtis. l. in eo 45. vers. inuictus ff. de ritu nupt. l. inuictus 4. ff. de seruit. vrbano. & argumento à speciali per text. in d. c. si seruis, d. e. 2. de in. qua sunt à Prelat. Clem. sepe, ad fin. ibi. non contradicentibus, de verborum significat. l. 4. §. vlt. ff. de fideiussor. tuor. l. 1. §. 2. vers. ceterum ff. de excusor. in quibus Felin. in d. cap. n. 7. & Iaf. d. loco num. 80. constitunt speciale esse vt in praedicialibus tacens praesumatur consentire, quasi regula in eisdem in contrarium sit statuenda.

10 Sed haec vulgaris opinio quamuis magis communiter recepta, improbiolior est, & confutatur primò ex text. in d. cap. n. 6. de praesumpt. vbi D. Gregorius regulam statuit affirmatiuam, ibi, *tacendo consensit*, nempe distinguere inter fauorabile, & praedicialia, quinimo si ad originale recurratur, saltem ad nefandam, & impiam Pharisaeorum intentionem secundum sensum litteralem, deprehenditur agi, ibidem, de praedicialibus. Deinde Bonifacius in hac nostra reg. indistinctè affirmat tacentem videri consentire, planè si regula in solis vtilibus verificaretur, facillimum foret

illud exprimere, quinimo cum experientia doceat longè frequentius contingere praedicialia quam vtilia, oportebat potius regulam negatiuam concipere in praedicialibus, quia frequentiora, arg. l. iura 3. & l. nam ad ea 5. cum multis ibidem ff. de legib. gloss. verbo placere, post princ. in c. litteras 4. de despons. impub. D. Thom. 2. 2. q. 120. art. 1. Igitur, &c. Deinde confutatur ex perlisque iuribus in quibus agitur de materia praedicialia, & tamen tacens praesumitur consentire, bonus text. in d. l. 4. §. vltim. d. cap. si seruis, d. cap. 2. cum aliis citatis à gl. verbo non probatur in d. §. inuictus.

Idcirco vt Pontificum, & Iuriscultorum regulam tuamur retenta sermone proprietate abique eo quod suppleamus, vel restringamus, sciendum est primò quòd si tacens ignoret actum fieri, nunquam censetur consentire. Ratio est, quia consensus fieri non potest in illud, quod est omnino ignoratum, nec dicitur volitum nisi illud, quod vel aliquo modo scimus, vel scire tenemur, nihil 117. in fine ff. hoc tit. notant Doctores in l. reg. 9. ff. de iuris, & falli ignor. & in cap. turbatur §. notandum 1. q. 4. D. Thom. 1. 2. quæst. 76. art. 2. ad 2. Casto lib. 2. de leg. parali cap. 14. Cou. in reg. possess. par. 2. §. 7. num. 7. Card. Tusch. tom. 2. lit. C. concl. 754. magis in specul. in eo 45. §. deinde ff. de ritu nupt. ibi, *nec si ab ignorantie diuertit*.

Secundò sciendū est in dubio siue agatur de amittendo rei dominio, siue non, siue de vtilibus, aut praedicialibus, & tandè siue actus validus possit impediri per contradictionē, siue non, illum qui tacet praesumi consentire praesumptione de qua i. f. n. 15. diu. modo tamen res hinc inde fit æqualiter dubia, & legitima in contrarium non detur conclusura, constat ex text. in d. c. n. 6. secundum communem litteram, ibi, *tacendo consensit*, & ex text. in presenti, si consideremus vtroque solam taciturnitatem expendi, vt in dubio consensus ex illa praesumatur, 2. §. voluntatem, ibi, *nisi euidenter contradicatur videri consentire*, soluto matrim. c. 2. ibi, *sciende de his, que sunt à Prel. vbi gl. 1.* Doctores vtroque notiores, qui regulā agnoscunt, quauis diuersos cogantur assignare intellectus, consonat d. c. si seruis, cum similibus supra citatis. Iuauit ratio, etenim in dubio nulla proponitur conclusura inopem facultate contradicendi, vt supponimus, & ideo facillimum foret vnicuique contradicendo ostendere proprium dissentium, & volutatem, cum ergo sit nobis omnibus natura insitum contradicere illis, qui fieri nolimus, nisi aliās impediamur, sit consequens in dubio indistinctè præsumendum tacentem consensisse propter naturalem in nobis ad contradicendum propensionem, sic aliās in dubio dum aliud non constat, in nobis praesumitur illa, ad quā nos ducit naturalis propositio, l. isti quidem ff. de eo quod merus causus, c. 2. de praesumpt. sic in dubio nemo praesumitur velle suum patrimonium inactare, c. quia verisimile 10. eodem tit. cum de indebito 25. ff. de probat. cap. super §. de renouciat. Sic neque in iudicem suspicatum in dubio qui consentire praesumitur, Clement. pastorali §. ceterum, ibi, *hac abhorret natura, de re iudic.*

Quibus primò consequens est, & satis probabiliter 14 hoc ipsum procedere in vtilibus respectu tacentis, d. l. qui patitur, d. l. si absens, cum aliis, gloss. Bart. Iaf. & notiores citati supra num. 9. quibus addantur Corral. de iure ciuili p. 3. cap. 8. Clar. §. donatio q. 14. Mench. vsusque reg. cap. 2. §. 3. num. 3. & illustr. cap. 64. num. 3. & apud omnes in confesso est: iuauit maxime naturalis hominum inclinatio, qua fidei vilia amplectuntur, d. cap. quia verisimile.

Secundò consequens est illum, qui tacet, etiam praesumi consentire in illis, circa quæ dubium est an

sint filia, an præiudicialis, ite queritur 1.4.5. qui impleto *officiis*, in adoptionibus 5. ff. de adoptionibus, l. si ut proponit, C. de nupt. c. 1.5. ut de desponsat. impub. lib. 6. cum iis, quæ Titique de nobilit. c. 6. n. 31. Sot. in 4. dist. 27. q. 1. art. 3. Couar. de sponsalib. part. 2. c. 4. num. 4. Anton. Gom. tom. 2. variat. c. 3. num. 16. Gam. Lusit. decis. 57. num. 4. lauat maximè d. 9. voluntatem, ubi habetur familiam tacentem videri consentire, nisi euidenter contradicat, planè quando dubium an res sit vilis, vel præiudicialis nisi aliud addatur, non proponitur euidentis contraditio, ut patet. Igitur, &c. Tertiò consequens est quòd licet materia sit merè præiudicialis, adhuc tacens præsumitur, dummodò in contrarium nulla detur fortior coniectura, l. 4. g. ult. ff. de fideiusso. iur.

- 15 Tertiò sciendum est illum, qui sciens, & præsens tacet, ipsa taciturnitate offendere proptium consensum, nisi legitima in contrariu detur coniectura, arg. cap. ult. 2.3.9.3. cum *supra* adductis; ratio est quia qui tacet cum possit dissentire ipsa taciturnitate, offendit se simul scire, ut *supra* probauimus, idque ex verosimili iuris præsumptione, quam satis significat verbum, videtur, de quo in d. reg. qui tacet, quod sanè v. plurimū ad præsumptionem refertur, l. sciendū 30. vbi gl. ff. de verb. oblig. cap. quod quis mandato, *sup. hoc eod. tit.* conflat maximè dicta l. qui patitur, ibi, intelligitur, id est, præsumitur, gl. verbo intelligitur, id est, præsumitur, & verbo, intelligit, id est, præsume, in c. ex *stidit* 3. de *presumpt.* & ideo data in contrariu legitima, fortioris coniectura cessabit, arg. c. litteras 14. c. licet causam, de probat. Vnde est quòd si nutu, vel alio signo ostendat contradictionem, cessabit omnino præsumptio, quia nutu, vel gestu contraria voluntas ostenditur, l. si tamen 48. §. et qui, ff. de edit. edito. l. Paulus respondit 5. in princ. ff. rem ratum haberi, l. reprehenda 5. in princ. C. de instit. & substitut. gloss. 1. & 2. in cap. 1. 74. dist. post. Roman. quem citat Felin. in d. cap. nonne, num. 20. ex quibus colligitur consensum in proposito non fictum, sed præsumptum ex verosimili iudicio collectum iudicandum esse, ut per Cottar. de iure Civilis in methodo part. 3. c. 7. D. Barbof. in l. 2. §. ult. num. 29. ff. soluto matrimo. ac proinde ex omnibus supradictis iam deprehenditur quòd in dubio præsens, & sciens si tacet, regulariter, & indistinctè præsumitur consentire, dummodò nullatenus contradicat, vel alia fortior coniectura non detur, quæ faciat præsumptionem euanescere.

- 16 Non obstat d. l. 1. c. si res aliena, dum probat mulierem non præsumi consentire in hypotheca rei suæ, nisi quando sciens hoc agi per fraudem dissimulauit in præiudicium creditoris; ergo cessante fraude quauis præsens, & tacens, non præsumitur consentire, eo maxime cùm in manu sua esset impedire hypothecā protestando res illas suas esse, non hypothecantis, ac subinde minimè consentire, l. 1. c. illo tit. l. aliena res 20. ff. de pignorat. act. l. fideiusso. 26. §. 1. vbi gloss. verbo manifestum, ff. de pignori. & esse magis receptum ex Neguzant. & Curt. iun. quos refert, & sequitur, fateatur D. Barbof. in d. l. quæ datus n. 159. in fin. ff. soluto matr. Respondet enim Alex. in d. l. quæ datus, n. 28. & Doctores cōmuniter ibid. Ludou. Gom. in §. item Seruiana, n. 24. Infit. de actionib. c. am. Lusit. decis. 245. n. 3. & hoc verius, & receptius esse affirmat D. Barbof. vbi proximè n. 162. quòd mulier de qua ibi, tacens, & præsens, si aliud non addatur, non præsumitur consentire, quia in præiudicialibus (vt illi credunt) non procedit hæc nostra regula, quia tamen ibid. per fraudem dissimulauit, reputatur consentire in hypotheca rei suæ, per text. in l. si sine §. vers. quod si patientia, C. ad Velleian. l. mulier, l. 1. C. de distract. pignor. Barbof. Collect. Tom. I. V.

Verum hæc solutio offendit generalia verba huius reg. & resolutionem *supra* positam, quæ indistinctè procedit tam in vilibus, quam in sibi damnosis, præsertim resoluimus. Idcirco cū Imp. in d. l. si sine, vers. quod si consensu, & vers. sequenti, salua manebit nostra resolutio si distinguantur sequentes casus. Primus erit; Pignoris, vel hypothecæ constitutio in res vxo. ris abique illius voluntate nulla est, l. 1. si sine, in princ. d. l. aliena res, cum *supra* citatis. l. 1. Si tacente & præsentem muliere res ipsius pignori obligatur ex tacito mulieris consensu, mero iure sustinetur obligatio, sed auxilio Senaruscōsultū Velleiani vt poterit, d. vers. quod si consensu, si intelligas de mulieris consensu expresso, vel præsumpto, ex text. in præsentem, & l. 4. C. ad Velleian. l. 11. Si mulier tacens, vel aliter patientem præstans, vt maritus quasi suas res pignori dedisset, voluit decipere ignorantem creditorem, auxilio Velleiani minime iuuabitur, d. l. mulier, d. l. si sine, ibi, decipere voluisti mutua pecunia dante, & ideo tibi non succuratur, & c. & in his terminis rectè procedit d. l. 1. ibi, si non sciens hoc agi in fraude creditoris ignorantis dissimulasti. Sensus ergo ille erit quòd licet pignoris restitutio in re mulieris præsentis & tacentis consistat ex præsumpto illius consensu, vt probat nostra reg. iuuabitur tamen Velleiano, nisi hoc sciens agi in fraudem creditoris ignorantis dissimulauerit, vt ex iuribus modo citatis satis probabiliter deprehenditur, quicquid aliter intelligant, & limitent nouiores modo citati.

Nec obstat d. l. filiusfam. 8. §. autem, quia quicquid 17 respondere contentur plures, quos refert, & sequitur D. Barbof. d. loco n. 159. vers. tertiam limitatio, distinguens inter casum in quo agitur de obliganda persona præsentis & tacetis, & inter illum, quo agitur de iure reali, vt in primo præsens & tacens minimè præsumatur cōsentire, & ita procedit d. §. autem, ubi agitur de iure personalis, nempe de obliganda persona procuratoris; in secundo autē sub distinctione iterum resoluendum arbitratur, sed nullam differentie rationem proponunt, & manifestè pugnant cum aliquo responso eiusdē Vlpian. in l. si defunctum 15. ad fin. in princ. ibi, sciente procuratore, & non contradicente, illo tit. Respondeatur enim, (reicito supradicto intellectu, & altero gl. ibid. verbo non probatur, quæ putat in eo casu taciturnitatem consensui non æquiparari) facillimè intelligi si series expendatur, prædixit enim Vlpianus procuratorem inuitum dari non solere, explicat deinde quando inuitus debeat censi in hunc modum, vt non tantum ille, qui contradicere, verum & ille, qui consensisse non probatur, atque ita solus inuitus dicitur ille qui vel contradicere, vel non probatur consensisse, nec verè, nec præsumptiue, planè cū ille, qui præsens est & tacet, præsumptiue consentiat, vt satis ostensum est, & ea stante præsumptione probetur consensisse, sit consequens ibid. non contineri, nec pro inuito accipiendum, ac subinde nihil ibid. proponi contra eam, quam sequimur, resolutionem.

Nec item obstat d. l. si filiusfam. 18. ff. ad Macedon. dum probat patrem præsentem ac tacentem non præsumi consentire, nisi vterius litteras in quibus agitur de eo obligando; recipiat abique vlla protestatione contrarie voluntatis, respondere namque potest satis nobiliter cum conuenire, dum inquit, in dubio patrem recipientē filij litteras in quibus agitur de eo personalliter obligando si tacet videri consentire, quamuis actus sit tantopere noticius, id quod satis deprehenditur ex verbis text. ibi, debet pater scire si improbat cōtinuo testationē imponere contraria voluntatis, quasi sit scius patrem in dubio tacentē & litteras filij recipientem obligari, quòd si non tacet, sed contradicendo actum improbet, debet statim protestari de contraria

H h volun

voluntate, unde gloss. *et ibid.* recte aduertit etiam in præiudicialibus cum, qui non improbat, approbati censeri. Quod si vterius aliquis vrgeat inibi non solum præsentiam, & taciturnitatem, sed insimul cum facto tacentis in litterarum receptione consensum inducere, Clem. 1. *ante scientem receptus de procurat.* adhuc respondendum erit in prædictis iuribus facti recipientis cum taciturnitate insimul concurrere, & ex illis insimul à fortiori consensum præsumi, sed huiusmodi præsumptionem potissimum resultare ex taciturnitate illius, qui cum posset non contradicere, patet in audiente nuncium, & tacente, qui abique illo facto interueniente præsumitur consentire, Bald. in l. 1. col. 2. ff. *mādati*, fatetur D. Barbof. in d. l. *que dotis*, num. 119. propter eandem in vtroque casu rationem, itaque si vltra taciturnitatem illius, qui non contradixit, concurrat aliquod ipsius factum consensui adæquatum, à fortiori præsumetur consensus, sed ex eo non sequitur præsentiam & taciturnitatem non sufficere si aliud non impediatur, arg. d. l. *filium fam.* expensæ vt *supra*.

19 Nec item obstat d. l. *fideiuss.* 26. §. *pater* ff. de *pignori*. quia quicquid respondere conatur gl. ibi, verbo *manifestum*, quam magis cōuenienter receptæ ex Neguzant. & Curt. iun. affirmat D. Barbof. *ubi supra*, num. 159. *prop. fin.* propterea *ibid.* patientiam, & taciturnitatem filio præiudicare, quia agebatur de obliganda re propria filij, cuius validitatem ipse contradicendo poterat impedire, protestando rem suam esse, non hypothecantis, cuius solutionem *supra* impugnauimus, respondet Alexand. in d. l. *que dotis*, num. 27. in *fin.* præsentiam filij, & taciturnitatem minime sufficere ad præsumendum consensum, nisi insuper concurrisset actus subscriptionis, qui plus operatur, sicut 8. §. *non videtur* vers. *sed si subscripserit* ff. *quibus modis pignus*, Bart. in d. l. *que dotis*, num. 23. *ubi* Ias. n. 24. Tiraquel. *de retratu* lig. §. 1. gloss. 9. a. n. 142. Sed adhuc non declarant quæ fuerint in causa cur in d. §. *pater*, ex sola filij præsentia, & taciturnitate nõ præsumatur consensus in hypotheca rei propriæ. Idcirco omittis multis, quæ congerunt modò citati circa illius text. interdicitur, probabilius dicendum videtur in dubio dum ex coniecturis aliud efficaciter non apparuerit, si quis præsens sit, & tacet in hypotheca rei propriæ abique protestatione præsumendum esse consentire, sicut in quacunque alia re, quamuis præiudiciali, vt *supra* probauimus, quòd si vltra præsentiam & taciturnitatem tanquam principalis persona subscribat; tunc à fortiori id ipsum resoluedum erit propter coniecturam subscriptionis, quam fecit tanquam principalis persona, vt statim clarius apparebit. Si verò vterius replicetur, multò maiorem coniecturam ad consensum præsumendum dari in illo, qui præsens est, & tacet, & insimul se vt testis subscribit, quam si sola præsentia & taciturnitas detulit, quippe cum vltra præsentiam & taciturnitatem concurrat subscriptio, cui Iureconsulti tantopere detulerunt circa consensum præsumendum, d. §. *pater*. Respondendum erit negando maiorem dari coniecturam quinimò nec æqualem, etenim qui cum præsens sit, ac tacens se vt testis subscribit, ex tali subscriptione significat se non aliter consentire quam sub ratione testis, ad illius officium exercendum, non autem tanquam principalis persona, propria obligatio consistat, ac subinde ex coniectura limitate subscriptionis limitatus sequitur effectus, arg. l. in *agro* 16. in *princ.* ff. *de acquir. rerum domin.* Contra verò in illo, qui simpliciter & absolute præsens est ac tacet abique vlla protestatione, vel qui se subscribit abique aliqua restrictione, vt in

iuribus modò citatis, ex quibus deprehenditur recte procedere responsum Iureconsulti in l. *Titia*, §. 9. *Lucia*, ibi, *quasi testis ad iur. ff. de legat. 2. d. Caius* 39. ff. *de pignori*. aut. l. *si pater* 6. C. *de fideiuss.* Bart. & Doctores communiter vtroque plures, vt per Tiraquel. *de retratu* tit. 1. §. 1. gloss. 9. n. 142. expendens illud vulgare, officium iurum nemini debet esse danosum, l. *sed & si quis* 7. ff. *quemadmod. testam.* Quòd si quis adhuc vrgeat acriter de text. in cap. ex *litteris* 6. de *transact.* ibi, & testis inscriptum fuerat, &c. reiecto intellectū gloss. *ibid.* verbo *testis*, & verbo *inscribitur*, & Abb. num. 5. qui rem satis inuoluit, & aliorum, vt per Tiraq. *ubi proxime* respondet *ibid.* propterea silentium imponi testi, qui se transactioni inscripserat, quia subreptionem commisit in impetratione, tacendo transactionem, cuius scientiam habebat, ex eo quòd eide. tanquam testis interfuerat, & insuper, quia tempore impetrationis nondum habebat primam Tonsuram, vt text. habet, in ratione, quam reddit, non verò ex eo quòd testis subscribendo quæ talis suo iuri præiudicat contra iura modò citata.

Nec item obstat text. in l. *qui vias* 49. vers. *etate* ff. 20. de *furtis*, respondetur namque cum D. Barbof. in d. l. *que dotis*, num. 151. vers. *prima sit conclusio*, procedere in tacente, qui ignorat actum fieri, is enim quæ talis nunquam censetur consentire, si intelligendo l. in eo 45. §. *inuitum* ff. *de ritu nupt.* cuius rei totalis ratio in eo est quòd ignorans non consentit, vt notatur in reg. *ignorantia*, *supra hoc tit.* qui quidem intellectus, etiam nullam inuoluat nec dirimat controuersiam, litteræ tamen vtriusque textus non parum consonant, quamuis aliter intelligant Doctores *hic*, *ubi* Dyn. num. 4.

Nec denique obstat text. in l. *inuitum* 4. ff. de *seruitutibus* *urban.* dum probat in seruitutibus vrbicis inuitum censeri illum non solum, qui non contradicit, sed etiam qui non consentit quia responderet textum illum cum similibus, qui tali verborum tenore vtuntur, in nihilo nobiscum pugnant, si attentè legatur abique vlla verborum iniuria, non enim probat eum, qui præsens est, & tacet, censeri inuitum contra *supra* resoluta, sed solum inuitum accipi illum, qui non contradicit, & illum, qui non consentit, vt ita excludatur omnis ille, qui vel expressè, vel tacite & iuris censura præsumitur consentire, quibus est præsens, & tacens abique vlla protestatione, vt *supra* ostendimus.

SVMMARIVM.

- 1 Tacens non fatetur, sed nec vtrique negare videtur.
- 2 Intelligi vbi absolute tacet abique aliqua coniectura extrinsecus adueniente, quæ confessionem, vel negationem suadeat, aut coniectura in contrarium proponatur.
- 3 Præsens & tacens curre regulariter præsumatur consentire, non verò præsumatur fatetur, vel negare ostenditur.

REGVLA XLIV.

Is qui tacet non fatetur, sed nec vtrique negare videtur.

Desumitur ex l. qui tacet 185. ff. *hoc tit.* l. 1. §. *scientiam* ff. *de tribu. act.* cum aliis citatis à gloss. *hic*, tradunt gl. verbo non contradicentibus, in *fin.* in Clem. *sepè*, de *verbor. signifi.* Bart. in l. *que dotis*, num. 21. ff. *solut. matrim.* Sot. in 4. dist. 27. q. 1. art. 3. Lanfranc. *de arbit. part.* 1. n. 41. Ratio est, quia tacens medium tenet

REGULA XLV.

*Insuper in obscuris, quod est verisimilius,
vel quod plerumque fieri consuevit.*

Delimitur ex l. in obscuris insuper, ff. hoc rit. & i. alius citatis à gloss. in presenti. Roman. conf. 33. 5. in casu presenti. n. 5. Card. Tulch. prati. concl. com. 5. l. 1. O. conclus. 55. n. 4. Ego ipse in tract. Axiom. iuris vsusq. Axiom. 165. num. 5. Verosimile autem dicitur quod vel iuri, vel nature rei conforme est, vt scriptur. r. Gozad. conf. 13. n. 26. Aym. conf. 75. n. 24. Menoch. conf. 191. n. 85. & ideo verisimilitudo dicitur nature cognata, idem Menoch. conf. 114. n. 12. & n. 13. subdit quod habetur pro lege, Malcard. de prob. concl. 1402. num. 2. 5. & 6. vbi quod est omnium interpretationum caput, & dispositiones omnes ab illa regulam accipiunt; vide quæ cumulat in collect. ad cap. quia verisimile, de presumpt. & in tract. Axiomat. iuris vsusq. Axiom. 223.

REGULA XLVI.

Is qui in ius succedit alterius, eo iure, quo ille, uti debebit.

Delimitur ex l. qui in ius, & l. aliud, §. fin. & l. 1. 1. de iur. ff. hoc rit. tradit Rebuff. in tract. nominat. q. 8. num. 12. cum seqq. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 15. §. 1. n. 79. Aloyf. Ric. in collect. decis. part. 5. collect. 1784. Monet. de decimis cap. 8. q. 4. num. 50.

SUMMARIUM.

- 1 Ignorantia presumitur ubi scientia non probatur.
- 2 Ignorantia dicitur probata eo ipso quod non probatur scientia.
- 3 Ignorantia falsi alieni regulariter in dubio presumitur, & excusat.
- 4 Scientia presumitur circa ea, quæ publicè fiunt.
- 5 Scire quis id presumitur quod alias indagare tenetur.
- 6 Nescire id, quod quis investigare & scire tenetur, est ignorantia crassa, & supina.
- 7 Episcopus non presumitur ignorare vacationem beneficii.
- 8 Hæres conficiens inventarium presumitur scire bona defuncti.
- 9 Episcopus presumitur scire deuolutionem beneficii inris patronatus cum quolibet anno Ecclesiam visitare tenetur.
- 10 Tutor presumitur scire facta pupilli, cuius bona administrat.
- 11 Ignorantia iuris naturalis, vel quasi, nec minorum, nec mulierum, nec militum excusat.

REGULA XLVII.

Presumitur ignorantia ubi scientia non probatur.

Hanc regulam exornant Anton. Gabr. tom. 3. c. 1. in opin. lib. 6. tit. de regulis iuris concl. 5. per tot. Menoch. de interd. rem. 16. recuper. poss. n. 28. & de presumptionib. lib. 6. pref. 23. num. 51. Malcard. de probat. conclus. 879. Brunor. à Sole in loci communibus, verbo ignorantia, num. 5. Azeved. l. 2. num. 70. cum seqq. tit. 20. lib. 6. noua recopil. Ioseph. Ludouic. Pernf. decis. 19. num. 22. Magon. Lucen. decis. 49. H h 2 num. 17.

tenet inter contentem, & negantem; ergo non eligit aliquid ex predictis extremis.

2 Verum obstat maxime reg. qui tacet, supra proxima, cum ibi adductis, sed pro materie explanatione sciendum est illum, qui præfens est, & tacet dupliciter posse considerari, vel enim simpliciter, & absolute tacet absolute aliqua coniectura extrinsecus adueniente, quæ confessionem, vel negationem suadeat, aut coniectura in contrarium proponitur, vel si ex duobus illatis alterum neget, vel fateatur. Primo casu medium datur inter confessionem & negationem, ita vt tacens neque fateri, neque negare videatur, & ita procedit hæc reg. & d. l. qui tacet, cum similibus. In secundo vero aduersatiue ex sibi illatis alterum fateatur, vel negat d. c. nōne. de presumpt. c. 1. de postulat. Prælati, non negant in Fratrum nostrorum presentia requisiti, cap. qualis, ibi, de vno negatur consequens est, & c. 2. 5. dist. 1. tributus, 2. §. vlt. vers. amplius, ff. de milit. testam. Ratio differentie est, quia in primo casu quando aliquis simpliciter & absolute tacet, nihil affirmat verum vel fallum; deinde nihil nisi quod hoc, vel illo modo acciderit, & subinde neque confitetur, iuxta illa, quæ de confessione, vel negatione veri, aut falsi boni auctores, & Philosophi docent. Contra vero in secundo si ex duobus illatis alterum fateatur, vel negat ex eo quod vnum negauit, alterum ratiocinando fateri videtur, text. in dicto cap. nōne, cum supra citatis, & vice versa si vnum fateatur, alterum tacendo negat, ex coniectura enim quod sese ad vnum restrinxit, in aliis oppositum significat approbando vel negando, d. l. cum prator, d. l. etiam, amplius, d. c. qualis, ibi, consequens est, & c. iuncta gloss. in fine in casu positione, quæ coniectura restrictionis in primo casu non reperitur, vt supponimus.

3 Si vero vterius illud difficile perquiratur quid sit in causa cur præfens & tacens regulariter præsumatur consentire ex eo, quia liberum erat contradicere, non vero præsumatur confiteri, vel negare cum liberum sit alterum eligere, eo maxime cum is, qui confitetur, in effectu fateri, seu approbare videatur. Dubium excitant Doctores in presenti vbi Franc. num. 1. sed insolubile relinquunt, neque sanè nodus dissoluitur si Doctores communiter sequamur qui inter consensum, & dissentium, inter confessionem, & negationem non distinguunt, & dictam reg. qui tacet, cum hæc nostra reg. ad idem reduci: ostendunt enim manifeste verba, & mentem vtriusque regulæ, cum hæc nostra aduersatiue ad priorem reg. qui tacet, illi sensum faciat, quod licet tacens in dubio consentire præsumatur propter rationes expensas supra in reg. præcedenti, non tamen confiteri, vel negare, vt modo considerauimus. Ratio igitur est, quia cum consensus sit actus voluntatis eligentis, hæc datur vbi quis cum posset verbis, vel signis contradicendo contrariam voluntatem ostendere, non contradicere, iuxta ea, quæ supra diximus reg. præcedenti. At vero confessio, vel negatio in affirmatione veri, vel falsi consistit, vt modo tetigimus plane qui simpliciter, & absolute tacet, non offendit, neque affirmat quodnam sit verum, vel falsum, cum neque vllum verbum, aut signum protulerit veritatis, aut falsitatis à se significatæ, vt supponimus. Igitur, &c. Vnde est quod licet regulariter per partis negationem res efficiatur dubia l. 3. vbi gloss. verbo dubium, C. quibus ad liberatam procl. cum concordantiis citatis à Felin. in cap. super eo, n. 2. de re iud. cogen. vbi regulam ponit cum lex fallentis, per solum tamen taciturnitatem, nisi aliud concurrat, res non efficitur dubia, l. negro. 10. C. de acq. possess. Felin. num. 3. in cap. vlt. de probation.

Barbof. Collect. Tom. IV.

num. 11. Suid. decif. 221. in princip. & n. 14. Sayr. in claus. Regia. lib. 3. cap. 5. n. 4. cum segg. Flores de Mena var. lib. 1. q. 3. n. 5. Octavian. Gloss. in cap. 109. Sanch. de matrim. lib. 9. diff. 32. n. 4. Aloyf. Ric. in concil. decif. part. 4. collect. 10. 5. Cardin. Tufch. praf. concil. tom. 4. lib. 3. concl. 23. Octan. Glorif. refp. 6. n. 76. & refp. 10. n. 109. Ego ipse in tract. Axiom. iuris vfu freg. Axiom. 113. num. 12.

2 Satis igitur ignorantia dicitur probata eo ipso quod non probatur scientia. secundum gloss. verbo edocei putes in l. 1. C. ad Alaced. & verbo ostenderis in l. si tutor petuit. C. de pet. tutor. Nonth. reg. 145. in princ. Menoch. remed. 16. resp. num. 28. Sebast. Medic. de casif. fort. p. 1. q. 3. n. 16. Gail. lib. 2. obseru. 48. post. n. 22. vers. probatur autem ignorantia. Honded. conf. 5. 2. n. 50 & conf. 55. n. 75. lib. 1. Malcard. concl. 88. n. num. 3.

3 In gloss. Presumitur an adu. margu. ibi. & ut dicit Dyn. ad ignorantiam facti restringitur hac regula. Ergo ignorantia facti alieni retingitur in dubio presumitur. & excusat. vt per Roman. conf. 54. n. 3. in fin. vers. contrarium puto verum. & conf. 59. num. 5. vers. primo ex regula. Roland. conf. 36. n. 1. de segg. lib. 2. Honded. conf. 9. num. 35. & conf. 55. num. 48. & conf. 109. n. 26. lib. 1. Grammat. decif. 37. num. 16. Viu. opin. 835. n. 1. cum segg. Anton. Gabr. d. concluf. 5. num. 11. Honded. conf. 9. n. 35. & conf. 5. num. 48. & conf. 109. num. 26. lib. 1. Malcard. concl. 879. n. 1. & 2. concl. 880. n. 3. Sfort. Odd. de restit. in integr. part. 1. q. 8. num. 55. & 60. & q. 8. n. 5. Card. Tufch. d. verbo ignorantia concl. 18. n. 9. & 11. & concl. 23. n. 1. & 24. Polyd. Rip. de noftur. o temp. cap. 64. num. 1.

4 In ead. gl. ibi. circa ea. que publicè fiunt. presumitur scientia &c. Ita gloss. verbo publicè in cap. cum tuas. qui matrim. accus. fol. 3. verbo ostenderis. in princ. in l. si tutor C. de pet. tutor. & verbo publicè in cap. 1. s. verum. de postulat. Prelat. Marfil. in l. qui ignorans. n. 24. & in l. qui falsam. n. 94. ff. ad leg. Cornel. de falsis. Roman. conf. 227. in fine. & conf. 340. post. n. 11. in fin. Ioan. de Anania conf. 70. in fine. Nouell. reg. 145. vers. fallit in notariis. Cephal. conf. 147. q. 9. Soc. reg. 176. in 2. fallenti. Roland. conf. 54. num. 3. lib. 1. Grammat. decif. 16. num. 16. Gabr. d. concl. 5. num. 18. cum segg. Menoch. de presump. lib. 6. presump. 13. n. 68. cum segg. & remed. 16. eccep. num. 24. Malcard. concl. 6. 7. n. 14. & concl. 879. sub num. 11. 12. 16. & 17. Sebast. Medic. de casif. fort. part. 1. q. 3. 4. vers. si et publicè notum. & n. 10. vers. octau. Anton. Maria Corat. in tract. commun. opin. lib. 3. tit. 13. n. 14. Andr. Gail. d. obseru. 49. n. 16. Viu. opin. 695. n. 12. & 5. & opin. 835. n. 10. & 11. Sfort. Odd. de restit. in integr. part. 1. q. 8. num. 67.

5 In ead. gl. ibi. in his autem. quæ quo scire. vel. indagare tenetur. non habet locum &c. Notatur ad hoc quod quisid scire præsumitur. quod aliàs indagare tenetur. vt per Ioan. Garc. de obliu. gloss. 4. n. 29. Nescire autem id. quod quis inuestigare & scire tenetur. est ignorantia casualis & supina. & tunc ignorantis habetur per scientie sicuti docent Socin. reg. 176. in prima fallencia. Lap. alleg. 51. circa fin. num. 27. vers. ad tertium. vbi

7 de Episcopo quod non præsumitur ignorare vacationem beneficij. quia cum debet visitare Ecclesias. præsumitur hoc scire. Creffent. decif. 10. n. 11. de dolo. & contum. Gramm. decif. 103. n. 36. & seq. Abb. conf. 73. Circa primū. n. 7. in fin. vers. præterea non fuerunt. lib. 2.

8 vbi loquitur in hærede conscientie inuentarium. qui præsumitur scire bona defuncti ex quo illa indagare tenetur. Bellam. conf. 10. n. 23. vers. sed oportet. vbi

9 quod Episcopus præsumitur sciuisse collationem beneficij. quia obtinam ab inferiore collatore in sui præiudicium ex eo. quia ex officio tenetur inquirere beneficiorum collationes. Roman. conf. 481. n. 4. vers. ad

hoc. & n. 8. vbi etiam de Episcopo quod præsumitur scire deuotionem iuris patronatus. cum semel in anno Ecclesiā visitare tenetur. & conf. 342. Quoad primum. n. 4. vers. & huius est ratio. Aym. conf. 225. n. 8. Alba conf. 8. n. 4. & addit. litt. D. vbi quod tutor præsumitur scire facta pupilli. cuius bona administrat. cum ratione officij illa perquirere tenetur. Roland. conf. 72. num. 20. cum segg. lib. 3. Gabr. d. concl. 5. n. 12. & a num. 31. & concl. 6. n. 40. Menoch. de presump. lib. 6. presump. 23. num. 66. Malcard. concl. 638. n. 23. & concl. 879. num. 7. cum segg. & concl. 881. n. 17. Sebast. Medic. d. p. 1. q. 3. n. 29. Sfort. Odd. de in integr. restit. part. 1. q. 8. num. 48. cum segg. & n. 69. Scraph. de priuilegiis. primileg. 64. num. 98. & 99. Baytilla Costa. in tract. de facti scient. & ignor. resp. 2. per tot.

In ead. gloss. ibi. qui ignorantia iuris præcipua naturalis non excusat. &c. Notatur ad hoc quod ignorantia iuris naturalis. vel quasi nec minorem. nec mulierem. nec militem. nec iustum excusat. vt per Tiraq. de pen. temper. causa 11. n. 7. Sebast. Medic. de casif. fort. part. 1. q. 3. n. 1. vers. iuris tamē naturalis ignorantia non excusat. & num. 4. Stephan. Lamberteng. de contrah. eorum. & c. gloss. 1. n. 3. 18. cum segg. Plot. de in litem intrando. n. 259. Menoch. remed. 9. recuper. n. 18. cum segg. & de presump. lib. 6. presump. 23. num. 23. Malcard. de probat. concl. 639. n. 14. & concl. 640. n. 4. & seg. Ludon. Peguer. crimin. decif. 34. n. 3. vers. neque huius iuris latē Sfort. Odd. Perus. d. part. 1. q. 8. n. 80. & q. 9. n. 4. cum segg. Farinac. in praxi crimin. part. 3. q. 98. num. 49.

REGULA XLVIII.

Locupletari non debet aliquis cum alterius iniuria. vel iactura.

Desumitur ex liure natura 206. ff. hoc tit. I. n. hoc tit. natura. i. naturaliter. §. fin. l. hac conditio 66. ff. de cond. indel. l. vlt. C. de vfu cap. pro empier. & tradunt. Nart. conf. 384. n. 13. Vital. de Campan. in tr. claus. sub pag. mibi 15. n. 1. & Angel. de iuradiu. legit. q. 20. num. 48. Thom. de Thomaf. reg. 24. Pichard. ad §. sed naturalia. l. si ius de iure naturali. n. 3. & in diff. de nobilitate commun. n. 75. Anton. Monach. Lucen. decif. 23. n. 23. Mar Anton. var. resolu. lib. 1. resol. 23. n. 3. & lib. 2. resol. 41. n. 13. Vgolin. de offic. & potest. Episcopii. c. 18. §. 2. l. latē Ioan. Bapt. Costa de facti sciē. & igno. diff. 28. per tot. ceter. 11. Cardin. Tufch. praf. concil. tom. 5. tit. L. concl. 438. per tot. Reg. decif. 47. n. 3. & decif. 524. 4. part. 2. recent. Ego ipse in tract. Axiom. iuris vfu freg. Axiom. 139. num. 1.

SYM MARIUM.

- 1 Interpretatio benignior facienda est in penis.
- 2 Pœna non solum extendenda. sed restringenda.
- 3 Index debet imponere pœnā secundū qualitatē loci. temporis. & personæ. & durius ac remissius. secundum quod magis videbitur Reip. expedire.
- 4 Verba huius regulæ non important necessitatem.

REGULA XLIX.

In penis benignior est interpretatio facienda.

Desumitur ex l. fallū cuique. §. in penalib. hoc tit. l. pen. ff. de penis. cap. pœne de penis. diff. 1. cap. ex litteris. de constitution. tradunt Thom. de Thomaf. in floribus legum. reg. 158. Tiraquell. in l. si vnam. verbo

quod expressa conditio actum suspendit, ac proinde ante adimplementum licet obligatio oriatur ut statuit pactio, nec licita sit poenitentia pendente conditione, text. sic intelligendus in *l. si in solutus*, ibi, ex *prædictis* die vices accipitur, ff. de stipulat. seru. cum tamē ea appositā, actus & illius obligatio sint in suspensio, non debitum, sed spes tantum consideratur, vt in *d. l. cedere* dicitur ff. de verb. sign. vnde & in vltimis voluntatibus talis expressa conditio transmissionem impedit, *l. unica*, §. *si autem aliquis*, C. de caduc. tollen. secus dicendum in conditione tacta, quæ inest rei natura, quæ extatē potius executio, & effectus obligationis, quam obligatio suspenditur, nec transmissio impeditur, vt in *d. l. conditiones* quæ extrinsecus, præterquam si iniunt ex voluntate testatoris, veluti si legatū purē relictum postea sub conditione relicto censetur, quo casu sub contraria conditione relictum censetur, & ita non ex rei natura simpliciter, sed potius ex expressa mente, & voluntate testatoris, quo casu vera datur conditio actum suspendens, text. singularis in *l. si legatum*, ff. de adimend. leg. idem dicendum nempe tactā conditionem non suspendere etiam si eo modo exprimat, quo inest, secus si diuerso, de quo in *l. si ita legatū*, §. *illi si vult*, ff. de legat. 1. §. *si ita expressi* 68. ff. de codic. & demon. d. l. actus, vers. nonumquā, iuncta *l. expressa* nec tenet, ff. hoc. tit. declarat. Ias. in *d. l. §. ita legatū*, n. 5. & 8. Alex. in *l. 1. n. 17. ff. de vulgari*, communis ex Alciar. in *l. 3. n. 18. ff. de legat. 1.* Insuper eadem est differentia inter conditiones de futuro, certas tamen, & conditiones dubias, cum illæ propriæ conditiones non sint, nec actum suspendunt iuxta prædicta iura.

5 Tertiò & vltimò præmittendum est omnes actus, qui à nostra voluntate procedunt regulariter conditionem & diem recipere, sicut quacunq; aliam ex prædictis qualitatibus, exceptis illis actibus, in quibus vel rei natura repugnat, vel specialis aliqua legis prohibitio reperitur. Patet hoc, nam cum omnes actus humani à nostra voluntate proueniant & consensu vero, vel interpretatio, qui habet se in eisdem actibus per modum substantiæ, *l. consensu*, *l. obligationū substantiæ*, ff. de actionib. & obligat. §. *per traditionē*, ibi, nihil enim, &c. *Instit. de rerū diuis.* Sic naturalis libertas voluntatis petiit vt quilibet possit hoc, vel illo modo licito & honesto contrahere, ac proinde modum, conditionem, & quicquid aliud adicere, facit text. in *c. intelligentia* de verbor. signifi. iuncta reg. *in re madata*. *C. mandatis*, confirmatur insuper ex vulgari axiomate, quod omnia licent, quæ non prohibentur, de quo in *l. necnon*, §. *quod eis*, ff. ex quibus causis maiores *l. ab ea* & parte, cum similibus, ff. de probat. Inde fit, vt solum illi actus legitimi dicantur quoad effectū de quo in hac nostra regula, qui vel ex rei natura repugnant conditionem non recipiunt, vel aliqua specialis legis prohibitio efficit ne conditio in eisdem apponatur. Ad priorem speciem pertinent actus, qui certam habent verborum formam, sub qua concipiuntur, cuius est natura per conditionem, aut diem vitari, iuxta reg. d. §. *qui rem*, & *d. l. Julianus*, §. *cum dile.* ad, de recept. d. l. cum hi, §. *si prior*, ff. de transactio. Ad posteriorem speciem pertinent non solum actus, de quibus in *d. l. actus*, fit mentio, sed ceteri quicunque in toto corpore iuris reperiantur, in quibus specialis prohibitio reperitur ne conditionem recipiant, quibus adde vtrāque actuum legitimorum speciem in eo conuenire, quod omnes per temporis, aut conditionis appositionem vitantur, vt de posterioribus patet in *d. l. actus*, ibi, vitantur in totum per temporis, aut conditionis adiectionem.

7 Ex quibus ita prænotatis iam primò inferitur intellectus ad nostram regulam in priori parte, quate-

mus de actibus legitimis agit, vt intelligatur de illis qui vel ex rei natura, vel ex speciali legis prohibitione prohibentur conditionem recipere, & verba quæ sequuntur, *conditionem non recipiunt*, idem important ac si Pontifex diceret, vitantur per conditionis, aut dici appositionem, id enim importat verbum, *non recipiunt*, hoc est, non sunt capaces conditionis, vel dici, vt sic reducatur hæc reg. ad sensum, & dispositionem *d. l. actus*, quæ non cōtendit vt ostendat, quinam sint actus legitimi, sed vt ostendat adus legitimis, quicūque illi sint, illos esse, neque qui vel ex rei natura, vel ex speciali legis prohibitione prohibentur conditionem recipere per temporis, aut conditionis adiectionem vitari, nō obstante reg. *c. ad Apostolicam*, & *Regulæ*, videmus 2. q. 6. in specie text. in *l. octimū*, ff. de cond. & demon. §. *fin. de condit. appo.* quibus, & aliis iuribus constat hæc actus cōtra legis prohibitionem celebratos obtinere, vbi non simplex, & absoluta proponitur prohibitio, sed secundum quid, & conditiones adiectas contra iuris prohibitionem nullatenus dispositionem vitare.

Secundò inferitur matrimonii conditionem præpriam, & suspensum recipere. Probatur primò, nam illi tantum actus dicuntur legitimi ad effectum, vt conditionem non recipiant, & eadem appositā vitentur, qui vel ex rei natura, vel ex aliqua speciali legis prohibitionem conditionem recipere prohibentur, sed in matrimonio neutrum datur, propterea quod non habet à lege diuina, aut humana certam verborum formam, neque lex aliqua est, quæ directè, aut indirectè prohibeat sub suspensiuā conditione cōtrahi, vt patet ex *oro sit. de condition. appo.* Igitur, &c. Secundò probatur. Vel matrimonium non recipit conditionem, quia Sacramentum est, vel quatenus contractus, sed nihil horum impedit conditiones. Ergo, &c. Maior patet. Prior pars minoris probatur ex eo, quia Sacramentū hoc matrimonij ab aliis ex eo differt quod alia à Christo Domino etiam quoad materias, & formas de nouo instituta sunt, hæc autem ita factum est, vt naturalis eius ratio, materia, & forma non fuerit immutata, sed id, quod erat contractus, inter Catholicos Sacramenti excellentiam recepit, atque ideo rectè sequitur quod si quatenus contractus conditionem admittit, quatenus Sacramentum nihil prohibet, cum tunc temporis Sacramentum sit cum verus, & purus est contractus: posterior pars minoris, vel ex eo manifesta est quod neque ratione atque lege aliquid habet contractus iste quod conditionem excludat quemadmodum excludunt actus legitimi, qui sub conditione fieri prohibentur, quoniam naturalis, & ciuilis ratio dicitur, vt vniuersique in traditione, & conuentione rei suæ liberam h. beat facultatem vbi expressè non prohibetur, iuxta *l. in re madata*, *C. mandatis*, §. *per traditionem*, *Instit. de rerū diuis.* & omnia iure licent, quæ non prohibentur, *l. necnon*, §. *quod eis*, ff. ex quibus causis maior. Tandem hoc idem probatur in *c. super eo*, & in *c. de illis*, de condit. appo. in quibus eodem modo conditiones recipiuntur, & interpretantur in matrimonio, quo in ceteris contractibus. Quo fit vt hanc sententiam probauerint merito gloss. Card. Abb. præpos. in *d. c. 1. de cond. appo.* Mag. Iur. in *4. dist. 28. c. 3. cum seqq.* vbi S. Thom. *dist. 29. q. 2.* Durad. *dist. 28. q. 2.* Baunau. *q. 3.* Palud. & Ricard. *ibid. art. 2. §. 1.* Quare otiosa est distinctio Soti in *5. dist. 29. q. 3. a. 1.* & Cou. *dist. c. 3. in intro. n. 3.* ac Sanch. *d. l. 5. dist. 1. n. 5.* affectum consensu recipere conditionem, non verò matrimonij, quia in omnibus contractibus conditio ideo actum suspendit sicut consensu, neque enim aliter vultille qui conditione adicit quam si illa adimpleatur, vnde semper illa respicit immediatè consensum, & in consequentiam impedit perfectionem actus, & ideo ineptè

ineptè Specialiter in hoc contractu ponunt conditionem in consensu, quasi in aliis sit diversum.

¶ Vnde his consequens est sacramenta Baptismi, Pœnitentiæ, & Eucharistiæ conditionem propriam suspensionum non recipere, secundum S. Antonin. *part. 3. tit. 24. c. 7. §. 1.* Nauar. *in man. cap. 26. n. 12.* patet ex dictis, nam ille actus legitimus censetur, & vt talis conditionem non recipit, nec diem, & insuper ea appositâ vitatur, quæ vel certam habet verborum formam, vel quando aliqua datur specialis legis prohibitionis conditionis impeditiua; atqui prædicta Sacramenta certam habent verborum formam ex ipsa diuina institutione, vt constat *Matth. vlt. & ad Ephes. cap. 5.* Circa sacramentum Baptismi colligitur ex *cap. detrabe 1. quest. 1.* latè Henrici *in summ. lib. 2. c. 9. Vi. de Sacrament. tit. de Baptismo quest. 2. §. 2.* *Matth. c. 18. Ioan. c. vlt.* Amplia, idem dicendum in ceteris Sacramentis præter matrimonium, quorum forma licet in Evangelio non reperitur expressa, est tamè de Fide omnia indistinctè à Christo Domino instituta, vt colligitur ex Concilio Trid. *sess. 7. de Sacrament. in genere can. 1.* Non obstat text. in *cap. de Baptismo*, vbi quando proponitur dubium facti, vel iuris an quis fuerit baptizatus, præscribitur forma ab Ecclesia sub qua talis debet baptizari ad vitandam Baptismi reiterationem, quia responderetur quòd conditio de qua in eo text. non subintrat, nec inuoluerit formam verborum præscriptam ex ipsa diuina institutione, quia illam antecedit, & insuper, quia non mutat sensum eorundem verborum, cum sit de præsentis, seu de præterito, quæ non suspendit, arg. text. in *l. cum ad præsent. ff. si cert. per. d. l. 3. §. 1.* tamè *ff. de bon. lib. l. in fin. iuris talis, ad fin. ff. de cond. inst. id quod à fortiori dicendum est si adiiciatur quævis alia cōditio de eo, quod tacite inest, veluti si dicatur, si es viuus, si es animal rationale, si non contradicis, ego te baptizo, &c. arg. text. cum ibi notatis per Doctores in *l. si ita legatus §. illi si volet, ff. de legat. 3.* non obstante *d. l. actus legitimus, in vers. nonnunquam*, iuncta *reg. l. expressa ff. hoc. tit.* quæ procedunt quando cōditio tacita exprimitur, quæ tamen de futuro est, & actum suspendit, vt patet in exemplis*

¶ In Iureconf. adductis in eadem *l. actum*. Quod idem ex eadem ratione sacramentum Pœnitentiæ procedit, veluti si Sacerdos dicat, *si es contritus, si habes votum satisfaciendi, ego te absoluo, &c.* cū talis conditio, quæ de præsentis est, id solum contineat, quod tacite inest, nempe contritionem, & satisfactionem in voto, quæ insimul cum Confessione necessariò requiruntur ex parte pœnitentis, & habent se vt materia proxima sacramenti Pœnitentiæ, Concilio Trid. *sess. 14. de Sacram. Pœnit. can. 4.* Vnde fit quòd si Sacerdos in absolutione sacramentali pœnitentiam iniungat per modum conditionis, veluti si dicat, *Ego te absoluo si ieiunaueris tot diebus, vel si eos elemosynas erogaueris, vel quid simile feceris*, quod attinet ad validitatem absolutionis, sic distinguendum est. Vel enim profert talia verba in vim exhortationis, & monitionis tantum, quæ intèdit pœnitentem obligare, vt in *l. mutuo §. sub conditione, ff. de tutel. gloss. notabilis in c. nō potest, de elect. hoc lib. itavt non intendat absolutionem suspendere donec pœnitens satisfaciatur, sed tantum illum ad satisfaciendum exhortare. Vel è conuerso profert prædicta verba in vim propriæ conditionis, itavt non aliter intendat absolvere quàm si pœnitens satisfaciatur, & pœnitentiam adimpleat; priori casu manebit absolutus si tempore absolutionis habebat satisfaciendi votum, quantumvis postea non satisfaciatur, cū absolutio sacramentalis pura semel præstita suum effectum operetur, nec fit in suspensio, licet pœnitens ex postfacto non satisfaciens mortaliter peccauerit: in posteriori*

¶ erò casu absolutio non valebit propter conditionis adiectionem, quam non recipit cū sit actus legitimus.

¶ Tertiò inferatur sententiam excommunicationis, & 12 quævis aliam censuram non esse propriè, & verè actum legitimum, quippè quòd nec sub certa verborum forma concipitur, nec datur legis prohibitio conditionis impeditiua, immò approbatio, de quo latè egi in collect. ad *cap. Romanæ, vers. cauens, de sent. excomm. hoc lib. vbi vide.*

¶ Quarto inferatur, actus legitimus, de quibus in *d. l. 3. altus*, licet conditionem, aut diem non recipiant, recipere tamen modum, quia licet conditio, & dies suo modo dispositionem suspendant, quæ suspensio repugnat actui legitimo, quem lex voluit purè, & perfectè celebrari, secus tamen dicendum est in modo, qui nequaquam dispositionem, aut illius effectum suspendit quando datur cautio de eodem modo adimplendi statim suum effectum sortitur, *l. quibus diebus §. Terminus, vbi Barr. n. 1. Socin. n. 7. ff. de condit. & demonst. l. cum ab eo ff. de contr. empt.* Hinc fit vt licet acceptilatio actus legitimus sit, nec conditionem recipiat, *d. l. actus*, possit tamè sub modo celebrari ex prædicatione, iuncta *l. 4. vbi notat Paul. Alex. & Ias. ff. de condit. ob causam*, quod intelligitur, & declaratur itavt quando actus talis est, quòd semel perfectus renouari, aut inualidari nequit, provt sunt Sacramenta nouæ legis non solum purus, & perfectus, etiam adiecto modo consideretur, sed etiam postea non adimpleto modo minime dissoluatur, aut retrahatur provt aliàs in conditione resolutiua alibi diximus. Vide si quis Baptismi, aut Pœnitentiæ sacramentum ministraverit sub hac forma, *Ego te baptizo, vel absoluo, &c. vt tale quid facias*, absolutio, sicut & Baptismus valebit, itavt quantumvis postea non adimpleto modo nullatenus inualideatur nisi aliàs aliunde nullitas prononciatur, velut quando modalis vel pecuniæ cōtinet, vel aliquid aliud temporale pecuniæ æstimabile, quod in materia Sacramentorum simoniam innoluit, veluti si Minister dicat, *Ego te absoluo, &c. vt centum mibi des, vel vt tale quid facias*, quòd sit pecuniæ æstimabile, nō aliter intendens absolvere, seu baptizare, quo casu actus tanquam simoniacus non valebit, ex *reg. text. in c. quam pio, & per tot. 1. quest. 1. c. ad Apostolicam, & per tot. de simon.* Non obstat quòd modus, & cōditio æquiparantur, ex *l. 1. C. de condit. quæ sub modo*, vnde licet conditionem, sic etiam modum actus legitimus recipere non debuisset, quia responderetur æquiparationem tantum procedere quoad necessitatem adimplementi, quæ in vtraque dispositione tam condicionali, quàm modali eadem est, non verò quoad suspensionem eiusdem dispositionis, vt aduertit gloss. in eadem *l. 1. communis*, vt per Titaequel. *de reuoc. lig. §. 1. gloss. 1. n. 34.*

¶ Quintò inferatur hanc nostram reg. non procedere 14 in conditione de præsentis, seu de præterito, vel etiam de futuro, quæ tamen inest ex natura rei, & actus de quo agitur. Ratio prioris membri est, quia conditio de præterito, seu de præsentis cū non pendat ex dubio rei eueptæ, sed statim de præsentis, & à parte rei certa sit, *l. cum ad præsent. ff. si certum petat l. institutio talis, ad fin. ff. de condit. inst. l. 3. vers. si tamen ff. de bonis lib. conditio* propriè dici non potest, & ideo prædictorum iurum argumento illationem tenent Fab. in *§. pen. Instit. de verb. obligat.* Anton. Gom. de contrahib. c. 11. n. 37. *vers. quarto infero*, Nauar. *in man. c. 26. n. 12.* iunat text. in *cap. 2. de Baptismo.*

¶ Non obstat difficilis text. in *l. qui heredi §. 1. ff. de acquir. heredi.* vbi additio hæreditatis, quam constat esse actum legitimum, ex *d. l. actus*, non sufficitur, immò

vitiatum appositae conditione de presenti, nempe si hereditas est soluendo, respondetur enim quod praedicta conditio licet quoad figuram verborum videatur de presenti, resoluitur tamen in conditionem de futuro ex mente aduentis, qui cum possit deliberare an velit adire, ex l. 1. §. per tot. ff. de iure delib. non tamen aliter vult adire quam sub praedicta conditione, quae in effectu in illam resoluitur si postea apparuerit quod hereditas quoad omnia debita sit soluendo. Vel melius, & verius dici potest ex ea ratione conditionem de quo ibi, vitiatum additionem, quia repugnat substantiae eiusdem, iuxta quam qui adit hereditatem ex quodam quasi contractu sicut tenetur, ita intendit le obligare ad omnia debita de functi, etiam ultra vires hereditarias, & ideo ipsi deliberandi ei competit antequam adeat, §. heres. Instit. de oblig. quae ex quasi contractis: unde cum tali obligationi repugnet conditio, si hereditas est soluendo, per quam qui adit non simpliciter, sed intra vires hereditarias seipsum obligare intendit, necessarium talis additio vitari debet, iuxta notata in c. fin. per text. ibi, de condit. appof. l. cum manu facta, ff. de contrab. empt. sic similiter licet copula non sit de substantia matrimonij, est tamen de substantia obligatio ad eandem, & ideo matrimonium contractum sub conditione, si copulam eiusaueris, vt pote contra substantiam, vitiat matrimonium, iuxta text. in dicto cap. final. Sic similiter licet translatio dominij non sit de substantia contractus emptionis, l. rem alienam, ff. de contrab. empt. est tamen de substantia obligatio ad illud transfundendum quando venditor est dominus, ideo conditio appositae ad impediendam translationem dominij reddit contractum nullum, d. l. cum manu facta.

- 16 Posterioris verò membri ratio est, quia quod tacite inest si exprimitur, nihil operatur, ex regula l. cū quid ff. si certum petatur, l. eo ditionis quae extrinsecus, ff. de condit. & demonstr. l. 3. ff. de legat. 1. c. significati, de elect. atque ita resoluunt Dec. in d. l. actus. Tiraquel. in l. si inquam, verbo donatione largitus n. 107. c. de reuocand. donat. Rimin. Hippol. in §. item vobis n. 66. Instit. per quas per personam obferuat gloss. in l. index c. de sem. interloct. Unde fit licet tutoris datio actus legitimus sit, & appositae conditione vitietur ex not.
- 17 Itra reg. iuncta l. muno 6. §. 1. ff. de tutel. potest tamen sub conditione celebrari si satis dederit, ex eo, quia talis conditio iam tacite à iure inerat, l. 1. & 2. c. de tutor. vel curat. atque ita potius monitionem quam
- 18 conditionem inuoluit, iuxta text. in d. §. Hinc etiam fit vt collatio beneficij fieri possit sub conditione si vacat, quippe quae intrinseca est, & à iure inest. argum. text. in c. 1. & 2. de concess. prebend. gloss. verbo incerta in c. 2. de elect. hoc lib. communiter recepta ex Couar. lib. 3. var. c. 16. n. 2. licet in electione contrarium teneat, in quo, & communiter recepta est, secundum Couar. d. loco, idque ex eo procedit nō quod conditio vitiet electionem ex capite actus legitimi, sed potius quia in electione suffragia electorum non solum puta, & sine conditione, sed etiam certa praestari debent, ex eodem cap. 2. ibi, conditionalis, quae certitudo non datur qualis requiritur appositae conditione etiam de presenti sub praedicta forma, vt post Paul. aduertit Mayner. in d. l. actus, n. 28.

- 19 Non obstat quod tacita conditio in futurum concepta proprie, & verè suspendit, & quoad effectum suspensiuum vera est conditio, l. 1. §. 1. ff. de condit. & demonstr. l. inter dū 7. §. ff. de verb. oblig. l. sub conditione 16. ff. de solut. glo. recepta, verbo mala in l. item quia, ff. de paitis, & in l. §. credium verbo post, ff. si cert. per. Respondetur enim si aduertatur duplicem esse tacite conditionis speciem, vna, quae ex ipsa rei seu actus na-

tura principaliter ptouenit, veluti quando partus ancilla, vel fructus nascitur in obligationem deducuntur, quo calu tacita conditio intelligitur si nascuntur, ex d. l. §. ff. de condit. & demonstr. l. nonnquam, ff. de verb. oblig. Altera verò, quae non ex rei, seu actus natura principaliter, sed potius extrinsecus aduenit, nempe ex voluntate disponentis, prout quando legatū patre relicto sub conditione admittitur, quo calu censetur sub contraria conditione relicto, tacita quidem, non tamen ex natura actus, sed extrinsecus adueniente, de quo in l. si legatum, ff. de adimend. leg. exemplum etiam est in d. l. actus, vers. nonnquam, ff. hoc tit. Inter has species ea est differentia, quod prior conditio licet ut tacita non vitiat, fit etiam expresse vitare non debet actum legitimum, quo pacto procedit reg. text. in l. cum quid, ff. si certum per. posterior vero licet tacita non vitiat, vitiat tamen quando exprimitur, iuxta text. in d. l. actus, vers. nonnquam, iuncta reg. l. expressa, ff. hoc tit. Nec intelligi potest id procedere ex eo quod data expressione talis cōditio vitietur forma actus legitimi, quasi lex, quae prohibet eidem actui conditionem adici, certam formam praescripserit, quae per conditionis oppositionem vitietur, ex reg. text. in cap. cum delicta, de rescrip. l. Iulianus §. qui rem ff. ad exhibendum: id enim falsum est & absurdum, primo, quia ex tali prohibitionis forma non inducitur, deinde quia etiam si induceretur, ea quidem non vitietur per expressionem conditionis, quae tacite inest, iuxta supra resoluta. Unde melius dici potest in specie d. l. actus, vers. nonnquam, propterea acceptationem vitari per conditionem expresse, quia quae tacite inerat, per accedens inerat, quatenus scilicet ab antecedenti obligatione conditionali delitor non aliter liberatur dicitur per acceptationem nisi adimpleta conditione stipulationi adiecta, cum antea debitum non consideretur, ex vulgata l. cecere d. cum, ff. de verb. signif. §. ex conditionalis, Instit. de verb. obligat. quando verò eadem conditio acceptationi adicitur expresse, non per accedens, iam tunc ex voluntate disponentis adici censetur, ac prouide sicut quavis alia actus legitimus vitiat iuxta nostram reg. operatur enim eo casu plus natura, & rei veritas, & tanquam magis dignum attrahit ad se minus dignum, nempe id, quod per accedens contingit, argum. text. in l. 3. ff. de tutel. l. queritur, ff. de statu roman. cap. quod in dubijs, de consec. Ecclesiast.

Sexto inferitur, regulam nostram limitari quoad conditionem resolutiuam, quae cum non habeat effectum suspensiuum, sed tantum resolutiuum, actui legitimo non repugnat, de qua in l. 2. ff. de in diem adit. l. 1. & per tot. ff. de lege commiss. cap. illo vno, de pig. emancipat Alciat. lib. 3. par. reg. cap. 8. Unde fit vt licet obseruatio vt pote actus legitimus conditionem non recipiat suspensiuam, recipiat tamen resolutiuam, arg. text. in l. vni. c. de ingrat. lib. Sic etiam licet tutoris datio sub conditione suspensiuā constitui non possit, de quo est text. in d. l. muno §. 1. ff. de tutel. recipit tamen resolutiuam, argum. text. in §. 1. & per tit. Instit. quibus modis tutor.

REGULA LI.

Semel Deo dicatum non est ad vsus humanos
alterius transferendum.

Ad comprobandam hanc regulam allegatur text. in cap. que semel 19. quest. 3. & in c. ligna, & in cap. vestimenta, de consec. dist. 1. & in c. incipia, de rerum perm. & illius materia prosequere cum Bruno lib. 3. de carem c. 2. Remig. in tractat. de immunit. Eccles.

Eccles. ampl. 20. Petr. de Petrus. de permiss. status Ecclesie col. 2. Nauar. de sponsis clericorum §. 18. n. 7. & 8. Intellige regulam in rebus inanimatis, secus autem in animatis, unde ferui Sacris initiati contradicentibus dominis & nescientibus Episcopo ordinante, ac presentantibus ad Ordines ipsi dominis restituntur, ita Campan. in diuers. iuris Canon. rub. 11. cap. 8. n. 11. vers. postremo. Illustriss. D. meus Roder. à Cunha in comment. ad c. 11. n. 2. in fine dist. 54.

- 2 Ex hoc text. inferit D. Thom. 2. 2. quest. 88. art. 11. non posse Papam dispensare cum Monacho professio, vt contrahat matrimonium, & illum sequuntur Sot. de iustit. lib. 8. q. 4. art. 2. & alij citati per me in collect. ad c. cum ad monasterium n. 12. de statu monach. vbi tamen num. 13. contrariam opinionem sequutus sum multis ad id ductus rationibus, & auctoritatibus, vt ibi videre poteris.

SVMARIVM.

- 1 Impedimentum non præstat quod de iure non sortitur effectum.
2 Nullum quod est nullum producit effectum.
3 Paria sunt nullum esse, vel esse sine effectum.
4 Paria sunt non fieri, vel non sortiri effectum.

REGVL. LII.

Non præstat impedimentum, quod de iure non sortitur effectum.

- 1 Hanc regulam exornant Thom. de Thomass. in floribus legum reg. 205. Chald. Pereira de potestate eligendi cap. 13. n. 5. Cardin. Tulch. præf. concl. tom. 1. lit. A. concl. 139. n. 2. & tom. 5. lit. N. concl. 140. Sanch. de matrim. lib. 8. dist. 22. n. 2. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 57. n. 30. cum seqq. Stephan. Gratian. discept. forens. c. 58. num. 6. cum seqq. cum aliis per me citatis in tr. Axiomatium iuris vsus frequentior. Axiom. 115. n. 1.
- 2 Quod enim nullum est, nullum producit effectum, l. 4. §. condemnatum, ff. de re iudic. l. non putauit, §. non quævis ff. de bonorum possess. contra tabul. 2. ff. de auctor. tutor. l. si aut nullum, C. de legiti. hered. l. non dubiū, C. de legib. l. fin. C. de sent. ex breuic. recit. c. illud. de inrepatr. Barthol. Peret. in extranag. ambizioso. de rebus Ecclesie non alienan. verbo infringere num. 4. Cott. in memorab. verbo actus nullus, Surd. decisi. 40. n. 8. & conf. 3. n. 11. & conf. 373. n. 24. Flamin. Paris. de regnat. lib. 7. quest. 1. n. 26. Aloyf. Riccius in collect. an. decisi. p. 3. collect. 623. Cæsar. Argel. de contradiç. legiti. quest. 7. n. 146. Mendez à Castro in praxi Insti. lib. 3. cap. 21. n. 43. Rot. decisi. 572. n. 9. part. 1. recent.
- 3 Paria enim sunt nullum esse, vel esse sine effectum, Surd. decisi. 51. n. 21. & 22. & conf. 3. à num. 8. & conf. 157. à n. 3. & conf. 179. à n. 49. & conf. 381. à n. 13. Anton. Monach. Bononius decisi. 40. punçto 7. num. 20. Mari. Antonin. var. resolut. lib. 1. resolut. 61. n. 24. ego ipse Axiom. 147. n. 23.
- 4 Sic & paria sunt non fieri, vel non sortiri effectum, l. 1. §. nihil ff. de inoffic. testam. l. si quis sub conditione, ff. de testam. tutel. l. ex consensu 1. ff. de appellat. Surd. decisi. 245. n. 14. Anton. Monach. dicto punçto 7. n. 18. ego ipse Axiom. 174. n. 20.

SVMARIVM.

- 1 Plus cui licet, utique quod est minus licere debet.
2 Argumentum de maiori ad minus validum est.

- 3 Intellige regulam procedere in iis tantum, quæ proprie, & absolute à iure communi conceduntur.
4 Argumentum de maiori ad minus non habet locum in dispensationibus ab homine scilicet concessis, non vero à lege, vt n. 10.
5 Declaratur text. in cap. per venerabilem, qui filij sint leg. & nura 6. 7. & 8.
6 Maius & minus quando sunt in eodem genere, tunc dispensatio in maiori verba prægnantia habent, extenditur ad minus.
7 Declaratur text. in ex parte 17. de decimis.
8 Dispensatio ad Sacerdotium extenditur ad omnes Ordines inferiores.
9 Minus cui non licet, nec licere debet quod est plus.

REGVL. LIII.

Cui licet quod est plus, licet utique quod est minus.

Desumitur ex l. non debet, ff. hoc tit. facit text. in l. 1. in suis, ad fin. ff. de liberis, & posthum. dum inquit licitum esse exheredare quos lex occidere permittebat, nec in ea 2. ibi, qui occidere potest adulteris, multo magis contumelia afficere, ff. ad leg. lib. de adulter. Sanch. de matrim. lib. 8. dist. 2. n. 15. vbi ait hanc regulam locum habere quando minus continetur in maiori tanquā pars in toto, vel species in genere. Et summae maiori inest minor, c. 1. de arbit. lib. 6. l. 1. §. si simulant, ff. de verb. obligat. Bald. conf. 307. vers. in contrarium lib. 1. Scraph. decisi. 267. n. 2. Menoch. conf. 265. n. 3. Cardin. Tulch. præf. concl. tom. 7. lit. S. concl. 885. latè ego ipse in tract. Axiom. iuris vsus frequentior. Axiom. 215. Vnde fit vt validum sit argumentum de maiori ad minus, auth. multo magis, C. de sacros. Eccles. cap. si ergo 8. quest. 1. c. si Paulus & ibi gloss. 32. quest. 5. cap. per venerabilem, qui filij sint legiti. cum aliis adductis per Euehard. in topicis legalibus loc. 66. Petr. Andr. Gammar. in dial. legalis lib. 2. loco à maiori ad minus, Roland. conf. 15. n. 41. vol. 1. Aym. conf. 190. n. 7. & conf. 326. n. 10. Flamin. Paris. de regnat. lib. 1. quest. 13. n. 9. & de confid. quest. 10. n. 4. vbi num. 6. lubdixit quod valet in statutis, & etiam in correctoriis quando verba possunt trahi ad casum in quo concluditur maioritas, vel paritas rationis, Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 9. §. 2. n. 24. Card. Tulch. præf. concl. tom. 1. lit. A. concl. 501. per tot. vbi n. 10. declarat quod valet etiam affirmatiue quando maius, & minus sint eiusdem qualitatæ, secus si diuerse, latè ego ipse in tract. de locis communibus argument. iuris loco 67. à n. 1.

Intellige regulam hanc procedere in iis tantum, quæ proprie, & absolute à iure communi conceduntur, secundum Iaf. in l. 3. n. 43. ff. de constit. Princip. Felin. in cap. postulasti num. 9. de rescip. Paul. Amil. decisi. 8. n. 6. part. 1. Rebuff. in praxi tit. de dispensat. ad plura num. 64. Campan. in diuers. iuris Canon. rub. 11. cap. 13. num. 92.

Vnde in dispensationibus non habet locum argumentum de maiori ad minus, ac proinde in eis fallit regula in præf. ex reg. quæ à iure sup. hoc tit. & c. fin. de translat. Episcopi, vbi dispensatio vt quis ad Archiepiscopatum promouetur non extenditur ad Episcopatum, & c. cum non de sacerdotali, de præb. in 6. vbi deciditur cum, cui integrum præbendam conferri mādatur, non posse accipere dimidiam, licet in ea Ecclesia sint integra, & dimidia præbenda, & si mandatur conferri præbendam certi valoris non posse minoris recipere. Et ideo hanc partem tenent Gig. de pens. quest. 18. ad fin. Couar. de sponsalib. part. 2. cap. 8. §. 8. num. 11. Maior. lib. 5. de irregul. c. 51. num. 10. Molin. de

de primog. lib. 3. cap. 4. n. 48. & 49. Gutier. canon. lib. 2. cap. 15. n. 124. & 126. Brunor. a Sole in locis con. m. n. 10. & 21. Chald. Pereira de nominat. emphyr. g. 21. n. 6. Renda in promptu. recept. sentent. tom. 1. tit. 29. num. 1. 2. Molin. de iustit. ar. 2. disp. 591. n. 2. & alij plures, quos refert, & sequitur Sanch. de matrim. lib. 8. disp. 1. n. 32. & disp. 24. num. 17.

Non obstat difficultas textus, qui loquitur in dispensatione, in cap. venerabilem, qui filij sunt leg. ibi, quod in maiori conceditur, sicutum esse videtur & in minori, quia multipliciter respondere potest. In primis sunt qui distinguunt inter dispensationes odiosas, & favorabiles, ut in iis posterioribus procedat dictum c. venerabilem, qui de legitimatione agit, quam inquit ea ratione favorabilem, quia per eam fit regressus ad ius naturale secundum quod omnes homines legitimi nascuntur, quibus modis naturalis efficiantur sui illud iuncta regula text. in l. si unus §. partus in fine, ff. de partu, notat gl. verbo alpha in c. ab exordio 35. disp. recepta ut per Mantu. dial. 82. At vero in prioribus scilicet odiosis, procedit communis sententia, quam sequitur & iura pro ea adducta, ita Abb. in cap. ad aures n. 8. de rescript. Dec. in c. si clericus §. de adulterio n. 91. de iudic. quorum sententiam videtur sequutus Soar. de legib. lib. 8. cap. 27. n. 2.

Sed contra hanc distinctionem multis insurgit Felin. in c. postulasti n. 9. ver. limita secundo, de rescript. tum quia omnis dispensatio eo ipso quod a iure communi recedit odiosa censeri debet, & exorbitans, ac restringenda, l. singulari ff. de legibus, rei. qua a iure communi iura hoc rit. tum quia omnes resoluunt favorabilem non censeri concessionem, quae tertij odium, seu prauiudicium continet, ex reg. c. super eo, de offic. deleg. Abb. in cap. certificari n. 9. de sepulch. & post alios Soar. dicto cap. 7. num. 9. legitimitio autem quamvis personae legitimatae favorem respiciat, odium tamen continet respectu eorum ad quos deficiente legitimatione haereditas debuit pervenire: tum denique, quia falsò supponitur in dicto cap. venerabilem, agere Pontificem de legitimatione favorabili, per quam fit regressus ad ius naturale, cum potius agat de dispensatione, quia cum in matrimonio radice legitimi fieri non poterit filij de quibus illic, neque ad omnia simpliciter legitimantur, sed quoad aliqua tantum, scilicet spiritualia, minime legitimitio dici potest, iuxta differentias dispensationis, & legitimationis, & confirmatur ex verbis dicti cap. per venerabilem, in princip. ibi, cum adulterius etiam dispensant, & melius ex vers. videbatur, ibi, cum tuis videbatur ex benignitate Sedis Apostolice dispensandum, quibus verbis clare probatur de dispensatione agere Pontificem, non de legitimatione.

Alij igitur distinguunt inter legitimationem, quam fatentur odiosam, & restringendam sicut dispensationem, & inter potestatem legitimandi, seu dispensandi, de qua intelligunt dictum cap. per venerabilem, quam inquirunt esse favorabilem, & extendendam iuxta c. ult. de simon. ita Couar. d. §. 8. num. 6. & alij de quibus Sanch. d. lib. 8. disp. 2. mon. 1. Sed non satisfaciunt, quia text. non solum de potestate agit legitimandi, sed etiam de ipsa legitimatione facta, ut patet ibi, cum in spiritualibus dispensetur, conseq. ut intelligitur in temporalibus dispensatum: & deinde quia, ut bene Alciat. lib. 1. paradox. c. 16. frustra distinguunt inter potestatem legitimandi, & ipsam legitimationem, vtram enim potestas illa favorabilis sit, vel odiosa, non aliunde expendi potest, quam ex fine, seu effectu propter quem conceditur, & in quem dirigitur, & denique quia ex hac distinctione probat ille text. Pontifi-

cem, qui potestatem habet legitimandi ad spiritualia, legitimare ad temporalia, quae sunt minora, quod tamen est falsum ex dictis.

Quare his & aliis intelligendi modis reiectis facilius & verus sensus est argumentum illud de spiritualibus ad temporalia, & ita de maiori ad minus in dicto cap. venerabilem, non esse Pontificis, sed partis potestatis ad temporalia legitimationem, quam Pontifex ibidem negavit, & ita nihil nobiscum pugnat.

Intellige limitationem suprapositam, quam in dispensationibus ad nostram regulam adduximus, procedere quando maius, & minus sunt in diversis generibus, scilicet vero si utrumque sit in eodem genere, quia tunc dispensatio in maiori verba pregnantia habens, extenditur ad minus, ita Felin. in dicto c. postulasti n. 13. in fine limit. 8. Borgal. de irregularit. par. 2. tit. de interpretat. dispensat. n. 17. quos refert & sequitur Sanch. d. lib. 8. disp. 1. num. 37. vbi num. 38. post multos, quos ibi refert, hinc infert Episcopum, aut Monachum, cui concedit Pontifex testandi facultatem, posse quoque codicillum facere, aut causa mortis donare, quia haec sunt partes ultimae voluntatis, quae concessio testamentum concedunt.

Intellige etiam procedere eandem limitationem in dispensationibus ab homine concessis, scilicet in iis, quae a Canone, vel lege indicuntur, quia illa stricte, haec vero largè interpretandae sunt, ita Couar. d. §. 8. n. 11. Sanch. dicto lib. 8. disp. 1. num. 36.

Vnde patet intelligi dictum ad cap. ex parte 27. de decimis, quod non agit de privilegio, aut concessione specialia circa decimas recipiendas, sed magis de concessione iuris communis, per quam eodem attempto poterat Abbas, vel Parochus ille percipere decimas de laboribus terrae Parochiarum iuarum, & ita illius textus sensus est, cum tibi concessio sit, similiter a iure communi de quo in cap. cum contingat, vers. unde, de decimis, quod maius est, nempe vt percipias decimas de laboribus, & minus concessum esse videtur, nempe vt eas percipias de nouilibus.

Declarat tamen eandem limitationem non procedere quando id minus est annexum, vel inclusum in maiori tanquam pars eius, tunc enim dispensatio in casu maiori extenditur ad minorem, vt dispensatio ad Sacerdotium extenditur ad omnes Ordines inferiores, vt per Sarnien. de reddit. ecclesiast. p. 4. cap. 4. num. 5. Maior. lib. 5. de irreg. cap. 1. num. 10. Sayr. & alios, quos refert, & sequitur Sanch. d. lib. 8. disp. 1. num. 35.

Nota validam esse hanc regulam negativè conceptam, puta cui non licet quod est minus, nec licere debet quod est plus, vt per Ferr. in constitutionibus Catalan. gl. 4. num. 43. Sord. decif. 254. num. 15. Farinac. conf. 65. n. 84. tom. 1. Malcard. de probation. concl. 125. 2. num. 2. vbi ait locum habere in delictis. Limita in mandatis, in quibus haec nostra reg. tam affirmatiue, quam negativè concepta locum non habet, ex Tiraque. in l. si inquam, verbo liberis n. 59. Cde reuocand. donat. Nauar. de redditibus ecclesiast. quest. 3. mon. 1. Couar. 2.

REGULA LIV.

Qui prior est tempore, potior est iure.

Desumitur ex l. qui balneum, in princ. & ex l. potior in princ. ff. qui potiores in pignore habeantur, l. si fundum, C. eod. tit. l. si fructus, cum seq. C. de pignori, exornant Duen. reg. 198. Callan. in catalogo gloria m. d. p. 1. 2. consider. 99. Balb. in tract. de pignori, c. 19. Neguzant. in simili tract. par. 5. princ. memb. 2. n. 1.

REGULA LVI.

In re communi potior est conditio prohibentis.

& n. 39. Rebuff. som. 1. ad leges Gallie tit. de constitut. redditum glof. 8. Felician. som. 1. de censibus lib. 3. c. 5. n. 12. Capol. cam. 122. & 124. Cott. in memorabil. verbo creditor. 7. Malcard. de probat. concl. 1228. Ioseph. Ludonic. Perus. decis. 45. n. 7. Matien. 1. 7. gl. 5. n. 3. tit. 16. lib. 5. mena recopilat. Sura. de alimet. tit. 1. quest. 94. n. 15. & decis. 255. n. 1. Gom. de Leon in centur. c. 85. & 86. Bertazol. in tractat. clausul. instrument. claus. 1. glof. 5. n. 42. Gatz. Gironda de privileg. seu exempt. explicat. n. 357. Scraphin. decis. 187. n. 1. Cardol. in pract. iudicem, & aduocat. verbo ius n. 5. & verbo pignus n. 26. Mari. Antonin. var. lib. 1. resol. 81. n. 7. & lib. 2. resol. 50. n. 82. lat. Card. Tusch. pract. concl. tom. 6. lit. F. concl. 465. Flores de Mena var. quest. 6. art. 3. num. 24. Donel. de pign. c. 12. & comment. iuris Civilis lib. 23. c. 15. lat. Aloy. Ricc. in collect. decis. p. 3. collect. 473. Card. Mant. de tacitis, & ambig. comment. lib. 1. tit. 22. a. n. 1. lat. ego ipse in tract. Axiom. iuris vsufreg. Axiom. 184. a. princ. vbi num. 2. amplio procedete etiam si prioritas fit in hora, & in puncto, & num. 3. etiam amplio vt procedat tam in agendo quam in excipiendo, & replicando.

REGULA LV.

Qui sentit onus, sentire debet commodum,
& contra.

Desumitur ex l. secundum naturam, ff. hoc tit. Cum alius citatis gl. 1. in praesenti, exornant Thom. de Thom. in floribus legum reg. 15. Alex. consil. 46. Perrellus, col. pen. n. 4. lib. 5. Anchar. conf. 217. Dubium facit, mem. 4. vbi ait quod non est ferendum is qui vult commodum, & non vult sentire onus, Menoch. conf. 738. n. 9. Bell. disquisit. clerical. part. 1. tit. de favore clericor. canon. 5. 2. num. 18. lat. Cardin. Tusch. pract. concl. tom. 5. lit. O. concl. 144. Ferrer. in consil. Catalonia glof. 3. n. 89. vbi quod incommoda eum sequi oportet, quem commoda, & vtilitates sequuntur. Roman. conf. 477. In casu num. 19. vers. quarto, vbi quod a quo remouetur officium oneris, debet remoueri officij premium, & conf. 514. In questione, in princ. vbi quod Episcopus qui non sustinet onera iurisdictionis, non debet habere emolumenta eiusdem iurisdictionis, cum aliis per me citatis in tract. Axiom. iuris vsufreg. verbo damnus Axiom. 63. n. 2. & Axiom. 169. n. 5. Castill. controuerf. iuris lib. 2. c. 5. n. 56. vbi ait procedere in iis, quae obveniunt ex ipsius actus natura, non vero in iis, quae ex accidenti contingunt.

SVMMARIVM.

- 1 Prohibentis conditio potior est in re communi.
- 2 Commodum, & incommodum alicuius negotij aut respicit plures primo, & principaliter, & tunc omnium consensus requiritur, aut minus principaliter, & secundario, & tunc sufficit maioris partis.
- 3 Sententia lata contra heredem institutum nocet substituto non vocato, & lata contra possessorem maioratus omnibus sequentibus non vocatis praedictum inferri.
- 4 Declaratur text. in l. duo ex tribus 39. vers. sed si ff. de re indic.
- 5 Declaratur text. in l. & suum §. hodie ff. de pactis, & num. 6.
- 7 Declaratur text. in cap. 3. de iure patron.
- 8 Declaratur text. in cap. vlt. de iis, quae fiunt a maiori parte Capit.

Desumitur ex l. Sabimus, ff. communi diuid. l. in con. 1 cedendo, ff. de aqua plu. arc. cum similibus, de quibus glof. hic, & in reg. quod omnes rangi 29. sup. hoc tit. vbi rationem praestitit quare in negotiis tangentibus plures in singulos concors requiritur omnium consensus, vt hic, & ibi, in tangentibus vero plures vt vniuersos, sufficiat maior pars, prosequuntur citati ad d. reg. quod omnes, in princ.

Pro resolutione materiae, & difficultatum, quae contra hanc regulam solent adduci, aduertere oportet commodum, & incommodum alicuius negotij aut respicere plures primo, & principaliter, aut minus principaliter, & secundario, in prioribus procedit hac reg. omniumque consensus est necessarius, nisi lex ex iustis rationibus aliter disposuerit ex infra resoluendis, in posterioribus vero, eorum scilicet, quos secundario res tangit, consensus non spectatur, vel non est necessarius, probat text. elegans in l. §. pen. vers. deniciari, ff. de ventre in fine, notat glof. xli. in c. quamuis pactum, de pact. hoc lib. §. glof. 2. in l. de vnoquoque, ff. de re indic. cum multis aliis, quae congerit Tiraq. in tract. res inter alios acta limit. 1. Cou. in c. Raymuntus §. 3. n. 10. de testam. & in d. cap. quamuis pactum part. 3. §. 3. n. 7. ad fin. & aliis de quibus Alphar. collect. 688. Vnde notant scribentes sententiam latam contra heredem institutum nocere substituto non vocato, & latam contra possessorem maioratus omnibus sequentibus non vocatis praedictum inferre, arg. l. ex contractu, ff. de re indic. prosequuntur Conar. pract. c. 13. n. 6. Ant. Gom. l. 40. Tauri n. 73. Pinel. in l. 1. C. de bonis mat. part. 3. a. n. 48. Molin. de primogen. lib. 4. cap. 8. a. n. 3. Gutier. canon. lib. 1. cap. 3. 4. a. num. 54.

Ex quibus iam primo colligitur facile procedere a decisione Iureconsulti in l. duo ex tribus 39. vers. sed si ff. de re indic. dum probat sententiae latae a maiori parte iudicum standum esse, quamuis enim iudicandi officium singulos respiciat, atque ita videretur concors omnium consensus necessarius, iuxta hanc reg. quia tamen diximus illam procedere vbi commodum, & incommodum negotij omnes, & singulos tangit primo, & principaliter, planè officium iudicandi, & illius commodum, & incommodum non ipsos iudices principaliter respiciat, sed vel litigantes, & publicum fauorem; publicum enim munus est, & inde ad illud acceptandum quis cogi potest, l. vlt. ver. iudicandi ff. de mun. & honor. c. pastoralis in princ. de offic. deleg. notat Boer. decis. 222. a. n. 2. Menoch. de arbit. lib. 3. quest. 41. n. 3. Et constat deinde, quia cum ius dicere ad iustitiam pertineat, pen. ff. de iustitia, & iure & iustitia virtus sit non ad se, sed ad alios, vt docent D. Th. 2. 2. quest. 58. art. 1. Sot. de iustit. lib. 3. quest. 2. art. 2. sequitur manifestè commodum, & incommodum iudicandi principaliter non respicere ipsos iudices, & per consequens omnium consensus non esse necessarium; quia vero certius est iudicium, quod plurimorum arbitrio comprobatur, cap. prudentiam 21. in fine princip. de offic. deleg. merito maioris partis consensus requiritur.

Secundo colligitur contra strictum iuris rigorem procedere decisionem text. in l. & suum §. hodie cum segg. ff. de pact. dñ. probat quod si plures sint creditores, & dissentiant circa partem debiti remittenda debitori, sequendam esse maiorem partem, facit in simili circa patium, seu inducias debitori concedendas, decisio text. in l. vlt. vers. pari C. qui bonis cedere poss. notant ibi scribentes omnes, Tiraquel. in tract. res inter alios

alios limit. 34. Afflict. decis. 288. Säch. de mercat. tit. de decoitor. part. 6. a. n. 5. plures de quibus Alphan. col. 391. Duen. reg. 294. Rot. Genueus. decis. 17. n. 12. quod tamen omnibus supradictis videtur repugnare, cum enim in iis, quae singulorum commodum, vel in commodum principaliter respiciunt, requiratur omnium consensus, & consensu commodum, & in commodum ex debiti remissione singulos respicere principaliter, iam secundum iuris rigorem videbatur dicendum maiorem partem creditorum non sufficere, neque aliis non contentibus praedictum inferre, atque ita contra iuris rigorem hoc introductum fuisse ex speciali Imperatoris Diu. Marci rescripto colligitur ex d. 3. hodie, iuncta l. rescriptum 11. ff. de pactis, atque ita intelligendus est Bald. in d. cum omnes, de constitut. n. 20. ad fin. & ibi Abb. num. 5. circa fin. dum hoc tribuitur favori liberationis, vt dicamus propter fauorem liberationis legem id induxisse, non autem quod fauor ille absque lege sufficeret, vt bene sentit Dec. in dicto cap. cum omnes num. 24. & ibidem Bero. a. num. 63. & post Paul. de Cast. Strach. vbi supra num. 8.

6 Vnde iam fit consequens decisioni illorum iurium locum non esse, neque maiori parti creditorum standum esse extra casus illis legis specialiter expressos, scilicet quando pactum de remittenda parte debiti fit hereditas defuncti debitoris, qui aliter noluit adire hereditatem, in quibus terminis loquitur text. in l. iurisdictionem §. fin. ff. de pactis, cum similibus. Vel si debitor paratus sit bonis cedere si creditores dilationem concedant, iuxta terminos d. vlt. c. qui bonis cedere poss. Addunt DD. tertium casum, scilicet quando debitor aufugit, & ita non est qui conueniatur, quo casu inquirunt vigere etiam rationem, d. §. hodie, atque ita extra hos tres casus non esse trahendam decisionem illorum iurium iudicauit Senatus Neapolitanus, teste Afflict. d. decis. 288. n. 4. & notat Dec. vbi proxime, quamuis post Angel. Strach. vbi supra n. 21. contendat ad omnes debitorum esse trahendam aequitatem illorum iurium.

7 Tertiò ex dictis consequitur non sine maxima difficultate procedere decisionem text. in c. 3. de iurpatron. dum probat quod si plures fundatores Ecclesiarum, aut heredes earum, atque ita patroni, quibus non iure Collegij, sed vt singulis ius competit patronatus, dissentiant plurimum praesentibus, is praehiendus est Ecclesiae qui plurimorum approbatur assensu. Dixi in his, quae pertinent ad plures vt singulos maiorem partem non sufficere, sed omnium concordem consensum esse necessarium, in iis autem terminis proponebatur ius patronatus ad plures vt singulos pertinere, ergo videtur atque maiorem partem non sufficere iuxta d. reg. quod omnes & ibi notata, atque ita iure nouo hoc inducitur fuisse videtur comprobari ex verbi ipsius text. ibi, praesentibus decreto statuimus, notat Cardin. Imol. & alijs de quibus Decian. in d. cap. cum omnes num. 26. Sed melius cum eodem tentari potest textum illum nihil noui in eo induxisse, patetque ex nostra resolutione si adueras regulam hanc, & d. reg. quod omnes, procedere vbi negotium commune singulorum principaliter tangit quoad ipsius negotij principale commodum, vel in commodum, non ita si principaliter alium tertium respiciat. Planè praesentationis commodum non principaliter ipsos patronos respiciet, sed vel Ecclesiam, cui prouidetur, vel praesentatum ipsum, nihil ergo mirum si omnium consensus necessarius non fit, vnde iam sequitur legem non de nouo induxisse vt maior pars sufficiat, sed vt esse necessaria, quia scilicet lex magis fudit plurimorum iudicio, iuxta regul. d. cap. prudentiano, in princip.

& quae circa iudices supra resoluitur.

Quartò ex dictis consequitur non sine maxima ratione Doctores admodum defatigari circa interpretationem text. in cap. vlt. de iis, quae sunt a maiori parte Capituli, agit ibi de certa parte fructuum praebendarum deputanda a Canonice ad fabricam Ecclesiae reparandam, & inquit text. quod si aliqui duxerint resistendum, ob tunc sententia plurimorum, cum tamen agatur de fructibus singulorum praebendarum, quorum commodum principaliter singulos respicit in particulari: vnde per consequens dicendum videbatur meliorem esse prohibentem, vel etiam vnus contradictionem iuxta nostram reg. Sed recte communis interpretatione, quae firmat at hanc reg. & nostram resolutionem procedere in tangenti plures vt singulos iure iudicari, secus si singulos tangit iure Collegij, de qua per Abb. in d. cum omnes n. 5. versum procedit, Felin. n. 15. versum fallit sexti & ibi Bero. n. 60. Maynet in l. lalud §. rescriptum n. 69. ff. hoc iur. Sarmien. de reddit. part. 3. cap. 3. a. num. 8. Dicendum est contra strictum iuris rigorem statuisse Pont. in d. c. vlt. iudicem aequitate, atque facticia necessitate, quod confirmatur ex verbis eiusdem text. ibi statuimus, ratio vero deducitur ex illis verbis, operi tam pio & necessario. Limitatur tamen haec nostra reg. plerique casibus, in quibus contrarium iure expressum est, veluti fauore hici, vt in l. 2. de iur. iur. cum alijs, de quibus Duen. reg. 295. limit. 3. & reg. 375. atque etiam fauore libertatis, vt in l. 1. c. communis seruo manum. cum alijs de quibus Anton. Gem. l. 40. Tauri num. 9. Couar. lib. 3. var. c. 14. n. 7. & seq.

SVMMARIVM.

- 1 Lex id noluisse praesumitur cum facile id exprimere potuisset, neque expressit.
- 2 Verba dubia contra praesentem sunt interpretanda.
- 3 Tertiò verbum ambiguum contra producentem interpretatur.

REGVLA LVII.

Contra eum, qui legem dicere potuit apertius, est interpretatio facienda.

DESUMITUR ex l. in contrahenda venditione, ff. de iur. & alijs citatis a gloss. in praesent. Lex enim id noluisse praesumitur, cum facile id exprimere potuisset, neque expressit Menoch. conf. 30. n. 8. Amendar. in proem. addit. ad recopil. legum Navarrae num. 150. Gonz. ad reg. 8. Cancel. gloss. 9. §. 1. n. 33.

Vnde verba dubia contra proferentem esse interpretanda, probant text. in l. veteribus 40. vbi Bart. ff. de pact. l. quicquid agitur de de. ff. de verb. oblig. l. Labeo ff. de contrah. empti. exornant Menoch. conf. 310. n. 31. & conf. 179. n. 19. Surd. decis. 322. n. 63. & de alim. tit. 6. §. 1. n. 26. D. Barbo. in l. si qui intentione ambigua 66. n. 28. ff. de iudic. Mendez a Castro in praxi Lusitana lib. 1. c. 3. n. 41. Cardos. in praxi iudic. verbo Verbum n. 9. late Card. Tusch. tom. 8. tit. V. concl. 107. Cardin. Mant. de tacit. & ambig. conuen. lib. 1. tit. 9. n. 99. cum seqq. vbi ratione redditur quare in contractibus fiat interpretatio contra proferentem, non sic in iudicijs.

Eodem modo verbum ambiguum tertijs contra producentem interpretari per gloss. l. 1. c. tradunt Triquadr. de retrac. sig. §. 1. gl. 16. n. 4. Bellacomb. tom. 1. comm. opin. lib. 4. tit. 10. n. 389. Surd. decis. 260. n. 10. plures refert Farinac. in praxi crimin. part. 2. quae 60. num. 60. vbi num. 61. limitat.

REGVLA

REGVLA LVIII.

Non est obligatorium contra bonos mores præstatum iuramentum.

¹ Exornant Mench. de success. creat. lib. 3. §. 28. n. 7. iuncto n. 10. & 17. Gutier. de iuram. confirm. p. 1. c. 40. n. 4. Marchel. de commiss. p. 3. §. 1. n. 44. pag. 193. Cardia. Tusch. pract. concl. som. 4. lib. 1. concl. 51. n. 29. Molina. de iustit. tract. 2. d. 1. §. 1. col. 6. in solut. 1. & disp. 27. col. 6. vers. ad id vide, Azor. iustit. moral. par. 1. lib. 11. c. 6. ad fin. & c. 7. à princ. Soar. som. 2. de Relig. tract. de iuram. l. c. 21. per tot. Rebell. de obligat. iust. part. 2. lib. 1. q. 9. n. 1. Chald. Pereira de empt. c. 30. n. 18. Lessi. de iustit. lib. 1. c. 17. dub. 7. n. 50. D. Barbof. in l. cum prator. §. ult. n. 266. ff. de iudic. quorum plures asserunt hanc reg. esse intelligendam de iuramento contra bonos mores naturales, qui scilicet retrahunt nos à via recta. & optimo modo viuendi, non autem contra ciuiles.

² Vnde cum pactum affirmatiuum de succedendo, quâdo scilicet quis promittit alteri se eum heredem instituturum, iuxta l. stipulatio hoc modo 61. ff. de verb. oblig. l. pactum, quod dotali §. c. de pact. bonis moribus naturalibus aduerletur, & turpidinem contineat, vt probant d. l. stipulatio, & d. l. pactum, quia scilicet libertatem testandi facultatem auferunt contra naturam vltimæ voluntatis, quæ est vsque ad mortem deambulatoria, l. 1. c. de sacrosanct. Eccles. ideo tali pacto nõ potest accedere iuramentum, ac proinde succedit hæc reg. Ita resoluunt cõmuniter Doctores in d. l. stipulatio hoc modo concepta, & in d. l. pactum quod dotali, est communis ex citatis ab Anron. Gom. l. 2. Tauri à n. 17. cum seq. Couat. in cap. quamuis pactum part. 2. in princip. num. 3. Mench. de success. creat. §. 1. n. 17. & §. 18. a. num. 191. Canon. commen. lib. 6. c. 4. post. princ. cõmunem etiam dicit Valac. cons. 170. n. 12. vers. sed neque quamuis in puncto iuris contrarium longè verius sit, vt per Couat. in rub. de testam. part. 2. ex n. 5. Cuiac. in l. generaliter ff. de verb. oblig. Mench. de success. creat. §. 3. num. 22.

REGVLA LIX.

Dolo facit qui petit quod restituere oportet eundem.

¹ Desumitur ex l. in condemnatione & dolo facit, ff. hoc tit. cum alius citatis à gloss. in presenti, exornant Duen. reg. 209. Mascard. de probation. concl. §. 11. n. 81. Menoch. de presump. lib. 5. presump. 3. n. 88. Cardol. in praxi iudicium & Advocat. verbo dolum n. 8. ego ipse in tract. Axiom. iuris vsusq. verbo dolum Axiom. 76. num. 3.

REGVLA LX.

Non est in mora qui potest exceptione legitima se tueri.

¹ Desumitur ex l. nulla intelligitur, ff. hoc tit. refert Pichard. in d. l. nulla de mora num. 29. prope fin. Ratio est, quia mora dici non potest, quæ inculpara inuenitur, l. pecunia fane l. vis §. fin. ff. de vsur. & sic in mora non constituitur debitor qui iustam causam habuit ignorandi se debere, l. qui sine dolo malo ff. hoc tit. l. si quis 24. vers. utique si iussit l. paratum 47 ff. de vsur. & qui iustam causam ligandi habet etiam retardetur, non tamen mora facit, vt ex Tirac. colligit Pichard. d. l. nulla de mora num. 33.

Barbof. Collect. Tom. IV.

REGVLA LXI.

Quod ob gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium retorquendum.

¹ Desumitur ex l. nulla iuris ratio 24. ff. de legib. & ex l. quod fauore Cæodem tit. exornant Thom. de Thomass. in floribus legum reg. 143. Sured. dees. 195. n. 5. Card. Mantica de iactis, & ambig. comment. lib. 2. tit. 12. num. 27. Monac. de optione can. cap. 3. num. 142. ego ipse in tractat. Axiomatum iuris vsusq. Axiom. 96. n. 1. Glor. resp. 1. p. 3. num. 39.

REGVLA LXII.

Nullus ex consilio, dummodo fraudulentum non sit, obligatur.

¹ Desumitur ex l. consilij 48 ff. hoc tit. & ex l. 2. in fin. ff. mandati, Sayr. in clam Regia lib. 10. tract. 2. c. 8. n. 9. Cuius rationem gl. 1. bi. ex eo deducit, quia consilium non inducit necessitatem, nec cogit illud, cui datur, sed magis vt delit. etc. & ita licetum est ei acceptare, vel non, d. l. c. vol. in fin. 4. dist. cum aliis infra citandis, quoniam rationem sequuntur Doctores hic, Dec. & Cagnol. in dicta l. consilij, sed non placet, tum quia obligatio cuiusque non pendet à necessitate quam aliis imponit, sed ab ea, quam ipse pibet per propriam voluntatem imponit, sicut C. de alion. & oblig. cap. licet, de voto, & tam in donatione patet, quam in aliis contractibus, in quibus consensiens obligatur, & tamen alij necessitatem non imponit, tum etiam quia consilium fraudulentum obligat, vt habetur in hoc text. & tamen in eo viget ratio gloss. quia non in ponitur necessitas ei, cui præstatur, & tandem quia licet consilium necessarium sit obseruandum, aliquando adhuc non obligat, vt infra dicitur, nec cõtrarium probat, d. l. 2. in fine, ibi, quia liberum, quoniam illa verba tantum reddunt rationem propter quam non obligatur quis ex consilio, quod non expedit ei, cui datur, cum tamen obligetur ex mandato. Dicendum ergo rationem esse, quia cum consilium procedat à dictamine rationis, & iudicio intellectus circa ea, quæ agenda sunt ex Diuo Thom. 2. 2. q. 14. art. 1. cum seq. sua natura non habet consensum sine quo obligatio nõ cõtrahitur, quia nulla obligatio contrahi potest absque consensu & complacencia voluntatis vera, vel interpretatiua, per quam quis applicat appetituum motum, l. 1. §. 1. in fine, ff. de patris, l. oblig. anar. ff. de action. & oblig. vnde sequitur regulam procedere etiam si consilium ex necessitate sit obseruandum, vt in specie cap. ult. vers. subemus, ibi, consilij, de heret.

² Declaratur regulam nostram non procedere in eo, qui vt petitus in arte officium proficitur, & ita ratione talis officij, vel artis tenetur ad aliquod opus consilij, id est, procedens per modum consilij ad intellectus, vt sunt alios flores, Aduocati, Iudices, & alij, qui obligantur ex iniquo consilio etiam per impetritum prestito, l. 2. in fine, ff. quod quisque iuris, Butr. Abb. & Felinus in cap. ult. de homicid. Nauar. in man. cap. 5. n. 15.

³ In gl. Nullus ex consilio ibi, nullus enim tenetur consilij sequi, immo explorare, & deliberare debet apud se ipsum an sibi expediat necne. Notatur ad hoc quod consilij natura est, vt quamuis excitet ad deliberandum, non tamen obligat ad sequendum, l. cum pater 77 §. 1. ad adu. & ibi Butr. ff. de legat. 2. l. 1. §. 1. idem Pomponius, ubi gloss. ff. de posuit, Couat. in cap. quamuis patrem part. 2. §. 1. n. 6. & 7. vers. se undem, & de sponsalib. part. 2. cap. 1. §. 8. n. 3. Gacc. reg. o. num. 1. Menoch. de presump. lib. 6. presump. 34. n. 25. cum seq. Gonzal.

li ad

ad reg. 8. Cancell. gloss. 46. n. 36. cum seq. Sanch. de matrim. lib. 1. disp. 34. n. 24. cum aliis per me citatis in tract. Axiom. iuris vsusq. verbo consilium Axiom. 55. num. 2.

REGULA LXIII.

Exceptionem obiciens non videtur de intentione aduersarij confiteri.

- ¹ Exornant Couar. var. lib. 1. c. 1. num. 2. vers. eodem iure, Anton. Gom. var. tom. 3. cap. 12. num. 16. Cachetan. Pedem. decif. 178. n. 9. Franc. Milanen. Sicilia decif. 3. num. 46. lib. 2. Bellon. Gomen. decif. 38. n. 8. & decif. 91. num. 1. Petr. Greg. synagm. iuris lib. 21. c. 17. num. 3. Surd. decif. 24. n. 5. Alexand. Tréntacinq. var. resolut. lib. 2. tit. de except. resolut. 2. n. 1. Cardol. in praxi indicum, & aduocat. verbo exceptio num. 26. Stephan. Gratian. Marchia decif. 19. num. 19. Mari. Antonin. var. resolut. lib. 2. resolut. 5. num. 31. Cardin. Tusch. pract. conclus. tom. 3. li. E. conclus. 427. ego iple in tract. Axiom. iuris vsusq. Axiom. 85. n. 9. vbi n. 10. intelligo procedere quoad fundandam intentionem actoris.

REGULA LXIV.

Que contra ius sunt, debent utique pro infectis haberi.

- ² Exornant Cardol. in praxi indicum, & Aduocat. verbo factum num. 2. Azot. in sit. moral. part. 1. lib. 5. c. 16. quest. 17. Brunor. à Sole in locis communib. verbo factum 12. Paria enim sunt inualide fieri & non fieri, l. non putatis §. non quævis, vbi Bart. ff. de bonor. possess. contra tab. Surd. conf. 157. n. 13. Rot. decif. 345. n. 3. p. 2. recent. ego iple in tract. Axiom. iuris vsusq. Axiom. 174. n. 20. Actus enim corrumpit omnia forma legis, l. cum hi §. si prator. ff. de transact. l. traditionibus C. de pact. c. cum dilectis, de rescript. cap. quia propter, de elect. c. de rebus Eccles. nō alien. lib. 6. Tiraquel. de retractis cōuent. §. 4. gl. 6. n. 31. Surd. decif. 168. n. 8. Chald. Pereira de potest. eligent. c. 7. n. 13. Anton. Monach. Lucen. decif. 53. n. 35. Ioseph. Sesse Arag. decif. 30. n. 10. Escob. de ratiocin. cap. 11. num. 19. Fetter. in consuet. Catalonia gl. 1. n. 350. plures per me citati in tract. Axiomatium iuris vsusq. verbo actus Axiom. 12. n. 24.

SYMMARIUM.

1. Possiditior potior est conditio in pari delicto, vel causa.
2. Proccedit in materia infusiva, & aliarum virtutum.

REGULA LXV.

In pari delicto, vel causa, potior est conditio possidentis.

- ¹ Desumitur in quantum agit de delicto, ex l. cum par. delictum, ff. hoc tit. & in quantum dicit de causa ex l. in pari causa, ff. eod. exornant citati per me in tract. Axiom. iuris vsusq. Axiom. 182. n. 5. Sanch. in precepta Decalogi tom. 1. lib. 1. cap. 10. num. 10. ad finem.
- ² Et hæc regula quod in dubio, & pari causa melior est conditio possidentis, non solum procedit in materia iustitie, vt tenet Maior. de irregul. lib. 5. c. 51. n. 10. Anton. Petrez certamine 20. scholastico dub. 2. n. 132. Azot. in sit. moral. part. 1. lib. 2. c. 19. quest. 10. & lib. 11.

cap. 15. quest. 2. Valq. 1. 2. quest. 19. artic. 6. disp. 65. cap. 3. num. 36. & disp. 66. cap. 1. Salas etiam 1. 2. quest. 2. i. tract. 8. disp. vnica, sect. 17. num. 15. 2. Sayr. de censur. lib. 1. c. 16. num. 30. casu 1. & in clau. Regia lib. 1. cap. 13. num. 36. sed etiam in materia aliarum virtutum secundum Soar. tom. 5. de censur. disp. 40. sect. 5. n. 15. & tom. 2. de Relig. arat. 4. lib. 2. c. 33. num. 2. & tractat. 6. de voto lib. 4. cap. 5. 4. num. 7. cum sequentib. Sanch. de matrim. lib. 2. disp. 41. n. 32. & d. cap. 10. num. 11.

REGULA LXVI.

Cum non stat per eum ad quem pertinet quominus conditio impleatur, haberi debet, perinde ac si impleta fuisset.

Desumitur ex l. in iure Cuius 24. ff. hoc tit. & aliis citatis à gloss. in presenti, exornant Cuman. conf. 38. circa fin. Angel. conf. 301. Factum tale, n. 3. Cephal. conf. 8. n. 6. Put. decif. 19. lib. 1. in correctis, vbi ait quod hæc reg. non habet locum in conditione potestatiua, Stephan. Gratian. discip. forens. cap. 223. num. 4. vbi declarat dummodo non simus in conditione dependente à mera potestate promittentis, Cardol. in praxi indicum, & aduocat. verbo conditio n. 7. Card. Tusch. pract. concl. tom. 2. lit. C. concl. 595. n. 3. 2. cum seq. Rot. apud Farinac. decif. 493. n. 3. & 6. p. 1. recentior. ego iple in tract. Axiom. iuris vsusq. frequent. verbo conditio Axiom. 48. num. 4.

REGULA LXVII.

Quod alicui suo non licet nomine, nec alieno licebit.

Vide ad materiam huius reg. Menoch. de arbit. 1. casu 459.

SYMMARIUM.

1. Facere quis potest per alium quod potest facere per seipsum.
2. Facere per se videtur qui per alium facit.
3. Professio Fidei potest fieri per procuratorem.
4. Professio in Religione fieri potest per procuratorem.

REGULA LXVIII.

Potest quis per alium quod potest per seipsum.

Desumitur ex l. 1. de iussu, ff. de vi, & vi armata, 1. l. 1. §. quod si quis, ff. de administr. tutor. l. si per alium ff. ne quis eum, l. si damnum dar, vbi nec & Cagnol. ff. de regul. iuris l. non ideo C. de accusat. c. mulieri §. si vero, de sent. excomm. ex quibus iuribus vulgo colligitur quod per se facere videtur, qui per alium facit, exornant. Duen. reg. 378. ampl. 1. Contral. lib. 2. miscellan. c. 22. Clar. §. ult. q. 38. n. 6. Plac. de delictis lib. 1. cap. 15. num. 17. Anton. Gom. var. tom. 3. c. 3. n. 59. & l. 45. Tauri n. 91. Menoch. remed. 1. recuper. n. 407. & conf. 1. n. 304. Flamin. Paris. de confiden. q. 28. n. 83. & quest. 31. n. 12. Decian. in tract. crimin. lib. 4. c. 17. num. 2. Surd. conf. 360. num. latè Cardin. Tusch. pract. concl. tom. 3. lit. F. concl. 7.

Vnde prouenit vt etiam Fidei professio, quam prouisi de beneficiis quibuscunque curam animarum habenti

habentibus, ac de dignitatibus & Canonicatibus in Ecclesiis Cathedralibus emittere tenentur iuxta terminos Consilij Trident. sess. 24. de reform. c. 12. vers. *promissi*, per procuratorem præstari possit, prout arg. huius regula resolunt Navar. conf. 11. n. 2. de iur. iur. in antiq. alias conf. 4. n. 2. sub tit. de summa Trinit. in nouis, Petr. de Ledelma in summ. tom. 2. tract. 1. c. 4. post 10. concl. diff. Azor. in sum. moral. part. 2. lib. 7. c. 2. q. 6. Zerol. in praxi Episcopi. part. 2. verbo Fidei professio, Campan. in dinerj. iuris Canon. rub. 8. cap. 3. num. 19. Sanch. in præcepta Decalogi tom. 1. lib. 2. cap. 5. n. 7. Anton. Ricciol. de iure personarum extra gremiū Ecclesiæ existens lib. 1. c. 15. n. 21. cum seq. Rot. in vna Vermon. Canonizatus 13. Junij 1608. coram Card. Sacro quorum opinionem sequutus fui in tract. de officio, & potest. Episcopi part. 2. alleg. 60. n. 20. Quicquid abique bono fundamento contrarij teneant Nicol. Garc. de benefic. part. 3. c. 3. n. 75. Vgolin. de officio Episcopi cap. 50. §. 16. n. 1. & Stephan. Gratian. discipul. forens. cap. 166. n. 21. & acriter nimis Fr. Sigismund. à Bononia de elect. dub. 26. quorum fundamentis optimè satisfecit me à cuiusdam cauillationibus defendens Massobius in tract. de Synodo Episcopi cap. 40. dub. 40. Secundum Romanam impress.

4 Hinc etiam inferri professionem in Religione per procuratorem fieri posse, vt per hanc reg. resolunt Syluest. verbo Religio 3. q. 15. Sanch. in præcept. Decal. tom. 2. lib. 5. c. 3. n. 8. vbi refert quinque conditiones, quæ desiderantur vt procurator nomine absentis profiteri valeat, Fr. Barth. à S. Faust. in thesaur. Relig. lib. 5. q. 2. 17. Fr. Barthol. de Vecchis in praxi obseruanda in admittendis ad Religionis statum nouis. diff. 13. dub. 3.

REGULA LXIX.

In malis promissis fidem non expedit obseruare.

EX hac reg. iuncto cap. in malis 22. quest. 4. probari videtur promissiones malas, & turpes validas esse ex se, & in illis fidem præstari, & accipi, & obligationem producere, id enim important in hoc text. verba fidem non expedit, & in d. cap. in malis, ibi, rescinde fidem, argum. l. decem 116. ff. de verb. obligat. cap. ad. dissoluendum, de despons. in pub. ac per consequens quod dabatur fidei violatio in actionibus, qui deuiat à virtute, nisi horum iurium auctoritate contrarium statueretur. In cuius rei confirmationem expendi potest d. cap. in malis, cum enim text. ille retulisset duas turpium promissionum classes, alteram illarum, quæ inter homines fiunt, alteram verò illarum eorum, quæ Deo præstantur, prout sunt turpia vota, in prima inquit text. illam rescindit, in secunda vitur alia phrasi, scilicet, muta decretum, quod incaute vovisti ne facias, igitur vt thematic mutatio aliquid operetur, dicendum videtur quod licet promissiones de re turpi facit Deo nullam producant obligationem, in his tamen, quæ fiunt hominibus, secus dicendum sit.

Verum in contrarium est veritas, quia non potest dari peritium in transgressione iuramenti promissorii quando res sub iuramento promissa deuiat à virtute: patet hoc si expensas has transgressiones non alio ex capite esse peritium quando ob violatam fidem sub iuramento præstitam, ac subinde cum non sit dabilis fidei violatio in iis, quæ deuiat à virtute, fides enim est virtus. D. Thom. 2. 2. q. 80. a. 1. ad 3. latè Caict. 2. 2. q. 113. rectè fit quod quicquid deuiat à virtute, nequit esse actus fidei, immo cesset eo casu eiusdem fidei violatio, & consequenter peritium. Et ideo iuramentum promissorium de actu qui sine peccato

mortali fieri non potest, nullam inducere obligationem, pet. c. si verba, de iur. iur. tenent D. Thom. 2. 2. q. 89. art. 7. ad 2. & q. 98. art. 2. ad 1. Contra quamvis pactum p. 1. §. 6. n. 6. Nau. in man. c. 12. n. 15. vers. 16. Sayr. in elam Regia lib. 5. c. 6. n. 2. & cap. 7. n. 2. Soar. de Relig. tom. 2. tract. de iuram. lib. 2. c. 14. per tot.

Quare omisiss his, quæ tradant Abb. in c. vlt. de 3. pall. Rip. in l. si plagijs, de verb. oblig. lat. in l. genera luer, ff. eod. tit. D. Thom. 2. 2. quest. 88. art. 2. ad 2. respondetur regulam nostram & d. c. in malis procedere in malis promissis iniquo modo extortis cum turpitudine illius, cui fiunt, non autem promittentis, via delicti per dolum, metum, vel similem modum peccaminosum, licet enim huiusmodi promissiones valeant mero iure, iuxta text. in princip. Instit. de except. ibi, palam est te iure Civilis obligatum esse, non tamen expedit Reip. fidem datam obseruari, unde merito promissoribus iure succumitur per acceptationem, vel alia opportuna remedia, iuxta d. princip. ibi, fide iniquam est te condemnari, probat rub. ff. de li. mali. seu metus excepti & ita ad argumentum in forma respondemus, quod quamvis verum sit nullam obligationem oriri ex malis promissis, quæ ex se, & in sui substantia talia sunt, veluti promissio de homine occidendo, vel de mentiendo, aut similis, & in his nulla dabilis fit fidei violatio, vt cuiusque quæ dixi in vers. Verum. Secus tamen dicendum est in malis promissis, quæ ex se talia non sunt, sed supposita turpitudine acceptantis, in quibus tamen licet mero iure fides data valeat, expedit tamen illam non seruari, iuxta hanc reg. & d. cap. in malis.

SUMMARIUM.

- 1 Debitus est electio in alternatiuis.
- 2 Interpretatio in obligationibus sæpe fit in dubio contra debitorem.
- 3 Alternatiuarum plures species recensentur.
- 4 Eligendi facultas in alternatiuis non solum debitori competit, sed etiam ad ipsius heredes transit.
- 5 Ius declarandi defuncti voluntatem non transit in heredem.
- 6 Legatarius legatis alternatiuis si pendente conditione decedat, electio non transit ad heredem.
- 7 Debitori alternatiuis non solum in soluendo, sed etiam in repetendo competit electio.
- 8 Electio in alternatiuis debitori competit etiam per scripta aliare ex alternatiuo debitu, si aut vel superfluo, vel per scripta estimatio ab eodem præstari possit.
- 9 Debitori in alternatiuis ita electio competit vt etiam facta electione licitum ei sit variare quoties voluerit, declarando, vt nom. 12.
- 10 Declarator text. in l. huiusmodi 86. §. Stichum ff. de legat. 1.
- 11 Declarator text. in l. si quis stipulatus 112. in princip. ff. de verb. oblig.
- 12 Eligendi ad eumque nominationem alternatiue si expressa facultas concessa sit, puta in vita, vel in morte, facta semel nominatione per altum irrevocabilem an variatio licita sit remissius.
- 13 Legatis alternatiuis electio est legatario, & ita creditoris, declarando vt nom. 15.
- 16 Principium in gratiis, & beneficiis non est concedentis electio quam gratia veluti concedere, sed potius recipiens arbitrium, declarando vt nom. 17.
- 17 Alternum, seu remedium in alternatiuis, electio creditoris est, cui prædicta actiones competunt, vt scilicet quæ voluerit experiri, non verò debitori tribuitur.

- 19 Promittens in certo termino centum solvere, vel pignora, aut fideiussores dare, electio spectabit ad creditorem, ut possit vel pignora suscipere, vel fideiussorem debitorem praeiudicium ad debitum solvendum compellere.
- 20 Penes alternatiue impositis an electio ad rem, vel potius ad iudicem spectet, ostenditur, & n. 21.
- 22 Reo electio tribuitur in penes alternatiue impositis etiam casibus, quo verba ad illum passim referantur.
- 23 Promittens Rome, vel Neapoli solvere, electio non ad promissorem, sed ad creditorem spectabit.
- 24 Alternativa ordinis, summarum, temporum, ac similitum, & personarum, non procedit hac reg. & n. 25. & 26.
- 27 Alterum adimplere sufficit in alternatiuis.
- 28 Conditionibus disjunctiue modo comprehensis sufficit altera tantum parti adimpleri.
- 29 Alternatiuis non solum affirmatiue, sed etiam negatiue conceptis sufficit alterum adimpleri.
- 30 Alternatiua personarum in coniunctum resoluitur.
- 31 Alternatiua ubi concipitur per particulam, seu, non sufficit alterum adimpleri, declarando ubi.
- 32 Alternatiua quoties ponitur inter genus, & speciem, partem, & totum, non sufficit alterum adimpleri.
- 33 Alternatiua legum non sufficit alterum adimpleri.
- 34 Alternatiuis non sufficit alterum adimpleri, quoties lex, verosimili mens disponentis, seu materia subiecta contrarium suadet, vel aliqua insurgit iniquitas si alternatiua in concessa non resolveretur.
- 35 Alternatiua ordinis non procedit hac reg. sed necessarius ordo scriptura seruandus est.
- 36 Alternatiua apposta inter personas honoratas licet in coniunctum resoluitur, non ita dicendum si inter illas detur dispar ratio affectionis, quia tunc inficitur ordo litterae.
- 37 Maioratum institutio cum clausula, ut succedat filius, aut filia maior, est ex ordine scriptura preferendus filius, licet iunior, existente filia etiam maiori.
- 38 Maioratum institutum in filio aut filia Regiam facultatem obtinet, si institutus in filia existente filio an valeat remissio.
- 39 Representatio excluditur quoties ad maioratum alternatiue vocati fuerint filij, vel nepotes.
- 40 Testator si substituat Titium, aut Seium, tunc censetur prius vocatum Titium, postea Seium.
- 41 Declaratur text. in cap. mandato, in fine, de prebend. hoc lib.

REGULA LXX.

In alternatiuis debitoris est electio, & sufficit alterum adimpleri.

Desumitur prima pars huius reg. ex l. per quemque 8. vers. ult. ff. de iure dot. l. si in emptione 34. §. si emptio, l. si ita 5. ff. de contrah. empti. l. si quis pen. C. de condit. indeb. §. hinc autem, vbi Corral. num. 3. Instit. de actionibus, cum multis aliis concordantibus, de quibus gloss. in d. §. vers. ult. gloss. & Doctor. communiter in dictis iuribus, & in l. Lucio 23. ff. de legat. 2. & in cap. inter ceteras 4. de rescript. notant post antiquiores plura adductes Euerard in loco à natura alternatiue, in princip. Anton. Gom. var. tom. 2. cap. 11. n. 38. Chald. Pereira de nominat. emphite. quass. 10. n. 52. & de renouat. quass. 18. n. 34. de potest. elig. cap. 11. n. 29. Surd. decis. 318. num. 3. & cons. 225. n. 6. Cort. in memorab. verbo Alternatiuarum, Tiraq. de iure primog. q. 17. opin. 2. n. 22. Cardof. in praxi iudicum, & advocat. verbo debitor num. 62.

Ratio verò ex eo deducitur, quia cum in obligationibus in dubio laepe fiat interpretatio contra debitorem, ex ratione regulæ l. veteribus 39. ff. de pacti. quicquid adstringenda, stipulatorum 38. §. in stipul. ff. de verb. oblig. & alternatiua dispositio dubia sit, cum incertum continere dicatur, l. ubi autem 75. §. qui illud ff. de iud. ita deo censetur debitor in dubio electionem sibi concessisse, & ita minus quam ei sit possibile se obligasse, iuxta reg. l. cum de indebito ff. de probat.

Alternatiuarum plures species à Doctonibus annu. 3. merantur habito respectu ad materiam in qua singule versantur, septem autem, aut sex post antiquiores constituit Lal. in l. 3. §. non vtrique n. 1. ff. de eo quod certo loco, & in §. hinc n. 4. vbi Fab. Plat. & Angel. Instit. de actionib. sequitur Mantu. lib. 2. obseru. 1. in fine, Chald. Pereira d. quass. 10. n. 5. in fine, ex quorum tamen dictis resolueri oportet omnes alternatiuarum species à Doctonibus traditas ad quatuor principales reduci, scilicet personarum, quando inter plures personas alternatiua ponitur, de qua in l. cum quida. C. de verb. signif. xerum, cum inter plures vt in d. cum quida. §. fin. autem l. cum rei 48. vers. ff. si Stichus, ff. de legat. 1. Locorum vbi inter diueria loca, vt in d. §. non vtrique & denique temporum cum inter plura tempora disjunctiua constituitur, vt in l. si ita stipulatus 109. de verb. oblig. l. si ita relictum §. fin. ff. de legat. 2. secundum quas species toridem aliae mixtae, nempe locorum, & rerum similes, vt in d. §. non vtrique, vers. proinde; locorum, rerum, & personarum, sic de ceteris constitui poterunt; similiterque iuxta materiam subiectam plures aliae poterunt repeti alternatiuarum species, videlicet alternatiua penarum, cum plures penae alternatiue pro eodem delicto imponuntur, vt in terminis l. quicunque, vbi notatur, C. de seruus fugi. alternatiua remediis, seu actionis, de qua in l. rescriptum §. si pater ff. de pactis, & similes, quibus adde alternatiua ordinis, quam ponit Chald. Pereira d. q. 10. num. 52. vt in specie l. cum pater 79. §. ne peto, ff. de legat. 2. & in l. heredes mei §. ult. ff. ac Trebell. quo tamé omnes ad praedictas quatuor reducuntur, vt rectè inueniunt periculum apparebit.

His ita praemissis iam amplia primò facultatem eligendi in alternatiuis non solum debitori competere, sed etiam ad ipsius haeredes transire, similiterque ad haeredes legatarii, vel similibus, vbi ad illos electio ipechoerit, vt ex text. in l. si stipulatus fuerim 76. in princip. ff. de verb. oblig. l. illud 19. ff. de op. leg. notat Doctores ibidem in specie Anton. Gom. d. cap. 11. n. 41. Chald. Pereira d. q. 10. n. 82. in fine, quoniam enim facultas eligendi competens nomine alieno, vel in vilitatem alterius, veluti in fideicommissio, ad alios bonis relictis vni ex certis personis, quem haeres elegerit, personalissima sit, neque ad haeredes transitoria, vt in terminis text. in l. vbi ex familia 67. §. rogo, ff. de legat. 2. nec similiter ius declarandi defuncti voluntatem iuxta gl. pen. in fine, quam Doctores reputant singularem in l. eodem Pomponius scribit §. ult. ff. de rei vend. & vtrouque DD. plures, de quibus Tiraq. d. retrahit. tit. 1. 26. gl. 1. n. 76. & gl. 3. n. 3. Molin. de pensionib. lib. 2. c. 4. n. 62. & in notabili casu Cam. Lusit. decis. 18. vbi Flores de Mena, in addis. plures refert, nihilominus tamen quando electio venit in consequentiam alicuius iuris praambuli iure proprio competens, vt in proprium commodum, & vilitatem, vt in nostris terminis, sine dubio in haeredes transmittitur, iuxta text. in d. l. si ita, & in d. illud, qui in hoc casu procedunt, declarant Gom. Molin. & Flores citatis locis. Limitatur tamen haec ampliorum, vt non procedat in legato alternatiuo, quando altera illius pars conditionalis fuerit, tunc enim si pendente conditione legatarius decedat.

decedat, sicut nec legatum, ita nec electio ad heredes transibit, iuxta text. in *l. cum illud* 25. in fine princip. ff. quando dies leg. quem extollunt Rom. ff. 89. Eufard. in loco a natura alternatiua limit. 5. Corn. in *l. unica* §. in nouissimo num. 3. C. de caduc. tollend.

- 7 Amplia secundum vt non solum in soluendo, sed etiam in repetendo debitori alternatiuo competat electio, ita ut si vtrumque per errorem ab eo solum, & alterum repetere possit, ac in repetitione eius non creditoris sit electio, ita probat text. elegans in *pen. C. de condit. ind. & ibidem Salicet. Bald. & ceteri scribentes, Bart. in *l. plane* 21. & in *l. si non forem* §. si decet ff. de condit. indeb. Fulgof. in *l. si pua* 19. ali. n. 2. ff. eod. tit. Felin. in c. inter ceteras n. 3. in fine, post. Ioan. And. & Imol. ibi. de re script. Duaren. in tit. de condit. indeb. cap. 9. Cuiac. lib. 8. obseru. cap. 35. Non obstant *d. l. plane* 21. vers. igitur, & *d. l. si non forem* §. si decet vers. ult. ff. de condit. indeb. ubi praedicta specie creditoris retinendi, & soluendi quod velit, non vero debitori electio tribuitur, quia omnia distinctione Accursij in *d. l. plane, verbo creditoris*, quibus sequuntur Bart. & Fulgof. d. num. 2. responderi potest non dubitari in *d. l. plane*, an si duo rei debendi alternatiui, Stichus v. g. aut Pamphilus vtrumque seruum per errorem soluant, in repetitione electionem habeant ad repetendum scilicet Stichum, vel Pamphilum, an vero creditoris sit electio, vt quod maluerit restituat, quae nostra est huius ampt. dilputatio) sed solum in specie illius *l. plane*, agitur de duobus reis debendis alternatiuis (neque enim aliter dici potest propter exempla, & rationem Iureconsulti, quae in obligatione alternatiua locum habet, iuxta text. in *l. in executione* 85. §. pro parte ff. de verb. oblig.) qui rei cum in effectu vnum tantum seruum, vix nam drogum, vel denaria mille soluere tenerentur, iuxta reg. l. 3. §. ult. ff. de duobus reis pariter duos seruos, Stichum scilicet, & Pamphilum, seu drogus duas, aut denaria duo milia per errorem soluerunt, vt satis colligitur ex littera text. & extext. immediate praecedenti, ad quem *d. l. plane*, se refert, & principium est questionis in *l. si pua* 19. vlt. eod. tit. ubi similiter agitur de duobus reis quantitatibus, qui cum decem tantum deberent, viginti persoluerunt, unde quia in praedicta specie ambae partes repetere non poterant, sicut in *d. l. vlt.* ex ratione de qua in eadem *l. plane*, videlicet quia ab initio partes soluere non poterat, cum obligatio alternatiua indidua sit solutione *d. l. in executione* §. pro parte l. 2. §. & huius in fine de verb. obligat. Nec in super cu pariter & eodem tempore soluisset, locum habere poterat decisio text. in *l. cum duo* 25. l. vlt. §. Titius ff. de condit. indeb. ubi pluribus idem debitum solventibus vltimo solventi conceditur repetitio, atque ita cum munio fe iniuicem impeditur, neutri conditio dabatur, meritoque decidit Iureconf. eo casu creditoris, esse electionem, non quod velit soluere, scilicet, vnum vel alterum seruum (de hoc enim, quod est nostra questio, non agitur, ac subinde iuris dispositioni relinquitur) sed cui velit soluere, hoc est cui reo, quia videlicet nec ambo ad partes repetendas, vt in *d. l. vlt.* nec vnus tantum ad totum condicendum poterat admitti, iuxta supra dicta, & haec videtur mens, & sensus Iureconf. in *d. l. plane*, licet Doctores communiter aliter intelligere nitantur.*

- 8 Amplia tertio electionem in alternatiuis debitori competere etiam precepta alia re ex alternativae debitis, ita ut vel superflue, vel perempte aestimatio ab eodem praestari possit, vt probat Iureconf. in *l. cum res* 47. ad finem princip. vers. sed si Stichus, & vers. quia ratio ff. de legat. 1. notant gl. & Doctores ibi gl. 3. in *l. si Stichus* 16. in princip. ff. de verb. oblig. Paul. Bart. Barbof. Collect. Tom. IV.

& Imol. in *l. Stichum* 95. in princip. & §. ff. de solution. Paul. in *d. l. cum res* n. 7. Anton. Gom. tom. 2. var. cap. 1. n. 40. Cuiac. in comment. ad Papianum. lib. 28. quass. ad l. 95. de solution. qui optime respondent ad plures textus iuris Civilis, qui huic resolutioni obstat videntur, & praecipue Gom. relatum n. 40. subdit ideo in specie *l. electio* 46. §. si in quem ff. de novatib. actio servuo, & ita re noxali petempta neque aestimationem deberi, & obligationem in totum extingui, quia aestimatio debetur ratione serui principaliter, & ab eo fuit causata, unde seruo extincto extinguitur etiam altera pars alternatiua, nempe aestimationis, quae ab eo causata, & origine habuit, secus vero quando vtraque res, seu pars alternatiua est in obligatione principaliter & de per se, vt in nostris terminis, quia tunc altera extincta manet praese obligatio in alia, iuxta. *d. l. Stichum*, in princip. & §. 1. si Stichum 16. in princip. ff. de verb. oblig.

Amplia quarto in alternatiuis ita debitori electionem competere, vt etiam facta electione licitum sit variare quoties voluerit, ita probat text. notabilis in *l. cum qui* 13. §. 1. ff. de verb. oblig. text. similis loquens de obligatione generis in *l. qui ex pluribus* 106. ff. eod. tit. notant vt vbiq. Doctores, post Bart. Paul. Imol. Aretin. Duaren. in *d. l. cum qui* §. 1. plures de quibus Tiraq. de retractu tit. 1. §. 24. glof. unica num. 7. & in *l. boues* §. hoc sermone limit. 29. & limit. 9. num. 9. ff. de verb. signif.

Non obstat text. in *l. huiusmodi* 86. §. Stichum ff. de legat. 1. & in *l. statuliberum* §. 1. in fine ff. de legat. 2. ubi in legato alternatiuo facta semel electione non licet debitori, hoc est heredi, sententiam mutare, quia procedunt in legato, ff. de quacunque alia vltima voluntate alternatiua, tunc enim neque heredi, hoc est, debitori, neque legatario, hoc est, creditori facta semel electione licitum esse variare, siue tacite, siue etiam expresse, quibuscumque verbis electio competat, probant iura proxime citata, sequitur dicens communem Costal. §. electio cap. vlt. n. 7. Molin. de primog. lib. 2. cap. 4. num. 35. Aurel. lib. 1. sent. cap. 9.

Nec etiam obstat text. in *l. si quis stipulatur* 112. in princip. ff. de verb. oblig. ubi si in stipulatione alternatiua electio competat creditori, tunc solum permittitur variatio quando concessa fuerit electio per verbum solum, & tunc visque ad licem contestatam, quia procedit ex eo quod alternatiuis libellus non admittitur tanquam incertus, iuxta cap. 2. de libelli oblat. iuncta reg. l. 1. praeor 7. §. quod autem ff. de iur. Vnde postea licem super illa re contestando nouum negotium super eadem contractare censetur, ex reg. l. 3. §. id scribit ff. de pecul. ac lib. inde vocationi locus non relinquitur, iuxta reg. text. in *l. si quis C. de action. oblig.* ita in specie declarant *l. n. 7. in d. l. si stipulatur*, ubi Alciat. etiam n. 7. Duaren. in *d. l. cum qui* §. 1. eod. tit.

Quod tamē vt melius percipiantur aduertere oportet stipulatione, seu quacunque alia obligatione alternatiua contractus celebrata circa facultatem variandi differentiam esse constitutendam inter cum casum, quo potestas eligendi expresse competit ex partium conventionione, & illum in quo tacite, scilicet ex iuris dispositione, in primo casu quando scilicet expresse competit si talis potestas detur per verbum voluerit, electione semel facta, amittitur, si vero per verbum volens, variatio licita est, vt probat *d. l. si stipulatur* vers. aut autem, ubi glof. 2. cuius differentiae ratio desumitur ex verborum vi & proprietate, quae in contractibus maxime attenditur *l. qui quid adstringenda* ff. de verb. oblig. ita explicat Cuiac. & Alciat. in *d. l. si quis stipulatur*, Costa d. n. 7. Aurel. de cap. 9. ad fin. Conan. comment. iuris Civilis lib. 7. cap. 3. num. 2. in fine. In secundo

verò casu quādo neutro ex his verbis, sed tacite cōpetit electio, prout in debitor alternatiuo, cui etiam si id non exprimitur à iure, tamen electio conceditur iuxta nostram regulam, & tunc decidit iure cōf. in d. l. cum qui 13. 8. §. 1. ff. de verb. oblig. posse debitorem indistinctè variare, reddens rationem, quia diversā causā est voluntatis expressæ, & eius, quæ inest, quasi apertius diceret quod quamvis si debitor expressè electio daretur, distinctio effe faciēda inter verbum *voles*, & *vultis*; tamen si id non exprimitur, quo casu facultas eligendi tacite inest, vacatio indistinctè licita erit. Cuius decisionis, & differentie licet plures rationes assignent Doctores, quas ibi post alios tradit Alciat. num. 14. vnamque latius congruam censent Conan. d. cap. 3. num. 2. ea tamen potior videtur quod cum in dubio illa sit interpretatio faciēda per quam debitor minus obligetur d. l. quicquid 29. ff. de verb. oblig. cum similibus, & electio tacite competens debitori possit intelligi concessa vel per verbum *voles*, vel per verbum *vultis*, potius per verbum *voles*, concessa intelligitur, vt sic iuxta verbi proprietatem variatio admittatur, & debitori minus præiudicetur, quam resolutionem præsentis Aurel. d. cap. 9. ad fin. licet aliis tex. illum interpreter Flores de Menar. lib. 3. q. 22. n. 14. Verum autem si expressa facultas eligendi ad emphyteusim nominationes alternatiue cōcessa sit, puta in vita, vel in morte, facta semel nominatione per actum irrevocabilem variatio licita sit? vide Petal. in l. cum pater §. à filia n. 89. ff. de legat. 2. Valac. cōf. sol. num. 32. & 33. Molin. de primog. lib. 2. c. 4. a num. 35. Flores de Menar. d. q. 22. n. 32. & in addit. ad Gam. Lusit. decis. 36. n. 1. Chald. Pereira de nomin. emphyt. q. 10. n. 83. & seq. & de potest. elig. cap. 2. & 3. a princip. & cap. 4. a num. 20. cum multis sequentibus.

14. Limita primò regulā non procedere in legatis alternatiuis, in quibus electionem esse legatarij, & ita creditoris, probant manifestè tex. in l. planè 34. §. pen. ff. de legat. 1. & in l. si cui 19. in 1. par. & in l. Lucio 23. ff. de legat. 2. & in l. si Titio 10. iuncto sumario Bartoli ibi ff. de usufr. leg. notant plures de quibus Eucard. in loco à natura alternatiue limit. 1. & alij citati à Chald. Pereira d. q. 10. n. 62. In contrariū tamen vrgēt maxime tex. in d. l. si cui 2. par. 1. si ita relicto 43. §. ult. in fine ff. de legat. 2. & Titio 21. ff. de usufr. leg. 1. cum rei 49. §. sed si Stichus, vers. totius l. si quando 109. §. ult. in princip. ff. de legat. 1. qui concubinam 29. §. 3. in fine de legat. 3. in quibus fere iuribus agitur de legatis alternatiuis, & tamen electionem hæredis esse, & ita debitoris apertè probant.

15. Vnde in hoc iurium conflictu rem ita componit Accurs. in d. l. Lucio ff. de legat. 2. verbo *vidicare*, vel si verba testatoris legantis ad hæredem referantur, ipsius sit electio, & ita procedant d. l. si si cui in 2. par. d. l. si ita §. ult. cū alijs supra in contrarium adductis; si verò versus legatarium diringatur, ad illum spectet electio, & ita intelligatur d. l. planè 34. §. pen. cum similibus, de quibus supra. Denique si sumus in dubio, vt si testator simpliciter legauerit electionē legatarij esse, & ita creditoris, iuxta d. l. Lucio, & in hoc tantum casu discernim constructi putat inter legata, in quibus in dubio ad creditorem, & contractus in quibus in dubio electio ad debitorem pertinet, iuxta hanc reg. cuius discriminis rationē desumit idem Accurs. ex reg. tex. in l. ex testamento ff. de reg. iuris aliāque sublimitatem ex Fulgos. ponit Cohn. in d. l. pen. num. 3. C. de verb. signif. scilicet quod lex præstans legatario actionem personalem, vel rei vendicationem pro legato prout magis elegerit iuxta tex. in l. cum filius 76. §. variis ff. de legat. 2. quæ rei vendicatio necessario in rem

certain dirigatur l. si in rem 6. ff. de rei vendic. per consequens eidem legatario electionem etiam circa res alternatiue legatas concessisse intelligitur, vt ita possit in rem certā quam voluerit, prædictam rei vendicationem intentare, quod non potuisset, prædictamque electionem eidem abstulisse videtur, si electio hæredis competere, & in manu eius esset quam vellet præstare, quam rationem sentit in proposito Iureconsulti, in l. si servus 108. §. cum homo, in fine ff. de legat. 1. atque ita prædictam Accurs. distinctionem sequuntur Doctores communiter ibi, Bart. num. 1. Paul. num. 2. Cuman. in princip. Peralt. n. 4. in fine cum segg. Dyn. & Ioan. Andre. in præfati. post Imol. Felin. n. 4. in c. inter ceteras, de rescript. testantur receptam Igne. in l. 3. §. si cum omnes num. 73. ff. ad Syllan. Roman. a. 2. §. ex his n. 9. ff. de verb. oblig. tradunt Barbat. n. 11. & ibi Cou. n. 3. in cap. indicante, de testam. Alex. n. 3. & alij in l. qui duos 20. ff. de legat. 1. Anton. Gomez. ar. tom. 2. cap. 1. n. 43. Medtra. animaduers. in l. 1. cap. 2. n. 4. & alibi latius explicabimus.

Limita secundò hanc regulam non procedere in 16 gratis, seu Principi beneficiis alternatiue concessis, in quibus non concedens electionem esse quā gratiam velint concedere, sed potius recipientis arbitriū quam velit eligere, notant omnes Doctores per tex. in l. 2. C. de castrensib. & militib. 1. 2. ibi, *voluntis forma, terra*, iuncta explicatione glossæ, quæ sequuntur, & inducunt Platen, & Rebut. ibi, tradunt Bald. Alberic. num. 3. & alij in l. beneficium ff. de constitut. Princip. Alex. num. 4. Imol. num. 2. in l. qui duos 20. ff. de leg. 1. Felin. post alios in cap. inter ceteras, num. 4. vers. *salutis*, quarto, de rescript. Eucard. in loco à natura alternatiue limit. 5. & plures, quos sequuntur Petal. in l. Lucio num. 10. ff. de legat. 2. Chald. Pereira de nomin. emphyt. q. 10. num. 61.

Quamvis autem prædicta limitatio non ita sufficienter probetur ex tex. in d. l. 2. secundum explicationem Cuiac. ibi, in se tamen vera videtur, ex reg. d. l. beneficium, cum similibus, in quibus habetur in beneficiis Principum plenissimam semper in fauorē partium esse interpretationem faciendam, ac subinde cessat ratio in qua regula nostra nititur, vt supra in principio ad illam notauimus. Vnde hanc limitationem declarant non nulli locum habere tantum in gratis motu proprio factis, non ita in iis, quæ ad partis petitionem conceduntur, in quibus non recipiunt, sed potius contentis electionem esse putant per tex. in cap. si pluribus 24. de præbend. hoc lib. iunctis traditis per Ial. in l. imperium num. 13. ff. de iur. iur. amn. indic. addit. ad Bernard. reg. 579. vers. quarto, generaliter contententes quod in Principum beneficiis ad partis petitionem concessis non lata, sed stricta debet fieri interpretatio, ac subinde cessat ratio d. l. beneficium, de qua supra, sequuntur in specie Imol. d. n. 2. Aretin. aliter subdistinguens in eadem l. qui duos, ad fin. Verum prædicta differentia generaliter vera non est, immo videtur contra tex. in d. l. 2. C. de castrensib. 1. 2. ibi, *valuit imperari*, vbi tex. loquitur gratia ad imperationem partis facta, prout eleganter dictam differentiam reprobat Alex. d. n. 4. sequuntur Peralt. & Chald. Pereira locis proximè citatis, indistinctè tenentes in vtraque gratia tam Motu proprio, quā petitione partis concessa electionem ad recipientem pertinere. Nec obstat tex. in d. cap. si pluribus, iuncta resolutione Iasonis, de qua supra, quia respondetur tex. specialiter procedere in gratis ad beneficia Ecclesiastica: cum enim in illis strictè, vel late interpretandis diff. nō fiat inter eas gratias, quæ Motu proprio & illas, quæ ad postulationem emanant, ita ut in posterioribus, quia ambiguntur

nolæ sunt, & præferunt quandam petentis ambitionem, stricta fiat interpretatio, cap. quamus, in principio. eod. tit. de prebendis, hoc lib. non ita in prioribus, in quibus ob defectum postulationis prædicta cessat ambitio, sic etiam ex eadem quoque ratione distinctio circa facultatem eligendi erit admittenda, quando tales gratiæ ad beneficia alternatiue fuerint concessæ, iuxta d. cap. si pluribus, cuius distinctio ex prædicta ratione debet explicari. Secus dicendum in aliis gratiis, seu beneficiis, quæ sicut nulla facta distinctione late interpretanda sunt ex generalitate d. l. beneficium, & bene probat d. cap. quamus, si recte expendatur in regula, quam proponit, & exceptione, quam facit c. ad audiendum 12. de decimis. cum aliis, quidquid contradicant Ias. & alij, de quibus supra; sic etiam in illis alternatiue factis electio indistincte ad accipientem pertinere debet, iuxta prædicta. Nec obstat tex. in cap. mandato 10. illo tit. de prebend. hoc lib. in princ. & vers. si vero, ubi in gratia alternatiua ad beneficia ecclesiastica electio non datur, quia respondetur text. procedere in alternatiua ordinis, iuxta eam, quæ infra dicemus.

18. Limita tertio locum non habere regulam nostram in alternatiua actionum, seu remediorum, in qua electio creditorum, cui prædictæ actiones cõpetunt, ut scilicet qua voluerit, experiarit, non verò debitori tribuitur, probant limitationem tex. in l. si seruus 108. §. cum homo in fine ff. de legat. 1. l. cum filius 76. §. variis, & ibi gl. verbo electio, ff. de legat. 2. l. scriptum 100. §. si pater ff. de pactis, l. quod in herede 9. §. eligere ff. de tributo l. nemo 43. vers. quoties, ubi gloss. pen. in fine vers. item dic. ff. hoc tit. cum similibus, deduciturque primò ex eo, quia cum alternatiua actionum competat pro maiori securitate creditorum, & in eius fauore, ei-dem etiam electio competere debebat; deinde cõprobatur ex ratione text. optimi in l. 2. §. Scemla, in fine alias l. 3. vers. aliquo ff. de eo quod certo loco, ne scilicet aliis si debitori electio relinqueretur, in manu ipsius maneret ius, & intentionem actoris perpetuò eludere notant Franc. in presenti n. 1. Bald. num. ult. Claud. 4. Curt. sen. 8. & iun. 7. & alij, quos refert & sequitur Padil. num. 8. in l. cum proponas post gl. vbi, C. de transact. Anton. Gom. tom. 2. var. cap. 11. num. 42. gloss. & scribentes in d. §. eligere, & in d. nemo vers. quoties, & in reg. nullus 20. sup. hoc tit. infiniti, de quibus Anton. Gabr. commun. tit. de action. cõcl. 1. à princ. late disputantes an & quando actor, seu creditor vnà tantum ex pluribus actionibus sibi competetibus teneatur eligere, vel possit plures insimul cumulare, vel denique vnà electa ad aliam regressum habere, ad intellectum tex. in d. §. eligere, & in dicta vers. quoties, cum similibus, de quo vltra præcitatos (quia ad præfens non attinet institutum) vide Dyn. & omnes ibi in d. regul. nullus, gloss. ult. & communem in cap. pen. de relig. domib. Marian. in c. col. de libelli oblat. a. n. 12. & 17. cum segg. Loriot. de regulis iuris axiom. 181. cum segg. Mayn. lib. 2. actionum cap. 34. & lib. 4. c. 8.

19. Ex quibus illud Doctores ad praxim deducit quòd si quis alternatiue promittat in certo termino centum soluere, vel pignora, seu fideiussores dare, electio similiter ad creditorem spectabit, ut possit, vel pignora fuscipere, vel si voluerit debitorem præcisè ad debitum solutèdum compellere, quod ex dictis rationibus manifestè sequi putant, cum enim altera pars alternatiue de præstandis pignoribus solum in fauorem creditorum videatur adiecta pro maiori ipsius securitate, non debet in illius odium reuocari, quod planè contingeret si debitori electio competere, in cuius potestate maneret pignora præstare debetum nunquam persoluere cõtra reg. d. vers. aliquo

in d. l. 3. ff. de eo quod certo loco, propt. ex his & aliis ita notant Paul. num. 4. Curt. sen. 9. Ias. 6. in d. l. cum proponas, vbi Padil. n. 9. & fuit originalis doctrina Bart. per text. ibi in l. quamus num. 1. & 3. ff. de pignorat. act. quam sequuntur Doctores ibi, plures de quibus Tirag. de retr. ali. dig. 3. §. gloss. 3. num. 16. Gom. d. num. 42. Padil. vbi proxime, late Chald. Pereira de nomin. emphyt. 4. 10. num. 53. sic generaliter limitantes regulam nostram, ut non procedat quoties altera pars alternatiue non fuerit in obligatione, sed tantum in fauorem creditoris adiecta, propt. in proposito. Verum licet prædicta communis sententia in praxi omnino sequenda sit, nec ab ea ausus fuit recedere Alciat. resp. 109. in rigore tamen vera non videtur, neque enim prædicta alternatiua fauore creditoris, sed potius debitoris videtur adiecta, quia ratione de prædicta communi dubitauit Ias. in l. 2. n. 6. ff. qui satisfaciunt cog. & arg. tex. in l. 4. §. aut preterit ff. de re iudic. contrarium constanter tenere Rip. ibi in §. si ex conventionione num. 4. vbi prædictum textum inducit Dec. num. ult. in cap. inter ceteras de rescript. Chald. Pereira num. 5. 4. cum seg. dicto loco, quicquid communem sententiam defendere, & explicare nitantur N. gusant. de pignorat. membr. 1. par. 5. n. 5. cum sequen. cuius resolutio confunditur ex adductis per Ias. Rip. & Chald. Pereira dictis locis, cum quibus satisfieri potest fundamentis in contrarium adductis.

Limita quartò regulam nostram locum non habere in penis alternatiue impositis, in quibus electionem non ad reum, scilicet debitorem, sed potius ad iudicem spectatè contendunt ex decisione tex. in c. quoniam frequenter §. ult. vers. si autem, ut lite non cesset. l. 1. C. de his qui latrones, & ex eo, quia iudex legis minister censetur, penamque delicto commensurata imponet, reus autem semper minorem eliget, ex quibus hanc limitationem probant gloss. ult. in c. sent. de iude. & in c. à crapula, de vita, & honest. cleric. & in cap. fraternitatis 34. dist. & vtrouque scribentes, Franc. in presenti n. 1. Felin. n. 5. & Dec. n. 9. in c. inter ceteras, de rescript. plures de quibus Chald. Pereira de nominat. emphyt. 4. 10. n. 81 & alij citati à Cened. ad Decretal. collect. §. 9. n. 4.

Verum hæc limitatio indistinctè vera non est, vt 11 etiam supracitati sententur, ideoque ex doctrina Bart. in l. 1. vers. expulsiore num. 2. ff. de effractions. quam sequitur Abb. Felin. & Dec. dictis locis, Clar. in præf. §. fin. q. 85. n. 6. Menoch. de arbitrat. q. 94. num. 1. cum segg. & aliis de quibus Cened. vbi sup. ac planè Buccaron. de differ. inter iudicia civilia, & crimin. differ. 207. per tot. distinguendum est quòd si verba legis pœnas alternatiue irrogantis ad iudicem referantur, ipsius erit electio, & ita procedant d. l. 1. C. de his qui latrones, d. cap. quoniam frequenter §. ult. l. si fugiatis, vbi Bal. num. 8. C. de seru. fugit. cum similibus. Si verò reum respiciunt, veluti soluat centum, vel recedat à ciuitate, ad illù electio spectabit, & ita intelligitur l. quicumque in princ. iuncta d. l. 2. C. de seru. fugit. in dubio autem electio sit delinquentis, ex reg. l. si presu in fine, l. interpretatio ff. de penis, & in decisione nostri text. iuncta reg. l. omnem ff. de iudic. lex enim dicit, vel plures pœnas alternatiue imponens, altera licet minori, quàm in dubio reum electurum præsumit, contenta esse videtur, & ita cessat argumentum de quò supra, quod tamen non procedit quando vtraque pœna fuerit corporalis, arg. tex. in l. aut damnus, in princ. vers. proinde ff. de penis, l. liber homo ff. ad leg. Aquil. late Dec. num. 10. dicto loco, omnibus satisfaci, quæ in contrarium poterant adduci.

Ampliat autem supradicta vt reo electio tribuitur etiam casu, quo verba ad illum passè referantur, 22

veluti patiatur hanc, vel illam penam, vt per Dec. d. num. 10. & in d. l. si fugitium num. 96. Menoch. num. 5. vbi supra, quicquid contradicatur Abb. d. loco per text. in d. cap. sicut, iuncta glos. ult. de Ind. quod tamen nihil obstat, quod cum in altera parte alternativæ agat de excommunicatione, quæ à iudice imponi debet, eodem etiam modo altera pars est intelligenda, nempe quod à iudice priuatio de qua ibi fiat arg. l. i. cum ibi notatis, ff. de rebus dub. declarat Dec. d. n. 10. Menoch. n. 6. vbi proxime.

- 23 Limita quintò regulam nostram non procedere in alternatiua locorum, cum videlicet quis promittit Romæ, vel Neapoli soluetur, tunc enim electio vbi petatur non ad promissorē, sed potius ad creditorem spectat, probat expressè text. in l. 2. §. Scamola vers. quia, alias l. 3. an princip. ff. de eo quod certo loco, reddens rationem, quia alias concessa electione debitori in manu ipsius esset, an deberet, quod iura non permittunt, notant latè explicantes Bart. ibi num. 7. Salicet. l. 1. & 2. Ial. & Paul. 4. Fulgosi. l. in fine, Socini. post alios in cap. dilecti n. 28. de foro compet. Duaren. in d. rei. de eo quod certo loco, cap. 3. May. lib. 4. action. cap. 3. Quæ quidem limitatio procedit etiam in alternatiua mixta rerum & locorum, itaque si quis promittat solvere Romæ, vel Neapoli decem, vel Stichum, non tantum loci vbi petatur, sed etiam rerum electio ad creditorem spectat d. l. 3. vers. proinde, vbi notant Paul. num. vlt. Ial. §. dicentes esse singulare, vt in consequentiam electionis loci creditor etiam rerum electionem habeat ex ratione de qua Iureconf. ibi, tradit Mayn. d. cap. 3. vers. idemque iuris. Vnde si creditor in proposito alteram tantum rem præcise petat, non dicitur plus petere, sic limitato text. in §. plus autem Insistit de action. quæ tantum procedunt in simplici alternatiua rerum, cuius diuersitatis rationem nititur assignare Mayn. vbi proxime. Illud tamen aduertere oportet quod licet creditori detur electio locorum vbi petat, debitori tamen competit electio vbi soluat ante petitionem creditoris, id est, antequam creditor petendo in altero loco eligat, d. l. 3. vers. & generaliter, vbi Bart. n. 9. Bald. 6. Duaren. & Mayn. d. c. 3. in fine.

- 24 Limita sextò regulam nostram non procedere in alternatiua, quam vocant ordinis, vt dicam commodius infra n. 25.
- 25 Limita septimò in alternatiua summarum, & temporum, ac similium, in quibus affectio non datur, vt per text. in l. si sita relictum 43. §. fin. ff. de leg. 2. resoluit Chald. Pereira de nomin. emphyt. q. 10. n. 80. in illis enim cum vnum tantum, scilicet quod minus est, in obligatione esse censentur, iuxta l. si stipulatus 11. inter stipulantes 8. §. si stipulatus, in l. si ita 69. ff. de verb. oblig. nullatenus alternatiua suum effectum operati. aut electio propriè verificari potest, quæ non nisi inter duos saltem res veritatur, ex reg. text. in l. si tibi 8. §. 1. ff. de op. leg. Auendan. de exequend. mand. p. 1. c. 79. n. 22.
- 26 Limita octauò in alternatiua personarum, de quo latius dicemus infra n. 36. cum seq.
- 27 Sufficit alteri adimpleri. Desumitur ex l. in eo 111. §. vbi verba ff. illo tit. idemque probant l. si heredis, vers. si disuultum ff. de condit. instut. l. cum pupillus 78. §. 1. ff. de condit. & demonstrat. c. inter ceteras 4. de rescript. §. pen. Insistit de hered. Insistit cum aliis citatis à glos. hic, & in d. §. vbi verba, & vtrouique scribentes, tradunt Doctores in l. si quis ducenta §. vtrum ff. de rebus dub. & in l. pen. C. de verb. signif. Rebuff. in d. l. sepe §. 3. ff. illo tit. vbi Alciat. num. 10. cum seqq. Cote. in memorabil. verbo alternatiuarum electio, & alij plures, de quibus Gar. Falcon. reg. 22. in princ. Duenn. reg. 435. Accedit & illa ratio quod vbi in alternatiua dispositione al-

tera tantum pars adimpletur, & verborum proprietates suffiuntur, & natura eiusdem dispositionis seruatur.

Amplia primò hanc regulam in hac secunda parte 28 vt procedat in conditionibus disunctiue modo comprehendis, in quibus vt dispositio verificetur sufficere alteram tantum adimpleri, siue caluales, siue potestatiue sint, probant d. l. si heredis §. ff. de condit. instut. l. cum pupillus 78. §. 1. ff. de cond. & demonst. d. §. pen. Insistit de hered. Insistit. notant glos. & Doctores eisdem locis. Non obstant l. sub diuersis §. 1. in princ. vers. legato, l. 1. quod traditum 86. ff. condit. & demonstrat. vbi conditionibus separatim & disunctim eidem legato adscriptis non sufficit alteram, sed necessarium est nouissimam conditionem adimpleri, quia respondetur non agere de conditionibus disunctiue, seu alternatiue modo in legato conceptis, de quibus hic, sed potius de diuersis conditionibus separatim, id est, in diuersis testamenti partibus eidem legato adscriptis, sic explicandum est verbum disuultum hoc est separatim, de quo in d. l. sub diuersis.

Amplia secundò regulam procedere in alternatiuis 29 non solam affirmatiue, sed etiam negatiue conceptis, vt exempla tradendo probat text. in l. si quis ita stipulatus 129. vers. at si sit ff. de verb. oblig. notantque Doctores communiter ibi ex Ial. num. vlt. Dyn. num. 5. & Franc. num. 1. Ioan. Andr. hic, quicquid in alternatiuis negatiuis hanc regulam limitent Aret. num. 12. Abb. n. 2. Bellam. in fine in d. cap. ceteros. Cagnol. in d. §. vbi verba num. vlt. existimantes in illis oportere verumque non fieri. Nec pro illis facit text. in l. si res qui ducenta §. cum ita, & §. vtrum ff. de reb. dub. quia omissa resolutione Zaz. in d. §. a lege à num. 2. distinguendum est quod si agatur de obligatione inducenda, & stipulatione committenda, quemadmodum in affirmatiuis sufficit alteram fieri, ita in negatiuis sufficit alteram non fieri, d. vers. at si sit d. §. cum ita, in princip. d. §. vtrum, vers. nam ciuilia. Si verò de obligatione non inducenda & stipulatione non committenda tractetur, sicut in affirmatiuis requiritur quod vtrumque fieri oporteat, & hoc intendunt text. in d. §. cum ita, & in d. §. vtrum, exemplique propositis clarè est, quicquid hac in re Doctores illi iuribus suis scriptis tenebras potius quam lumen addiderint, tradit post Imol. ad fin. Felin. n. 16. Dec. n. 6. in d. c. inter ceteras, eleganter Madeira animaduersionum c. 24. per tot.

Limita primò hanc regulam non procedere in alternatiua personarum, quæ in coniunctiuam resoluatur probat expressè text. vbi exempla referuntur in l. 1. C. de verb. signif. post alios Ial. ibi n. 2. plures de quibus Euerard. in loco à natura alternat. vers. secundo limit. 1. Garc. Falcon. d. reg. 22. num. 1. Maynei. in d. §. vbi verba n. 3. Rebuff. in d. l. sepe vers. secundo §. de verb. signif. & alij quibus Crass. receptarum sent. §. legatum q. 66. n. vlt.

Limita secundò non procedere quoties alternatiua concipitur per particulam seu, quam non distinguendi, sed potius copulandi, & augendi vim habere probari videtur, ex text. in l. si quis ita §. 2. iulio vers. hoc enim ff. de auro & arg. leg. vbi glos. & scribentes, gl. 4. in c. Ego Londonico 63. dist. plures de quibus Cou. in d. §. legatum q. 66. num. 2. Maynei. in d. l. in eo §. vbi verba n. 8. ff. hoc tit. Verum quia hanc limitatio securum non est ex multis de quibus post alios Cou. vbi proxime, Madeira animaduersionum c. 22. dici potest dict. seu in d. l. si quis ita, ideo non distinguere, sed copulare, quia non inter res legatas, sed potius inter demerstrationes legati gratia ampliandi à testatore fuit interposita, vt intelligit Madeira vbi supra & videtur sententia Mench. de success. progressu §. 27. n. 21.

Limita

32 Limita tertio, ut locum non habeat quoties alternatiua apponitur inter genus & speciem, partem & totum, ut per textum in *l. sepē* §. 3. *vers. & cum diximus ff. de verbor. signif.* tradit Bart. communiter receptus in *l. 1. ff. de rebus dub.* & plures de quibus Eucard. in *dis. de loco a natura alternatiuarum limit.* 3.

33 Limita quarto in alternatiuis legis, ut sunt illae, quibus in progressu suorum responſorum lures consulti videntur, vel quibus aliquando leges, vel statuta concipiuntur, has enim saepe in copulam conuertit, & saepe non posse in alterutra parte effectum sortiri contendunt, ut patet ex text. in *l. pen. vers. quemadmodum, C. de verb. signif.* ubi cumque in fin. ff. de fideiusoribus expendantur etiam text. in *l. Quintus 1. vers. planē, in iura gloss. verbo quā ff. de auro, & arg. leg. cum aliis, de quorum tamen intellectu, & vera resolutione in hoc articulo post Cyn. in *d. l. pen. num. 4.* agunt Bart. in *dis. l. si is, qui ducenta* §. *verum, num. 1.* & 3. ff. de rebus dub. Mayner. in *dis. l. ubi verba, n. 17.* latē Madecira animaduert. c. 21.*

34 Limita quinto, ut non procedat quoties lex, verisimilis mens disponens, seu materia subiecta contrarium suadet, vel aliqua insurgeret iniquitas si alternatiua in coniunctam non resolueretur, ut videre licet in specie *l. generaliter in princ. C. de insti. & substitu. l. Lucius de 2. ff. de hered. insti.* tradunt latē hanc limitationem, illorum iurium intellectum disputantes vltra scribentes ibid. Socin. in *l. si in i. ducenta, §. vlt. col. 1.* & 2. ff. de rebus dub. & conf. 2. col. 1. & 2. vol. 1. Alex. in *d. l. Gallus, §. quidam restē* n. 6. ad fin. vbi Bart. n. 4. & lat. 2. §. ff. de liber. & posthum. Mayner. in *d. §. ubi verba, num. 18.* & 19. Tiraque. in *l. si unquam, verbo suscepit liberis, n. 42. de reuocand. donat. Xuaz. ad leges Regni alleg. 27. vers. sed audio Mench. de success. son. progressu, §. 4. n. 7. in fin. & 8. Bellon. lib. 3. suppur. c. 9. Madecira animadu. c. 33. per tot. & alios citatos à Garc. Falcon. reg. 22. num. vlt. apud quos videbis an praedictae leges fauore tantum liberorum, vel etiam in extraneis locum habeant, quibus addit Peregr. de fideicom. n. 1. 3. n. 3. l. 3. & 4. & 4. 17. n. 8.*

35 In gloss. In alternatiuis ibi sunt tamen quaedam, &c. Probat gloss. iuncto text. quem citat in alternatiua ordinis (que tunc dicitur quando apponitur inter plures res, seu personas inter quas cadit ordinata affectio) non esse locum huic regulae tam in prima quam in secunda parte, sed necessarii ordinem scribitur seruandum esse, idem probant text. in *l. heredes mei, §. vlt. ff. ad Trebell.* & alij, de quibus gloss. notant Felin. n. 4. & Rip. n. 50. in cap. inter ceteras de rescript. Euer. *dis. loco a natura alternatiuarum limit.* 4. Chald. Pereira de nomin. emph. g. 10. n. 5. 2.

36 Vnde licet aliis alternatiua apposta inter personas honoratas in coniunctam resoluatur *l. pen. C. de verb. signif.* non ita dicendum si inter illas detur dispar ratio affectionis, quia tunc inspicitur ordo litterae, l. cum pater, §. pen. ff. de legat. d. l. heredes mei, §. vlt. tradunt latē scribentes vtrobique, Bald. in *d. §. pen. Rip. in d. §. vlt. col. 3.* Fortun. in *l. Gallus, §. quidam restē col. 6.* Alexand. ead. l. §. etiam si parente col. pen. ad fin. ff. de liber. & posthum. lat. in *d. l. pen. num. 2.* Pelaez de maioratib. part. 2. in initio, n. 34. & seq. Molin. de primog. Hispan. lib. 1. cap. 6. num. 7. & quoad substitutionem notant, & declarant Peregr. de fideicom. art. 18. n. 24. nouissime Fufar. de substit. q. 476 n. 7. & 78.

37 Indequē inferunt Doctores ad maiorum in quo si dicatur, succedat filius, cui filia maior, asserunt ex ordine scripturae praefendum esse filium, licet iuniorum existeret filia etiam maior, de qua quaestione latē Anton. Gom. in *l. 40. Tauri, num. 6.* Couat. lib. 3. var. cap. 5. num. 5. Gam. Lusit. decis. 37. num. 11. cum

seq. vbi Flores de Mena in addit. Idemque etiam admittendum putant in emphiteusi concessa pro filio, aut filia nominanda, cuius tamen contrarium in Portugalliae regno seruari asserit Gam. decis. 160. num. 2. quicquid aliud sentire videatur Chald. Pereira d. n. 5. 2. in fine.

Inferunt etiam ad resolutionem quaestionis vtrum 38 vigore regiae facultatis instituendi maiorum in filio, aut filia, valeat in filia, existente filio instituere, de qua latē Pelaez de maiorat. p. 1. q. 16. n. 4. & q. 15. n. 20. Molin. de primog. Hispan. lib. 2. cap. 1. n. 35. cum multis sequent.

Sic illorum iurium decisionem notant Doctores 39 ad excludendum repraesentationem quoties ad maiorum alternatiue vocati fuerint filij, vel nepotes, iuxta celebrem doctrinam Cumani per text. ibi, in *l. heredes mei, §. vlt.* cum post Couat. & ab eo citatos praet. c. 24. num. 4. vers. septimo, probat Valalc. de iure emph. g. 50. n. 29.

Quid autem dicendum sit quando testator vocat 40 alios per alternatiuam, hoc modo, substituo Titium, aut Seium, & tenendum est Titium censi prius vocatum, postea Seium, cum pater §. pen. ff. de legat. 2. l. heredes mei, §. vlt. ff. ad Trebell. Roman. conf. 35. n. 1. Ruin. conf. 62. num. 8. & conf. 193. n. 9. lib. 1. quos referunt, & sequuntur Cephal. conf. 656. n. 3. Fufar. de substit. q. 476. n. vlt.

In ead. gloss. ibi, et lib. de praebendis, cap. mandato in 41 fine, Intellige huc textum procedere ex eo, quia similiter ordo litterarum seruandus est quando alternatiua ponitur inter personas inter quas verosimiliter maior datur ratio grauioris in priores, quam in posteriores, ex doctrina lat. in *l. pen. n. 2. vers. tertio, C. de verb. signif.* quae coniectura in proposito reperitur eo ipso, quod mandatum ad ipsum Episcopum dirigatur, & prius in sua collatione grauius proponitur, quod ampliabis cum *gl. vlt. ibi.*

REGVLA LXXI.

Qui ad agendum admittitur, est ad excipien-
dum multo magis admittendus.

DEsumitur ex Linnius, §. cui damus, ff. hoc tit. & ex l. 1. §. qui superficiem, ff. de superficie. exornat Palat. in repet. cap. per vestras, de donat. inter virum, & vxor. §. 8. n. 2. vbi limitat, Surd. conf. 377. n. 45. Federic. de Senis caus. 90. n. 3. ver. dixi, Alexand. conf. 62. In causa n. 6. & 7. lib. Card. Tulch. praet. concl. tom. 3. litt. E. concl. 374. per tot. Vnde qui habet actionem ut aliquod conlequatur, multo magis habet exceptionem vbi libereatur, Fulgof. conf. 186. col. pen. vers. postremo, Alexand. conf. 47. Vbi instrumentum in fin. lib. 3. cum aliis per me adductis in tract. Axiom. inri vsusque. Axiom. §. 5. n. 1. & 2.

REGVLA LXXII.

Qui facit per alium, est perinde ac si facias
per seipsum.

DEsumitur ex l. quod iussu alterius ff. hoc tit. exornant Menoch. rem. d. 1. recap. poss. n. 407. Surd. conf. 360. n. 19. Tulch. praet. concl. iur. F. concl. 7. quod enim facimus, per nostros procuratores, per nos metiplos facere videmus, Roman. conf. 94. Vbi n. 3. maior enim, Card. Tulch. d. conc. 7. n. 3.

In gloss. Perinde. Notatur ad hoc quod consensus 2 per procuratorem praestitus non est proprie, sed fidei, & interpretatur consensus contrahentium, ut per Dyn.

Dyn. hic. *mem. 6.* Bart. in *l. si quis pro emptore* n. 57. ff. de *usucap.* & plures alij, quos refert, & sequitur Tiraq. ad *legem* *communib. gloss. 6. verbo consentient.* n. 27. & ideo Zilet. in *consiliis matrimonial.* *conf. 83.* n. 15. ait quodammodo videri presentes, qui per procuratorem adfunt.

REGVLA LXXVIII.

Factum legitime retractari non debet, licet casus postea eueniat, à quo non potuit meliorari.

Desumitur ex *l. in ambiguis* §. 1. ff. *hoc tit.* & aliis iuribus citatis à *glia* *presenti*, extorant Tiraq. in *tract. cessante causa*, *limita. 12.* n. 15. cum seqq. Couar. in *cap. quamvis pactum*, p. 2. §. 1. num. 7. *versic. quare.* Bene Bald. in *l. si Gaudentius* 6. C. de *contrab. empt.* vbi cum Bart. in *l. pluribus* §. *et si placeat*, ff. de *verb. oblig.* distinguat quod vel res deducatur impossibile tempus hendi, & non vitatur si erat perfecta per prius, vel in *l. patre furioso*, ff. de *iis*, qui sunt sui, aut eueniat ad possibile tempus essendi, & vitatur ad not. in *l. Præsumptio* ff. de *fideiuss.* refert. Burat. *decis. 106.* *mem. 11.* & 12.

REGVLA LXXIV.

Quod alicui gratiose conceditur, trahi non debet ab aliis in exemplum.

EX hac reg. vulgò colligitur quòd priuilegia, & dispensationes per quas dum aliquid gratiose conceditur, ius commune pro parte corrigitur, de casu ad casum similem, de persona ad personam, & ita in exemplum, vel consequentiam non trahuntur, iuxta reg. que in *argumentum*, *hoc tit. cap. 1. ad fin. de filiis presby.* *hoc lib. 4. sane 9. de princ. l. 1. in fin. de consuet. princ.* tradunt Alex. in *l. non tantum* ff. de *re iud.* *l. al. in l. ult. a. num. 3.* ff. de *consuet. princ.* Reduñt. in *praxi tit. de differ. inter rescriptum*, & priuilegium n. 6. iunctis iis, quæ dixi in *collect.* ad *d. cap. sane*, & ad reg. priuilegium, *sup. hoc tit.* & ad reg. cui licet §. 3. *ad tit. Ratio* est, quia cum priuilegia, & dispensationes præmissa per superiorem causæ cognitione concedantur, & recepta in *cap. requiritur* §. *nisi rigor* 1. q. 7. & ius singulare constituent *l. ius singulare*, ff. de *legib.* merito superior, qui causæ cognitionem præmitit tantum super casu expresso voluit in eo solum ius singulare constituere, & consequenter deficit omnino voluntas illius quoad casus similes eandem, vel maiorem rationem habentes, inde contra superioris intentionem nequeunt inferioris super alius causæ cognitionem adhibere, nec ius illud singulare velut ius commune extendere, idque intendit text. in *d. cap. sane*.

REGVLA LXXV.

Frustrà sibi fidem quis postulat ab eo seruari cui fidem à se præstam seruare recusat.

EXortant Panorm. *conf. 61.* Videtur primò col. 1. *lib. 2. Rom. conf. 204.* pro discutienda veritate col. 2. v. secundo, & idem probatur, & *conf. 5.* 17. In casu propositionis col. 1. Barbatus *conf. 3.* 6. Sapienter scripsit Proprietarius col. 12. *versic. præterea pondero*, *Corn. consil. 343.* In causa veritate col. 2. *versic. his tamen non obstantibus*,

Tiraquel. *l. 13. communib. gloss. 1. part. 13. mem. 42.*

In gloss. *Frustrà*. Notatur ad hoc quòd fides non seruatur ei, qui eandem fidem frangit, *l. cum qui*, §. 1. ff. de *inoff. testam.* *l. quero* §. 6. *inter locatore* ff. *locat.* *l. 1. qui fidem*, ff. de *transact.* *l. cum proponat* 21. *ad fin.* vbi gloss. vlt. Bartol. Bald. & Alexand. C. de *pactis*, cum aliis adductis per Roland. *conf. 57.* n. 21. & seq. lib. 1. Tiraq. de *retractu tit. 2.* §. 3. *gloss.onica*, n. 19. Ioseph. Ludov. tom. 3. *commun. opinio. tit. de probat. concl. unica*, *versic. quilibet enim*, pag. 475. Menoch. *conf. 1.* n. 364. Surt. *conf. 359.* num. 9. Christoph. de Pace in *schol. ad legem syli* *l. 4.* n. 26. Seraphin. de *privilegiis iuram. princ.* 74. n. 154. Cardof. in *praxi indicum*, & *Advocat. verbo fidei*, n. 2. Farin. in *praxi crimin.* p. 1. q. 29. n. 61. Cardin. Tusch. *pract. concl. tom. 3. lit. E, concl. 337.* Alex. Trincatino. *var. resol. lib. 3. tit. de verb. oblig. resol. 2.* iunctis iis, quæ cum laui in *tract. Axiomaticum iuris* *usufreq. verbo fides*.

REGVLA LXXVI.

Delictum persone non debet in detrimentum Ecclesie redundare.

PER hanc reg. vulgò tradi solet monasterium non teneri de deposito illo, quod culpa Religiosi esset deperditum, aut detritus effectum, nisi quatenus res deposita in monasterij utilitatem cõuerfa fuerit, quod scilicet ex illa factum esset locupletius, vt per Molin. de *instit. tract. 2. diff. 55.* col. *aut pen. versic. non solum*, Less. de *instit. lib. 2. cap. 27. dub. 3.* n. 1. qui bene addit idem dicendum esse si depositum fit apud Abbatem, quia neque ex delicto peculiaris Abbatis tenetur monasterium, refert Sanch. in *præcepta Decalogi* tom. 2. *lib. 2. c. 14.* n. 29.

REGVLA LXXVII.

Rationi congruit vt succedat in onere, qui substituitur in honore.

ERgo à contrario sensu quem quis non honorat, & grauat non potest, vt per text. in *l. ab eo*, C. de *fiduciam*, tradunt Molin. de *primog. lib. 1. cap. 1. item. 8.* & *lib. 2. c. 4. n. 15.* cum seqq. Peregr. de *fiduciam* n. 33. n. 3. Card. Mantica de *consecr. colim. volum. lib. 8. tit. 1. n. 35.* Menoch. *conf. 707.* n. 1. Surt. de *alimen. tit. 8. priuileg.* 14. n. 1. & *conf. 236.* n. 16. Benedict. Pinel. *select. iuris interpret. lib. 1. c. 1. n. 13.* Chald. Pereira *quest. forens. conf. 31.* n. 3.

REGVLA LXXVIII.

In argumentum trahi nequeunt, quæ propter necessitatem aliquando sunt concessa.

Desumitur ex *l. que propter necessitatem* ff. *hoc tit.* & faciunt multa, quæ traditi in *tract. Axiomaticum iuris* *usufreq. verbo necessitas*, *Axiom. 157.* n. 1.

In gloss. *In argumentum*. ibi, & nota ex hac regula in illud generale, &c. Notatur ad hoc quòd necessitatis causa cessante cessat quòd ob causam statutum est, vt per Tiraquel. *cessante causa*, *p. part. 1. mem. 284.* & 185.

In eadem gloss. ibi. *quod verum est circa faciendam*, &c. Notatur ad hoc quòd regula hæc procedit circa facta non faciendam, vt per Tiraquel. *d. tract. limita. 12.* num. 3.

REGVLA

REGULA LXXIX.

Nemo potest plus iuris transferre in alium, quam sibi competere dignoscatur.

Defumitur ex l. *nemo plus*, ff. hoc tit. & ex aliis citatis à gl. in presenti exornant Ioseph. Scile. Aragón. decif. 188. n. 1. §. 2. Pichard. ad princ. Instit. ad acquif. per arrogat. num. 49. Sord. conf. 126. n. 31. Czf. Argel. de contradit. legitimo. quest. 9. n. 58. Rot. decif. 686. num. 1. p. 2. recent. Ego ipse in tract. Axiom. iuris v. fufreq. Axiom. 160. num. 2. Nemo enim dat quod non habet, vt per hanc reg. tradunt Ioan. de Imola conf. 8. num. 6. & conf. 40. per tot. Anchat. conf. 318. In questione num. 4. & 5. Thom. de Thomaff. in florib. legum reg. 191. Sord. conf. 194. n. 17. & conf. 147. n. 10. & conf. 165. n. 6. Czf. Argel. de contradit. legitimo. q. 5. num. 28. Anton. Monach. Boemien. decif. 19. num. 4. Franc. Molin. de ritu nuptiarum lib. 3. quest. 10. n. 19. Card. Tufch. pract. concl. tom. 2. lit. D. concl. 17. & alij per me citati in tract. Axiomatum iuris v. fufreq. verbo dare, Axiom. 64. à n. 1. cum feqq.

REGULA LXXX.

In toto patere non est dubium contineri.

Defumitur ex l. *in eo quod plus*, l. 11. & ex l. *in toto* 114. ff. hoc tit. cum aliis citatis à gloss. in presenti, & in reg. plus semper, hoc eod. tit. vbi latè dixi, exornant Couar. lib. 1. var. cap. 2. ex num. 5. & cap. ult. num. 7. citati ab Alphar. collect. 82. Anton. Góm. var. tom. 2. c. 9. num. 4. Menoch. de arbitrar. casu 47. num. 6. Cardin. Tufch. pract. concl. tom. 8. lit. T. concl. 336. per tot. vbi num. 6. limitat quando totum constitutens in partes diuerfas est diuifum, & diftinctum, quia tunc vniqueque pars per fe fiat, fecus quando sunt indiuiſa, vide que latè refolui in tract. Axiomatum iuris v. fufrequent. Axiom. 215.

REGULA LXXXI.

In generali conceptione non veniunt ea, quæ quis non eſſet veriſimiliter in ſpecie conceſſurus.

Exornant Corn. conf. 89. Viſo prædicto, n. 12. lib. 3. & conf. 83. Circa primum, n. 1. lib. 4. & conf. 81. num. 1. lib. 3. vbi loquitur in generali commiſſione, Sord. conf. 73. num. 17. Card. Tufch. pract. concl. tom. 3. lit. G. concl. 31. n. 1. vbi cum Corn. conf. 176. num. 22. lib. 2. extendit in generali mandato. Ego ipſe in tract. Axiomatum iuris v. fufreq. Axiom. 106. num. 14. Nunquam enim quis præſumitur velle comprehendere ſub generali diſpoſitione illud de quo ſpecialiter diſponere non potuiſſet, Roman. conf. 155. n. 2. verſ. nec reſtagatur. Card. Tufch. d. lit. G. concl. 31. n. 16.

REGULA LXXXII.

Qui contra iura mercatur, bonam fidem præſumitur non habere.

Vlgo allegatur hæc reg. ad hoc quòd cõtrahens ſine ſolemnitatibus à iure requiſitis, & in dolo præſumpto, & mala fide, vt per Menoch. remed. 15. recap. poſſeſſ. n. 179. & de præſ. lib. 3. præſumpt. 130. n. 33.

& lib. 5. præſumpt. 3. num. 76. & conf. 314. n. 6. Mench. illuſtr. cap. 81. Fatinae. in praxi crimin. par. 3. queſt. 89. num. 83.

Notari etiam ſolet ad hoc quòd errans in iure præſumitur in dolo, vbi ius contrarietur, vel actui reſiſtit, vt per Maicard. de probat. concl. 640. n. 2.

REGULA LXXXIII.

Bona fides non patitur vt ſemel exactum iterum exigatur.

Defumitur ex l. *bona fides*, ff. hoc tit. cum aliis citatis à gloss. in presenti, exornant l. 6. in fin. tit. 3. p. 5. Tiraq. de retrat. in lig. 5. 29. gloss. 4. n. 13. Afflict. Neapol. decif. 150. n. 19. & 20.

REGULA LXXXIV.

Cum quid vna via prohibetur alicui, ad id aliam non debet admitti.

Allegari vulgò ſolet hæc regula ad hoc quòd prohibetur vna via non cenſetur alia permiſſum, quod dictum ff. de patris. l. cum hi. §. ſi cū iſſ. ff. de tranſaction. l. uelletas. §. aui prætor ff. de infam. l. ſignus §. minor. ff. qui. & à quibus lib. ad leg. Aquil. Sord. conf. 301. n. 75. D. Barth. in l. cum prætor. §. vlt. n. 23. §. ff. de iud. Menoch. conf. 185. n. 41. Ego ipſe in tract. Axiom. iuris v. fufreq. Axiom. 193. num. 1. Prohibitum enim directe nõ potest ſen per interdictum, l. ſcitis, & Augerius vbi Bart. ad leg. Fale. l. ſcire oportet. §. ſi mater, ff. de tutor. & curat. Menoch. de præſ. lib. 4. præf. 189. n. 82. Sord. decif. 21. n. 4. Bellet. diſquiſ. cler. p. 1. tit. de exemptionibus clericorum, & eorundem bonorum à muneribus publicis, §. 7. n. 6. Ego ipſe in tract. Axiomatum iuris v. fufreq. Axiom. 193. n. 5.

REGULA LXXXV.

Contractus ex conuentione legem accipere dignoſcuntur.

Defumitur ex l. *contractus*, ff. hoc tit. & ex l. 1. §. ſi conueniat ff. de poſiti. l. lege. ff. de patris. com. l. 1. C. commodat. exornant Caſtr. conf. 472. Viſo prædicto, in princ. lib. 1. & conf. 145. Videndum eſt, in fine, & conf. 219. in cauſa qua vertitur, col. 2. verſ. contractus autem lib. 2. Petr. de Gregorio de conceſ. feud. p. 3. q. 1. ter. ex præmiſſis, Menoch. conf. 52. n. 58. & conf. 477. n. 3. Pichard. ad §. ſi quis alium. n. 2. Inſt. de inuol. lib. ſtipulat. Sord. conf. 383. n. 6. Chard. Pereira de renouatione emph. q. 11. n. 39. & queſt. forenſ. conf. 38. n. 1. Oſtæu. clor. reſp. 7. n. 61. Seraph. decif. 787. n. 2. Cardol. in praxi iudic. & Aduocat. verbo contractum. n. 12. Tufch. pract. concl. tom. 2. lit. C. concl. 580. Rot. apud Farin. decif. 669. n. 3. p. 1. recent. vbi quod à partium conuentione recipit formã contractus, & decif. 415. n. 4. ead. p. 1. recent. vbi ampliatur etiam ſi fuerit conuentum vltra, vel præter naturam contractus, reſero ego ipſum in tract. Axiom. iuris v. fufreq. verbo contractus Axiom. 57. n. 1.

REGULA LXXXVI.

Dammum quod quis ſua culpa ſentit, ſibi debet, non aliis imputari.

Defumitur ex l. *quod quis ex ſua culpa*, ff. hoc tit. cum ſum ponit gl. ex l. emptor fundi. C. de eniſ. vbi dicitur

dicitur quod si emptor in iudicio non fuit, re euicta de euictione non agit contra venditorem, quia sua culpa res euicta videtur, de quo Marant de ord. iudic. p. 6. memb. 5. in princ. Perez. ad tit. 7. ibi. 5. Ordin. pag. 194. Moth. in emptio iuris p. 1. tit. 9. in prelu. n. 40. vers. septimus. D. Barb. in l. 2. §. fin. n. 41. ad fin. & n. 42. ff. solut. matrim. & in l. venditor n. 7. ff. de iudic.

S V M M A R I V M.

- 1 Infamibus porta non pateant dignitatum.
- 2 Infamia quid sit, & quomodo contrahatur, & de multiplici eius genere, remissive.
- 3 Infamia iuris non solum impedit praefici, sed etiam remoueri facit à dignitatibus habitis.
- 4 Infamia facti licet repellat quem à dignitatibus habendis, non tamen repellit ab obtentis.
- 5 Infames iuris ut patiantur eisdem effectibus quas ipsam infamia parere solet, oportet quod sint de crimine in iudicio confessi, aut conuicti, & sententia declaratoria condemnati.

R E G V L A LXXXVII.

Infamibus porta non pateant dignitatum.

- 1 Exornant Gregor. Lop. per text. ibi in l. 7. tit. 6. p. 7. Cou. in c. quantu patium, p. 1. §. 7. n. 3. & alij plures per me citati de offic. & potest. Episc. p. 2. alleg. 43. per tot.
- 2 In gloss. Infamibus. ibi, de infamia autem quid sit, & quomodo contrahatur & de multiplici eius genere, &c. De his omnibus late egi d. alleg. 43.
- 3 In gloss. Dignitatum. ibi, non solum impedit, sed etiam remoueri facit à dignitatibus habitis, &c. Ita de infamia iuris tradunt Cou. praet. cap. 1. §. 9. num. 5. consil. 5. Nicol. Garc. de benef. p. 7. c. 8. n. 33. Tiraquel. de nobilit. cap. 8. n. 7. & cap. 1. §. 5. num. 30. D. Barb. in l. cum praetor, §. ult. n. 182. ff. de iudic. Sanch. in precepta Decalogi, tom. 1. 4 lib. 2. cap. 18. num. 17. Ego ipse d. alleg. 43. n. 19. Nam infamia facti licet repellat quem à dignitatibus ha-

bendis non tamen repellit ab obtentis, ut obseruante Henric. in sum. lib. 1. §. cap. 38. §. 3. in med. Campan. in diuersor. iuris Canon. sub tit. 18. cap. 18. n. 5. in fine. Nicol. Garc. dicto cap. 8. num. 35. & 36. vbi n. 7. subdit id procedere in dignitatibus, & honoribus citra titulos beneficiales, quia in eis non est text. hoc dicens.

Illud autem aduertere oportet, quod vt iuris infames patiantur eisdem effectibus, quos ipsamet iuris infamia parere solet, oportet quod sint de crimine in iudicio confessi, aut conuicti, secundum Farin. in praet. crim. part. 2. quest. 59. num. 5. & 18. Soar. tom. 5. de censur. d. 48. sect. 1. n. 8. & 9. Sayr. de censur. lib. 7. c. 1. num. 3. Molfel. in sum. Theologia moralis tract. 6. cap. 8. num. 12. Fr. Sigilm. à Bononia de elect. dub. 86. num. 1. vers. ad hanc, ac proinde sententia declaratoria de crimine famoso, quod infamet, condemnati, vt ex Rotz decisione dixi d. alleg. 43. num. 14. & me citato in illo loco tradiderunt Hombron. de Bonis de examine Eccles. tract. 12. c. 3. quest. 4. supposit. 2. Fr. Sigilm. à Bononia dicto dub. 86. num. 6. de qua tamen sententia vbi infamia praetextu illius incuria praetenditur, consistare debet, ita vt non sufficiat si testibus probaretur latam fuisse secundum Lanfranc. in c. quoniam contra n. 72. de probation.

R E G V L A LXXXVIII. & vlt.

Certum est quod is committit in legem, qui verba legis complectens contra legem nititur voluntatem.

Desumitur ex l. non dubium. C. de legib. vbi habetur haec eadem verba. Ratio est, quia mens magis debet attendi quam verba, l. 3. C. de liber. praetor. l. quoniam indignum. C. de testam. c. quanto 26. de priuileg. Sigilm. Scac. de appellat. §. 4. num. 21. Armendaz. in proem. addit. ad recap. legum Nauarra. num. 19. Sanch. de matrim. lib. 8. disp. 1. num. 11. Verba enim hec habent vt corpus, & superfluitas, ratio vero ac mens, vt spiritus & anima, Gonzal. ad regul. 8. Cancel. gloss. 48. n. 56.

F I N I S.

A D D E N D V M

C A P. Fideli, vnice de Summa Trinit. post num. 1. supr. pag. 3.

Hanc Decretalem celebrem, contra errorem potissimum Gracorum, qui negant Spiritum sanctum à Filio quoque procedere, dicit Pegna ad Eymeric. in Direct. Inquisit. part. 1. comment. 2.

COLLECTANEA DOCTORVM

Tam veterum, quàm recentiorum, qui super singulos Textus,
& Glossas Clementinarum ex professo, vel
incidenter scripserunt.

IN PROOEMIUM CLEMENTINARVM.

SVMMARIVM.

- 1 Clementinarum libros qui ediderit, & Glossis illustraverit, attenditur.
- 2 Iuris appellatio venit ius municipale.
- 3 Partium ex conventionem quando aliquid fieri debet secundum ius, intelligitur secundum leges Regni.
- 4 Consuetudo venit appellatione iuris.
- 5 Arbitrari si habeat potestatem terminandi causam de iure, potest promulgare secundum consuetudinem.
- 6 Fieri dicitur de iure, quod sit secundum consuetudinem.
- 7 Papa unde dicitur.
- 8 Papa dicitur quasi Pater Patrum.
- 9 Privilegia, qua per se dantur, id est, non per viam legis, non promulgantur.

CALLEXUS Papa V. natione Gal-
lus, Provincia Valcontia diocesis
Burdegalensis anno 1305. Ro-
manus Pontifex creatus non mo-
do in Concilio Viennensi, sed
etiam ante, & post ipsum Con-
cilium plurimas Constitutiones
edidit, quas cum & assidua occupatione, & morte
preuocatus in vnum collectas volumen, & sub con-
gruis titulis collocatas edere, vt decreuerat, non po-
tuit, illas Ioannes XXII. eius successor promul-
gauit, & deinde ipsas Ioannes Andreas Bono-
niensis glossis illustrauit.

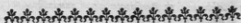
- 2 In gloss. *Vel municipale*. Notatur ad hoc quod iuris
appellatione venit ius municipale, vt per Menoch.
conf. 93. num. 93. Peregrin. *de fidei comm. art. 25. n. 53.*
Fulard. de substit. q. 477. num. 53. quo refert ego ipse
in tract. de appellat. *verbo cuiusque iuris significat ap-
pellat. 123. num. 2.* & ideo quando ex partium con-
uentione aliquid fieri debet secundum ius, intelligi-
tur secundum leges Regni, ac proinde secundum ius
municipale, vt per Mart. in *voti. n. 115. decis. voto 154.*
n. 4. Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 99.*
- 4 Notatur etiam ad hoc quod appellatio iuris
venit consuetudo, sicuti docent Mench. *vsus frequent.*
c. 3. n. 2. Bettaz. *de clausulis instrum. claus. 4. gl. 35. n. 1.*
- 5 Vnde euenit vt si arbitri habeat potestatem termi-
nandi causam de iure, potest pronunciare secundum
consuetudinem, vt docent Duen. *reg. 57. in princip.*
Mich. Grass. *rom. 1. commun. opinio. lib. 3. tit. 26. n. 85.*
pag. 355. De iure enim dicitur fieri quod fit per con-
Barbof. *Collect. Tom. IV.*

consuetudinem, Tiraquel. in *tract. de morte, in prefat. de-
clar. 7. num. 5.*

In gloss. *Papa. ibi, id est, admirabilis*. Notatur ad 7
hoc quod Papa derivatur à dictione Græca *Papē*,
quod est interfectio admirantis, & verè admirabi-
lis, quia vices Dei in terris gerit; ita Archid. in *cap.*
quia Sacerdotes, num. 2. 1. o. q. 1. Syluest. in *summ. verbo*
Papa, Petrar. de vita sollicit. lib. 2. sect. 3. c. 18. Nau.
de spoliis clericor. §. 2. n. 1. Gonzal. *ad reg. 8. Cancel.*
gloss. 1. num. 33. Ifidor. Molcon. *de maiestas militum.*
Eccl. part. 1. cap. 1. pag. 12. Ego ipse in *tract. de iure*
ecclesiast. lib. 1. cap. 2. num. 1.

In eadem gloss. *ibi, etymologia verò nominis, id est, 8*
Pater Patrum. Ita Azor. *institus. moral. part. 2. lib. 4.*
cap. 4. quas. 1. Gonzal. *dicta gloss. 1. n. 49. & seq.* Ifidor.
Molcon. *citato loco*. Ego ipse *ad cap. 2. n. 3.*

In gloss. *De cetero. ibi, nisi dicas aliud in privile-*
gio simpliciter dato. &c. Notatur ad hoc quod privi-
legia, quæ per se dantur, id est, non per viam le-
gis, non promulgantur, vt per Bart. in *leges, mon. 2.*
c. de legib. Felin. in cap. 2. n. 7. versic. tertio limitatio,
de constitut. Fr. Emman. quest. Regular. tom. 1. q. 7. art.
6. Azor. institus. moral. part. 1. lib. 5. cap. 2. q. vlt. Sa-
las de legib. dispus. 17. sect. 5. à num. 31. & 34. Soar. in
simili tract. lib. 3. cap. 24. Vtū autem scientia alio-
rum, quibus præiudicat, necessaria sit; vide scri-
bentes in *cap. 2. de constitut. lib. 6. vbi Felin. 7. Dec. à*
num. 17. alijs à *num. 42. in 1. lect. Bero. à num. 48.*
Ial. in l. vltim. à num. 39. ff. de constitut. princip. Molin.
de primog. lig. 2. cap. 7. num. 68. Menoch. *de arbitrar.*
casu 185. à n. 50. Salas *de sect. 5. Sanch. de matrimo.*
lib. 3. dispus. 36. vbi plenissime ad hoc sex refert opi-
niones.

In Librum I. Clementinarum.

De Summa Trinitate, & Fide Catholica.

TIT. I.

SVMMARIVM.

- 1 Myſteria Chriſti ſateur Pont. & approbat Euan-
gelium Ioannis.
- 2 Anima intellectiua eſt vera, & propria hominis
forma.

Kk

3 Paruſia

- 3 Parvulus in Baptismo infunduntur gratia, & virtutes.
- 4 Anni inchoantur, & computantur secundum loci consuetudinem.
- 5 Perusij, & Padua anni a Natiuitate Domini inchoantur.
- 6 Crux an habuerit quatuor genera lignorum remissine.

CLEM. Fidei. Vnic. Clem. V.

Abetva mysticia Christi, & approbat Euangelium Iohannis, reprobaturque ac hereticam indicat doctrinam, quæ habet quod substantia animæ rationalis, seu intellectus verè, & per se humani corporis non sit forma. Hanc Decretalem commentatur eleganter Pegna ad Eymeric. in directorio Inquisiti. comment. 3. part. i. vbi citat plures Doctores.

§. Ad hoc.

- 3 Probat parvulus in baptismo infundi gratiam, & virtutes, ita Petr. Ledefina in sum. part. i. vbi de sacramento Baptismi, c. 9. concl. 3. Chamerot. de Baptismo, c. 6. dub. 1. & 3. Azor. in sum. moral. part. lib. 4. cap. 34. q. 1. vers. etiam, & lib. 8. c. 2. q. 2. Bonac. de Sacram. disp. 2. q. 2. punct. 7. num. 2. cum seqq.
- 4 In gloss. Et tempore ibi, & ab hac Incarnatione computantur quidam annos Domini, &c. alij a Natiuitate. Ideo seruandum esse consuetudinem loci, & secundum eam annos inchoandos esse merito dicit Specul. in §. 2. de instr. edit. in vers. subsequenter, sequitur Bart. in auth. vbi pre. nomen Imper. num. 12. dicens in Tulfia annos computari ab Incarnatione, Perusij verò a Natiuitate, Imol. Alex. & Ias. in l. de disub. in princ. ff. solut. matr. Dec. in cap. 1. de relig. domib. lib. 6. quo loci ait Padua esse consuetudinem annos a Natiuitate inchoari, prout esse refert Bertaz. de claus. instrum. Claus. 1. gloss. 2. & latè Camill. Borrell. in somem. omnium decis. tit. 14. de consuetud. n. 103.
- 7 In gloss. Crucis ibi, fertur etiam Crucem quatuor generalium habuisse, &c. De hoc vide latè Fr. Iayme Bleda in libro, quem inscripsit Hispanice sermone, milagros de la Cruz en el tratado de la Cruz, c. 1. Iacob. Gretser. de sancta Cruce, tom. 1. lib. 1.

De Rescriptis.

TIT. II.

SVM MARIVM.

- 1 Abbat, & Presidentes alicui administrationi quando possint auctoritate litterarum Apostolicarum, vel Legati conuenire reus sibi subditos occasione beneficiorum.
- 2 Index delegatus cognoscere potest verum sua sit iurisdicção si opponatur nullam habere iurisdiccionem in causa.
- 3 Consensio pœnalis sæpè extenditur ex eadè ratione.
- 4 Frequentior vsu ratione posita non restringunt dispositionem, nec excludunt similes casus minus frequentes.

CLEM. Abbates. I. Clem. V.

Abbat & Presidentes alicui administrationi ad tollendas fraudes contra cap. statutum, de

rescripti. in 6. non possunt auctoritate litterarum Apostolicarum, vel Legati conuenire reos sibi subditos occasione beneficiorum, nisi vbi & coram quibus sunt subdit immediatè, vel nisi vbi conuenient, si haberent specialem administrationem talium beneficiorum, quamvis illa beneficia sint de mensa Abbatis; si verò aliquem contra dispositionem huius text. exauerint, iudex apud què vexatur, condemnabit Abbatem in expensis, & omnis processus contra præmissa habitus est ipso iure irritus, Colligitur ex Ordin. Lap. Panorm. Paul. de Eleazaris, Anech. Zabar. Bonif. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 78. Alagon. in concord. pag. 139. remissive Ximen. in concord. part. 1. c. 2. Coram quo vexatio fit, &c. Notatur ad hoc quòd iudex delegatus cognoscere potest verum sua sit iurisdicção, si opponatur nullam habere iurisdiccionem in causa, vt per Surd. cons. 286. n. 6. Calet. Lusita. decis. 41. n. 2. part. 1. D. Barbol. in l. si quis ex aliena, n. 112. ff. de iudic.

In gloss. Presidentes ibi, idem si denominetur, &c. 3 Ergo constitutio pœnalis sæpè extenditur ex eadem ratione, secundum Tiraq. in l. si vnaquam, verbo r. uertatur, num. 303. C. de reuoc. donat.

Et in ead. gloss. ibi, sed quia id varium, hoc frequenter, &c. idè de Religiosis loquitur. Notatur ad hoc quòd posita ratione frequentioris vsus non restringunt dispositionem, nec excludunt similes casus minus frequentes, vt per Tiraq. de reuoc. lign. §. 10. n. 6. Surd. decis. 19. num. 7. Sanch. de matr. lib. 9. disp. 14. num. 16. Stephan. Gratian. discipul. forens. §. 121. n. 20. D. Barbol. in l. cum preator, in princ. n. 51. ff. de iudic. Flores de Menz var. lib. 1. q. 4. num. 15.

SVM MARIVM.

- 1 Officialis principalis Episcopi, & Prior Conuentualis licet obedientiarum, delegari possunt a Papa, non autem officialis foraneus, & Prior claustralis.
- 2 Vicarius generalis Episcopi potest a Sede Apostol. dari delegatus, idem in Vicario Episcopi electi, & confirmati, licet nondum consecrati, & in Vicario Capituli Sede vacante.
- 3 Prior Conuentualis potest dari delegatus a Sede Apostol.
- 2 Prior Conuentualis quis dicatur, ostenditur.
- 5 Vicarius foraneus Episcopi non potest esse delegatus Apostol.
- 6 Prior claustralis delegatio fieri non potest.
- 7 Prior claustralis quis dicatur, ostenditur.
- 8 Religiosus Canonicus Ecclesie Cathedralis an possit a Sede Apostol. dari delegatus, & n. 9. & 12.
- 9 Monachus ne iudices esse possent prohibitum erat ante cap. statutum.
- 10 Qualitates duo quando concurrunt, quarum una nocet, altera predest. ea, qua nocet debet preualere.
- 11 Canonicus Cathedralis propter maximam præeminentiam dignitatem habere censetur.
- 13 Monachus ex legitima dispensatione factum Canonicus Ecclesie Cathedralis non potest esse delegatus Pontifici.
- 14 Officiales duo Episcopi vbi sunt, & delegatio fit simpliciter officiali, & alter ex illis est principalior, illi soli censetur facta commissio.
- 15 Commissio vbi sit Archidiacono, & sunt plures, intelligitur de principaliori.
- 16 Vicarius Episcopi dicitur Officialis.
- 17 Vicarij Prælatorum habitum iurisdictionem quasi-episcopalem non possunt esse delegati Papa.
- 18 Vicarij generales a Capitulo Sede vacante nominari possunt.

possunt indices esse delegati, & constitui executores gratiarum beneficiorum.

- 19 Vicarius Episcopi confirmari, nondum tamen consecratus, capax est delegationis Apost..
- 20 Beneficium Regulari collatum à Prelato potest ab eo ad illum nutum & libitum revocari.
- 21 Vicarius Episcopi potest in Renunciatorum deputari.
- 22 Prior, & Guardiani Conventuales non possunt in Consecratorum deputari, & num. 23.
- 23 Subscriptiones faciunt ius.
- 24 Papa ex certa scientia Monacho causam committit, expresso scilicet nomine monachatus.
- 26 Principes de certa scientia an necessarium sit quod constet in rescripto, vel sufficiat quod aliunde probetur per testes remissive.

CLEM. Et si principalis. II.

- 1 Officialis principalis Episcopi, & Prior Conventualis, licet obedientiarum, delegari possunt à Papa, Officialis verò foraneus, seu Prior claustralis non. Colligunt ex Ordin. Lab. App. Anch. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleazaris, Bonifac. de Vitalinis, Viuiam. in ration. lib. 1. pag. 79. Alagon. in compend. pag. 30. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. part. 5. & 2.
- 2 Principalis Officialis Episcopi, & Prior Conventualis, licet obedientiarum, delegari possunt à Sede Apost. dari delegatus, & proinde madorum & gratiarum Apostolicarum deputari executor, vt per Steph. Gratian. discept. foren. cap. 106. n. 28. Menoch. conf. § 1. n. 33. Sbroz. de officio Vicarij lib. 2. q. 23. n. 6. Flores de Mena var. lib. 1. q. 4. num. 6. vbi à num. 14. cum seqq. ampliat in Vicariis nominatis à Prelatis inferioribus habentibus Episcopalem, & ordinariam iurisdictionem, late ego ipse de officio, & potestate Episcopi part. 3. alleg. § 4. num. 132. cum seqq. vbi n. 137. & seqq. ampliat ad Vicarium Episcopi electi, & confirmati, licet nondum consecrati, & ad Vicarium Capituli Sede vacante, refert me citato, Maffob. de Synodo diocessana cap. 4. dub. 13. à num. 10. & que ad n. 16.
- 3 Aut Religiosus Conventualis, & Prior Conventualis potest dari delegatus à Sede Apostolica, vt per Azor. instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 20. prope fin. Maffob. dist. tract. de Synodo diocess. cap. 4. dub. 13. num. 40. hic enim proprie dignitatem habere dicitur, & est ille, qui Conuentui Religiosorum preficitur cum administratione bonorum, iurium, & iurisdictionis in iis que regulam concernunt, de quibus agit text. in cap. nullam 18. q. 2. vbi Nam. à num. 4. & in cap. nisi essent. de prebend. & in Clem. 1. §. ceterum, de statu monach. Rebuff. in praxi beneficiorum. Regularia beneficiorum. 4. Cotta. de Sacerdot. part. 4. cap. 3. num. 4. Per Greg. synag. lib. 18. cap. 18. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. glof. 8. n. 113.
- 4 In Officiali tantum foraneo, & Prior Conventualis potest dari delegatus à Sede Apostolica, vt docent Sbroz. de Vicario Episcopi l. 2. q. 22. num. 13. Flores de Mena d. q. 4. num. 6. cum seqq. Ego ipse d. alleg. § 4. num. 139. cum seqq. & me citato Maffob. d. cap. 4. dub. 13. à num. 18.
- 5 Aut Religiosus monasterij sui Prior claustralis, & Prior Conventualis potest dari delegatus à Sede Apostolica, vt docent Sbroz. de Vicario Episcopi l. 2. q. 22. num. 13. Flores de Mena d. q. 4. num. 6. cum seqq. Ego ipse d. alleg. § 4. num. 139. cum seqq. & me citato Maffob. d. cap. 4. dub. 13. à num. 18.
- 6 Aut Religiosus monasterij sui Prior claustralis, & Prior Conventualis potest dari delegatus à Sede Apostolica, vt docent Sbroz. de Vicario Episcopi l. 2. q. 22. num. 13. Flores de Mena d. q. 4. num. 6. cum seqq. Ego ipse d. alleg. § 4. num. 139. cum seqq. & me citato Maffob. d. cap. 4. dub. 13. à num. 18.
- 7 Sunt enim illi, quos Subprior, vel Vicarius nuncupamus, quia monasterio, & claustrum preficiuntur cum administratione iurisdictionis tantum circa ea, & que ad claustrum, & regulam monachalem spectant, de quibus agit text. in cap. cum ad monasterio Barbof. Collect. Tom. I. v.

rium. vers. Prior, de statu monach. glof. verb. Prioratus in Extraneis. Execrabilis, de prebend. inter communes, Scia. de benef. part. 1. q. 2. à num. 41. Rebuff. d. tit. Regularia beneficia num. 5. Petr. Greg. vel benef. cap. 10. num. 22. Azor. d. cap. 20. Gonzal. d. glof. 8. num. 11. 42.

Quartio est autem controuersia vtrum Religiosus Ecclesiæ Cathedralis Regularis possit à Sede Apost. dari delegatus, non enim agimus quando Summus Pont. ex certa scientia id facit, quia tunc etiam simpliciter monacho potest causa à Sede Apost. committi, seu delegari, vt constat ex text. in cap. cum olim 14. ibi. Abbatibus, & F. Monacho, & de privileg. & ex resolutis per Vant. de nullitatibus. ut. ex defectu iurisdictionis delegata num. 79.

In qua Doctores communiter post Calderin. resoluunt commisionem non valere, vt multis probant Archid. n. 1. in fin. Ioan. Andr. statim in princip. Anchar. num. 2. quest. 1. Franc. in princ. num. 5. & Domin. num. 3. in d. cap. statutum, de rescriptis in 6. Felin. in cap. causam, qua num. 4. de indic. Ludou. Gom. in d. cap. statutum n. 32. de rescript. lib. 6. Ducen. reg. 78. Stephan. Gratian. discept. foren. cap. 270. num. 6. Maffob. de Synodo diocess. cap. 4. dub. 13. n. 30. Ex pluribus rationibus, & eaque precipue, quia ante dictum caput statutum, prohibitum erat Monachis, ne iudices esse possent, iuxta cap. de presensium, & ibi glof. verbo de defensor 16. quest. 1. iuncta generali reg. text. in cap. 1. & in cap. clericis, vers. inueniuntur clerici, vel monachi, quia mortui sunt mundo, & velle non habent, nec nolle, & sine Prelati sui licentia actum aliquem legitimum, aut ciuile exercere non possunt, nec consentire electioni, cap. si Religiosus 27. de elect. lib. 6. nec fulcipere executoris officium, cap. 2. de testam. eod. lib. aut procuratoris, Clem. Religiosus, de procurat. cum multis aliis, quæ late prosequitur Iacob. de Grassian. aureis decisi. part. 1. lib. 3. cap. 5. §. num. 112. Azor. instit. moral. part. 1. lib. 12. cap. 11. Quare noua Constitutio d. cap. statutum quæ facta est ad restringendas iudicum à Sede Apost. delegatorum commisiones, requiringdo in eis plures qualitates, non fuit prohibitionem, vel impedimentum procedens in monachatu, quemadmodum etiam in habente dignitatem non fuit impedimentum minoris ætatis, vt omnes notant in eodem cap. statutum, & vltra illos reloluit Stephan. Gratian. discept. foren. cap. 270. num. 7. D. Barbof. in lib. cum prator §. vlt. num. 60. ff. de iudic. Maffob. de Synodo diocess. cap. 4. dub. 11. Facit etiam, quia quando concurrunt duæ rationes, quarum vna nocet, altera prodest, ea quæ nocet debet preualere, iuxta text. in l. si quis in graui §. vlt. cum seqq. ad Sylan. l. 3. ff. de suspens. tutor. & in impedimentis si duo concurrant, vno sublato alterum remanere optimè probat text. in §. affirmatiui, ibi. alia ratione, & c. Instit. de nupt. commendat Valac. conf. 60. num. 6. & multi citati à Garc. Falcon. reg. 78. num. 2. licet igitur in Religioso Canonico Cathedralis concurrat ratio Canonicius, quæ potens est vt ei fieri possit delegatio, cum tamen in eo reperitur altera monachatus, quæ impedit, hæc attenditur & preualeat.

Contrarium tamen sententiam tenet Abb. in d. cap. cum olim 14. n. 13. prius, & latius in d. causa quæ n. 9. & in eius sententiâ videtur magis inclinare Dec. ibi à n. 4. sequitur Vant. d. tit. ex defectu iurisdictionis delegata n. 82. Fr. Eman. quest. Regul. 20. n. 2. q. 12. a. 1. & hæc esse veriorē proficitur Ludou. Gom. in d. cap. statuti n. 32. & tenet Sanch. in d. cap. Decal. 20. n. 2. l. 6. c. 13. n. 83. mouetur ex auctoritate huius Clem. d. ubi decidit fufficere vt valeat commissio facta Religioso à Sede Apost. quod in eo reperitur qualitas, quæ sufficit

K k 4 in

- in clerico seculari, veluti quod Prior sit Conuentualis, atque ita dignitatem habere, iuxta text. in d. cap. statum, sed Religiosus Canonicus Cathedralis habet dignitatem, quæ sufficit, iuxta eundem text. ergo etiam illi fieri potest commissio: & facit quia Canonicus Cathedralis propter maximam præminentiam, dignitatem habere censetur, vt argum. text. in cap. quoniam, de prebend. in 6. multis adductis probat Gom. in d. cap. statum, & Sanch. glof. 2. n. 39.
- 12 Verum à communi recedendum non existimo, & ad oppositionem Abb. respondetur cum Felin. & aliis pro communi adductis negando in proposito argumentum de Abbate, aut Priore Conuentuali ad Canonicum: nam Abbatibus, & aliis administrationem plenam habentibus iure communi prohibuit non erat, quod iudices esse possint, vt docuit glof. 1. in d. e. de presentium 16. q. 1. ex ratione, quam reddit, quod alteri subiecti non sint, & consequenter ad Canonicum Regularem, vel aliis Monachum, qui iure antiquo prohibuitur erat, & Superiori subiectus est, sine cuius licentia velle non habet, nec nolle, trahenda non est, vt bene resoluit communis.
- 13 Ex quibus deducitur Monachum ex legitima dispensatione factum Canonicum Ecclesie Cathedralis secularis non posse esse delegatum Pontificis, vt tenent Felin. in d. cap. causam que nom. 5. Rimin. iun. conf. 403. num. 9. vol. 4. quicquid dicant Gamb. de offic. Legati à latere lib. 8. cap. vltim. à num. 31. & Sanch. d. cap. 13. n. 83.
- 14 In gl. Principalis, ibi, quid ergo si plures Officiales in solidum habet Episcopus, &c. Notatur ad hoc quod vbi sunt duo Officiales Episcopi, & delegatio fiat simpliciter Officiali, & alter ex illis est principalior, illi soli censetur facta commissio, vt per Siquillante de privileg. cleric. cap. 2. num. 201. in prin. Sbroz. de offic. vicar. lib. 2. q. 62. n. 3. Sanch. de matrim. lib. 8. disp. 27. n. 36. vbi etiam ex Bellam. in cap. quoniam Abbas num. 4.
- 15 & ibi Imol. num. 5. de offic. aelig. tradit in simili quod vbi sit commissio Archidiacono, & sunt plures, intelligitur de principaliori.
- 16 In gl. Officialis, ibi, adibi Vicarius. Notatur ad hoc quod Vicarius Episcopi dicitur Officialis, secundum Menoch. conf. 51. n. 38 Sanch. d. disp. 27. num. 29. & alios quos citati in tract. de appellat. in verborum vtriusque iuris significat appell. 17. 4. num. 1.
- 17 In gl. Episcopi, ibi ergo secum in Officiali Archidiacono, vel inferiori ab Episcopo. Notatur ad hoc quod Vicarij Prælatorum habentium iurisdictionem quasi Episcopalem non possunt esse delegati Apost. sequuntur hic Cardin. 14. q. 12. Imol. num. 19. Bonif. n. 30. & resoluunt Sbroz. de Vicario Episcopi lib. 2. q. 23. n. 8. Ego ipse de officio & potest. Episcopi part. 3. alieg. 54. n. 141. & me citato in illo loco, Mallob. de Synod. dioces. c. 4. dub. 13. n. 20. quicquid dicant Sanch. d. lib. 8. disp. 27. num. 34. & Flores de Mena var. lib. 1. q. 4. num. 14.
- 18 In eadem glof. ibi, Sed quid de Officiali, quem dat Capitulum Episcopali sede vacante &c. Notatur ad hoc quod Vicarij generales à Capitulo Sede vacante nominati possunt iudices esse delegati, ac proinde exequutores gratiarum beneficiarum, quæ expediuntur in Romana Curia, vt per Menoch. conf. 320. n. 42. Flores de Mena var. lib. 1. q. 4. n. 11. Sanch. d. disp. 27. num. 32. Ego ipse d. alieg. 54. n. 137. & me citato Mallob. d. dub. 13. num. 16.
- 19 In ead. glof. ibi, & idem puto de officiali electi confirmati nondum consecrati. Notatur ad hoc quod Vicarius Episcopi confirmati, nondum tamen consecrati, capax est delegationis Apostolicæ, vt per Pavin. de potestate Capituli sede vacante part. 2. q. 10. n. 6. Sbroz. de Vicario Episcopi part. 2. q. 23. n. 4. Sanch. d. diffus. 27. num. 55. Ego ipse d. alieg. 54. num. 138. & me citato Mallob. d. dub. 13. num. 15.
- In gl. er electionem, ibi, qui remoueri potest, ad nutum sui maioris, &c. Notatur ad hoc quod beneficium Regulare collatum à Prælato potest ab eo ad illius nutum & libitum reuocari, vt per Nauar. commun. 4. de Regular. num. 2. v. ex quibus facile & num. 23. Azor. institut. moral. parte 1. lib. 12. cap. 9. q. 8. & parte 2. lib. 3. cap. 26. q. 1. lib. 12. l. 13. & 14. Fr. Emman. quest. Regul. tom. 2. quest. 34. art. artic. 2. Sanch. in præcepta Decal. tom. 2. lib. 7. cap. 29. num. 111.
- In glof. Delegatus ibi, quid dices de Construttore, &c. Hæc glof. videtur tenere Vicarium Episcopi posse in Conferuatorem deputari, quæ licet in hoc dubia resideat, cum in fine dicat quod eius dictum eget declaratione, tamen hanc partem sustinent hic Abb. num. 17. Ioan. Pichard. conf. 52. num. 33. inter consilia Menochy, Pavin. d. que. 10. num. 6. Sbroz. d. lib. 2. quest. 27. num. 4. cum segg. Etalim. à Cochier. de iurisdict. Ordin. in exemptis parte 1. quest. 39. n. 4. Mallob. d. dub. 13. num. 11. declara tandem iuxta ea, quæ dixi de officio, & potestate Episcopi part. 3. alieg. 106. num. 13. vbi etiam num. 15. ex decreto Sacre Congreg. negotiis Episcoporum, & Regularium præpositæ, reuelo Priores, & Guardiani Conuentuales minime in Conferuatores deputari.
- In glof. Foraneo, De materia huius glof. dixi latè ad cap. 1. limit. 3. & per tot. de consuet. lib. 7.
- In glof. Causali, ibi, ex quarum subscriptionibus patet, &c. Notatur ad hoc quod subscriptiones faciunt ius, vt per Ioan. Garc. de nobilit. glof. 48. §. 3. num. 33.
- In glof. Observari, ibi, nisi fieret ex certa scientia Principis, &c. Ergo Summus Pontifex ex certa scientia monacho causam committit, expresse scilicet nomine Monachatus, vt fecit in d. cap. cum olim 14. ibi, Abbatibus, & F. Monacho, de privileg. comprobatur Ludou. Gom. in d. cap. statum num. 53. & Vant. de nullit. tit. ex defectu iurisdictionis delegata n. 79. Sicut quando inhabilitas non fuit expressa in litteris promotionis, sed fuit adiecta clausula, ex certa scientia, tunc præsumitur dispensatum, & sufficit tacita expressio inhabilitatis, vt ex hac glof. colligit Menoch. de presump. lib. 2. q. 2. num. 2.
- Vtrum autem necessarium sit quod in ipso rescric. pro constet de certa scientia Principis, vel sufficiat, quod aliunde probatur per testes? Vide Anton. Gabr. commun. sit. de clausula num. 6. cum segg. Mascard. de probat. concl. 282. à princip. Menoch. de presump. lib. 6. q. 2. num. 19.

SVM MARI VM.

- 1 Auditor in Romana Curia deputatus à Papa de beneficio, quod pronuntiabit alicui de iure fore debitum, poterit eadem, absq. commissione alia providere.
- 2 Referuatio reg. 8. Cancell. ligat etiam Auditerem Rotæ, vt de beneficio reseruato conferre non valeat vigore huius text.
- 3 Circuitus sunt vitandi.
- 4 Auditor Rotæ sunt indices delegati.
- 5 Doctores referuntur de Auditoribus Rotæ, & eorum institutione agentes.
- 6 Beneficij appellationalis largè sumpto vocabulo vanis dignitas.
- 7 Extensio ex identitate rationis in materia odiosa admittitur ad casum, qui sublati vocabuli significatione contineri potest.

Extensio

- 8 *Extensio, qua fit in correctoriis ex lata verborum significacione ad casus, quos ratio legis correctoria comprehendit, dicitur intellectiva, & virtualis.*
 9 *Lex generaliter concepta comprehendit non solum casus expressos, sed & omnes alios, quibus eius ratio adaptari potest.*
 10 *Aliud est esse beneficium collatum, & aliud dicere sibi debium.*

C L E M. Auditor. III.

Auditor in Romana Curia deputatus a Papa de beneficio, quod pronuntiabit alicui de iure fore debitum, poterit eidem absque commissione alia, ut existeret circuitus, prouidere. Colligitur ex Ordin. Lap. Abb. Anch. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleaz. Bonifac. de Vitalinis, Viuiam. in ration. lib. 1. pag. 80. Alagon. in compend. pag. 30. remissuè Ximen. in conc. p. 1. & 2.

2 Hanc eandem concl. ex hoc tex. desumunt Selo. de benef. p. 2. q. 1. 3. per sor. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 23. num. 1. 4. vbi gloss. 3. 1. n. 5. 1. cum seqq. tenet reservationem dicte regulæ ligare etiam Auditorem Rotæ, ut de beneficio reservato conferre non valeat vigore textus in presenti.

3 *Vi existeret circuitus.* Notatur ad hoc quod circuitus sunt vitandi, ut per Tiraq. de retrah. rit. 2. §. 2. gloss. 1. num. 1. 4. & 71. Vincent. de Franc. dec. 273. ad fin. Menoch. conf. 68. n. 19. cum alijs per me citatis Axiomate 43.

4 In gloss. Auditor. ibi, de alijs Auditoribus causarum non, &c. Notatur ad hoc quod Auditores Rotæ sunt delegati, ut per Specul. in tit. de iudice deleg. §. nunc dicendum n. 9. Card. q. 2. Imol. num. 15. & Sicul. col. 3. in presenti, Alciat. in rub. de officio Ordin. num. 10. Anton. Nat. conf. 51. n. 1. 24. lib. 1. quidquid dicant Iaf. Purpurat. & alij, de quibus D. Barbol. in l. cum prator. §. 1. n. 75. ff. de iudic.

5 De Auditoribus Rotæ, & eorum institutione late agunt Octavian. de stylo Cerie lib. 2. c. 17. Lel. Zechi. de Republica ecclesiast. c. 11. Azor. in fruct. moral. p. 2. lib. 5. c. 41. Lotter. de re benefic. in apparatu.

6 In gloss. Beneficio. ibi, largè sumitur ut comprehendat etiam dignitates. Notatur ad hoc quod beneficij appellatio largè sumpto vocabulo venit dignitas, ut per Rebuff. in tract. nominat. q. 9. num. 5. & alios, quos citavi in tract. de appellat. verbor. utriusque iuris significat verbo beneficium.

7 Vnde colligi videtur, quod in materia odiosa ex identitate rationis admittitur extensio ad casum, qui sub lata vocabuli significacione contineri potest, ut obferuat D. Barbol. ad rub. ff. solut. matr. p. 4. num. 51.

8 Extensio enim, qua fit in correctoriis ex lata verborum significacione, ad casus, quos ratio legis correctoræ comprehendit, dicitur intellectiva, & virtualis, secundum Ferrer. in consil. Catalonia gloss. 2. num. 33.

9 Hinc etiam provenit, quod si lex generaliter concepta sit, & ratio etiam generalis existat, ut postea lex aliquos casus particulares enumeret, lex illa non solum casus expressos, sed & omnes alios, quibus eius ratio adaptari potest, videtur comprehendere quando verba legis possunt saltem secundum largam significationem illos comprehendere, ut per D. Barbol. in l. si constante in princ. n. 103. ff. soluto matrim.

10 In gl. Debitum. ibi, est ergo differentia inter suum, & debitum, &c. Notatur ad hoc quod aliud est esse beneficium collatum, & aliud dicere sibi debitum; ut per Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 2. proom. n. 68.

Barbol. Collect. Tom. IV.

S V M M A R I V M.

- 1 Dignitatem, vel beneficium Curatum expectans si antequam gratia habeat effectum obtinet pacificè aliud beneficium incompatible cum præmissis, non potest amplius expectativè uti gratia, etiamsi renunciaverit beneficio obtento, & n. 2.
- 2 Liti renunciatur per affectionem incompatible.
- 4 Beneficij appellatio lata sumpto vocabulo venit Curatum, dignitas, vel personatus.

C L E M. Gratiæ. IV.

Expectans dignitatem, vel beneficium Curatum si antequam gratia habeat effectum obtinet pacificè aliud beneficium incompatible cum præmissis, non potest amplius expectativè uti gratia, etiamsi renunciaverit beneficio obtento. Colligitur ex Ordin. Lap. Abb. Anchor. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vital. Viuiam. in ration. l. 1. part. 80. Alagon. in compend. pag. 30. remissuè Casal. in annot. & Xim. in concord. p. 1. & 2.

Hanc eandem conclusionem ex hoc tex. desumunt Duen. reg. 71. & Azor. in fruct. moral. p. 2. lib. 6. cap. 13. q. 9. & aliqua de vi & effectu tacite renunciationis super hunc tex. tradit Aloyf. Ricc. in collect. dec. par. 4. collect. 1427.

In gloss. Renunciare. ibi, per hoc renunciatur liti. Notatur ad hoc, quod liti renunciatur per affectionem incompatibilis, ut per Flamin. Paul. de resign. benefic. lib. 1. q. ass. 1. num. 20. Aloyf. Ricc. in collect. 1427, vers. secundo.

In gloss. Beneficium. ibi, Curatum scilicet, vel dignitas, &c. Notatur ad hoc, quod beneficij appellatio, late sumpto vocabulo, venit Curatum, dignitas, vel personatus, ut per Selo. de benef. part. 1. q. 3. a princip. & plures quos retuli in tract. de appellat. verborum utriusque iuris significat verbo beneficium.

S V M M A R I V M.

- 1 Littera super conferendo beneficio vacaturo beneficium post ipsarum datam creatum non comprehendunt.
- 2 Beneficiorum sub reservationibus per regulas Cancellariae, vel Constitutiones Apost. factis non comprehenduntur beneficia postea instituta, & creata.
- 3 Littera beneficialis sunt odiosa, & presentiam tantum comprehendunt.
- 4 Iura, qua obstant reservationi.
- 5 Indefinita ex additione signi particularis in particularem resolvuntur.
- 6 Principum in concessionibus non est lata interpretatio adhibenda quando ex tali interpretatione aliquod nocumentum tertio resultare possit.
- 7 Verus intellectus ad hunc text. præstat.
- 8 Deciso huius text. non est iuri non inducitur.
- 9 Vicarius, cui ab Episcopo facta fuit facultas conferendi beneficia sue diocesis an possit virtute huius facultatis beneficia noniter creata conferre, ostenditur.
- 10 Novum non censetur quod reficitur.

C L E M. Litteras. V. & ult.

Litteræ super conferendo beneficio vacaturo beneficium post ipsarum datam creatum non comprehendunt, Colligitur ex Ordin. Lap. Abb. Anch. Imol. Zab. Panor.

K k 3

- Panor. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Viuian. in *ration. lib. 1. pag. 81*. Alagon. in *compend. pag. 31*. remissioe Ximen. in *concord. pag. 1. & 2*.
2. Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Azor. in *summa moral. p. 2. lib. 6. cap. 3. §. 13. & cap. 34. q. 13. in fin. vbi* subdit quod sub reservationibus beneficiorum per regulas Cancellarie, vel Constitutiones Apost. facilius non comprehenduntur beneficia postea instituta, & creata, idem dicit Gonzal. ad reg. 8. Cane. gloss. 9. §. 5. in *princ.*
3. Ratio est, quia littere beneficiales sunt odiosae, & vitales restringende, vt probat text. in *cap. quoniam 4. de preben. lib. 6. & cum in illis 16. eod. tit. vbi* Anchar. num. 3. & Franch. num. 4. Staphil. de *litteris gratie tit. de modo, & forma impetrandi a princ. & tit. de dispensat. ad plura num. 66. ergo mirum videri non debet si praesentia tantum comprehendant, nec ad futura trahantur, vt notant Menel. in *l. non modum n. 5. C. de seruicio. Afflic. lib. 3. constitut. rub. 4. num. 10. Albert. Brun. 1. p. statutorum q. 116. Petr. Antib. in* *trati. de numeribus §. 4. inc. de pluribus questionibus a. n. 140. Mandol. ad reg. Cancell. reg. 3. q. 7. D. Barbof. in l. diuortio §. in anno num. 18. ff. soluto matr. Valalc. conf. 58. a num. 7. som. 1. Gabed. Lusi. dec. 32. in fin. p. 2.**
4. Verum praedictae resolutioni multa, etque grauissimae obstant, & praecipue text. in *cap. quia circa 12. in fin. de priuilegiis vbi* probatur, quod in gratis ac beneficiis non solum praesentia, sed etiam futura veniunt, & in *cap. cum M. 9. de consuet. & in c. dilectis 19. de preben. vbi* quod habens expectatiam ad proximam vacaturam praebendam, potest etiam ipsi consuequi praebendam de nouo ordinatam, ac constitutam, & in *l. si seruimus 2. vers. quod si ff. de seruic. verb.* quo loci Iureconsultus decidit stipulationem illam ne luminibus officiarum, non solum ad praesentia, fed etiam ad futura trahi, & in *l. placet, de liber. & posthum. vbi* institutio posthumi, non solum comprehendit eum, qui in vtero est, sed qui post testamentum factum suscipitur, de quo memini in *trati. de appellat. iur. verborum etrimque iuris signis. appell. 109.*
5. Propter quae sunt qui existimant ex eo in specie huius text. mandatum de prouidendo non comprehendisse beneficia nouiter creata, quia scilicet erat conceptum per verba particularia, id ipsum probantes, quia licet verbum, beneficium, de quo in hoc text. simpliciter prolatum sit indefinitum, cum ex ipsa natura aptum sit quodlibet et comprehendere beneficium, vt dixi *diuortio. verbis beneficium*, tamen cum restringatur ac denominetur per verbum, *vacaturum*, quod ad certum, videlicet quod prius vacauerit, tantum refertur, particulare redditur, iuxta illud tam Philosphorum, quam nostrorum axiomata, indefinita ex adiectione signi particularis in particularem resoluitur, secundum Aristotelem in *princ. priorum*. Titelm. in *lib. Dialectica lib. 3. e. 7. Teixeira in l. si quis §. 8. verum ff. de rebus dub. late Cou. lib. 1. var. cap. 13. num. 1. cum* *segg. ita in effectu Card. hic col. 5. ad med. Bellapert. in l. non modum n. 3. C. de seruicio*, quorum sententia non difficiat D. Barbosa in *d. diuortio*, §. *quod in anno, n. 7. ad fin.*
6. Alij vero, ex quorum numero sunt Mendol. ad reg. 3. Cancell. q. 7. Rot. dec. 33. num. 4. ref. secundario, de *preb. Fortun. in l. Gallus §. 8. quod si tantum n. 16. ff. de liber. & posthum.* Rebut. in *quibus benef. tit. de forma Vicariatus n. 24. & alij* quos refert Valalc. conf. 58. num. 1. arbitrantur ex eo mandatum de prouidendo de quo in hoc text. nouiter creata beneficia non comprehendisse, vt ita per illud minus praedictum inferatur Ordinariis, ad quos alias spectat prouisio omnium beneficiorum in sua diocesi existentium, iuxta reg.

cap. annu Basiliense 16. q. 7. cum *similibus*, quia licet in concessionibus Principum regulariter latissima sit interpretatio adhibenda, ex reg. *ext. in l. 3. ff. de constit. princ.* cum similibus, tamen quando ex tali interpretatione aliquod nocumentum tertio resultare possit, illa restringenda est, et verba ita interpretanda, vt ius tertij saluum maneat, vel saltem minus laedatur, vt probat text. in *cap. super eo 14. de offic. deleg. c. 2. de deleg. domib. cap. super ius de priuilegiis l. 2. §. si quis a principe ff. de quid in loco publico*, notat Roias in *epitoma successionum* cap. 23. num. 41. Capic. dec. 194. in *causa n. 3. Sarmien. lib. 1. selesi. c. 8. n. 16. cum* *segg.*

Ego vero dicendum puto ideo Clementem V. decidisse in hoc text. mandatum de prouidendo beneficium, nouiter creatum non comprehendisse, quia in litteris expressus fuit certus vacationis, ac prouisionis modus, scilicet beneficij vacaturi, qui quidem verificari non potest in beneficio de nouo creato, cum illud vacasse minime dici possit ex eo, quod nunquam fuerit prouisum, ex vulgari regula text. in *e. ad dissolutionem de depons. impub. & l. decet 116. ff. de verb. oblig. cum* *similibus*, tum quia noua beneficij creatio, vel erectio non est modum, per quem beneficium vacare dicatur, fed potius per quem ipsum beneficium in esse producat, duo enim in iure nostro praecipui funt modi per quos beneficium vacare censetur, per resignationem scilicet, & per obitum obtinentis, *cap. quoniam 4. de preben. lib. 6. Flamin. de vesignat. beneficiorum lib. 1. q. 4. n. 12. & q. 6. n. 1. Burlat. conf. 362. num. 1.*

Ex quibus primò respondenda venit opinio gloss. in 2. *presenti*, verbo *statuimus*, in *princ. p.* existimantis huius text. decisionem iuris noui esse inducium, contrariamque antiqui iuris regulis, pro qua non facit, quod verbum, *statuimus*, quo Pontifex virtus, natura sua noui iuris constitutionem inducit, vt notat gloss. *decernimus in Clem. per litteras de preben. iunctis iis*, quae dixi in *trati. de diuortio. res. reg. dist. 384.* quia responderetur, quod licet regulariter verbum, *statuimus*, prout etiam verbum, *decernimus*, praecipuum, & familia ius nouum impotent, tamen multoties ex materia subiecta solum antiqui, & eius, quod iam erat, declarationem significant, vt notant Abb. num. *ult. & Rip. n. 1. per text. ibi in c. 2. de indic.*

Secundo ex dictis inferitur veram non esse opinionem Rel. ubi, qui in *praxi benef. sub tit. forma Vicariatus n. 124. vers. item non poterit*, afflicti Vicarium, cui ab Episcopopo facta fuit facultas conferendi beneficia suae diocesis, non posse virtute huius facultatis beneficia nouiter creata conferre, per text. in *presenti*, quia vt *supra* dixi, in specie huius text. non fuit gratia indefinitae concepta, fed restricta limitata per verbum, *vacaturum*, cum tamen in beneficiis, quae vacant per resignationem, aut mortem, verificetur iuxta *supradicta*, igitur nil mirum videri debet, si ad nouiter creata non referatur, ad vero in casu, de quo loquitur Rebut. facultas non fuit restricta ad beneficia vacatura, sed concessa ab Episcopopo indefinitae ad conferendum beneficia suae diocesis, in qua concessione iuris communis dispositioni non derogatur, quia licet Vicariis de iure, & ratione proprii officij prohibeatur beneficia conferre, non tamen prohibetur, quinimo expresse ad hoc admittitur, accedente Episcopopi commissione, vt est text. expressus in *c. ult. de offic. Vicary lib. 6. item* nec alicui praedictum inferitur praeterquam ipsi Episcopopo concedenti, in cuius tamen manet arbitrio talem facultatem quoties voluerit reuocare, vt probat text. in *cap. dudum 14. vers. considerantes*, de *preben. lib. 6.*

In gloss. *Creatum*. ibi, & de *creato tantum loquitur*, 20

De Electione, & electi potestate. Tit. III. 391

non de renuato. Ergo nouum non censetur, quod reficitur, vt per Ioseph. Sesse Aragon. decis. 153. num. 23.

De Electione, & electi potestate.

T I T. III.

S V M M A R I V M.

- 1 Religiosus eligi non potest in Abbatem, vel Prælatus alterius Religionis, & si contra fiat electio est nulla, in Episcopum tamen Episcopum, vel cuiuslibet Regularis Ecclesie licite eligi poterit, & n. 2.
- 3 Minister Fratrum Minorum Prælatus nuncupatur.
- 4 Dispositio ex ratione expressa in lege, vel alia Constitutione extenditur in correctioribus, & exorbitantibus.
- 5 Ratio ampliat & extendit dispositionem.
- 6 Ratio expressa in lege habetur pro lege.
- 7 Extensio in materia odiosa ex identitate rationis admittitur ad casum, qui sub lata vocabuli significatione contineri potest.
- 8 Nouitius venit appellatione Religiosorum.

CLEM. Cùm rationi. I. Clem. V.

- 1 Religiosus eligi non potest in Abbatem, vel Prælatus alterius Religionis, & si contra fiat, electio est nulla, in Episcopum tamen secularis, vel cuiuslibet Regularis Ecclesie licite eligi poterit. Collegunt ex Ord. Laz. Abb. Anch. Imol. Zabarel. Panor. Paul. de Elcaz. Bonif. de Vital. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 221. Alagon. in compend. pag. 79. remissiuè. Casal. in annu. & Ximen. in concord. par. 3. & 2.
- 2 Hanc eandem conclus. quoad primam eius partem ex hoc text. desumunt Fr. Emmanuel quest. Regular. tom. 2. q. 51. a. 8. in fine, Zerol. in praxi Episcopali p. 1. verbo Abbatissa vers. ad quartum, Gonz. ad reg. 8. Canon. gloss. 8. n. 78. Soar. de Relig. tom. 4. trañ. 8. lib. 2. c. 6. num. 3. cum seqq. & cap. 3. num. 1. Iul. Lauoz. variat. lucubratur. tom. 1. tit. 4. cap. 16. num. 127. & seq. Sigillum. à Bononia de elect. dub. 60. num. 4. Alcan. Tamburin. de iure Abbatum tom. 1. diffus. 5. q. 11. Paul. Laym. canon. quest. de Præl. Ecclesiast. elect. q. 192. res. 2. Anoz. inquit. moral. par. 1. lib. 12. c. 13. q. 11. Mirand. in Man. Præl. tom. 2. q. 23. a. 11. concl. 4.

Eiusdem Religionis, professionis, & habitus, &c.]

- 3 Tria hæc verba an aequipollant, solùmque sint posita ad maiorem rei declarationem, vel expressionem, an verò singula aliquid addat, vide Soar. de Relig. tom. 4. trañ. 8. lib. 2. c. 6. n. 4. vbi num. 7. resoluti decisionem huius text. locum habere etiam in Monialibus.
- 3 In gloss. Prælatus. ibi, Minister, &c. Notatur ad ad hoc, quòd Minister Fratrum Minorum Prælatus nuncupatur, vt per Rebus. de pacificis possess. n. 95.
- 4 In gloss. Eligatur. ibi. probationem hic expressam, que communis est. Notatur ad hoc quòd in correctioribus, & exorbitantibus extenditur dispositio ex ratione expressa in lege, vel alia constitutione, vt per Tiraq. in trañ. cessante causa num. 158. Chal. Pereira de empr. & vendit. cap. 33. num. 52. Corduba de Lata in l. si quis à liberis 5. idem rescriptum n. 43. ff. de liber. agnos. Sord. de aliment. tit. 1. q. 44. n. 15. vbi quòd ratio ampliat, & extendit dispositionem, Mench. illustrium quest. cap. 37. num. 4. & cap. 57. num. 15. & cap. 76. num. 1. & cap. 87. num. 27. vbi ratio expressa in lege habetur pro lege, Malchard. de preb. concl. 312. num. 10. vbi quòd ratio

generalis efficit, vt dictum extendatur ad casum ad quem aliis non adaptantur verba etiam in materia stricta, Gutier. canon. lib. 1. cap. 10. num. 3. vbi quòd ex ratione expressa in lege, vel quacunque alia constitutione licita est extensio ad casum omisum vbi eadem ratio concurrat, ac militat etiam in correctioribus, D. Barbo. in rub. ff. soluto matrim. par. 4. num. 51. vbi quòd in materia odiosa ex identitate rationis admittitur extensio ad casum, qui sub lata vocabuli significatione contineri potest, & in l. si constante, in princ. num. 102. ff. eod. tit. vbi quòd si in lege correctoria ratio sit expressa, admittitur extensio ad omnes casus, quibus ratio adaptari potest, quasi tunc præcipue non dicatur extensio, fed magis comprehensio, Ioan. Valet. de different. inter vtrumque forum, verbo lex differ. 5.

In gloss. Religiosus. ibi. etiam nouitius. Ergo nouitius venit appellatione Religiosorum, de quo dixi latè in trañ. de appellat. verborum vtriusque iuris signific. appell. 233. n. 16. cum seqq.

S V M M A R I V M.

- 1 Cardinalium catus Sede Apost. vacante in iurisdictionem Papalem non exercet, nisi in quantum permittit Concil. Lugdunen. & n. 2.
- 3 Lex Superioris per inferiorem tolli non potest.
- 4 Constitutiones Summorum Pontificum per Collegium Cardinalium Sede vacante corrigi, immutari, vel moderari non possunt.
- 5 Cardinales creare non potest Collegium Cardinalium Sede Apost. vacante.
- 6 Legatus Sedis Apost. non potest mittere, non reuocare transmissos Collegium Cardinalium Sede vacante, nisi vigeret necessitas.
- 7 Lex Superioris per penam adiectionem potest inuiri ab inferiore.
- 8 Principes secularis potest pena constituta à Papa contra hereticos panam addere.
- 9 Vsurarios punire possunt Principes seculares addendo panam, & adiudando ius Canonicum.
- 10 Cardinales eligere & creare solus est Romani Pont.
- 11 Camerarius, & Penitentiarius Officia duratur eo mortuo, qui si deficiat poterit ceteri Cardinales pro tempore vacationis alios subrogare.
- 12 Penitentiarius Papa officium extra forum conscientie conquisit eo mortuo.
- 13 Officia omnia præter expressa, in Vrbe Romana suscipiuntur Sede Apost. vacante usque ad electionem noui Pontificis.
- 14 Auditor Camera Apostolica est iudex Ordinarius.
- 15 Papa eligendus est in ciuitate, in cuius districtu seu territorio moritur.
- 16 Districtus à ciuitate distinguitur.
- 17 Curia Romana ibi est, vbi est causarum, & litterarum Apost. audientia, quamuis ibi non sit Papa.
- 18 Papam obisse, vel Papatum renuicasse paria sunt.
- 19 Iurisdictionis diuisio nō importat diuisionem territorij.
- 20 Vidua retinet omnia priuilegia, honores, & dignitates viri mortui.
- 21 Cardinales omnes si Romano Pont. non electo exierint simul de Conclauis quid faciendum.
- 22 Papa electus ad quos pertineat si omnes Cardinales mortui fuerint, & n. 23. 24. & 25.
- 26 Electio Pape spectabit ad omnes Cardinales si illo tantum remanserit in Conclauis.
- 27 Cardinales per exceptionem excommunicationis suspensionis, vel interdicti ab electione Papa non repelluntur, & n. 28.

- 3 COEUS Cardinalium Sede vacante iurisdictionem Papalem non exercet, nisi in quantum permittit Concil. Lugdunen. nec illud vel eius partem alterare potest. Colligunt ex Ordin. Lasp. Abb. Anch. Imol. Zatarel. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalinis, Viulan. *in ration. lib. 1. pag. 223.* Alagon. *in compend. pag. 79.* remissive Catal. *in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.*
- 2 Hanc eandem concl. firmat ad multa inferens Iul. Lauror. *var. ducubrat. tom. 1. tit. 3. de conclau. & conclauis. cap. 3. num. 10. cum multis seqq.* Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 4. c. 3. q. 1.*
- 3 Lex superior per inferiorem tolli non potest. Ita Menchag. *instrum. quest. cap. 3. n. 10. cum seq.* Surd. *conf. 58. num. 6.* Azened. *J. 2. num. 56. tit. 14. lib. 4. noue recop.* Brunor. *à Sole in locis communib. verbo inferior.* 4. Gonzal. *ad reg. 8. Cancel. gloss. 45. §. 1. n. 69.*
- 4 Modificari possit, corrigi. &c. Notatur ad hoc quod per Collegium Cardinalium Sede vacante non possunt corrigi, immutari, vel moderari constitutiones Summorum Pont. nec eis quicquam addi, vel detrahi, præsertim circa illa, quæ de electione futuri Pont. disponunt, ita Barbat. *consil. 1. num. 1.* Henrich. Boich. *de simon. part. 3. num. 124.* Manfred. *decis. 261.* quos refert, & sequitur Iul. Lauror. *ad reg. 3. cap. 3. num. 10.* vbi num. 11. quod nec potest creare Cardinales, & num. 13. quod nec potest mittere Legatos Sedis Apostol. nisi vergeat necessitas, & num. 14. quod è conuerso nec potest reuocare Legatos transmissos à Pontifice defuncto, nisi similiter vergeat necessitas n. 15. quod nec potest dare pileum, vel alia insignia Cardinalitatis, & similiter nec claudere, nec aperire os Cardinalibus de recenti creatis.
- 7 In gl. Tolla. ibi, *iuuari possit per penæ adiectionem.* Notatur ad hoc, quod lex Superioris per penæ adiectionem potest iuari ab inferiore, vt docent Gu-tier. *pract. lib. 2. q. 1. num. 14.* Perez. *J. 1. tit. 1. lib. 5. Ordin. pag. 23.* Sanchez de matrim. *lib. 3. disp. 47. num. 12.* Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 2. differ. 7. num. 63.*
- 8 Vnde per hanc gl. tenet Cordub. *in l. si quis à liberis §. si mater v. 19. ff. de liberis agnosc.* quod Princeps secularis potest penæ constituit à Romano Pontif. contra hæreticos penam addere, & D. Barbof. *in l. Titu. cum. 49. ff. soluto matrim.* dicit, quod seculares possunt addere penas, & punire vsurarios adiuvando ius Canonicum.
- 10 In gl. Potestatis Notatur ad hoc quod solius Romani Pont. est Cardinales eligere, & creare, vt per Azor. *instit. moral. par. 2. lib. 1. cap. 1. q. 7.* Camill. Bortell. *in summa decis. 1. §. n. 1.*

§. Eo tamen.

- 11 Camerarij, & Pœnitentiariorum Papæ officia durante eo mortuo, qui si deficiant, poterit cœtus Cardinalium pro tempore vacationis alios subrogare. Colligunt Doct. in text. citati, & latè Iul. Lauror. *variar. lucubrat. tom. 1. tit. de conclau. & conclauis cap. 3. n. 26. cum seqq.* & aliquid Azor. *instit. moral. p. 2. lib. 4. c. 37. à princ.*
- 12 De Pœnitentiariis id solum intelligit Lauror. *vbi sup. num. 39.* quoad forum intelligentiæ ad vitandum periculum animarum, ac proinde num. 40. subdit extra forum conscientie eorum officium conuiescere, veluti in dispensationibus matrimonialibus, absolutionibus, necnon quibuscumque alijs expeditionibus, vt autem, fori mixtum, vel separatum quomo-

do libet concernentibus, vt statutum reperitur à Pio IV. *in cons. sua incip. in eligendis §. 10. ver. Penitentiarius vero,* quæ est in Bullario nouo in ord. 63. Subiungit idem Lauror. *citato loco num. 41.* quod nec in foro conscientie Summus Penitentiarius possit aliquid expedire dum manet inclusus in conclau, quia licet retineat iurisdictionem, non tamen retinet exercitium, cum sit impeditus extra negotiari, quo impedimento cessante, veluti si vellet manere extra Cœclau, (prout fecit Cardinalis Tufculanus) bene possit concernentia conscientiam expedire, prout etiam possit intra Conclauē quoad illos, qui in eodem Conclau existunt.

Quorum officium, &c. Ergo non in vrbe Romana 13 omnia alia officia præter expressa suspenduntur vique ad electionem noui Pontificis, vt obseruat D. Barbof. *in l. quia tale n. 84. ff. soluto matrim.* & Lauror. *d. c. 3. n. 51. cum seqq.*

In gl. Expirare. ibi, & Auditor Camera habet Ordinarium, &c. Notatur ad hoc, quod Auditor Camere Apostolicæ est index Ordinarius, vt per Iul. Puzpur. & alios, de quibus D. Barbof. *in l. cum prator. §. 1. n. 75. ff. de iudic.* Flores de Mena *var. lib. 1. q. 1. n. 6.* Iul. Lauror. *d. c. 3. n. 49.*

§. Sanè.

Papa eligendus est in ciuitate, in cuius districtu, seu territorio moritur, id est, in diocesi, nisi in cerro loco caufarum, & litterarum Apost. audientia remanente, Papam alibi mori contingat, quia in eo electio fieri debet, dummodo ante mortem Papa de Curia transferenda nihil ordinasset. Colligunt ex Ordin. Doctores principio in text. citati.

In ciuitate in cuius districtu, &c. Ergo districtus à 16 ciuitate distinguitur, vt per Bonacol. *commun. crimin. p. 2. verbo districtu fol. 2. verso, & fol. 10. verso n. 61.*

Causarum & litterarum Apost. audientia, &c. Notatur ad hoc quod ibi est Curia Romana vbi est caufarum, & litterarum Apost. audientia, quamuis ibi non sit Papa, vt per Cou. *pract. cap. 4. num. 10.* Perez. *J. 39. tit. 19. lib. 8. Ordin. pag. 389.* & alios, quos refert Nicol. Garc. *de benefic. p. 5. n. 1. n. 388.*

In gl. Monente. ibi, *vel cedente.* Notatur ad hoc 15 quod paria sunt Papam obiisse, vel Papatui renunciasse, vt per Gonz. *ad reg. 8. Cancel. §. 5. proom. n. 27.* Mors enim ciuiliis æquipatur naturali quando vitæque eundem operatur effectum, iuxta ea, quæ latè dixi in tract. de appellat. *verborum quibusque iuri significatione app. 156. n. 4.*

In gl. Diuisionis. Notatur ad hoc quod diuisio iurisdictionis non importat diuisionem territorij, vt per Cou. *pract. c. 37. vers. primum siquidem casum*, Vincent. de Frach. *decis. 23. & decis. 16. n. 4.* à Ponte *conf. 51. n. 6. num. 1.* Glor. *refl. 10. n. 104.*

In gl. Vacare. ibi, *ita mulier vidua vocatur denominatur à dignitate prioris maritis, &c.* Notatur ad hoc quod vidua retinet omnia priuilegia, honores, & dignitates viri mortui, vt per Tiraq. *de nobilit. c. 18. n. 5.* Garc. Girond. *de priuileg. & exemp. explicat. num. 175. cum seqq.*

§. Porro.

Cardinales omnes si Romano non electo Pontifici simul vel successiue exierint de Conclau, executores constitutionis Gregorij X. alios exipis, quibus infirmitas corporis, aut nota debilitas excusationem non dabit, idem Conclauē, quam citò poterunt, seintur compellant, penas in dicta Constitutione 21

De Electione, & electi potestate. Tit. III. 393

- contentas nisi hoc fecerint, incurfuri. Cardinales re-
intrantes ad electionem procedant, & confit. praefatam obferuent fecundum statum, in quo erant in eodem Conclau, quando ipsum exierunt. Colligunt Doctores in principio text. citati.
- 22 Ad quem autem fpectabit electio Pontificis, fi omnes Cardinales (quod Deus auctat) mortui fint, & nullus extaret, folet ab aliquibus in dubium reuocari.
- 23 Quidam tenent electionem hoc cafu fpectare ad Canonicos Lateranenfes, quorum Ecclefia eft propria Sedes Pontificis fuper omnes Orbis & Vrbes Ecclefias, ita S. Antonin. *part. 3. fum. tit. 22. §. 2. n. 4.* Silueft. Aldobrandin. *in febol. ad Philipp. Dec. in cap. licet de viuanda, de elect. sub num. 5. alius §. 1. in verbo altera opinio*, Dionyf. Paul. *de vera quatuor Patriarchal. Sedium erect. c. 16. n. 13.* Iul. Lauror. *uari. lucubrat. tom. 1. tit. 4. c. 6. n. 27. in princip.*
- 24 Alij vero affirmit fpectare ad Concilium generale, quia Pontifex non folum vrbs Romae, fed totius Ecclefiae vniuerfalis eft Paftor, ita Auguft. *de Ancona in fum. q. 3. art. 3.* & Hofl. *in d. cap. licet.*
- 25 Nonnulli tamen aiunt tunc temporis electionem pertinere ad Patriarchas, vt per Bald. *in l. ubi abfunt ff. de tutor. & curat. Lancell. Conrad. in templo omnium indic. lib. 2. cap. 1. §. 2. in princip. num. 6.* Sed priores opiniones magis probabiles dicit Azori. *inftit. moral. part. 2. lib. 4. cap. 2. q. 11.* & ego primam probabilitatem duco.
- 26 In glos. Omnes ibi, in illos, vel illum refideret ius eligendi. Notatur ad hoc quod fi vnus Cardinalis tantum remanferit in Conclau, ad illum fpectabit electio, Lauen. *de Cardin. q. 14.* Paulin. *de officio Capituli Sede vacante prel. §. n. 8.* Manfred. *decif. 296.* An autem dictus Cardinalis folus poffit feipfum eligere, negat Abb. *in cap. gratum, de poflulat. Prel. qui tamen in d. licet, in fine, dat remedium, quo poffit feipfum eligere, vt fcilicet is totum Sacri Collegij nomine alteri eligendi poteflatem demandet, qui velut compromiffarius iptum eligat*, Alban. *vero q. 14. dicit opinionem Abb. procedere quando ille folus remanferit ceteris exeuntibus, vel abfentibus, non autem mortuis.*

§. Caterum.

- 27 Cardinales per exceptionem excommunicationis, fufpenfionis, vel interdicti ab electione Pape no repelluntur. Colligunt Doctores in principio text. citati.
- 28 Hoc idem ftatutum fuit a Pio IV. in fua Conftit. *incip. In eligendis sub dat. 9. Octob. 1562. in verf. & ne diffipemur*, & a Greg. XV. in fua Bulla *incip. Greg. Epifc. in verf. volumus etiam, & decernimus, sub dat. 17. Kal. Decemb. anno Incarn. Dom. 1621.* confirmata per Sanctiff. D. N. VRBANVM VIII. in fua Bulla *incip. Ad Romani Pont. providentiam sub dat. 5. Kalend. Febr. 1625. refert Iul. Lauror. uari. lucubrat. tom. 1. tit. 3. de Conclau c. 3. n. 18. & tit. 4. de elect. c. 6. n. 13.*

S V M M A R I V M.

- 1 Electionis, poflulationis, feu promiffionis caufa per appellationem ad Sedem Apofl. emiffa non intelligitur ad illam deuoluta nifi infra mensem, vel pofl mensem, quam cito commodè fieri poteft ab interpofitione ipfius legitime intimata.
- 2 Difpofitio huius text. procedit tantum in beneficiis.
- 3 Praefentia habet vim citationis.
- 4 Mandatum fpeciale requiritur in denunciatione.

- 5 Commodè viuere quando dicatur, relinquatur arbitrio iudicis.
- 6 Intimantis expenfus debet intimatio fieri.
- 7 Diffio, videlicet, efi de fui natura precedentium declarata.
- 8 Citatio fieri poteft ad domum habitationis citati, etiam fin non fit eius propria, fed conductitia.
- 9 Habitare quis dicitur ubi pro maiori anni parte habitat.
- 10 Publicum dicitur, quod fit folemniter inter Miffarum folemnia. & num. 11.
- 12 Denunciatio fimplex non fufficit, fed fieri debet cum proteftatione, & requifitione venditori promiffa, vt liti mora affiftat.

C L E M. Caufam. III.

Caufa electionis, poflulationis, feu promiffionis per appellationem ab ipfa, vel occafione ipfius ad Sedem Apofl. emiffa non intelligitur ad illam deuoluta nifi infra mensem, vel pofl mensem, quam cito commodè fieri poteft ab interpofitione ipfius legitime intimata, & qualiter intimatio fieri debeat multipliciter declarat. Colligunt ex Ordinariis Anchar. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. *in ration. lib. 1. pag. 22. 9.* Alagona *in compen. pag. 80.* remiffiue Calal. *in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.*

Difpofitionem huius text. procedere tantum in 2 beneficiis cenfuit Rot. apud Seraph. *decif. 1123. n. 2.* & fic hofpitale religionum gaudere hoc priuilegio dicit Mafcar. *de probation. concl. 869. n. 26.*

Praefentia interpofita, &c. [Notatur ad hoc quod praefentia habet vim citationis, vt per Cott. in memor. verbo citatio il. 3. verf. fallit tertio, Fichar. *tom. 2. commun. opinion. lib. 2. tit. 2. n. 6.* Rutg. Ruland. *de commiffionib. lib. 2. c. 3. n. 1. part. 1.* Vant. de nullitat. *tit. qualiter fententia, & proceffus, n. 116.* Menoch. *confil. 100. n. 11.* Gutier. *prat. lib. 1. quaeft. 13. §. 12.* Brunor. *de Sole in locis communibus, verbo citatio 7.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. glof. 9. §. 1. in annot. num. 158.* Amat. Roderic. *in prat. videndi, feu examinandi proceffum, c. 4. n. 19.* D. Barbol. *in l. si nura, n. 53. ff. foluto matrim.* Cabed. *Lufit. decif. 15. n. 13. part. 2.* Mendez *de Cafiro in prat. Lufitana lib. 3. cap. 1. n. 1.* Et fic ad nullitate faluatoris citatio fi poflmum procurator citatus compareat, vt per Roman. *conf. 410. n. 2.* Rot. *decif. 11 & decif. 17. de dolo, & contum. in nouis, Regid. decif. 364. & 53. 9.* Sarnen *in reg. de annal. quaeft. 65. & 76.* Achil. *decif. 7. n. 1. de dolo, & contum.* Caf. de Graff. *decif. 35. de fide in fr. fi duo copulatiue accedant, primo quod procurator pofl citationem fit conftitutus ad illam caufam, & quod in dicta caufa compareat, Achil. d. decif. 7. num. 3.* Sarnen. *in quaeft. pend. vtriusque figat. num. 68.* Velt. *in praxi lib. 7. cap. 1. n. 6.* Lancel. *de attent. lita pend. in pref. n. 121.* Seraph. *decif. 1366.* Rot. *in Sarnen. feparationis thori 16. Februarij 1632.* coram R. D. meo Coccino Decano.

In glos. fpecialiter. Notatur ad hoc quod in denunciatione requiritur fpeciale mandatum, vt per Tiraq. *de retrattu lib. 5. §. 6. glof. 2. n. 12. cum feqq.*

In glos. Commodè. ibi, veniet hoc in arbitrio boni viri. Sequitur Tiraq. *de retrattu lib. 5. §. 6. glof. 3. n. 26.* & in l. si vnuquam verbo omnia. n. 32. C. de reuocand. donation. Menoch. *de arbitrar. cafu 227.*

Glos. porrellio ibi per hoc pater quod expenfus intimantis habet hoc fieri. Vide Tiraq. *de retrattu lib. 5. §. 1. glof. 10. n. 107.* Boet. *decif. 303. mem. 7.*

In glos. videlicet ibi, declarat verbi legitime, quod 7 premiffe. Notatur ad hoc quod dictio, videlicet, efi de

de sui natura præcedentium, declaratiua, vt docent
plures Doctores, quos citauit in *trati. de diction. vsu-*
flures. dist. 4. 2. 3. num. 1.

8 In gloss. *Habere ibi, etiam si sit iniquum.* Notatur
ad hoc quod denunciatio, siue citatio fieri potest
ad domum habitationis citati, etiam non sit eius
propria, sed conducticia, vt per Tiraq. de *retractu. lig.*
§. 9. gloss. 2. num. 33.

9 In gloss. *Communiter ibi, ex quo tamen ibi habitat*
plus, &c. Notatur ad hoc quod dicitur quis habitare
vbi pro maiori parte anni habitat, vt per Afflic. de
eis. §. 84. n. 11. Et ideo si citandus habeat plura do-
micilia, in quibus habitat, nunc hic, nunc illic, illud,
quod frequentius habitare conseruerit, inspicien-
dum est, secundum Chald. *Pereira de renotat. employ.*
quest. 6. num. 11.

10 In gloss. *Solemniter ibi, in publica Missa.* Notatur
ad hoc quod publicum dicitur, quod fit solemniter
inter Missarum sollempnia, vt per Ludou. Gom. de *pub-*
licand. quest. 9. col. pen. vers. tertius casus, Flamin.
de resignat. benef. lib. 1. §. 6. n. 17.

11 In gloss. *Plena.* De materia huius gloss. vide Boër.
decis. §. 4. n. 14. & 15. Tiraq. de *retractu. lig. §. 9. gl. 2.*
n. 16. & §. 36. gloss. 2. n. 10. Anton. Gabr. de *commun.*
lib. 7. tit. de crimin. concl. 8. num. 59.

12 In gloss. *In aliis casibus, ibi, tenetur quis non solum*
intimare, sed requirere. Notatur ad hoc quod non suf-
ficit denunciatio simplex, sed fieri debet cum prote-
statione, & requisitione venditori præmissa, vt liti
mortæ assistat, causamque defendat, sicut docet Co-
uarr. var. lib. 3. cap. 17. num. 3. vers. secundo.

SVM MARIVM.

- 1 Declaratur cap. ut circa, hoc tit. in 6.
- 2 Constitutio quando requirit expressionem per verba geminata, tunc non sufficit expressio in genere.
- 3 Tertius comparens in iudicio persequitur causam in statu quo reperitur.
- 4 Casus omissus a Canone habetur pro omissis.

CLEM. Constitutionem IV.

- 1 C Onstitutio, vt circa, hoc tit. in 6. nõ habet locum
quando quæ opponuntur directè respiciunt ius
Ecclesiæ, vel oppositis personæ, sed quando per
competitorem quemlibet appellantem in formam,
aut personam, defectus, vel crimina opponuntur, &
in hoc casu si omittit specificationem circumstantia-
rum, non est amplius audiendus, etiam si sciret de no-
uo illas accepisse. Si vero aliquis habet interesse pro-
prium contra appellatum, potest illud persequi, sed
non debet admitti pro interesse communi contra ap-
pellatum, non seruata forma circa eosd. articulos,
licet possit appellanti assistere. Qualiter autem appel-
lans possit agere per viam simplicis querelæ vide hic.
Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anch. Imol. Zabarel.
Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin.
Viuian. in *ration. lib. 1. pag. 233.* Alagon. in *compend.*
pag. 80. remissuè Ximen. in concord. part. 1. & 2.
- 2 Specificationem prædictam emittit, &c. Notatur ad
hoc quod cum Constitutio requirit expressionem per
verba geminata, tunc non sufficit expressio in gene-
re, vt per Tiraq. de *retractu. lig. §. 7. num. 117.*
- 3 Licet appellanti possit assistere, &c. Notatur ad hoc
quod tertius comparens in iudicio persequitur cau-
sam in statu quo reperitur, vt per Sured. *decis. 60. n. 6.*
& *decis. 147. n. 6.*
- 4 Præterquam in casibus, &c. Notatur ad hoc quod

casus omissus a Canone pro omissis habetur, vt per
Tiraquel. de *iure primog. 40. n. 194.* Fetter. in *confer.*
Carolan. gloss. 1. n. 140. & alios quos retulit Axiomate
39. num. 1. cum seqq.

SVM MARIVM.

- 1 Cathedralis Ecclesia, quæ clero caret, & populo Christiano sibi subiecto nullius sine speciali licentia Papæ providere potest de Pastore, & *mon. 2.*
- 2 Populi appellatio an comprehendatur clerus, remissuè.

CLEM. In plerisque. V.

N illus sine speciali licentia Papæ providere po-
test Ecclesiæ Cathedrali sibi subiectæ de Pa-
store, quæ clero caret, & populo Christiano. Reli-
giosus igitur per Prælatum licentiarum non debet,
vt tali prouisioni consentiat, contentiens enim quam-
uis tunc consecratus, non recipitur in Episcopali
honore, & in penam manet subditus in sua Reli-
gione, nec ad aliquem illius gradum, seu dignitatem
ascendere valet; circa prouisionem verò aliarum Ec-
clesiarum, id est, habentium populum, & Clerum,
Cathedralium, & non Cathedralium, nihil coarctat,
vel limitat. Colligunt ex Ordin. Anch. Imol. Zabarel.
Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in
ration. lib. 1. pag. 236. Alagon. in *compend. pag. 80.* re-
missuè Ximen. in *concord. part. 1. & 2.*

Communiter allegari solet hic text. ad hoc quod 2
non potest aliquis Religiosus præfici in aliqua Ec-
clesia, quæ clero caret, & populo Christiano, vt per
Mirand. in *man. Pral. tom. 2. quest. 23. art. 14. conclusi-*
onica in fine.

In gloss. *Per populo.* An & quando populi appellatio
ne comprehendatur Clerus, vide quæ dixi in *trati. de*
appellatiua verborum utriusq. iuris significat appell. 104.

CLEM. Quod circa. VI.

C Ap. quorundam hoc tit. in 6. quoad discordiam &
minoritatem numeri, intelligitur de discordia,
& numeri minoritate, quæ in facto, non in fictione,
vel iuris effectu consistunt. Colligunt ex Ord. Anch.
Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vi-
tal. Viuian. in *ration. lib. 1. pag. 237.* Alagon. in *compen-*
d. pag. 80. remissuè Ximen. in concord. p. 1. & 2.

SVM MARIVM.

- 1 Declaratur cap. quia sæpè, hoc tit. in 6.
- 2 Bona relictio a Prælato Cathedralium seu Collegia-
tarium Ecclesiarum, vel obuentione tempore va-
cationis ad futurum successorem pertinent.
- 3 Consuetudo de relictis, vel obuentiombus tempore
vacationis non seruanda futuro successoris est spe-
cialiter reprobata quando vacat Cathedralis, Col-
legiata, vel Regularis Ecclesia, sicut in aliis.
- 4 Fructus percipientes in omni casu non potest excusari
ab impensis factis in illis colligendis.
- 5 Lex prohibens consuetudinem tunc etiam nonam, &
futuram improbare, intelligitur, & concordat vt n. 6.

CLEM. Statutum. VII.

C Ap. quia sæpè, hoc tit. in 6. dum dicit quod bona
Sedis vacantis non occupentur, extenditur ad
emolumenta, quæ proueniunt ex iurisdictione, & sigillo
Curie

Curie Ecclesiasticæ, vel secularis, & ad omnia, quæ spectarent ad Prælatus Sede vacante, non obstante consuetudine contraria, quæ omnia deductis rationabilibus expensis referenda sunt successoribus, nisi tunc certæ dignitati competat iurisdicção non ipsius emolumento. Colligunt ex Ordin. Anch. Imol. Zabab. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vital. Viuian. in *rationali* lib. 1. pag. 239. Alagona in *concord.* part. 1. & 2. Hanc eandem conclus. ex hoc text. delimitit Säch. in *præcepta Decalogi* tom. 2. lib. 7. c. 29. n. 56.

In glol. *Præfationi* ibi, latum verbum, quod comprehendere potest nominationem, postulationem, presentationem, & collationem, &c. Ita Rebuff. in *concord.* rub. de collat. §. præfati Ordinarij in glol. verbo *provisionem*, & in *praxi benefic. tit. de forma Vicariatus* n. 5. Gózal. ad reg. 8. Cancel. glol. 1. 7. n. 1. Rot. decif. 79.1. num. 9. part. 1. diuers. & decif. 63. 8. n. 4. apud Farin. in *prima collect. nouissimarum*, alias part. 4. diuers. & plures alij, quos refero ego ipse in *tract. de appellatina verborum* variisque iuris significat. appell. 227. n. 1.

Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vital. Viuian. in *rationali* lib. 1. pag. 239. Alagona in *concord.* part. 1. & 2. Hanc eandem conclus. ex hoc text. delimitit Säch. in *præcepta Decalogi* tom. 2. lib. 7. c. 29. n. 56.

In glol. *Præfationi* ibi, latum verbum, quod comprehendere potest nominationem, postulationem, presentationem, & collationem, &c. Ita Rebuff. in *concord.* rub. de collat. §. præfati Ordinarij in glol. verbo *provisionem*, & in *praxi benefic. tit. de forma Vicariatus* n. 5. Gózal. ad reg. 8. Cancel. glol. 1. 7. n. 1. Rot. decif. 79.1. num. 9. part. 1. diuers. & decif. 63. 8. n. 4. apud Farin. in *prima collect. nouissimarum*, alias part. 4. diuers. & plures alij, quos refero ego ipse in *tract. de appellatina verborum* variisque iuris significat. appell. 227. n. 1.

De Renunciacione.

TIT. IV.

SVM MARIVM.

1. Renunciatio dignitatis, vel beneficij potest fieri per procuratorem ad hoc constitutum, licet prius ipse procurator fuerit reuocatus, ipso tamen & superiore, cui fiebat cessio, ignorante, nisi per malitiam ipsum, vel aliorum reuocatio ipsi fuerit occultata.
2. Episcopatus, & omnia beneficia simplicia, & Curata per procuratorem resignari possunt.
3. Procurator datum ad resignandum potest reuocari.
4. Reuocatio procuratoris constituit ad resignandum debet intimari.
5. Resignatio facta per procuratorem reuocatum ante intimationem reuocationis, est valida, nisi ageretur de reuocatione procuratoris metu constituti.
6. Intimatio sufficit deduci ad notitiam Superioris.
7. Procuratoris reuocatio an sufficiat intimari resignatario absque eo quod intimetur procuratori constituto ad resignandum.
8. Resignatio facta per procuratorem reuocatum, non autem intimatum minime valet quousque per malitiam illum, aut Superioris, in cuius malitiam renunciatio erat facienda, non potuit fieri intimatio ante cessationem.
9. Laicus potest constitui procurator ad resignandum beneficia ecclesiastica.
10. Procuratoris constitutio ubi esset facta per metum, tunc reuocatio etiam si non perueniret ad notitiam procuratoris.
11. Procurator constitutus ad negotia certior faciendus est de reuocatione, ut ea profiteatur.
12. Mandatum datum ad resignandum beneficij cessat morte ipsius mandantis, & declaratur multipliciter.
13. Dominium nunquam transferatur a procuratore, cuius mandatum reuocatum, etiam si ipse bona fiderem tradiderit minime certus de reuocatione.

CLEM. Cùm illufio. Vnic.

RENUNCIATIO dignitatis, vel beneficij potest fieri per procuratorem ad hoc constitutum, licet prius ipse procurator fuerit reuocatus, ipso tamen & Superiore, cui fiebat cessio, ignorante, nisi per malitiam ipsum, vel aliorum reuocatio ipsi fuerit occultata. Colligunt ex Ordin. Anch. Zabab. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vital. Viuian. in *rationali* lib. 1. pag. 266. Alagona in *concord.* part. 1. & 2. remissiuè Cassal. in *annot.* & Xim. in *concord.* part. 1. & 2.

17

SVM MARIVM.

1. Concessio licentiæ generalis data Religioso à suo Superiore, ut possit consentire electioni, vel provisioni si quam de ipso fieri contigerit, non valet.
2. Verbum, provisionis, comprehendere potest nominationem, postulationem, presentationem, & collationem.

CLEM. Cùm concessa. VIII. & vlt.

1. Concessio licentiæ generalis data Religioso à suo Superiore, ut possit consentire electioni, vel provisioni si quam de ipso fieri contigerit, non valet. Colligunt ex Ordin. Anch. Imol. Zabab. Panorm.

2 *Vi si quis ad cedendum Pontificali, &c.* Notatur ad hoc, quod Episcopatus, & omnia beneficia simplicia & Curata per procuratorem resignari possunt, vt resoluunt Flamin. Paril. *de resign. benef. lib. 9. quest. 1. per tot.* Interueniente scilicet speciali mandato, sicut docent Rebuff. *de nominat. quest. 1. n. 112.* Flamin. *dicto lib. 9. quest. 7. n. 9.* Cardol. *in praxi iudicium, verbo Procurator, n. 40.*

3 *Duxerit quomodo libet reuocandum.* Ergo procurator datus ad resignandum potest reuocari, vt per Flamin. Patil. *d. lib. 9. quest. 25. a principio, Azor. in sitit. moral. p. 2. lib. 7. cap. 22. q. 14.*

4 *Tenet cessio facta per eum antequam, &c.* Notatur ad hoc, quod reuocatio procuratoris constituit ad resignandum debet intimari, vt per Rebuff. *in praxi benef. tit. de procur. ad resign. reuoc. n. 2. & conf. 90. n. 13. vers. tertio, Flamin. d. lib. 9. quest. 25. n. 12. ubi num. 29.*

5 Subdit quod non sufficit scientia reuocationis, sed requiritur intimatio; & ideo resignatio facta per procuratorem reuocatum ante intimationem reuocationis est valida, vt tenet idem Flamin. *d. lib. 9. quest. 25. n. 17. cum segg.* Nisi ageretur de reuocatione procuratoris metu constituti, quia tunc non requiritur intimatio, sicut docet idem Flamin. *lib. 13. q. 1. n. 48.*

6 *Ad ipsius, vel alterius notitiam, &c.* Ergo sufficit intimationem deduci ad notitiam superioris, vt per Flamin. Patil. *d. lib. 9. quest. 26. n. 2. cum segg.*

7 Vtrum autem sufficiat reuocationem procuratoris intimare resignatario absque eo quod intimetur procuratori constituto ad resignandum? Vide late Flamin. *d. lib. 9. q. 27. per tot.* & de intimatione vide multa apud Stephan. Gratian. *discept. forens. cap. 19. n. 20. cum segg.*

8 *Nisi forte, &c.* Notatur ad hoc, quod resignatio facta per procuratorem reuocatum, non autem intimatum, minimè valet quocies per malitiam illius, aut superioris in cuius manibus renunciatio erat facienda, non potuit fieri intimatio ante cessionem, vt per Ioann. Selu. *de benef. part. 3. quest. 16. num. 2. vers. & premissa, Flamin. d. lib. 9. quest. 25. n. 39. & 53.*

9 In gloss. *Procuratorem. ibi. Laicum, vel clericum, &c.* Notatur ad hoc, quod laicus potest constitui procurator tot ad resignandum beneficia ecclesiastica, vt per Rebuff. *in trakt. nominat. quest. 14. n. 96.* Flamin. Patil. *d. lib. 9. quest. 3. n. 12. Azor. in sitit. moral. part. 2. lib. 7. c. 10. q. 3. & c. 12. q. 2.*

10 In gloss. *Libere. ibi. potest rescipere libertatem consensu.* Notatur ad hoc, quod ubi constitutio procuratoris esset facta per metum, tunc tenet reuocatio, etiam si non peruenerit ad notitiam procuratoris, ita Ioann. Selu. *de benef. part. 3. quest. 16. num. 2.* Rebuff. *in praxi benef. tit. de reuocat. procur. num. 10.* Patil. *d. lib. 9. q. 25. n. 34.*

11 In gloss. *Ignorante. ibi. quia talis procurator censetur constitutus ad negotia, &c.* Notatur ad hoc quod procurator constitutus ad negotia certior faciendus est de reuocatione, vt ea prosit, sicut docet Sanch. *de matrim. lib. 2. disp. 11. n. 6.*

12 In gloss. *Quomodo libet. ibi. si uero mortuus fuisset, &c.* Notatur ad hoc, quod mandatum datum ad resignandum beneficium cessat morte ipsius mandantis, vt per Azor. *d. part. 2. lib. 7. cap. 22. quest. 13.* Flamin. Patil. *d. lib. 9. quest. 14. per tot. ubi a num. 3. ampliat procedere etiam procuratore ignorante ipsam mortem, & a n. 14.* limitat quocies procurator constitutus ad resignandum beneficium porrexit supplicationem, quæ fuit signata, & data viuo resignante, namque illi postea moriatur resignans, & sic ante præstitum consensum formalem, poterit procurator illum præstare post mortem ipsius constitutis, nisi principalis porre-

xerit supplicationem, & postea constituitur procuratorem ad consentiendum resignationi, quia si moriatur principalis, ille procurator post eius mortem non potest præstare consensum, propterea sublimitatem idem Flamin. *d. q. 24. n. 8.*

In gloss. *Tenere. ibi. exemplum in translatione domus, &c.* Notatur ad hoc quod dominium nūquam transferatur a procuratore, cuius mandatum reuocatum est, etiam si ipse bona fide rem tradiderit minimè certus de reuocatione, sicut docet Couar. *pract. c. 11. n. 2.*

In gloss. *Manibus.* Renunciatio beneficiorum in cuius manibus sit facienda, vide quæ late dixi in *trakt. de officio, & potestate Episcopi part. 3. alleg. 69.*

De supplenda negligentia Prelatorum.

TIT. V.

SVMMARIVM.

- 1 Regularium Prelatorum negligentiam in beneficiis prouidentibus quæ supplere possit.
- 2 Episcopus potest conferre beneficia Regularia, quæ spectant ad collationem Prelatorum Regularium, si Prelatus Regularis infra semestrem non prouiderit.
- 3 Legatus non potest conferre beneficia ad Episcopum deuoluta ex negligentia Prelati Regularis exempti, quæ Episcopo conferri auctoritate Apost. Delegata magis, quam Ordinaria videtur concessa iurisdictione quando constat ex verbis quod non auctoritate officij, sed auctoritate concedentis quis cognoscit.
- 4 Superior ad quem conferendi potestas deuoluta est, adstringitur ad observationem eiusdem ordinis & forme, quæ ab inferiore erat obseruanda.
- 5 Regularia beneficia a Prelato collata possunt ad eo ad solam eius matrem, & librum, etiam absque iusta causa reuocari, seu conferri.
- 6 Abbas non potest monacho beneficia Regularia, aut Ecclesiæ administrationem perpetuam, hoc est ad vitam eius, conferre.
- 7 Beneficia Regularia manualia sunt, atque ad nutum Abbatis reuocabilia.
- 8 Beneficium Regulare obtinens ad libitum Abbatis quancumque, & quomocumque amoueri potest.
- 9 Verbum, dispositio, latissimam habet significationem, & omnem modum includit prouidentiam.
- 10 Patronus Regularis quando neglexit ad beneficium ecclesiasticum presentare intra tempus sibi præstitum, tunc collatio deuoluitur ad instituentem, etiam si non sit Episcopus, sed eius inferior.
- 11 Collationis in materia attenditur locus ubi summum est beneficium, & non locus ubi est persona ad quam spectat collatio.
- 12 Monachi Regularem presentare non possunt ad Ecclesiæ, quæ consequitur regi per clericos seculares.
- 13 Abbates, & alij Superiores Regulares nequeunt ad beneficia coniuncta regi per seculares, presentare, aut prouidere Regularia.
- 14 Beneficia de mensa non dicuntur vacare, ac prouide in illis non datur negligentia in prouisione.
- 15 Beneficium manuale vacat per obitum, & reuocationem Superioris.
- 16 Beneficia manualia, siue secularia, siue Regularia non includuntur sub reservationibus.

18 *Papa, aut Episcopus quando confert per deuolutionem beneficium aliquod Regulare manuale, nullatenus censetur alterare naturam illius.*

CLEM. Quia Regulares. Vnic.

1 **R**EGULARES Prælati, qui possunt beneficia conferre, si illa intra sex menses non conferant, tunc diocesani locorum in exemptis, propria, in exemptis verò Apostolica auctoritate conferre possunt, dummodo Regularia Regularibus, secularia secularibus conferant, nec permittant illa incorporari mensæ, nec augeri, vel imponi pensionem. Hoc autem intelligi debet de beneficiis, quæ non sunt de mensa Prælatorum, sed de aliis, quæ habent suos Rectores, ad quæ beneficia extenditur Constitutio Bonifacii de qua in cap. *presenti*, de officio Ordini lib. 6. Prohibetur denique Regularibus quod non possint præstare pluribus Prioratibus, aut Ecclesiis curam animarum habentibus, etiam si cura per alium exerceatur. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Anchar. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 273. Alagona in compend. pag. 95. remissive Ximen. in concord. part. 1. & 2.

2 *Diocesani locorum, &c.*] Notatur ad hoc quod Episcopus potest conferre beneficia Regularia, quæ spectant ad collationem Prælatorum Regularium si Prælati Regularis infra semestrem non prouiderit, vt per Zerol. in praxi Episc. part. 1. verbo beneficia, vers. ad tertium.

3 *In exemptis verò Apostol. auctoritate, &c.*] Notatur ad hoc quod Legatus non poterit conferre beneficia ad Episcopum deuoluta ex negligentia Prælati Regularis exempti, quod Episcopus confert auctoritate Apostol. vt per Nicol. Garc. de benefic. part. 5. cap. 3. num. 32.

4 Notatur etiam ad hoc quod quando constat ex verbis quod non auctoritate officij, sed auctoritate concedentis quis cognoscat, magis delegata, quam Ordinaria, hoc causi videtur concessa iurisdictione, vt per D. Barbof. in l. cum prator, §. 1. num. 33. ff. de iudice.

5 *Ille videlicet qui consueuerunt, &c.*] Notatur ad hoc quod Superior, ad quem conferendi potestas deuoluta est, adstringitur ad obseruationem eiusdem ordinis, & forme, quæ ab inferiore erat obseruanda, vt per Chald. Pereira de potest. eligendi, cap. 1. num. 58.

6 *Libere possint ad claustrum, cum oportuerit, reuocari.*] Notatur ad hoc quod beneficia Regularia à Præbato collata possint ab eo ad solum eius nuntium, & sibi tantum, etiam absque aliqua iusta causa reuocari, seu auferri, vt per Naturæcom. 4. de Regular. n. 22. versic. ex quibus; Azor. instit. moral. part. 1. lib. 12. c. 9. quæ 9. & cap. 22. quæ 10. & part. 2. lib. 3. cap. 26. q. 12. r. 3. & 14. Sanchez in præcepta Decalogi lib. 7. cap. 29. num. 11. & idem Abbas non potest monacho beneficium Regulare, aut Ecclesiæ administrationem perpetuam, hoc est, ad vitam eius, conferre, ita Azor. institut. moral. part. 1. lib. 12. cap. 9. quæ 8. Nam Regularia beneficia manualia sunt, atque ad nuntium Abbatis reuocabilia, Ioan. Selu. de benefic. part. 3. q. 68.

7 *Cassad. decis. 4. num. 3. de præbend. Mandol. ad reg. 3. Cancell. q. 11. num. 13. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. §. 9. 6. num. 6. & gloss. 8. num. 7. Campan. in diuers. iuris Canonice, rubr. 12. cap. 7. num. 21. ac proinde illud obediens ad libitum Abbatis quandocunque, & quomodocunque amoueri potest.* Azor. d. part. 1. lib. 10. cap. 4. quæ 2. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. §. 9. 6. num. 46.

8 *In ead. gloss. ibi, quia nec plus, nec aliter confertur suppleti, quam negligenti, &c.*] Notatur ad hoc quod quando Pontifex ipse, aut Episcopus confert per deuolutionem beneficium aliquod regulare manuale nullatenus censetur alterare naturam illius, sed postea integrum erit Abbati reuocare, ac si ipsemet contulisset, vt per Lap. alleg. 9. num. 4. vbi Mandol. litt. E. eundem Mandol. de priuileg. ad instar gloss. 6. n. 4. Selu. de benef. part. 3. q. 69. num. vlt. Sanchez in præcepta Decalogi, lib. 7. cap. 29. num. 133.

In gloss. *Dispositionem*, ibi, id est, collationem, vel prouisionem. Notatur ad hoc quod dispositionis verbum latissimam habet significationem, & omnem modum includit prouidendi, vt per Selu. de benefic. part. 3. quæ 1. n. 36. Mandol. reg. 32. Cancell. q. 4. n. 5. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 20. n. 1. Viuian. in praxi iuris patr. lib. 5. cap. 1. num. 47.

In eadem gloss. ibi, *quia si ad solam presentationem*, & 11 &c. Notatur ad hoc quod quando patronus Regularis neglexerit ad beneficium Ecclesiasticum præsentare intra tempus sibi præstitutum, tunc collatio deuoluitur ad instituentem; etiam si non sit Episcopus, sed alius ipsi inferior, vt per Imol. num. 33. & Cardin. num. 5. in presenti, Rebuff. in praxi tit. de deuolut. num. 26. quos refero de officio, & præstare Episcopi, part. 3. allegat. 126. num. 66. secundum Lugdunensem. impress.

In gloss. *Locorum*, ibi, *ergo non personarum*, & 12 Notatur ad hoc quod in materia collationis attenditur locus, vbi situm est beneficium, & non locus, vbi est persona, ad quam spectat collatio, ac proinde attenditur beneficium, non persona negligens, vt per Simonet. de reseruat. quæ 75. Tiraquel. de retractu lig. 3. 36. gloss. 3. num. 27. Nicol. Garc. de benefic. p. 3. c. 3. num. 28. Chald. Pereira de empt. & vendit. cap. 14. num. 14.

In gloss. *Secularibus*, ibi, *vbi dicunt quod ad Ecclesiasticam, quæ consuevit regi per seculares clericos, monachi Regularem præsentare non possunt*, sequitur Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 8. num. 39. vbi loquitur & conuerso, videlicet, quod Abbates, & alij Superiores Regulares nequeunt ad beneficia consueuta regi per seculares, præsentare, aut prouidere Regulares, & n. 40. & seq. subdit quod si de facto prouiderentur Regulares, esset prouisio ipso iure nulla, nec excusaret negligentia habentis præsentare, vel conferre quominus locum habeat deuolutio ad superiorem.

In gloss. *De mensa*, ibi, *illa ergo non intelligitur* 15 *vacare*, & c. Notatur ad hoc quod beneficia de mensa non dicuntur vacare, ac proinde in illis non datur negligentia in prouisione, vt per Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. §. 9. 6. num. 63. Flores de Mena var. lib. 2. q. 10. num. 14.

In gloss. *Reuocari in vers. Et scias*, ibi, & temporales 16 *Prioratus vacant per mortem*, & c. Notatur ad hoc quod beneficium manuale vacat per obitum, & reuocationem Superioris, vt tenent in presenti Cardin. in §. præmissa quæ 5. num. 8. Imol. num. 44. post med. versic. redeo ad gloss. Abb. num. 17. Et Vitalin. num. 9. Anastas. Germon. de indultis Cardin. §. regularia, n. 16 Rot. decis. 739. num. 4. part. 1. diuers. Flamin. de resignat. benefic. lib. 2. quæ 11. num. 4. & lib. 11. quæ 3. num. 94. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. §. 9. 6. num. 14.

In eadem gloss. *fine*, ibi, *Et ob hanc causam*, & c. 17 Notatur ad hoc quod beneficia manualia, siue secularia, siue regularia non includuntur sub reservationibus, vt per Gonzal. d. gloss. §. 9. 6. num. 9. Nicol. Garc. de benefic. part. 5. cap. 1. num. 310. vbi plures refert Doctores.

In ead. gloss. ibi, *quia nec plus, nec aliter confertur suppleti, quam negligenti, &c.*] Notatur ad hoc quod quando Pontifex ipse, aut Episcopus confert per deuolutionem beneficium aliquod regulare manuale nullatenus censetur alterare naturam illius, sed postea integrum erit Abbati reuocare, ac si ipsemet contulisset, vt per Lap. alleg. 9. num. 4. vbi Mandol. litt. E. eundem Mandol. de priuileg. ad instar gloss. 6. n. 4. Selu. de benef. part. 3. q. 69. num. vlt. Sanchez in præcepta Decalogi, lib. 7. cap. 29. num. 133.

De Aetate, & qualitate, & ordine
prescribendorum.

TIT. VI.

C L E M. Cùm Ecclesiæ. I.

DE IOCESANI locorum diligenter servare debent, & suis subditis servari facere statuta Canonica circa prescribendos Ecclesiis sub pena diuine offensionis, & Apostolicæ violationis. Colligunt ex Ordinar. Anch. Imol. Zabur. Panorm. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vital. Viulan. in ration. lib. 1. pag. 306. Alagon. in compend. pag. 108. remissive Ximen. in concord. p. 2.

S Y M M A R I U M.

1. Vocem nullum habet in Capitulo nisi sit Subdiaconus.
2. Dignitatem personatum, officium, vel præbendam obtinens, cui certus Ordo annexus est, nisi infra annum ad illum impedimento cessante promouetur, in Capitulo vocem non habet, & dimidium perdit distributionem partem.
3. Cathedralibus in Ecclesiis omnes Canonici, ac portiones habere debent annexum Ordinem presbyterij, Diaconatus, & Subdiaconatus.
4. Canonicus, cui non est Subdiaconus, non habet vocem in Capitulo.
5. Canonicus etiam Subdiaconus, cuius Canonici annexus est Ordo superior, nisi ad eum infra annum promouetur, statim post annum amittit vocem in Capitulo.
6. Dispensatus à Papa vti in minori etate fiat Subdiaconus, si talis sit factus habet vocem in Capitulo.
7. Canonicus in Sacris minime constitutus collegiales alius exercere potest, ac proinde ea omnia, quæ extra Capitulum sunt.
8. Canonicus in Sacris præbendam, & domum optare potest.
9. Subdiaconatus Ordinem sufficit habere Canonicum tempore electionis ad hoc ut in ea vocem habeat.
10. Habitus quatuor à principio requiritur, non sufficit quid postea interueniat.
11. Canonicus in Sacris non constituitur si velit promoueri intra quatuor tempora proxima, non erit expectandum si imminet tempus electionis.
12. Prælatu principalis Ecclesiæ quamvis non sit in Sacris, habet vocem in Capitulo.
13. Capitulum convocare de consuetudine Ecclesiæ spectat ad Archiepiscopum, etiam non sit in Sacris.
14. Prælatu, & Capitulum sunt diuersa.
15. Collegij, vel Capituli appellatione non comprehenditur Prælatu.
16. Prælatu de quadam longissima verbi significatione nomine Capituli comprehenditur.
17. Lex panalis simul, & correctoria non potest extendi etiam si habeat expressum rationem, quamvis si esset solum panalis, vel correctoria extenditur.
18. Diffinitio, donec, vis, & effectus remissive.
19. Diffio, nullo modo, quam cum, & effectum habet remissive.
20. Perio debet fieri pro qualibet hora.
21. Alimenta non dantur ex fructibus beneficij clerico suspensio propter contumaciam, à qua parendo exire potest.

22. Distributiones quotidianæ clerici suspensio, vel excommunicatio accrescent aliis.

C L E M. Vt. 11.

IN Capitulo Cathedralis, vel Collegiæ Ecclesiæ etiam Regularis, nullus habet vocem, nec illi concedi potest nisi sit Subdiaconus; obtinens verò dignitatem, personatum, officium, vel præbendam, cui certus annexus est Ordo, nisi infra annum ad illum impedimento cessante promouetur in Capitulo vocem non habet, & interim dimidium perdit distributionem partem, aliis tamen penis contra tales in suo robore permanentibus. Colligunt ex Ordinarij Lap. Abb. Anch. Imol. Zabur. Panorm. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vitalin. Viulan. in ration. lib. 1. pag. 307. Alagon. in compend. pag. 109. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.

De materia text. dixi late in tract. de Canonis, & Dignitat. cap. 37. vbi plures citati Doctores, & ibi adductis addo Soar. de Relic. tom. 4. tract. 8. lib. 2. cap. 4. num. 5. vbi ait comprehendere monasteria Regularium, qui ad diuina officia destinati sunt, & coram Capitulo.

Ad suscipiendos sacros Ordines, &c. Sacrum Conc. Trident. sess. 24. de reform. c. 12. circa id ipsum ita nouissime disposuit, In omnibus vero Cathedralibus omnes Canonici, ac portiones habere annexum Ordinem Presbyterij, Diaconatus, vel Subdiaconatus; Episcopus autem eam consilio Capituli designet, ac distribuatur, prout videretur expedire, quibus quisque Ordo ex Sacris annexus in posterum esse debeat, ita tamen ut dimidia saltem pars Presbyterij sint, ceteri vero Diaconi, aut Subdiaconi, ubi vero consensu laudabiliter habet quæ plures, vel omnes sint Presbyteri, omnino obstruatur. Hactenus Trident. cuius decisionem referunt Flamin. Paris. de resignat. lib. 4. quest. 9. num. 10. Aloy. Ricc. in practi. ligura resoluit. 238. illam tamen in Collegiatis Ecclesiis locum non habere tradunt Nauar. conf. c. de temp. diu. in antiqu. alias conf. 51. de etate, & qualis in nouis. Zerol. in practi. Episc. p. 1. verbo beneficia. §. 5.

Statutum vti nullus, &c. Notatur ad hoc quod Canonicus, qui non est Subdiaconus, non habet vocem in Capitulo, innouatur, & ampliatur per Conc. Trident. sess. 22. de reform. cap. 4. & docetur Rebuff. in tract. nominat. quest. 8. num. 3. Fr. Emman. quest. Regular. tom. 2. quest. 51. art. 5. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 3. cap. 11. quest. 20. late Monet. de distribut. quotid. part. 2. cap. 20. num. 3. cons. segg. Villar. del patronato de Calatayud. part. 7. §. 1. num. 15. Vgolini. de officio, & potestate Episcopi. cap. 19. §. 3. art. 1. Placens. in practi. Episc. part. 2. cap. 3. num. 7. Paul. Laym. canon. quest. de Prælatorum Ecclesiasticis. elect. quest. 181. resp. 3. & q. 287. resp. 2. Miranda in man. Prælat. tom. 2. quest. 23. art. 5. concl. 5. Rota apud Farinac. decif. 600. num. 4. in 1. collect. nouiss. alias part. 4. diuers. Nicol. Garc. de benefic. part. 3. cap. 4. num. 24. Raguc. de voce Canonicorum in Capitulo q. 24. Iul. Laur. var. lucubr. tom. 1. tit. 4. cap. 15. ex num. 33. Sebast. Cæc. in relect. de Ecclesi. interarb. disp. 12. §. 1. n. 22. Tamburin. de iure Abbatum tom. 1. disp. 5. q. 8. n. 8. Ego ipse de Canonicis cap. 37. in princ. & de iure Ecclesi. lib. 1. c. 19. n. 51. cum segg.

Ille verò, &c. Notatur ad hoc quod Canonicus etiam Subdiaconus, cuius Canonici annexus esset Ordo superior, nisi ad eum infra annum promouetur, statim post annum amittit vocem in Capitulo, ita ut nullo modo, nec ex Capituli concessione, nec ex Episcopi dispensatione post annum eum habere possit, donec ad illum requisitum Ordinem fuerit promotus, ut per Monet. de distribut. quotid. p. 2. cap. 20. num. 9.

6 Illud advertere oportet quod si Pontifex dispenset in aetate cum Canonico, ut fiat subdiaconus, si hic ex dispensatione factus Subdiaconus vocem haberet in Capitulo, ut resoluunt Felin. in c. *populasti*. num. 11. de *receptis*. Sanch. de *matrim.* l. 3. dist. 1. num. 23. Raguc. de voce *Canonico* in Capitulo *quæst.* 5. num. 7. Soar. de *Relig.* tom. 4. tract. 8. lib. 2. cap. 4. num. 7. Tamburin. de *iure Abbatum*, tom. 1. dist. 5. q. 8. num. 10. Ego ipse d. cap. 37. n. 9. Et procedere etiam in Canonico dispensato à Papa ut in aetate sexdecim annorum possit obtinere Canoniarum in Cathedrali censui S. Congr. Cone. in *Reatina* 10. Iulij 1627. & in *Monis Polianis* 13. Ianuarij 1609. & in *S. Minimi* 15. Septembris 1619. intelligendo prout dixi d. c. 27. n. 13.

7 In gloss. In *Capitulo*. Notatur ad hoc quod Canonici in Sacris minimè constitutus, collegiales actus exercere potest, ac proinde ea omnia, quæ extra Capitulum sunt, ut per Bonifac. hic, num. 16. & 17. Nicol. Garc. d. part. 3. cap. 4. num. 29. vbi num. 3. subdit ex decisione Rotæ quod Canonici etiam in Sacris non constitutus ad effectum conferendi suam hebdomadam habere debet, & ratione suæ hebdomadæ potest conferre, & num. 31. subiungit quod Capitulum potest committere collationem, vel nominationem beneficij ad illud pertinentis Canonico, qui non sit in Sacris.

8 In ead. gloss. ibi, *quod talis Canonicus non in Sacris præbendam, & demum optare potest*. Ita Gonzal. ad reg. 8. *Cancel.* gloss. 34. d. num. 128. Nicol. Garc. dicta part. 3. cap. 4. num. 11.

9 In gloss. *Constitutus*. ibi, *Sed pone, &c.* Notatur ad hoc quod sufficit, ut Canonicus habeat Ordinem Subdiaconatus tempore electionis ad hoc, ut in ea vocem habeat, sic docet Monet. de *distribut. quotid.* part. 2. q. 20. num. 6. quamvis tempore vacationis non erat ordinatus in sacris, Soar. de *Relig.* tom. 4. lib. 2. cap. 4. num. 6.

10 In eadem gloss. ibi, *Si ponderemus initium*, &c. Notatur ad hoc quod quoad principio requiritur habilis, non sufficit quod postea superueniat, ut per Flamin. Paris. de *resignat. benefic.* lib. 4. *quæst.* 1. num. 14.

11 In ead. gloss. ibi, *Sed fortius quero*, &c. Notatur ad hoc quod Canonici in Sacris non constitutus si velit promoveri intra quatuor tempora proxima non erit expectandus si imminet tempus electionis, ut per Monet. d. q. 20. n. 5.

12 In gloss. In *eisdem*. ibi, *Sed mihi remanet dubium an hoc cap. in viroque responso locum habeat in principalibus Prælatu*, &c. Notatur ad hoc quod principalis Prælatu Ecclesiæ quamvis non sit in Sacris vocem habet in Capitulo, ut per Raguc. de voce *Canonico* in Capitulo *quæst.* 24. num. 3. Ego ipse d. cap. 27. num. 11. Vnde Archidiaconus, qui de consuetudine Ecclesiæ spectat, absente Decano, conuocare Capitulum, & in eo proponere, ac resolutiones accipere, id potest etiam si non sit in Sacris, cum iste sit actus iurisdictionis, qui competit Archidiacono, etiam in Sacris non constituto, & ad Decanum non spectat ratione Ordinis, sed antiquitatis, & superioritatis, ita per sacram Congregationem decisum fuisse refert Nicol. Garc. d. p. 3. cap. 4. n. 26. & in *addit.* hoc ipsum multis rationibus confirmat.

13 In ead. gloss. ibi, *unde potest dici quod cum Prælatu, & Capitulum sint diuersa*, &c. Ita Gonzal. ad reg. 8. *Cancel.* gloss. 45. num. 54. Non enim Prælatu Collegij, vel Capituli appellatione comprehenditur, ut per Fr. Emman. *quæst. Regular.* tom. 3. *quæst.* 51. artic. 8. & citatos per me in *trati. de appellat.* verbo *verborum* *verborum* *que iuris significat*. verbo *Capitulum*, quibus addo Paul. Barbof. *Collect.* Tom. IV.

14 In ead. gloss. ibi, *unde potest dici quod cum Prælatu, & Capitulum sint diuersa*, &c. Ita Gonzal. ad reg. 8. *Cancel.* gloss. 45. num. 54. Non enim Prælatu Collegij, vel Capituli appellatione comprehenditur, ut per Fr. Emman. *quæst. Regular.* tom. 3. *quæst.* 51. artic. 8. & citatos per me in *trati. de appellat.* verbo *verborum* *verborum* *que iuris significat*. verbo *Capitulum*, quibus addo Paul. Barbof. *Collect.* Tom. IV.

Laym. *quæst. canon. de Prælatu ecclesiæ*, d. *quæst.* 18. *vers.* *quæ.*

In ead. gloss. ibi, *Esti dicatur quod de quadam lar-* 16 *gissima verbi significatione Prælatu nomine Capituli comprehenditur*. Ita Rebuff. in *trati.* *nominat. quæst.* 8. num. 34.

In ead. gloss. ibi, *Mibi satis est*, &c. Notatur ad 17 hoc quod lex pœnalis simul & correctoria non potest extendi, etiam si habeat expressam rationem, quamvis si esset solum pœnalis, vel correctoria extenderebatur, ut per Tirac. in *trati.* *cessante causa part.* 1. num. 162. Farin. in *praxi crimin.* part. 4. *conf.* 65. n. 124. & *fragment. crimin.* p. 1. lit. E, num. 77.

In gloss. *Donce*. De hac dict. dixi in *trati. de dictionib.* 18 *usufreg. dist.* 93. secundum Lugdun. *impressi.*

In gloss. *Nullo modo*. De vi, & effectibus horum ver- 19 *borum* dixi in *disto. tract. dist.* 228.

In gloss. *Certe horis*. ibi, *ut per omnes horas fieret ipsa-* 20 *rum compartitio*, &c. Notatur ad hoc quod pro qualibet hora debet fieri portio, ut per Zerol. in *praxi Episc.* p. 1. verbo *distributiones* *vers.* ad *quartum*.

In gloss. *Parti dimidia*. ibi, & *in partem sibi*, &c. No- 21 *tatur* ad hoc quod clerico suspensio propter contumaciam, à qua suspensio pendendo exire potest, non dantur alimenta ex fructibus beneficij, ut per Surd. de *alimentis*, tit. 7. q. 36. n. 4.

In ead. gloss. ibi, & *scias quid ista dimidia subtrahat* 22 *accrescit alijs interessentibus*, &c. Notatur ad hoc quod distributiones quotidianæ clerici suspensi, vel excommunicati accrescunt alijs, ut per Surd. de *alimentis*, tit. 7. q. 82. num. 16.

SYMMARIVM.

- 1 *Ætas ad Ordinem sacris de iure communi requisita que ostenditur, & n. 2. & qua ex noua dispositione Conc. Trid. refertur*. num. 5.
- 4 *Verbum, decernimus, inducit ius nouum, & non declarat antiquum*.
- 5 *Libere significat idem quod sine dispensatione*.
- 7 *Anno certo, qui debet facere altum, sufficit facere in quacunque anni parte*.
- 8 *Annuus incipit an, & quando sufficit, & habeatur pro completo*, ostenditur.
- 9 *Verba, cum peruenierit ad 25. annum, ex proprietate non verificatur in 25. anno capto*.

C L E M. Generalem. III. & vlt.

AD Subdiaconatum promouetur quis in 18. anno, ad Diaconatum in 20. ad Presbyteratum in 25. Colligitur ex Ordinar. Anchar. Imol. Zabrell. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalin. Vitiuz in *ration.* lib. 1. pag. 308. Alagon. in *compend.* pag. 109. remissus Ximæ in *concord.* part. 1. & 2.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Gutier. *canon.* lib. 1. cap. 26. Menoch. de *arbitr. casu* 427. num. 15. Fr. Emman. *quæst. Regul.* tom. 3. q. 23. art. 6. Ego ipse de officio, & potestate Episcopi, part. 2. alleg. 16. num. 1.

Attenta verò noua dispositione Concilij Trident. sess. 23. de *reform.* cap. 12. nullus in posterum ad Subdiaconatum Ordinem ante vigesimum secundum, ad Diaconatum ante vigesimum tertium, ad Presbyteratum ante vigesimum quintum ætatis suæ annum promoueri potest, ex quo ita tradunt Gutier. d. cap. 26. num. 8. Henric. in *sum.* lib. 10. c. 19. §. 2. Zerol. in *praxi Episc.* part. 1. verbo *Ordo*. §. 1. Piazec in *simili praxi*. p. 1. c. 1. sub *rub. de requis. ætatis*, n. 23. Fr. Emman. *quæst. Regul.*

L l 2 tom. 3.

tom. 3. q. 2. 3. art. 6. Galganet. de iure publico. lib. 3. tit. 24. 15. & 26. Monet. de distrib. quond. p. 2. q. 19. num. 22. Nicol. Garc. de benef. p. 7. cap. 4. num. 21. Valer. Reginal. in praxi fori paut. lib. 30. trañ. 3. num. 166. Fr. Ludou. Mitanda in manuali vralat. com. 1. q. 39. artic. 2. Carol. de Grassis de effectib. clericis in pralud. n. 289. 295. & 195. Stephan. Quarant. in summa Bullary. verbo ordo vers. colliguntur. Attendant. in addit. ad recopil. legum Nauarre. lib. 3. tit. 2. 1. 3. de aiat. in declar. n. 4. Egid. de Coninck de Sacram. tom. 2. disp. 20. num. 102. Zipin analytica posteriori iuri Ecclesiast. enarratione sub tit. de elect. num. 11. Campan. in diuersorio iuri Canon. rub. 7. cap. 3. Vgolin. de offic. & potestate Episcop. cap. 26. § 6. num. 4. & 5. Homobon. de Bonis de examine ecclesiast. p. 1. trañ. 1. cap. 10. q. 60. vers. ad maiores. Ego ipse d. alleg. 16. num. 1.

In gloss. Decernimus. ibi. non dicit declaramus. Notatur ad hoc quod verbum decernimus, inducit ius nouum, & non declarat antiquum, vt per Flamin. Paris. de resignat. lib. 1. q. 2. num. 3. Sanch. de matrim. lib. 7. disp. 82. num. 18. cum alijs, quos refero ego ipse in trañ. de dictis ibi. vsufreg. dict. 79. secundum Lugdun. impressi.

In gloss. Liberè. ibi. est sine dispensatione. Ita hanc ditionem interpretatur Gonz. ad reg. 8. Cancell. gl. 53. num. 9. & faciunt, que dixi dicto trañ. de actionib. vsufreg. dict. 190.

In gloss. In decimo octauo. ibi. intelligo inchoato. Ita Perez ad tit. 2. lib. 2. Ordinar. pag. 409. Fr. Emman. d. q. 23. art. 7.

Et notatur etiam ad hoc quod in quacunque parte anni sufficiat actum facere, qui debet facere certo anno, vt per Sord. decis. 178. num. 2.

Controuersum est in iure an & quando annus inceptus sufficiat, & habeatur pro completo: de quo agunt gloss. & Doctores per text. ibi. in Lad. Remp. ff. de maior. & honor. & in l. 3. § minore. ff. de minorib. & in l. si cui. ff. de legat. 1. gloss. in cap. subdiaconus, 77. dist. gloss. 2. in cap. ad nostram, de regular. Felin. num. 7. in cap. cum vigesimo. de offic. deleg. Conan. lib. 3. com. c. 12. n. 7. Nau. in man. cap. 2. § 1. v. 1. vers. ad 9. communiter distinguit solet inter dispositionem fauorabilem, & odiosam, sed cum annus secundum veritatem, & proprietatem sermonis completus intelligatur, iuxta l. anniculus 1. § 4. ff. de verb. signific. & ceptum haberi pro completo procedat ex fictione, & mente disponentis, planius videtur semper attendenda esse verba dispositionis, que si expresse ad annos perfectos, & consummatos vel simpliciter ad tot. annos referantur non sufficiat annus inchoatus verò ad solam existentiam in tali anno, & ingressu illius referantur, sufficiat inchoasse, vt sic, si alud ex mente disponentis non colligitur, verborum proprietatem attendatur, tam in materia fauorabili, quam in odiosa iuxta l. non aliter. 67. ff. de legat. 3. iuncta l. cum lege 24. ff. de test. Sic verba hec, post viginti annos. post viginti cum expleueris, & similia procul dubio annum còplectum prequeruntur. f. l. 41. vers. C. inter. ff. de in. test. l. 2. in princ. ff. de excusator. cap. cum in cunctis in princ. de elect. Sic etiam dispositio eà que fuerit viginti annorum, vel habuerit viginti annos, completos exigit. quia antequam compleatur verum non est esse quod viginti annorum, vel illos habere, arg. d. l. anniculus sic procedit text. in d. l. si cui. vbi gloss. & Doct. communiter. interdict. gloss. hic recepta ab omnibus, vt per Troff. de vero, & perficilo clerico, lib. 2. c. 17. n. 2. Cou. de sponsal. part. 1. cap. 2. n. 2. Per contrarium verò ad annum inceptum referuntur verba illa, cum fueris in vigesimo anno. cum aegeris, vel quz prohibent, ne qui ante vigesimum annum faciat, qui proprie loquendo qui iam incepit, attingit, & qui iam est in vigesimo

anno, ante illum non facit, sed potius in illo, d. cap. cum in cunctis, § inferiora, text. & gloss. in presenti. d. l. si ita in princ. Concil. Trident. sess. 3. de reform. c. 12. resoluunt gloss. in d. l. si cui, vbi communis, Nauar. & alij. vbi supra.

Vnde inferitur verba hæc, cum peruenieris ad 25. annum, ex proprietate non verificari in 25. anno cepto, sed completum requirere, vt est de natura illius dict. per l. vrbana, 198. ff. de verb. signific. gloss. verb. peruenieris in cap. si consuetus, de accusat. late l. itaq. in l. si vngum verb. reuertatur, in num. 394. C. de relic. donat. probat in specie text. in l. non putab. 47. ff. de condi. & demonstr. quamuis aliter intelligat Conan. vbi supra. Næ obstat text. in l. qui filium 73. § 1. ff. ad Trebell. sic, cum ad annu vigesimum peruenisset, per quem Conan. d. loco recedit ad communi, quia reiecto intellectu gloss. & Doct. ibi, & in dictis locis, qui existimant textum illum procedere simpliciter, fauore filij, cui intellectu repugnat idemmet. text. dum probat Imperatorem motum fuisse verbis testamenti, dici potest testatorem illic non tantum dixisse, cum filium ad annum vigesimum peruenisset, sed adiecit, quod si ante vigesimum annum decederet, & c. quæ verba sequentia iuxta supradicta significant testatorem non accepisse verbum perueniri, in proprio significato, immò sensibile de anno inchoato, vel saltem res erat dubia, ita vt in hoc dubio Imperator. moris verbis, quæ ad vtrumque sensum referri poterant, ex equitate in fauorem filij pronunciauerit.

In gloss. Diacernatur. Hec gloss. communiter recipitur secundum Con. de sponsal. part. 1. cap. 2. n. 2.

DE OFFICIO VICARY.

TIT. VII.

SYMMARIUM.

1. Iura loquentia de Ecclesijs Curatis per receptionem aliarum similium amittenda, ac ipsarum Receptoribus promouendis ad Sacerdotium, ac de eorum aiat. habent locum in perpetuis Ecclesijs Parochialibus Vicarijs, & num. 2.
2. Vicaria perpetua sunt vera beneficia ecclesiastica.
3. Vicarij perpetui in Ecclesia parochiali intra annum Sacerdos fieri debet.
4. Beneficium simplex quando omnino non solet constitui Vicarij perpetui, sed temporalis.

CLEM. Quæ de Ecclesijs Vnic.

IN Iura loquentia de Ecclesijs Curatis per receptionem aliarum similium amittendis, ac de ipsorum Receptoribus promouendis ad Sacerdotium, necnon de eorum aiat. in perpetuis Ecclesijs Parochialibus Vicarijs locum habent. Colligitur ex Ordin. Lap. Abb. Anch. Imol. Zabari. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 356. Alagon. in compend. pag. 130. remissive Ximen. in concord. part. 1. & 2.

Hanc eandem conclus. ex hoc text. desumunt Rebuff. in trañ. nominat. quæst. 9. num. 7. & q. 16. num. 13. Flamin. Paris. de resignat. benef. lib. 3. q. 1. num. 315. cum seqq. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. § 3. num. 21. Vicarij enim perpetui sunt verè beneficia ecclesiastica, vt per Flam. d. trañ. lib. 2. q. 1. num. 112. Gonzal. d. §. 3. d. num. 19. Azor. inq. moral. part. 2. lib. 3. cap. 6. quæst. vbi

De Officio, & potestate, &c. Tit. VIII. 401

ubi cap. 8. quæst. 1. obseruat Vicarium perpetuum in Ecclesia Parochiali intra annum Sacerdotem fieri debere.

In gloss. Parochialium. ibi. quia solum in Ecclesijs Parochialibus annexi perpetua Vicaria videntur permitti. Ergo quando vitur beneficium simplex, non solet constitui Vicarius perpetuus, sed temporalis secundum Rebuff. in praxi benef. tit. de Vicaria perpetua, num. 5. Rota decif. 758. num. 2. part. 1. diuersi. Gonzal. d. 5. §. 3. n. 15. Hic autem Vicarius temporalis, seu ad nutum amouibilis, an habeat actuale curam, siue habituale, aut solum exercitium, latè disputauimus in collect. ad cap. ult. hoc tit. in Decretalib.

De Officio, & potestate iudicis delegati.

TIT. VIII. SUMMARIVM.

1. Iudices super receptione testium in causa ciuili, nec non executores ad prouidendum aliquibus si per inquisitionem solentem eos esse vitæ laudabiles, & conuersationis honestæ repererint à Sede Apost. deputati alij possunt committere licet vices suas, & n. 2.
2. Testes quando iurant in die iuridico possunt tunc examinari in die feriato.
3. Rubrica ostendit potestatem eius de quo in titulo agitur.
4. Iudex delegatus potest testem etiam exemptum, vel clericum punire propter crimen, quod in ferendo testimonio commiserit.
5. Clausula, si persona sit idonea, sonat in monitionem, non in conditionem.
6. Beneficia conferri debent magis incolis, quàm exteris.
7. Examinatio quando fit super idoneitate nominati, vel alterius, illa fieri potest absente eo, cuius interest.
8. Iuris communis forma quoties exprimitur in commissione eo modo, quo iure inest, non est intentio committentis inducere nouam formam, & conditionem, sed est admonitio quædam, vt seruetur forma.

CLEM. Iudices. Vnic.

IN DICES super receptione testium in causa ciuili, nec non executores ad prouidendum aliquibus si per inquisitionem solentem eos esse vitæ laudabiles, & conuersationis honestæ repererint, à Sede Apost. deputati alij possunt committere licet vices suas. Colligunt ex Ordinar. Lapp. Abb. Anchoran. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalin. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 411. Alagon. in compend. pag. 145. remissiuè Ximen. in concord. part. 2.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt D. Barbo. in l. cum prator §. 1. num. 113. cum segg. ff. de iudic. & Stephan. Gratian. discept. forens. cap. 60. num. 33.

In gloss. iudices. ibi, & talis alius fieret die feriato. Notatur ad hoc quod quando testes iurant in die iuridico, possunt tunc examinari in die feriato, vt per Vezin. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 10. num. 194. pag. 544. Menoch. de arbitrar. lib. 1. quæst. 30. num. 15. Malcat. de probat. in proem. quæst. 5. num. 91. Farin. in praxi crimin. p. 2. quæst. 80. num. 16.

Barbo. Collect. Tom. II.

In ead. gloss. ibi, & not. hoc principium, &c. Notatur ad hoc quod rubrica ostendit potestatem eius, de quo in titulo agitur, vt per Malcard. de probat. concl. 1284. num. 3.

In ead. gloss. ibi, punire testem, &c. Notatur ad hoc, quod iudex delegatus potest testem etiam exemptum, vel clericum punire propter crimen, quod in ferendo testimonio commiserit, vt per Coutar. practic. cap. 18. num. 2.

In gloss. receperint. ibi, quod sunt clausule, quæ sonant in monitionem, non in conditionem, pua, si persona sit idonea, & similia. Vide quæ dixi in tract. de clausulis & frequen. claus. §. 1. num. 1. secundum Lugdunen. in press.

In ead. gloss. ibi, si de tali vice sit oriundus. Notatur ad hoc quod beneficia conferri debeant magis incolis quàm exteris, vt per Zerol. in praxi Episc. p. 1. verbo beneficia. vers. ad octauum. Flamin. Paril. de resigna. benef. lib. 4. quæst. 7. Azor. instit. moral. p. 2. lib. 6. c. 4. quæst. 5. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. §. 1. num. 37.

In ead. gloss. ibi, & non vocatus, & quos res tangit. Notatur ad hoc quod quando fit examinatio super idoneitate nominati, vel alterius, illa fieri potest absente eo, cuius interest, vt per Tirag. in tr. res inter alios alia, vers. limita quærit pag. mibi 10. Rebuff. in tract. nominat. quæst. 15. num. 5.

In ead. gloss. ibi, dicit demum Innocent. &c. Notatur ad hoc quod quoties exprimitur in commissione forma iuris communis eo modo, quo iure inest, non est intentio committentis inducere nouam formam, & conditionem, sed est admonitio quædam vt seruetur forma iuris communis, quare ea prætermittenda non irritatur actus, qui alias validus esset, nisi vt commissione ea forma exprimeretur, vt docent in præsentis Imol. num. 20. & 21. Cardin. q. 13. & Bonifac. num. 36. Nau. in man. cap. 27. num. 37. Goa. in cap. alma mater p. 1. §. 7. 8. Sanch. de matrim. lib. 3. disp. 35. num. 3.

De Officio iudicis Ordinarij.

TIT. IX.

CLEM. Vt Clericorum. I.

PISCORITA debent diligenter corrigere scandalosos clericorum excessus, vt ipsi Clerici meri poenæ arceantur ab insolentis, & alij eorum exemplo timeant finem perpetrare. Colligunt ex Ordinar. Lapp. Abb. Anchoran. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vital. Viuian. in ration. lib. 1. pag. 465. Alagon. in compend. pag. 163. remissiuè Ximen. in concordant. part. 2.

Ad materiam huius text. conducunt plura quæ dixi de off. & potest. Episc. p. 1. tit. 2. gloss. 12.

SUMMARIVM.

1. Beneficij collatio facta à collatore quolibet citra Legatum Apost. valet non facta mentione de beneficio, quod prius habebat, cui sit, & num. 2.
2. Mentionem de obtinens facere non tenetur impertrans in prouisione facta ab Ordinario.
3. Episcopi & Ordinarij intelligentur providere Ecclesijs Mox proprio.
4. Iurisdictio Ordinarij dicitur naturalis & fauorabilis.

LI 3 CLEM.

CLEM. Etsi ab Apost. II. & vlt.

Etiā Apostolicę Sedis Legato de beneficio facta collatio beneficium aliud obtinere non valeat, nisi de illo, quod obtinet facta fuerit mentio specialis, in alijs tamen quibuslibet collationem beneficiorum habentibus hoc non observatur. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Anch. Imol. Zabar. Panor. Paul. de Eleaz. Bonifac. de Vital. Viuian. *in ras. lib. 1. pag. 466.* Alagon. *in compend. pag. 163.* remissus Ximen.

Hinc eandem conclus. quoad primam eius partem
ex hoc text. desumit Tirac. de iure mariti glaf. 7. n. 14.
Azor. insin. moral. pag. 2. lib. 6. cap. 10. quæst. 5. & 6. & ci-
tari per me in collect. ad cap. si maritus proprio de pr. lib. 6.

21 In alijs. tamen. &c. Notatur ad hoc quod in
prohibitione facta ab Ordinario non est opus imperantij
facere mentionem de obrentis. vt per Azor. *de cap. 10.*
q. 4 Nicol. Garc. *de benef. pag. 11. cap. 4. num. 99.* Sandi
de benef. q. 1. num. 4. N. Emfr. 8. &c.

telliguntur providere Ecclesiis Motu proprio cum ad hoc reneantur, sed Papa, & Legati provident personis, & non Ecclesiis, ut dicit Card. in *presenti sub num. 13. c. 1.* quem sequuntur Fel. in *cap. ad succed. 26. c. 1.*

In glof. *Nolumus*, ibi, *Ordinariorum* vero collatio

naturalis, nec fauorabilis, &c. Notatur ad hoc quod
iurisdic^{ti}o Ordinaria dicitur naturalis, & fauorabilis,
vt per Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 6. proem. num. 7.
In eandem glof. ibi, nec sunt collatores Ordinarij, &c.

Notatur ad hoc quod Caputulum providens ex indulto non est Ordinarius, vi per Felin. in cap. cum olim num. 1. vers. & adde, de prescript. Scraphin. decis. 980. num. 3. Buratt. decis. 484, num. 4.

000

De Procuratoribus.

Tit. X.

SUMMARIUM.

- 1 *Instrumētum, vel litterae sua procuratoris scilicet sine protestatione recipiens, quibus constitutus pro ipsa causa et super inclusis in procuratorio dominum defendere cogitur.*
- 2 *Mandatum datur per litteras missas, seu epistolas.*
- 3 *Procurator constitutus si recipiat litteras mandatis, & saccat, videtur consentire.*
- 4 *Instrumētum procuratoris scilicet sine protestatione recipiens, videtur acceptare, & certum de suo iure potest substituere si potestatem habeat substituendi.*
- 5 *Debet confessionem per epistolam missam quomodo quis extorqueri possit, ostenditur.*
- 6 *Presens, & tacenti sui prauidicat etiam in prauidicialibus, quando ultra iacuitatem concurrat aliquis actus positivus.*
- 7 *Litteras recipiens scilicet prauiamur approbare etiam in eis contentum, secus si iuramentum.*

CLEM. Instrumento. I.

Procuratorem, quando quis eligit, & mittit ei instrumentum, in quo cauet de indicato soluendo, si procurator simpliciter, & scienter acceptat litteras, nulla facta protestatione, non potest retrocedere, sed tenetur, & potest cogi defendere

reum. Colligunt ex Ord. Lap. Abb. Anch. Imol. Zabar.
Pap. Paul. Eleaz. Bonif. de Viral. Vivian. in *regio* Abb. pag.
133. Alag. in compend. pag. 186. remissive Ximen. in con-
cord. p. 1. & 2. *regio* Abb. p. 133. *regio* Abb. p. 133.

*Vel litteris.] Ergo per litteras missivas, seu epistolas
datur mandatum; Achil. decis. 37. num. 2. de procurato-
ribus. Coputaq. decis. 183. num. 1. & decis. 181. num. 8.
pag. 2. quos refert, & sequitur Gonzal. ad reg. 8. Caucel.*

11. *Simpliciter nulla fides a professione a se scienter recepta.* Noraturad hoc quod si procurator constitutus recipiat litteras mandati, & rēcat, videtur consen-

matrim, ac proinde mandatum acceperat, & certus de suo iure potuisse substituere, si potestatem habere substituendi, vt per Mil. in reperi. verbo procurator

decif. 451. num. 2. apud Farin. pag. 2. recent.

Ex verbis *supra* relatis bona desumitur cautela ad extorquendam confessionem debiti, cuius creditor probationem non habet, ut scilicet epistolam, in qua debitum natebat, debitor mittat quam prius coram

reitis legat, qui poltea pientes hnt receptioni talis epistolae, qua recepta, si debitor taceat, sibi praedictat, ita Bart. per text. ibi in l. si filium fam., § 8. ff. ad Macedon. addit. ad Alex. t. B. in l. qui domi nunt., § 4. ff. soluto matrim. Matthei notat 2. Pola edunt. o. plures

vi per Hippol. in rub. de probationibus num. 246. & in pract. & si diligenter num. 138. Cou. in cap. i. an. r. q. de testam. Menoch. de arbit. casu. 23. Anton. Gabr. commun. tit. de presumptionibus cond. 2. Brunor. in loci

communibus, verbo littera; num. 6. D. Barthol. in d. l. *qua*
desi. num. 158. ubi, num. 159. ex alijs. idem affirmat
resoluendum in audiente nuncium alterius, & tacen-
te, ut nisi sitim arbitrio boni viri contradicere. Cuius

litteris praesumatur confentire, sicut quando literas accepisset, ut in d. l. *filius fam.*, quinimo ulterius addit idem D. Barbof. quod siue in litteris contineatur quod recipiens aliquid soluat tanquam debitor, vel conti-

neatur aliquid nocivum, & præjudiciale recipienti, nisi recipiens de contraria voluntate proticeretur, consentire præsumatur, idque ex taciturnitate infimul cum facto accipientis, arg. d. l. si filium fam. & text. in

Non potes postea recedere, &c.] Notatur ad hoc quòd præsens, & tacens sibi præiudicat etiam in præiudicialibus quando ultra taciturnitatem concurrat aliquis actus positivus ut per *maillard de prades* in *melis* s. 1.

In glof. Scienter, ibi, Secum ergo si ignoranter, &c. Notatur ad hoc quod litteras recipias scienter presumitur approbare actum in eis contentum, secus si

ignoranter, vt per Anton Gabr. lib. 3. commun. opin. iur.
de præsump. concl. 12. Mascard. de probationibus conclus.
480. Menoch. de præsump. lib. 3. præsump. 63. n. 13.

SUMMARY.

- Procurari debet mandatum iurandi, & omnia facienda, que requirunt speciale mandatum, contra electum, vel prouisum opponere non possit crimini, vel defectui, & num. 1.
- Generalis facultas, cum expressione aliquorum casuum exigentium speciale mandatum, non extenditur ad speciales casus maiores expressi.
- Minor non est resistendum ad opponenda crimina, vel defectus contra electum.
- Renouatio generaliter casibus foris non uidetur renouare prioribus, & maioribus.

C L E M. Non potest. II.

Procurator generaliter constitutus ad agendum, defendendum, iurandum de calumnia, vel veritate dicenda, & ad omnia, quae speciale mandatum exigunt, non potest opponere in personam electi nisi specialiter hoc in mandatis habeat, quia cum illa generaliter non veniunt maiora, vel grauiora, quae in procuratoribus sunt expressa. Colligunt ex Ordinarij. Lap. Abb. Anch. Imol. Zabarr. Panor. Paul. de Eleaz. Bonifac. de Vital. Viuiam. in ration. lib. 1. pag. 134. Alagon. in compend. pag. 189. remissive Ximen. in concord. pag. 1. & 2.

Hanc eandem conclus. firmant Perez. l. 1. tit. 4. lib. 3. Ordinam. pag. 556. Ceual. commun. contra commun. quast. 808. num. 47.

Cum sub generalitate tali, &c. Notatur ad hoc quod generalis facultas cum expressione aliquorum casuum exigentium speciale mandatum non extenditur ad speciales casus maiores expressis, vt per Narbon. de appellat. a Vicario ad Episcopum p. 1. num. 253. Sbroz. de Vicario Episcopi lib. 1. quast. 65. num. 12. vbi citat Paris. consil. 40. num. 1. & 2. lib. 4. Crauet. consil. 95. n. 19. colum. 1.

In gloss. Grauiora. ibi in tantum quod Ecclesia ex clausa per peremptorium non resistit, ad ista proponenda. Notatur ad hoc quod minor non est resistendus ad opponendum crimina, vel defectus contra electum, vt per Couarr. practic. cap. 10. num. 4. vers. secunda, Maurit. de in integr. restit. p. 2. q. 64. art. 6. num. 41.

Et ex hac gloss. iuncto text. colligit Fr. Emn. in summ. tom. 1. cap. 12. num. 5. ante fin. quod etiam si quis generaliter renuntiet casibus fortuitis, non videtur renuntiare grauioribus, & maioribus.

S Y M M A R I U M.

- 1 Religiosus etiam pro conuictio, nisi pro consorte eiusdem litis, non potest procurator constitui sine licentia Superioris, nec etiam alium constituere, licet habeat in mandatis.
- 2 Religiosus interdictus procuratoris officium obire sine Superioris licentia.
- 3 Monachus procurator constituitur extra res suis Monasterij concurrente Superioris licentia.
- 4 Religiosus potest procurator institui ante licentiam Superioris sed ipse acceptare non potest donec eam obtineat.
- 5 Superior. immediatus sufficiens est ad dandam licentiam Religioso, vt procuratoris officium suscipere valeat.
- 6 Religiosus si absque Superioris licentia procurator constituitur, non valet actus procuratoris titulo gestus in iudicialibus saltem.
- 7 Religiosus non potest ex quantonis alicuius mandato ad ad dato procuratore constitui, aut substituere.
- 8 Nouitius potest sine Superioris licentia procurator constitui.
- 9 Prelatus potest procuratoris munus obire.
- 10 Monachi plures vbi admittuntur in prosecutione causarum negotij & conueniunt in idem. potest vnus ex illis constitui procurator pro alijs.
- 11 Exceptio defectus licentia post licentiam concessam operari potest.
- 12 Religiosus quoties potest esse in iudicio absque Superioris licentia, integrum quoque ei est constituere absque illa.

C L E M. Religiosus. III.

Religiosus sine licentia Superioris non potest esse procurator. nisi pro suo consorte in eadem lite, nec etiam alium constituere, nec substituere, licet habeat in mandatis. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anch. Imol. Zabarell. Panor. Paul. de Eleaz. Bonif. de Vital. Viuiam. in ration. lib. 1. pag. 125. Alagon. in compend. pag. 186. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concord. p. 1. & 2.

Sicut non potest sine sui Superioris licentia, &c. Notatur ad hoc quod Religiosus interdictus procuratoris officium obire sine Superioris licentia, vt per Franc. Emman. quast. Regular. tom. 3. quast. 41. art. 1. D. Barbosa in l. si longius & si filius fam. 2. lib. 6. cap. 13. m. 15. cum seqq. in precepta Decalogi tom. 2. lib. 6. cap. 13. m. 15. cum seqq. Vnde colligitur posse Monachum procuratorem constitui extra res sui Monasterij concurrente sui superioris licentia, sicuti docent Card. hic num. 3. Vital. num. 23. & 23. Innoc. in cap. cum 1. & A. num. 2. in fi. & num. 3. de sent. & de re iud. vbi Felin. num. 21. vers. & illud. Roman. reg. 178. in cap. Monachus num. 2. Achill. de off. 5. de procur. & alius, quos refert, & sequitur Rot. de off. 445. num. 1. p. 1. recent. vbi reprobat Ioan. And. Abb. & Anchar. contrarium tenentes.

Sine sui Superioris licentia. Obtenita scilicet, vt docent in presenti Card. num. 3. oppos. 2. & Imol. num. 8. quos refert, & sequitur Sanch. d. cap. 13. num. 5. vbi num. 6. subdit quod ante licentiam potest Religiosus procurator institui, sed ipse acceptare non potest donec eam obtineat.

Sui Superioris. Etiam immediati, vt tenet hic Card. num. 2. notab. 2. & Imol. num. 8. quos refert, & sequitur Sanch. d. cap. 13. num. 8.

Non potest, &c. Ergo si Religiosus absque Superioris licentia procurator constituitur, non valet actus procuratoris titulo gestus in iudicialibus saltem, vt per Dec. in cap. 2. a num. 78. cum multis seqq. de iudic. in 2. edic. Cardin. in presenti num. 7. oppos. 1. Imol. n. 13. & Bonif. num. 26. & 27. & vide Sanch. d. cap. 13. num. 39. cum seqq.

Ita non potest alium procuratore constituere, &c. Notatur ad hoc quod Religiosus non potest ex quouis alicuius mandato ad id dato procuratorem constituere, aut substituere, ratio est, quia substitutus non recipit officium absque actu substituents, atque adeo etiam potestas substituti derinetur a primo constituyente, fit tunc mediante actu Religiosi; si autem adit Superioris licentia potest Religiosus constituere ac substituere procuratorem, quia est text. in presenti decidit non posse constituere, & non dicit absque licentia, cum tamen id addiderit in priori parte, vbi dixerat non posse constitui ipsum Religiosum procuratorem, censetur idem repetitum in posteriori, quippe vtitur hic text. particula, ita, quae eius est naturae, vt praecedentia repetat, ita docent in presenti Card. n. 4. oppos. 7. 10. & 11. Imol. num. 15. & Bonif. num. 35. & 36. quos refert Sanch. d. lib. 6. cap. 13. n. 12. & 13. subicit quod si Religiosus habeat licentiam, vt sit procurator, & talis constituitur cum facultate sustinendi, non indiget noua Superioris facultate, vt substituere valeat, quia eo ipso quod facultas acceptandi officij procuratoris est sibi concessa, censetur quoque concedi facultas substituendi ex solo substituentis mandato concessa.

In gloss. Religiosus. ibi, includit omnem profectum. Ergo Nouitius in hac prohibitionem non comprehenditur, quia non est verus Religiosus, vt per Abb. hic num. 11. & Imol. num. 10. Sanch. d. lib. 6. cap. 13. n. 2. quicquid dicant Tirac. de retrac. lig. 5. i. glo. 18. n. 53.

Anton. Cuch. lib. 3. *instit. maior. tit. 1. n. 95.* & Lxli. Zech. de Republic. Ecclesiast. tit. de Regularib. cap. 3. num. 10.

9 In eadem gloss. ibi, *secus in Prælo.* Notatur ad hoc quod Prælator potest procuratorem munus obire, quia sicut potest dare subditis licentiam huius muneris obediendi, ita ipse potest id obire, ita tenent in *presenti Card. num. 3. oppos. 1. Imol. num. 12. Abb. num. 4. & Bonif. num. 21. & 12. Dec. in cap. 2. n. 71. de iudic. in 2. edit. Nauar. com. 2. de Regul. num. 64. Azor. instit. moral. pag. 1. lib. 12. cap. 11. 49. Folu. Pacian conf. 162. num. 1-6. cum segg. com. 1. Sanch. d. lib. 6. cap. 13. num. 18. ubi intelligit, dummodo adit utilitas Monasterij.*

10 In gloss. *Consorte.* Notatur ad hoc quod in prosecutione cuiusvis negotij, ubi plures monachi admittuntur, & conueniunt in idem, potest vnus ex illis constitui procurator pro alijs, puta si plures excusent Abbatem, vel prosecuantur electionem, vel alio simili modo sitres communis, vt docent in *presenti Card. num. 13. g. 10. Innoc. in cap. cum I & A. a. num. 4. & ibi Host. num. 2. Ioan. And. num. 2. Abb. num. 29. Anch. num. 12. Imol. num. pen. & Bellam. num. 7. de sent. & re iudic. Sanch. d. lib. 6. cap. 13. num. 25.*

11 In gloss. *Suscipere.* ibi, *versus tamen est quod excipi potest*, &c. Notatur ad hoc quod exceptio defectus licentia etiam post litem contestatam opponi potest, sicuti docent in *presenti Abb. num. 5. Card. num. 13. g. 9. Imol. num. 13. & Bonifac. num. 28. Dec. in cap. 2. num. 38. de iudic. in 2. edit. Sanchez d. lib. 6. cap. 13. num. 43.*

12 In gloss. *Constituta.* ibi, *repete sine Superioris licentia.* Notatur ad hoc quod quocumque Religiosus potest esse in iudicio absque Superioris licentia, in integritate quoque ei est constituere procuratorem absque illa, quia cum possit per se ipsum in iudicio tunc comparere, poterit similiter per alium, iuxta *reg. potest. de regul. iuris lib. 6. quare ita docent in presentibus Imol. num. 15. Card. num. 3. oppos. 3. Abb. num. 7. Doctores in cap. cum I & A. de re iudic. Sanch. d. lib. 6. cap. 12. num. 31.*

SUMMARIVM.

- 1 Procurator à Rectore Ecclesie pro ea constitutus reuocatur per obitum ipsum etiam quoad iamcepta, & num. 1.
- 2 Morte civilis Rectoris Ecclesie reuocatur procurator ab eo constitutus.
- 3 Episcopi per mortem censentur reuocata iurisdicção ordinaria in persona Vicarij etiam quoad negotia iam capta.
- 4 Vicarij iurisdicção suspenditur excommunicatione Episcopi.
- 5 Mandatum per mortem Rectoris reuocatur etiam si causa sit eius propria.

CLEM. Procuratorem. IV. & vlt.

1 **P**rocurator constituitur à Prælo, Rectore, vel alio quolibet pro Ecclesia sua, vel beneficio, censetur reuocatus per mortem ipsius Rectoris etiam quoad negotia iam capta. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anch. Imol. Zab. Panor. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Viral. Viuiam. in *ration. lib. 1. pag. 536.* Alagona in *compend. pag. 186.* temissilix Ximen. in *concordant. pag. 2.*

2 Hanc eandem concl. ex hoc text. desumunt Chald. Petreia de *resoluto. emphyt. cap. 15. num. 45.* Aloyf. Rice.

in collect. *decis. part. 2. collect. 319. in prin. Put. decis. 186. alias 182. num. 3. lib. 2. Mantie. decis. 213. num. 7. ubi ampliat etiam si procurator huiusmodi dominus litis sit effectus.*

Per mortem. Etiam ciuilem, vt tenent *Re. decis. 18. de procurat. in nouis. Caffador. decis. 2. de appell. Flamin. Patif. de resig. benef. lib. 1. quest. 5. num. 43. Chald. Petreia de *emph. & vendit. cap. 15. num. 33.* Aloyf. Rice. d. collect. 319.*

In gloss. *Contestata* ibi, *quod mortuo*, &c. Notatur ad hoc quod per mortem Episcopi censetur extincta iurisdicção ordinaria in persona Vicarij etiam quoad negotia iam capta, vt docet Sbroz. de *Vicaria Episcopali lib. 3. g. 43. Sord. consil. 30. n. 30. Vgolin. de officio Episcopali p. 1. cap. 4. g. 6. n. 4. Sánchez de matrim. lib. 3. disp. 30. a. num. 1. Steph. gratian. discept. forens. cap. 106. num. 27. D. Barbo. in l. quia tale. n. 93. §. soluto matrim. Narbona de appell. à Vicario ad Episcopum, p. 1. num. 157.*

In ead. gloss. ibi, *sed excommunicatus suspenditur*, &c. Notatur ad hoc quod excommunicatione Episcopi suspenditur iurisdicção Vicarij. Sbroz. d. lib. 3. g. 17. n. 1. & 1. Sanchez d. lib. 3. disp. 30. num. 1. cum segg. Jacob. de Lattente. de iudice suspens. cap. 4. n. 10. Zerol. in *praxis Episcopi. p. 1. verbo Vicarius, §. 8.* Narbona d. p. 1. num. 118. Gonzal. ad *reg. 8. Cancell. gloss. §. 9. num. 127.* ubi citat Maran. Guier. & Rebuff.

In gloss. *Pro Ecclesia*, ibi, *innuit quod secus si pro causa propria*, &c. Vide Mantie. *decis. 213. n. 9.* ubi post Caffad. *decis. fol. 2. n. 3.* vt litem pend. & *decis. 2. n. 3.* de appellat. resoluit hanc glossam dum in finem videtur mandatum per mortem Rectoris non reuocari si causa sit eius propria, non esse veram, vel non feruari.

De Restitutione in integrum.

TIT. XI.

SUMMARIVM.

- 1 Ecclesia probans se lasam per lapsum temporis, ad illud tempus tantum restituitur, & infra quadriennium à tempore lesionis.
- 2 Restitutio aduersus lapsum quadriennij non conceditur.
- 3 Quadriennium restitutionis statutum est non solum ad inchoandam, sed etiam ad finiendam litem restitutionis.
- 4 Quadriennij spatium solum ad implorandam restitutionem iam in foro Ciuili, quam Ecclesiastico hodie obstruatur.
- 5 Quadriennium restitutionis à principio est utile, & in progressu continuum.
- 6 Ecclesia licet restitui velit aduersus lapsum temporis, quod minus fuerit quadriennio, adhuc tamen ad restitutionem implorandam integrum quadriennium habebit.
- 7 Quadriennij lapsus nullatenus Ecclesie moribus si per iudicem, vel aduersarium steterit quominus causa intra illud finitur.
- 8 Restitutio concessa post quadriennium est nulla.
- 9 Appellandi terminus non currit quando aduersarius vel index fuit in culpa ne appellaretur.
- 10 Tempus continuum illud dicitur, quod omni tempore, & omnibus currit etiam legitime impeditis.
- 11 Quadriennium non currit in minori ætate, sed ex eo demum est computandum, quo maior est effectus.
- 12 Quadriennium Ecclesie statim currit à tempore lesionis.

CLEM.

CLEM. Ab Ecclesia. Vnic.

ECCLESIA potest petere restitutionem in integrum aduersus lapsum temporis in quo se lesam affirmat, & ad illud tempus tantum restituitur, & infra quadriennium a tempore lisionis. Colligunt ex Ordinar. Lap. Abb. Anch. Imol. Zabbar. Panorm. Paul. de Elec. Bonif. de Vitalin. Viuian. in *racional.* lib. 1. pag. 553. Alagona in *compensio pag. 193.* remissio Catal. in *annotat.* & Ximen. in *concord. part. 1. & 2.*

Aduersus lapsum temporis, &c.] Nusquam tamen aduersus lapsum quadriennij erit restitutio concedenda, aliis enim daretur restitutio ad restitutionem implorandam, & ita sequeretur processus in infinitum, iuxta doctrinam gloss. ult. ad fin. in *l. interdam*, ff. de minorib. Moel. in *tempore iuris part. 1. tit. 5. in prelad.* num. 15. vers. minus obstat, & quest. 5. num. ult. vers. neque obstat.

Finiri debet, &c.] Ergo quadriennium, de quo hic, statutum est non solum ad inchoandum, sed etiam ad finiendum licet restitutionis, vt per Bernard. reg. 653. in *prin.* Mascard. de *probat. concl.* 1281. num. 1. Duaren. ad tit. C. de *tempore restit.* col. 2. Sford. Odd. de *restit.* in *integ. q. 19. n. 18. & 94.* Redoan de *rebus Eccles. non alien. q. 2. de restit.* 3. n. 1.

Verum cum iam hodie terminus litium finiendum nullus sit, antiquata decisione *l. properandum C. de iudic.* huiusmodi quadriennij spatium solum ad implorandam restitutionem observari, idque tam in foro ciuili quam ecclesiastico testatur Rebuff. tom. 2. ad *leges Gallic. art. 2. gloss. 1. num. 4. cum segg.* Chaldas Pereira in *l. i. curatorem*, verbo *infra legitimum num. 1. C. de integ. restit. minor.* Morla dicit, 5. in *prelad.* num. 16. Picard. in *q. extraneum num. 67. Infit. de heredum qualis. & differ.*

Intra quadriennium continuum.] Quamuis quadriennij restitutionis sit vile a principio, ita vt non incipiat currere nisi omni impedimento cessante; postquam vero incipit, & ita in progressu continuum est, in quo sensu accipi debet text. in *presenti*, secundum Card. hic num. 28. & 30. & verumque probat text. sic intelligendus in *l. vlt. C. de tempor. in integ. restit.* ibi, *continuum, & ibi ex die ex quo annus vultu currebat, & obseruat Fab. in *reca. l. intra vile*, in *princip. ff. de minorib.* Chaldas Pereira d. verb. *infra legitimum num. 5. Card. Tusc. dit. R. concl. 298. num. 9. & 16.**

Etiamsi minus quadriennio, &c.] Notatur ad hoc, quod licet Ecclesia restitui velit aduersus lapsum temporis, quod minus fuerit quadriennio, adhuc tamen ad restitutionem implorandam integrum quadriennium habebit, vt per Sford. Odd. de *integ. restit. quest. 19. num. 39. vers. quarto*, Burlat. conf. 291. n. 19. Chald. Pereira d. verbo *infra legitimum num. 8. Surd. decif. 136. num. 2.*

In gloss. Finiri ibi, si tamen non statet per Ecclesiam, sed per iudicem, vel aduersarium, &c.] Notatur ad hoc, quod si per iudicem, vel aduersarium steterit quominus causa intra illud tempus finiatur, lapsus illius nullatenus Ecclesie nocet, vt per Cassador. decif. 2. sub hoc tit. Paris. conf. 65. num. 60. lib. 3. Afflic. decif. 210. num. 4. & 5. Donel. comment. iuris Ciuili lib. 21. c. 10. 5. per Sford. Odd. de *restit. in integ. q. 19. n. 56. & quest. 10. n. 53. & 54.* Cald. Pereira d. verbo *infra legitimum n. 2.*

In ead. gloss. ibi, sed quid si post finem quadriennium deus restitutio, &c.] Notatur ad hoc quod restitutio concessa post quadriennium est nulla, vt per Bernard. reg. 653. Mascard. de *probat. concl.* 1276. n. 1.

In ead. gloss. ibi, unde si per appellationem, &c.] No-

tatur ad hoc quod terminus appellandi non currit quando aduersarius, vel index fuit in culpa ne appellaretur, vt per Gonzal. ad reg. 8. *Cancel. §. 3. promissum.* num. 42.

In gloss. Continuum ibi, continuum est, quod continue currit, &c.] Notatur ad hoc quod tempus continuum illud dicitur, quod omni tempore, & omnibus currit etiam legitime impeditis, & in hoc a tempore vili discriminatur, quod neque tempore impedito, neque impeditis cedit vt per Bard. de *tempore vili, & continuo cap. 2. num. 6. cum segg.* Balb. de *prescript. part. 4. quest. 6. n. 3.* Perez *l. i. tit. 8. lib. 3. Ordin. pag. 599. Arceued. d. h. f. n. 15. tit. 4. lib. 3. noua recap. Sford. d. quest. 19. n. 13. cum segg.* Card. Tusch. tom. 8. tit. 1. *concl. 35.*

In gloss. A tempore ibi, in hoc differt Ecclesia a minori, &c.] Notatur ad hoc quod licet quadriennium minori non currat a tempore contractus, aut lisionis, nec proinde in minori etate, sed ex eo demum est computandum, quo maiores sunt effectus, vt per text. in *l. vlt. C. de tempor. in integ. restit.* tradunt Chald. Pereira d. verbo *infra legitimum num. 1. & Sford. d. qua. 10. a num. 1.* tamen Ecclesie quadriennium statim currit a tempore lisionis, vt bene explicat Bernard. reg. 219. Bero. in *cap. 1. num. 9. sup. hoc tit. in Decret. lib. Balb. de prescript. part. 6. num. 28. Sford. d. quest. 10. num. 27. cum segg.* id aduerentes volgunt illam traditionem, quæ habet Ecclesiam circa restitutionem fungi iure minoris, esse intelligendum de minore etiam maiore effecto, vt in specie dicit gloss. verbo *iure minoris* in *cap. 1. & verbo Ecclesia* in *fin. sup. hoc tit. & gloss. 1. in cap. 1. eod. tit. in 6. Moel. d. tit. 5. in prelad. mon. 15.*

In Librum II. Clementinarum.

De Iudicijs.

TIT. I.

SUMMARIUM.

- 1 Constitutio Bonifacij restringitur ad eos, qui impediunt ne ad illos possit citatio peruenire, vel quorum domicilium tunc non potest adiri.
- 2 Personarum appellatione non veniunt Collegia, Vniuersitates, Capitula, & communus.
- 3 Papa mandauit reum citari per edictum.
- 4 Citatio per edictum potest fieri contra eos, qui sunt in loco non tuo.
- 5 Tempus, quo citationes in audientia literarum Apostolicarum debent remanere affixe est iudici arbitrium.
- 6 Res vt dicatur non integra sufficit vnica citatio.
- 7 Verba, cuiuscunque sint status, dignitatis, &c. quam vim, & effectum habeant.
- 8 Specialiter cum aliquid debet fieri, non sufficit verbis generalibus fieri.

CLEM. Dudum. I. Clem. V.

ONSTITVTIO Bonifacij VIII. quæ habet quod citationes etiam extra dies solemnes publicè dictæ de mandato Papæ in audientia literarum Apostolicarum, vel Papali Palatio affixe ianuæ maioris Ecclesie loci, in quo Papa cum Curia sua degit, arctent citatum, ac si eum personaliter deuocissent, restringitur ad eos qui impediunt ne ad illos possit citatio peruenire, vel quorum domicilium tunc non

non potest adiri. Colligunt ex Ordin. Anch. Imol. Zabarel Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in *rationals lib. 1. pag. 20.* Alagona in *compensio pag. 207.* remissuē Ximen in *concordant. part. 1. & 2.*

2 De personis quibuscunque.] Non tamen Collegiis, Vniuersitatibus, Conuentibus, vel Capitulis, vt docent Bonifac. *hic n. 7.* Gonzalad *reg. 8.* Cancell. gloss. 37. num. 17. cum latē per me adductis in *tratt. de appellatiua verborum* varijsque iuris significat. appell. 19.

3 In mandante, &c.] Papa ergo mandat reum citari per edictum, secundum Menoch. *conf. 100. num. 9. cum segg.* quia de iure Canonico requiritur speciale scriptum Papę vt possit Ordinarius procedere per edictū, vt per Felin in *cap. quoniam frequenter* 16. *Febr. nati 1632.* coram Reu. D. meo Coccino Decano, Vanti de *nulitat. tit. ex defectu citatiōis* num. 126.

4 Vel quorum domicilia, sine loca non possunt tui, &c.] Notatur ad hoc quod citatio per edictum fieri potest contra eos, qui sunt in loco non tuto, vt per Marian. de *cit. art. 23.* Mirant. de *ordine iudic. part. 6. in de citat. memb. 1. num. 85.* Vant. de *nulitat. tit. ex defectu citat. num. 124.* cum segg. Menoch. *remed. 8.* recuper. num. 114. & *conf. 665.* num. 4. Ceual. *commun. quest. 809.* num. 30. Melch. Phœbos *Lusit. decis. tom. 1. Arest. 131.* Camill. Borrell. in *summa omnium decis. tit. 4. de citat. n. 47.*

5 Janus affigende, &c.] Tempus autem quo remanere debent sic affixæ est iudici arbitrium, vt per Menoch. *de arbit. caso 463. n. 3.* quem refert Mari. Anton. *var. resol. lib. 1. resol. 20. n. 12.* vbi subdit cum Surd. *conf. 181. num. 36.* satis esse quod Nuncius referat se affixisse.

6 In gloss. Citaciones, ibi, vt sciatur super tali citatione posse firmari iudiciali, &c. Notatur ad hoc quod vt res dicatur non integra, sufficit vnica citatio, & non requiritur trina vt per Sanch. *de matrim. lib. 8. disp. 28.* num. 14.

7 In gloss. Quibuscunque, ibi, cuiuscunque sint status, dignitatis, vel preeminentie, &c. De vi autem, & effectu horum verborum, vide Rebuff. in *tratt. nominat. quest. num. 21.* Monet. de *decimis cap. 9. q. 3. n. 182.* vbi quod comprehendit etiam S. R. E. Cardinales, Gonzal. ad *reg. 8.* Cancell. gloss. 38. per totam.

8 In gloss. Specialiter, ibi, non sufficeret ergo generale mandatum, &c. Notatur ad hoc quod per generale mandatum de citando à Papa factum non potest per edictum citari, sed requiritur quod Papa specialiter, & ex certa scientia hoc mandet vt per Abb. in *presenti post princip. vers. per generale.* Rot. in *D. Ianu. separatiōis thori.* cum etiam aliquid debet fieri specialiter, non sufficit verbis generalibus fieri, vt per Tiraq. de *iure mariti gloss. 7. n. 119.*

9 In gloss. Ex certa scientia, ibi, quare littera ista videtur excludere mandatum quod Papa faceret per ignorantiam, vel errorem, &c. Notatur ad hoc quod tunc dicitur aliquid fieri ex certa scientia, quando non fit per ignorantiam, vel errorem, vt per Xuar. *allegat. 12.* num. 37.

SUMMARYM.

1 Simpliciter, & de plano absque iudiciorum strepitu, & figura iudicii proceditur in causis etiam pendensibus beneficiis vel decimarum matrimonialibus, & usurarum, & ipsi tangemus.
2 Decimarum in causis proceditur summarie, precipue

quando est inter clericos, quibus de iure debentur decime, vel quando questio inter duas Ecclesias super iure percipiendi decimas, & num. 3.

4 Decimarum controuersia vbi questio iuris est etiam incidens, spectat ad iudicem Ecclesiasticum.

5 Decimas non solens percipi & debet excommunicari.

6 Iudex, qui sui competens ad cognoscendum de causa principali, efficitur etiam competens ad cognoscendum de contextu, & dependentibus a causa principali.

7 Questio dependens illa esse dicitur, que quomodo negotium principale tangit, & ab eo originem trahit.

8 Clausula, simpliciter, & de plano, quævis vim & effectum habet, remissu.

9 Simpliciter, & de plano, & absque ordine iudicario proceditur in causis summarijs.

10 Ecclesie, & hospitalia parificantur.

11 Monachatus esse beneficium Regulare.

12 Canonici sui nomine veniunt etiam Canonici Regularis.

13 Beneficialis causa tunc dicitur quando agitur de iurisdictione de collatione iam facta, vel facienda, & de iurisdictione in re, vel ad rem, tam in petitorio quam possessorio.

CLEM. Dispendiosam. II. & vlt.

AD euitandum dispendiosam peroragationem litium, que nascitur ex subili oblatione iuris, statuitur vt in causis super electione, postulatione, promotione, dignitatibus, officijs, canonicatibus, prebendis vel quibuscumque beneficijs Ecclesiasticis, aut super decimis, matrimonialibus, vtrius vel eas quomolibet tangentibus, processu possit simpliciter, & de plano, & sine strepitu, & figura iudicii. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anch. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuian. in *rationals lib. 2. pag. 20.* Alagona in *compensio pag. 207.* remissuē Ximen in *concord. p. 1 & 2.*

Super decimis.] Notatur ad hoc, quod in causis decimarum proceditur summarie, precipue quando est inter clericos, quibus de iure debentur decimæ, & eos, qui solvere debent. Monet. de *decimis cap. 8. n. 41.* immo & procedi poterit sine aliqua iuris solemnitate, vt tradit. Card. *hic num. 28.* & Imol. num. 7. item tempore feriarum ob necessitates, sicut docet Euerard. in *capit. lege, in loc. à tribus, ad decim. num. 4.*

Amplia vt procedat etiam quando questio fuerit inter duas Ecclesias super iure percipiendi decimas, secundum Rot. *decis. 14. num. 2. de decim. in nouis.* Martant. de *ordine iudic. part. 4. disp. 9. num. 174.* Zerol. in *praxi Episcop. part. 1. verbo decima vers. ad sextum.* Monet. *dist. cap. 8. num. 43.* vbi num. 271. disputat an quando extatio, vel solutio decimarum Papalis in iudicium deducitur summarie tractari possit iuxta dispositionem text. in *presenti.*

Notatur etiam textus in *presenti* ad hoc quod decimarum controuersia, vbi questio iuris est etiam incidens, spectat ad iudicem Ecclesiasticum, vt per Rebuff. in *tratt. de decim. quest. 10. num. 2. & 3.* Monet. in *simili tractat. cap. 8. à princip. Petz. l. 1. vers. dubitatur vltimus iii. §. lib. 1. Ordin. pag. 129.* Azor. in *inst. moral. par. 1. lib. 7. cap. 36. quest. 1.* Gutier. *pract. lib. 3. quest. 26. num. 3.* & 4. Zerol. in *praxi Episcop. part. 1. verbo decima §. 6.* Serapoin. *decis. 1047. num. 3.* D. Barbof. in *l. Titia n. 39.* soluto matrimonio.

Censura Ecclesiastica coerceri.] Notatur ad hoc quod si nō solus decimas potest, & debet excommunicari, Cōcil. Trid. *sess. 25. de reformat. c. 12.* Monet. *d. c. 8. n. 64.*

Item Episcopus expulsus si per se, vel per alium non audeat, vel non possit in propria diocesi, exerceat iurisdictionem inter suos subditos in aliena, ita ut subditi, qui non sunt expulsi, vel adiutores, non trahantur extra fines diocesis ultra duas dietas; item ante omnia petat licentiam à Diocesano illius loci, & si petitam non obtineat, potest exercere iurisdictionem. Item si Episcopus dicat quod in sua diocesi contra praefatos nequit, vel non audeat exercere iurisdictionem, vel non tute possit citare, standum est simpliciter dicto illorum; & caveant ne mendacium dicant. Item concilii Episcopi locorum requisiti faciant denunciare sententias, & processus in propria diocesi, & per praedicta nullum generetur praedictum superioribus eorumdem locorum. Colligunt ex Ordini, Lap. Abb. Imol. Zabari, Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalin. Viui. in rationib. lib. 2. pag. 39. Alagona in compend. pag. 214. remissive Casal. in annos. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.

Hanc eandem consuevit, quoad primam partem ex hoc text. desumit Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. 4. num. 200. hinc inferens quod gaudere valet alternantia Episcopus, qui non potest ingredi, nec residere in sua diocesi ob proteritiam, & crudelitatem impiorum, qui illam occupant habent.

In gloss. Aut eorum parte. ibi, quia nomine partis continetur dimidia. Ita Card. in presenti quest. 9. Tiraq. in l. si unquam, verbo omnia, vel partem num. 8. C. de reuocand. donat. Brun. conf. 9. n. 3. & conf. 154. n. 28. ubi ait procedat in dubio Bald. conf. 54. Causa brevis, in fine, vers. unde lib. 1. ubi dicit quod testes deponentes simpliciter de parte intelliguntur de dimidia, & conf. 326. Altissim. petitione n. 2. versio sequitur lib. 2. Sim. de Pretis de inter. p. 2. in voluti lib. 4. fol. 4. num. 8. fol. 380. Surd. decis. 102. num. 1. Cardin. Tusch. prael. conclus. tom. 6. lit. P. conclus. 103. n. 2. & 3. quos refero ego ipse de appellatua verborum virtus que iuris significat. appellat. 187. num. 3.

In ead. gloss. in addit. marginali. ibi, distio, pars, inuicta verbo, aliqua, verificatur in qualibet minima parte. Ita Gemin. conf. 6. n. 6. vers. similiter dicitur Anch. conf. 160. n. 4. vers. praeter. Curt. len. conf. 49. num. 96. Math. Brun. d. eoy. 154. num. 29. Ranchin. lib. 2. conclus. 237. Bernard. reg. 529. vers. secundum limitia, Surd. decis. 283. num. 8. Valade. de iure emphy. quest. 37. n. 24. colump. Petet. in consil. Catholonia gloss. 4. mon. 187. Mantie. decis. 192. num. 2. Card. Tusch. d. lit. P. conclus. 103. num. 7. ego ipse d. appell. 187. num. 3. Et facitne quod de dist. Aliquis, dixi in tract. de dictio. vsusq. dist. 22.

In ead. gloss. ibi, quid si in alieno loco sua diocesis tamen exempto, &c. Notatur ad hoc quod locus liber, seu exemptus intra diocesim indicatur ut extra diocesim, vt per Flores de Mena var. lib. 3. g. 24. num. 321. in dictione. dist. 730.

In gloss. ad Diminui. ibi, quid si tantum fuit ad ad idem verbum Dei. Sec. Ergo publicatio, quod fieri debet diebus festiuis, & solemnibus dum celebrantur Dimina, sufficit tempore praedicationis secundum Flamin. Paris. de resignat. benef. lib. 1. g. 6. n. 14.

In gloss. Subditi. ibi, qui non ratione domicilii, &c. Notatur ad hoc quod proprie quis dicitur subditus ratione domicilii, & habitationis, vt per Tiraq. de reuol. lib. 5. g. gloss. 2. n. 22. Couar. prael. cap. 11. num. 4. Surd. conf. 31. num. 66. Chald. Pereira in resp. pro Ferdinando Pereira n. 3. D. Barbo. in l. hares absens g. ult. num. 39. ff. de iudic.

In gloss. Omnimoda. Notatur ad hoc quod dist. omnimoda, est vniuersalis omnia comprehensens, vt per Anton. de Butr. conf. 19. n. 5. Decian. conf. 35. n. 47.

lib. 2. Card. Tusch. prael. conclus. tom. 3. lit. D. concl. 320. num. 1. quos refero ego ipse in tract. de distio. vsusq. dist. 238. secundum Lugdun. in pessionem.

In ead. gloss. ibi, etiam merum, & mixtum imperium, &c. Notatur ad hoc quod si Princeps concedat castrum cum omnimoda, siue tota iurisdictione, tunc concessisse dicitur etiam merum & mixtum imperium, vt tradunt Couar. prael. cap. 1. num. 10. vers. primum. Menoch. de presumpt. lib. 3. p. 97. n. 34. facitne quod dixi d. tract. dist. 339.

In gloss. Diocesani. ibi, per diocesanos intelligit eos, qui habent in loco Episcopatum iurisdictionem, vel quasi, ita Sanch. de matr. lib. 3. dist. 29. n. 14. & 16. Flores de Mena var. lib. 3. quest. 24. num. 9. cum alijs per me citatis in tract. de appellatua verborum iuris significat, verbo Diocesani.

In gloss. Quancunque. ibi, etiam causa inuicta, vel contrarij non sit memoria, &c. ergo reprobata consuetudine quacunque censetur reuocata, & sublata etiam in memorabilis, secundum Couar. var. lib. 3. cap. 13. num. 5. Flores de Mena var. lib. 2. quest. 21. num. 16. Gutier. prael. lib. 3. quest. 31. & alios plures, quos citauimus in tract. de clausula vsusq. prael. conclus. 87. num. 3. vbi tamen nimer. 8. refero multo plures contrarij tenentes.

De Causa possessionis, & proprietatis.

TIT. III.

SVM MARIVM.

Beneficij in causa delata etiam per appellationem ad Curiam vitraque pars potest petitorium & possessorium intentare, & ante causa conclusionem potest spoliatus suspensio petitorio suo, vel aduersarij, possessionem prosecui, & n. 2.

Beneficij appellatione comprehenduntur maiora, & minora beneficia, ac prebenda.

Spoliatus qui petit restitutionem beneficij Ecclesiastici, etiam in medio recuperare possessionem nequire firmam, nisi probato titulo saltem spontaneo, seu colorato.

Titulus coloratus dicitur ille, qui est habitus ab eo, cuius quid dare poterat, & ita est ex se legitimus.

Titulus color quomodo probatur, remissive.

Declaratur text. in cap. in litteris, de vestri spoliati.

Restitutio non fit vbi agitur de beneficio Pontifici reservato etiam si probetur titulus coloratus, sed oportet examinare an titulus verus, & realiter reservati non derogauerit.

Restitutio beneficij tam reservati, quam non reservati quando petitur ex remedio attentatori, sic conceditur etiam si non probetur titulus coloratus.

CLEM. Causa. Vnic.

N causa beneficij per legitimam appellationem deuoluta ad Curiam, vitraque pars potest intentare petitorium, & possessorium, & ante causae conclusionem potest spoliatus suspensio petitorio suo, vel ab aduersario intentato, possessorium prosecui. Colligunt ex Ordini, Lap. Abb. Anch. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viui. in rationib. lib. 2. pag. 90. Alagona in compendio pag. 230. remissive Casal. in annos. & Ximen. in concord. part. 1. & 2.

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumit, &

& declarant multipliciter Couar. lib. 1. var. cap. 16. num. 13. Ioan. Garc. de nobilitat. gloss. 1. §. 2. num. 21. Aloyf. Riccius in collect. decis. par. 2. collect. 254. per tot. Valac. conf. 91. num. 2. cum seqq. D. Barbof. in l. si de vi num. 453. cum seqq. ff. de iudic. Nota quod quando super possessio- ri & super petitorio simul causa agitur, in quacun- que parte iudicii ante conclusum in causa potest pe- torium suspendi, vt super possessorio tantum senten- tia proferatur, cap. pastoralis, vbi Imol. num. 6. hoc tit. in Decretalib. Rot. decis. 34. par. 2. diuers. Gozad. consil. 10. num. 2. 2. quod procedit non solum in prima instantia, sed etiam in secunda & tertia, text. in presenti. Alciat. conf. 69. num. 12. lib. 5. Capyc. decis. 28. vbi discutit de in- tellectu huius Clem. & an locum habeat suspensio petitorij non solum in secunda instantia appellatio- nis, sed etiam in causa supplicationis, & tandem in fine decium fuisse affirmat per omnes de Consilio, quod dicta suspensio locum habeat, facit decisio Ro- tae 8. n. 2. de causa possess. in nouis, Vtrall. decis. 323. lib. 2. Anton. Gabr. comm. tit. de restit. spoliat. concl. 1. n. 105. Honded. conf. 24. num. 61. volum. 2. Marcet. var. lib. 1. cap. 36. num. 6.

Et quamvis controuersum sit inter Doctores an petitorium in secunda instantia possit suspendi ab eo, qui illud in iudicium non deduxit, sed possessorium tantum intentauit, alter verò de dominio excepit, il- lud quippe nullum desidium patitur, quod quando ab vna parte vtunque iudicium proponitur, si prius consistet de possessorio quam petitorium iustificetur, illi petente prius de possessorio iudicandum, tradit Cyn. in l. incerti, C. de interdictis, Alexand. conf. 117. Vtso processu lib. 1. Socin. sen. conf. 262. num. 3. vol. 2. Purpur. conf. 145. num. 15. vol. 1. Abb. in d. cap. pastoralis num. 34. vbi, in fine, docet hanc Clement. potius procedere in prophanis, & nullam versari differentiam, ac per con- sequens quod in causa appellationis potest suspendi petitorium quando vtunque fit deductum, & ad iu- dicem appellacionis deuolutum.

3 In gloss. Beneficiali. ibi, comprehendit minora, & ma- iora beneficia, & prebendas, &c. Notatur ad hoc quod beneficium appellacione comprehenduntur maiora, & minora beneficia ac prebende lato sumpto voca- bulo, vt tradunt per me citati in tract. de appellat. in verborum vtriusque iuris significat. verbo beneficium, in principio.

4 In gloss. Solo. ibi, contra de fisci, &c. Notatur ad hoc, quod spoliatus, qui petit restitutionem beneficij ec- clesiastici ex remedio recuperandæ possessionis, ne- quit restitui, nisi probato titulo saltem apparenti, seu colorato, sicuti docent Couar. pract. cap. 23. n. 4. Mich. Grass. tom. 2. comm. opin. lib. 7. tit. 21. num. 191. pag. 316. Anton. Gabr. lib. 3. commun. tit. de restit. spoliator. concl. 1. num. 121. cum seqq. Menoch. remed. 15. recuper. num. 459. cum seqq. & n. 464. Malfard. de probat. concl. 1321. Bru- nor. de Sole in locis communibus, verbo beneficia num. 5. Flamin. Paril. de resignat. benefic. lib. 13. quæst. 5. num. 100. cum seqq. Cardin. Tulch. pract. concl. tom. 7. lit. S. concl. 187. Chald. Pereira quæst. forens. lib. 1. quæst. 22. num. 38. Valac. conf. 79. num. 4. cum seqq. & conf. 93. n. 2. D. Bar- bof. in l. si de vi num. 137. ff. de iudic. & in l. si Prætor §. Marcellus, n. 37. ff. cod. tit.

5 Titulus verò coloratus dicitur ille, qui est habitus ab eo, qui dare poterat, & ita est ex legimus, id est, secundum leges in communi, vt obseruant Cosm. in pragmat. tit. de pacis possess. verbo colorata, Rebuff. in concord. rub. de annatu vers. septima regula, Afflic. lib. 1. confus. rub. 24. num. 45. Quomodo autem probetur ti- tulus color, tradit Malfard. de probat. conclus. 1374. cum seqq.

7 Non obstat text. in cap. in litteris, de restit. spoliat. Barbof. Collect. Tom. IV.

tantum enim probat non esse agendum de canonica institutione; idest, vtrum sit vera & valida, non ta- men negat, immo supponit, agendum esse de colorata, sine qua in beneficiis possessio probari non potest; si- militudo verò prædonis, quam text. in fine habet, est veluti argumentum à fortiori, quasi dicat, si prado, qui nullum titulum probat, secundum iuris rigorem, restituendus est, multo iustius restituetur is, qui bene- ficij restitutionem petit, quia etiam si canonicum ti- tulum non probet, probat tamen saltem coloratum, vt intendit Pan. in d. cap. an litteris num. 23. in fine, vbi Be- ro. num. 77. Menoch. remed. 1. recuper. n. 131. apud quos vide alios illius text. intellectus.

Si verò agatur de beneficio Pontifici reſeruat. non fit restitutio etiam si probetur titulus coloratus, sed oportet examinare an titulus vet. & realiter reſeruat. derogauerit, Rot. decis. 3. de restit. spoliat. in nouis, Nauar. in cap. accepta opposit. 10. n. 10. Calfad. & infiniti alij, vt per Menoch. d. remed. 15. num. 443. Valac. de iure emphyt. quæst. 8. num. 27. ratio est, secundum il- los, quia reſeruat. non solum titulum, sed etiam pos- sessionem annullat, propter decretum, quod semper habet annexum irritans collationem in contrarium factam, & omnia inde sequuta, & ita etiam possessio- nem, arg. cap. si eo 45. ibi, vt effectus careant ea, que postmo- dum, &c. de elect. hoc lib. atqui restitutio non fit nisi pro- betur possessio. Igitur, &c.

Sic etiam quando restitutio beneficij tam non re- ſeruat. quam etiam reſeruat. petitur ex remedio at- tentatorum, vt quia spoliatus lite, vel appellacione pendente spoliatus fuit, tunc conceditur, etiam si non probetur titulus coloratus, vt videri potest ex gene- ralitate text. in cap. bone 51. ad fin. ibi, decernimus redu- cendos, &c. de appellat. in specie Nauar. in d. cap. accepta opposit. 2. num. 5. Couar. d. cap. 23. num. 4. Anton. Gabr. d. concl. 1. num. 123. Mandos. in formis commissum forma 14. vers. casum. colom. 2. Ratio etiam illa est, quia remedium attentatorum non requirit probationem possessionis, iuxta generalitatem tit. vt lize pendente, & ff. nil moueri, atqui vbi possessio non requiritur, titu- lus coloratus necessarius non est, iuxta supradicta. Igitur, &c.

DE DOLO, & CONTUMACIA

De Dolo, & contumacia.

TIT. IV.

SVMMARIVM.

- 1 Appellans ante diffinitiuam etiam à diffinitiuâ lata eo absente citato, vel non appellare potest, nisi prima appellatio fuerit friuola manifeste, quo casu non appellat tantum manifestus contumax.
- 2 Contumax situs, qui fuit ad domum citatus, non in personam, audietur appellando.
- 3 Contumax verus dicitur, qui fuit citatus personaliter.

CLEM. SIANTE. Vnic.

APPELLANS ante diffinitiuam senten- tiam, si iudex non deferens eius appel- latione eo citato, vel non citato vltius in causa procedat, & sententiam diffinitiuam contra ipsam etiam absentem ferat, vbi prima appellatio non fuerit manifeste fri- uola, potest ab illa sententia definitiua intra tempus debitum appellare. Colligunt ex Ordin. Anch. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Mm Viuian.

Vicián. in rationalis lib. 2. pag. 115. Alagona in compendio
pag. 241. remissive Ximen. in concord. p. 1. & 2.

¶ *Ex citato, vel non citato &c.*] Notatur ad hoc quod
fictus contumax, qui fuit ad domum citatus, & non in
personam, auditur appellando, ut per Perez l. i. *verfi-*
3 *quo* l. 7. *lit. 2. lib. 3. Ordinam. pag. 493.* Dicitur enim ve-
re contumax, qui fuit citatus personaliter, sicuti late
docet Sigifm. Scacc. *de appellat. quasi* l. 7. *imit. 3. non. 3.*
enim *segg. vbi a princip. d. imit. 3.* probat veram contu-
maceam non appellare.

#####

Vt lite pendente nil innovetur.

TIT. V.

SUMMARIVM.

- 1 *Litigantes duo super beneficio s'morianiur, siue uterque in Curia, & solus possident, vti neutro possidente alter tantum altero alibi moriente, ad Papam, & in conuersis casibus ad Ordinarium prestat collatio si ad alterum beneficium pertinebat. Si autem alter tantum moritur, si superfler, vel alius, nius interit, licet persequitur, ex futuro euentu apparebit, ad quem collatio prestat.*
- 2 *Tunc ex possessione prafumitur nedum in fauore possessoris, sed etiam vtriusque.*
- 3 *Possessor obtinere debet vbi vtriusque iura obfcura sunt.*
- 4 *Possessio consideratur ut quis possit conferre, presentare, iurare, & fructus percipere, non autem qui bonum ius habet.*
- 5 *Ordinarius non prohibetur in perpetuum beneficium litigiosis conferre, sed eius potestas suspenditur donec futuris liti declaretur euenire.*
- 6 *Lit extinguuntur per obitum vtriusque colligantis in beneficiis, & beneficium manet liberum.*
- 7 *Vacare non dicitur in Curia beneficium per electum non confirmatum.*
- 8 *Electio sine confirmatione non tribuit ius in re, sed ad rem.*
- 9 *Beneficium esse collatum aliud est dicere, & aliud sibi debitum.*
- 10 *Vacatio durat vsque ad confirmationem.*
- 11 *Episcopalis Sedes dicitur vacare vsque ad confirmationem electionis vbi per electionem processum fuit.*
- 12 *Beneficium non dicitur vacare ex parte presentati ante institutionem.*
- 13 *Beneficium non vacat per mortem promissi in forma dignum ex causa reparationis antequam dignum reperiatur, seu declaratum fuerit, sed per mortem sui ultimi possessoris.*
- 14 *Beneficia priora non dicuntur vacare, nisi post adeptam pacificam possessionem secundam.*
- 15 *Collatio priorum beneficiorum incomparabilium vacantium in mense Ordinarius prestat ad illum non obstante quod beneficiarius tunc temporis se iustet in Curia, quia ibi dicitur vacare beneficium vbi apprehenditur possessio.*
- 16 *Beneficium existentis in partibus renunciatum per procuratorem in Curia, & va at.*
- 17 *Ordinarii collatores sunt, qui iure conferre possunt beneficia ecclesiastica, siue habeant a iure, siue a Papa, vel consuetudine.*
- 18 *Possident veluti ius habere prafumitur.*
- 19 *Dominium prafumitur ex possessione beneficij, modo titulus incidenter deducatur.*

CLEM. Si duobus. I.

Si duo litigant super beneficio ipsi collo-
lato, & moriantur in Curia, tunc colla-
tore benefici spectat ad Papam, si am-
bo moriantur extra Curiam, spectat ad
Ordinarium, dummodo iuxta benefici
fuerit penes defunctos, non penes tertium. Si vnus
moriatur in Curia, alter extra, si moriens in Curia be-
neficium possidebat, ad Rem. Pont. si verò alius, ad
Ordinarium; si neuter possidebat & moriantur vnus
extra, alter intra, praefertur Papa in collatione facien-
da, si vnus tantum moritur, alter prosequitur litem,
interim beneficium non confertur, & si postea co-
gnoscatur beneficium spectasse ad defunctum, si mo-
tus fuit in Curia, spectat ad Papam, si extra, ad Ordina-
rium, si ad neutrum spectabat, tunc Ordinarius con-
ferr. Salua, &c. Colligant ex Ordinariis Lap. Abb.
Anch. Imol. Zabar. Panorm. Paul. de Eleaz. Bonifad.
Vital. Viuiam in *rationali* lib. 2. pag. 125. Alagona in *com-
pen.* pag. 246. remissit Ximen. in *concord.* p. 1. c. 2.

Beneficium possidebat, &c.] Notatur ad hoc, quod ex possessione præsumitur titulus ne dum in fauorem possessoris, sed etiam tertij, vt per Tiraq. de iure primo-gen. quæst. 17. opinion. 11. n. 10. Rebuff. in tract. nomenat. quæst. 17. num. 27.

Notatur etiam ad hoc quodd vbi vtriusque iura ob-
 scura sunt, obtinere debet possessor, vt per Mascard. *de*
probat. concl. 1194. Et quod ad effectum vt quis possit
 conferre, præsentare, eligere, & fructus percipere, so-
 lum consideratur quis possideat, non autem quis bo-
 num ius habeat, tradit Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancel. gl.* 15.
§. 1. v. 54. cum seqq.

Si verò alter tantummodo &c.] Nonitur ad hoc quod
Ordinarius non prohibetur in perpetuum beneficium
litigiosum conferre, sed eius potestas suspenditur, do-
nece futuris litis declaratur evencus, vt per Couar.
practic. concl. cap. 56. ubi num. 7. verumque ad idem. Si-
mopet. de reformat. quest. 10. num. 5. Mandof. in reg. de im-
petrantib. beneficia per obitum famil. Cardin. q. 9. n. 56.
& 7. Gonzal. ad reg. 8. Cancel. §. 7. proxi. num. 218. &
glof. b. num. 126. cum seqq.

Mori contingat ut vitru[m]que, &c.] Notatur ad hoc, quòd 6
per obitum vitru[m]que colligitantis in beneficialibus
extinguitur lis, & beneficium manet liberum, vt per
Card. in *presenti* n. 3. & Vital. n. 1. 2. & 34. *Conc.* c. 36.
n. 7. *vers. primus casus*, Put. *decis.* 354. aliàs. 353. n. 1. *lib. 3.*
in correctis, Gonzal. *d. gloss.* 6. n. 17.

In gloss. Collat. ibid. & per hoc puto solui, Notatur
ad hoc quod vacare non dicitur in Curia beneficium
per obitum electi non confirmati, vt per Vitalin. in
presenti n. 47. Couar. pract. cap. 36 n. 7. vers. primus ca-
sus constituitur, Gonzal. ad reg. 8. Cancel. gloss. c. 8. n. 2.

Et ideo per hanc gloss. probatur electionem sine confirmatione non tribuere ius in re, sed ad rem, ut dicit Mascard. *de probat. concl.* 1375. n. 6.

Et ex illa etiam colligitur quod aliud est beneficiū
esse collatum, & aliud dicere sibi debitum, vt testatur
Gonzal. *ad. reg. 8. Cancell. §. 2. proam. n. 68.*

In ead. gloss. ibi: *durat enim prima vacatio vsque ad confirmationem.* Notatur adhuc quod vacatio durat vsque ad confirmationem, vt per Flamin. Paris. *de resignat.*

benefic. lib. 7. q. 2. 3. n. pen. Vnde Sedes Episcopalis dicitur
vacare vsque ad confirmationem electionis, vbi pro-
cessum fuit per electionem, Rota in Placen beneficiorum

10. *Novemb.* 1617. coram Reuerendiss. D. meo Coccino
Decano, cuius meminik Lauer. *v. ar. Incubuat. tom. 1. tit. 4.*
cap. 25. sub n. 19. Hinc etiam ante institutionem benefi- 12

cium non dicitur vacare ex persona praesentati, secundum Aloyf. Riccium in collect. decis. par. 5. collect. 1742.

Et ideo sequuta morte prouisi in forma Dignum ex causa resignationis antequam dignus receptus, seu declaratus fuerit, beneficium non vacat per mortem illius, sed per mortem ultimi possessoris, vt nouissime fuit tentum in *Rota in una Ampurina*, beneficij 18. Februarij 1625. coram R.P.D. Merlino, sicut refert ego ipse in *tratt. de clausulis vsusreg. claus. 66. n. 7.* secundum Lugdunens. impressi.

In ead. gloss. libi, sed per possessionem pacificam, &c. Notatur ad hoc quoddam beneficia priora non dicuntur vacare nisi post adeptam pacificam possessionem secundum, vt per Zerol. in *praxi Episc. part. 1. verbo vacatio vers. primo*, & ideo collatio priorum beneficiorum incompatibilium vacantium in mense Ordinario spectat ad illum, non obstante quoddam beneficiatus tunc temporis existeret in Curia, quia ibi dicitur vacare beneficium, vbi apprehenditur possessio, & attendendus est locus vbi procurator exercet illud ministerium, ita in *præfati* docet Bonifac. Vitalin. n. 73. Card. n. 18. & Imol. n. 19. in fine, quod refert Gonzal. d. gloss. 15. §. 2. n. 8. vbi n. 9. subdit hanc gl. respondere tacite obiectioni, scilicet quoddam talis possessio quoad primum beneficium fingit illum mortuum, sed mori non potest nisi in Curia, vbi personaliter est, quia respondet negando esse verum mortuum, sed fidei, & illa fictio trahitur ad locum vbi capta fuit possessio: nam aliter sequeretur quoddam beneficiatus existentis in partibus, renunciatum per procuratorem in Curia, vacaret in partibus, & non in Curia, quod falsum est, vt docet Cou. *præf. cap. 36. n. 4. vers. ceterum*, Flamin. *Paril. de resign. lib. 1. §. 3. n. 56.* Gonz. ad reg. 8. *Cancel. gloss. 15. n. 43.* Imol. *hic n. 19. vbi n. 20.* subdit aliud esse dicendum si possessio in partibus capta non fuisset per procuratorem, sed per amicum, vel gestorem, & postea esset ratificata per existentem in Curia, quia ante ratificationem non vacat, sed in ipsa die ratificationis, & sic in Curia; vnde *Surd. decis. 245. n. 7.* colligit argumento huius glossæ quoddam locum ratificati, non autem celebrati contractus attenditur quando contractus non sunt ratificati.

17 In gloss. *Ordinarium* ibi, ad est, collator, etiam si alius non habet ordinariam iurisdictionem. Notatur ad hoc quoddam Ordinarii collatores sunt, qui suo iure conferre possunt beneficia Ecclesiastica, siue ibi habeant à iure, siue à Papa, vel consuetudine, quamuis alius non habeat ordinariam iurisdictionem, vt per Rebuff. in *tratt. nominat. q. 8. n. 2.* & in *concord. tit. de collation. §. 1. verbo Ordinarius collator*, & *prefati* que Ordinarii, verbo *Ordinarius collatores*, *Corral. de benefic. p. 2. c. 4. n. 1.* & *p. 4. c. 1. n. 11.* Pet. Greg. *cod. tract. c. 38. n. 2.* Flam. *Paril. de resignat. benefic. lib. 3. q. 9. n. 23.* & 27. Gonzal. ad reg. 8. *Cancel. gloss. 27. n. 35. cum segg.*

18 In gloss. *Possidebat ibi*, sicut ergo in multis, &c. Notatur ad hoc quoddam possidens melius ius habere præsumitur, vt per Gonzal. ad reg. 8. *Cancel. §. 3. proam. num. 52.* nam ex possessione beneficii præsumitur dominium, vt notat Imol. *hic num. 2.* modo titulus incidenter deditur, Menoch. *de præsumpt. lib. 6. præf. 63. num. 11. cum segg.* quem refert Gonzal. *vbi proxime n. 53.* vbi n. 55. subicit, quoddam ipso quod constat de possessione beneficii præsumitur titulus cum sine illo possideri non possit, & *num. 59.* quod propterea dicitur vulgariter, *bonus, qui possidet.*

SYMMARIUM.

1 *Lis dicitur pendere quoad hoc vt nihil debeat innouari, cum citatio legitime peruenit ad partem, vel per eam stetit quominus perueniret cum tali expressione, quod potuit inferri, super quo conueniatur, & n. 2.* Barbof. *Collect. Tom. IV.*

3 *Lis quoad hoc vt nihil debeat innouari, probatur ex citatione ad dicendum contra commissionem executam contra colligantem.*

4 *Attentatum vt dicatur, necessarium est quod pendat lis inter eadem partes, saltem per citationem factam cum effectu.*

5 *Litis pendencia vt per citationem inducatur, necesse est vt citatio emanauerit à iudice competentis.*

6 *Lis nulla non inducit litem pendentiam, quia habetur pro non facta, nisi citatus comparuerit, vel procuratorem ad illam causam constituerit.*

7 *Litis pendencia censetur induci per citationem etiam non executam, & ad partem infatigam non denegat, quando ab eadem parte factum fuit quominus exequeretur, & ad eius notitiam perueniret.*

8 *Citari impediens, vt habeatur pro citato necesse est vt dolose impediatur.*

9 *Attentatum reuocatur per solum iudicis officium, neque dato libello, neque lite contestata.*

10 *Attentatum committit qui alienat rem litigiosam.*

11 *Attentare non dicitur ille, qui vitatur eadem possessione, qua antea utebatur.*

12 *Attentare non videtur continui.*

13 *Lis dicitur finita per sententiam a qua non est appellatum, vel aliter transiit in rem iudicatam.*

14 *Lis non dicitur finita per sententiam interlocutoriam.*

15 *Lis non dicitur amplius pendere si index per sententiam interlocutoriam, se incompetentem pronunciat.*

16 *Lis dicitur finita per sententiam diffinitivam latam ad fauorem rei, secus si ad fauorem asserti.*

17 *Litis pendencia non inducitur per recursum petiunt in casu, in quo non poterat appellari.*

18 *Lis durare cessat quando petita fuerit restitutio in integrum ad appellandum saltem super restitutione e.*

19 *Index competens ille est, qui causa iurisdictionem habet cum exercicio.*

20 *Res vt desinat esse integra sat est à iudice prolatum citandi decretum, quamuis citatio non sit intimata citato.*

C L E M. Cùm lite. II. & ult.

Lis dicitur pendere quoad hoc, vt nihil debeat lite pendente innouari, cum citatio legitime peruenit ad partem, vel per eam stetit quominus perueniret, si tamen in citatione sint ea expressa per quæ possit plenè instrui super quibus in iudicio conuenitur. Colligunt ex Ordin. Lap. Abb. Anchaz. Imol. Zabarel. Pannot. Paul. de Eleazar. Bonifac. de Vitalin. Viuijan. in *rationali lib. 2. pag. 126.* Alagon in *compendio pag. 247.* remissuè Ximen. in *concord. p. 1. c. 2.*

Hanc eandem conclusionem ex hoc text. desumunt Turzan. *tom. 1. comm. opin. lib. 3. tit. 1. n. 94. pag. 394.* Titul. de *retratu lib. 3. §. 8. gloss. 2. n. 5.* Menoch. de *arbit. casu 202. n. 5. cum segg.* Velt. in *praxi lib. 4. c. 1. n. 1.* Malcard. de *probat. concl. 984. n. 3.* Cabed. *Lusit. decis. 15. n. 11. cum segg. part. 2.* Steph. Gratian. *discept. forens. cap. 2. n. 35.* & c. 66. n. 30. D. Barbof. in *l. si quis possessionem num. 32. ff. de iudic. remissuè Cened. ad Decretal. collect. 53. n. 6.* Vnde Rota tenet quoad hunc effectum litem probari ex citatione ad dicendum contra commissionem executam contra colligantem, vt per *Castal. decis. 1. n. 4.* sub hoc tit. & fuit dictum in *Gerunden. Canonisticis 12. Maij 1601.* coram Greg. XV. apud Farinac. *decis. 42. num. 1. part. 2. recent.*

Et ideo hinc argumento huius text. colligi solet ad hoc vt dicatur attentare, necessarium esse quoddam pendat lis inter eadem partes, & saltem quoddam pendat lis per citationem factam cum effectu, vt docet Valasc. *conf. §. 56. n. 14.* Cabed. *Lusit. decis. 120. n. 14. p. 1.*

5 *A iudice competenti.* Ergo ut per citationem litis pendencia inducat necesse est, ut eadem citatio emanaverit a iudice competenti, ut per Anch. num. 4. in 3. notab. Imol. num. 2. vers. secundo. & num. 5. Bonifac. de Vital. num. 38. in praesent. Lancel. d. c. 4. n. 49. cum seg. in praesent. Farin. fragm. crimin. part. 2. verb. liti-
giosa num. 391.

6 *In ea citatio, &c.* Limita nisi sit nulla, quae propter ea habetur pro non facta, Bonifac. hic num. 33. & seg. Afflict. decif. 336. num. 14. cum segg. Lancel. d. c. 4. in praesent. a num. 81. Farin. vbi sup. num. 388. Vel per iudicem circumducta Grauat. ad Vezir. in praesent. lib. 4. cap. 1. num. 10. Afflict. & Lan. el. loci proximè citatu. Sublimitatem tamen quando citatus comparuerit, vel procuratorem specialem ad illam causam constituit, cum per comparitionem omnis citationis defectus purgetur, Roland. conf. 9. num. 36. lib. 1. Mandos. super reg. de annali 9. 3. 4. num. 2. Lancel. d. cap. 4. in praesent. num. 115. cum segg. Farin. vbi proximè num. 394.

7 *Vel per eam factum fuit, &c.* Notatur ad hoc, quod litis pendencia censetur inducitur per citationem etiam non exequutam, & ad partis notitiam non deuentam quando ab eadem parte factum fuit quominus exequatur, & ad eius notitiam perueniret, ut docent hic Anch. n. 5. in 4. notab. Card. Zab. ar. in summ. & n. 3. & 5. Bonif. ante n. 1. in figurat. casus, & n. 2. & n. 11. in 2. notab. Rot. decif. 361. aliis 11. de dolo, & contum. in nouis, Lancel. d. c. 4. in praesent. n. 93. cum segg. & n. 108. & 109. vbi de eo, qui quando audiuit se citari, minatus fuit notario si eum citasset, Farin. d. verbo litigiosa n. 384. vbi n. 81. cum Zabarel. hic n. 12. in 8. oppositi. declarat, quia ad hoc ut impediens citari habeatur pro citato, necesse est ut dolose impeditur.

9 *In gloss. Cum lite pendente. ibi. sine libello ex puro, & mero iudicis officio, &c.* Notatur ad hoc quod attentatum reuocatur per solum iudicis officium, neque dato libello, neque lite contestata, ut per D. Barbof. in l. si de vi. num. 207. ff. de iudic.

10 *In gloss. In nouari. ibi. vel alienare res litigiosas.* Ergo attentatum committit, qui alienat rem litigiosam, ut per Farin. fragm. crimin. part. 2. lit. L. n. 355.

11 *In pad. gloss. ibi. antiqua verò possessio vbi non est in nouari, &c.* Notatur ad hoc quod attentare non dicitur ille, qui vititur possessione, quia antea utebatur, ut per Bertran. conf. 137. n. 3. lib. 5. Menoch. reind. 17. recap. possess. n. 49. & 50. Lancel. de attent. p. 2. cap. 4. limit. 1. a. n. 2. Valac. conf. 156. n. 6. Et contumens non videtur attente, sicuti docent Lancellot. d. p. 2. in praesent. a n. 84. & limit. 26. & p. 3. c. 24. §. 20. Sord. decif. 16. n. 13. & decif. 45. n. 79. Mascard. de probat. concl. 148. n. 24. Flamin. Parif. de resignat. benefic. lib. 2. §. 3. n. 29. & 72. Flores de Menz. var. lib. 1. quæst. 10. num. 67. Rot. decif. 613. num. 2. & decif. 693. num. 3. apud Farin. in 1. collect. nonissimarum, aliis part. 4. diuersi.

12 *In gloss. Postquam. ibi. quod esse potest per sententiam, &c.* Notatur ad hoc quod si dicitur finita per sententiam à qua non est appellatum, vel aliter transitum fecit in iudicatum, ut per Paris. conf. 30. n. 36. lib. 4. Afflict. decif. 342. num. 3. Mandos. ad reg. a subrog. collig. quæst. 11. num. 2. Lancel. de attent. part. 2. cap. 4. in praesent. a num. 115. vbi quæst. ad num. 243.

14 *Intellige si huiusmodi sententia fuerit diffinitiva, secus si interlocutoria, ut per Mohed. decif. 105. incip.*

15 *Postea, sub hoc tit. nisi essemus in interlocutoria per quam iudex se incompetentem pronuntiaret, tunc enim lis non dicitur pendere, ex allegatis per Menoch. de arbitr. casu 202. n. 23. refert, & sequitur Lancellot. d. cap. 4. in praesent. num. 239. & seg.*

16 *Intellige etiam vbi sententia diffinitiva lata fuerit ad fauorem rei, secus si ad fauorem actoris, sicuti docet*

Lancel. d. cap. 4. in praesent. num. 241. Card. Tufch. verbo lis finita. concl. 385. num. 8.

Amplia etiam petitus fuerit recursus in casu, in quo non poterat appellari, nam per talem recursum non inducitur litis pendencia, secundum Franc. Marc. decif. 624. Queritur n. 7. Lancel. d. c. 4. in praesent. n. 215.

Limita quando ad appellandum petita fuerit in integrum restitutio, tunc enim lis adhuc durare censetur saltem super restitutione, Rot. decif. 379. aliis 51. de appellat. in nouis, Lancel. d. c. 4. in praesent. num. 217. cum segg. vbi extendit quamuis nondum fuerit obtenta, sed tantum commissa causa restitutionis in integrum cum clausula prout de iure, quod limitat, & declarat, duobus modis.

In gl. Competenti. ibi. competentem autem hic dico eum, qui causa iurisdictionem habet cum exercitio, &c. Vide D. Barbof. in l. si quis ex aliena n. 45. & 73. ff. de iudic.

In gloss. Ad partem. ibi. licet ergo quoad perpetuandam iurisdictionem sufficit citationem emanasse, &c. Notatur ad hoc quod fat est ut iudice prolatum citandi decretum, ut res destinata esse integra, quamvis citatio non sit intimata citato, ut per Sanch. de matr. lib. 8. disp. 28. num. 13.

In gloss. Plenè. ibi. sed nuncius non sufficienter retulerit, &c. Vide Tirac. de retractu lig. 6. §. 6. ff. de n. 45.

DE SEQUESTRAZIONE POSSESSIONUM, & FRUCTUUM.

De Sequestratione possessionum, & fructuum.

TIT. VI.

SVMMARIUM.

- Beneficij sequestratio per loci Ordinariū fieri debet si super illo contra ipsius possessorem, qui tamen non possidet in petitorio, vel possessorem vna diffinitiva fecerit in curia, etiamsi nulla fore dicatur, quia sequestratione impediens, vel sequestratus fructus occupans excommuniatus est, & si est de litigantibus cadit à iure suo, & respici pendencia.
- Sequestratio per Ordinarium loci fieri debet vna in Romana Curia contra possessorem Ecclesiastici beneficij sententia promulgata diffinitiva.
- Sequestratio necessaria seu iudicialis contra possessorem non admittitur, sed potius regulariter prohibita est.
- Verbum, diffinitum, est iure non induitum.
- Sententia vna, qua requiritur in Curia Romana promulgata contra possessorem beneficij ad hoc, ut sequestratio per Ordinarium fieri possit, debet esse prima, non respectu causæ, sed loci.
- Sequestratione per Ordinarium facienda locus non erit si in Romana Curia prima sententia pro possessore beneficij feratur, secunda vero in eadem Curia contra ipsum pro petitorio promulgetur.
- Beneficium Ecclesiasticum contra cuius possessorem indicare potest sequestratione Ordinarium loci, sententia vna in Curia Romana contra tale possessorem promulgata, sufficit sine illud sit simplex, seu Curatum, sine dignitate, sine personatus sine pensio, qua in ritulum conceditur Ecclesiastici beneficij.
- Hospitalium in bonis habet locū dispositio huius text.
- Abbatissatus est certo modo beneficium, & ideo vbi lata est sententia contra Abbatissam, debet contra ipsam fieri sequestratio secundum terminos huius text.
- Sequestrum quando non est appositum principaliter super beneficio, sed super membris, vel rei ipsius, non intrat dispositio huius text.

- 11 Sententia quando est lata in causa beneficii super attentatis, non habet locum text in presenti.
- 12 Sequester interpositum post sententiam latam super attentatis si violaretur, talis violatio non incidet in penam huius text.
- 13 Littere pendere debet apud Sedem Apostolicam in Curia, ut locum sit dispositioni huius text.
- 14 Beneficium ipsum, eiusque fructus, & possessio, sequestrari possunt in causa huius text.
- 15 Dispositio huius text, cessat contra illum, qui iam per triennium beneficij pacifice habuerit possessionem.
- 16 Ordinarius habet facultatem apponendi sequester, quous coram illo causa beneficii non pendat, sed pendat in Rota ubi prima sententia prolata fuerit.
- 17 Beneficium non debet apud duas, sed apud unam tantum idoneam personam sequestrari.
- 18 Sequestri plures deputantur in beneficio data iusta causa, veluti primo mortuo, vel male administrato.
- 19 Idoneitas in sequestro debet adesse circa curam Ecclesie, & circa curam reddituum.
- 20 Sequester in tribus precipue idoneus debet esse, in fide, seu bona fama, in facultatibus, seu patrimonio, & in Ordine.
- 21 Possessor reni quando à sententia contra eam lata appellat, res petita fructus, non autem res ipsa sequestrari debet.
- 22 Beneficij Ecclesiastici in sequestratione iuxta terminum huius text, non tantum fructus, sed & ipsum beneficium in totum sequestratur.
- 23 Sequester habet possessionem beneficij sequestrari, & potest valide & recte omnia ipsius beneficij iura exercere.
- 24 Sequester apud quem beneficium pendente lite est sequestrationem, potest ea pendente presentare, eligere, &c.
- 25 Excommunicationis sententiam ipso facto incurrit presentem impediens sequestrationem factam per loci Ordinarium de beneficio ecclesiastico per triennium pacifice non possessio lata in Curia Romana una sententia diffinitiva in possessorio, vel petitorio contra ipsum possessorem.
- 26 Dicitur, ipso facto, quam vim, & effectum habeat, remissive.
- 27 Sequestrationem iuxta terminos huius text, impediens eo ipso cadit à iure, quod habebat in causa.
- 28 Beneficium vacat ipso iure per violationem sequestrari ipsius vigore sententia diffinitiva in Romana Curia prolata in causa beneficii.
- 29 Beneficium, quod vacat per violationem sequestrari, an possit impetrari per quemcumque, & an comprehendatur sub clausula alio quouis modo, remissive.
- 30 Text in presenti procedit in causis tunc per appellationem pendentibus.
- 31 Sequestri relaxationem petens ex capite sententia nulla non auditur.
- 32 Lex, vel status ubi relictis facultatibus dicitur de nullitate contra sententiam, vel actum, non intelligitur sublatam facultatem dicendi de nullitate ex defectu iurisdictionis.
- 33 Sequestratio per satisfactionem, vel cautionem an revocetur, seu impediatur, ostenditur.
- 34 Sequestrationis locum non erit si in Romana Curia prima sententia pro possessore beneficij feratur, secunda vero in eadem Curia, contra ipsum pro petitore promulgetur.
- 35 Sententia dicitur interlocutoria ubicunque pendente principali controversia contingit disputari super aliquo emergenti.
- 36 Sententia illa censetur merè diffinitiva, qua definit articulum, de quo principaliter mota fuerat questio.
- 37 Sententia lata super possessione, de qua principaliter

agitur, diffinitiva est.

- 38 Sequester plenam curam habere debet de beneficio, cuius possessio est sequestrata.
- 39 Triennium de quo in hoc text, debet esse completum, & consummatum, nec sufficit incipientiam, aut incipium.
- 40 Inferior in quo casu de causa devoluta ad Curiam se intrumitatur, ostenditur.
- 41 Absolutio absque forma prestita in hoc text, valet.
- 42 Sententia nulla non meretur habere nomen sententiae.
- 43 Nullitatis exceptio sublatam, non confert sublatam quæ ex iurisdictionis defectu provenit.
- 44 Nullitatem ex defectu iurisdictionis opponere potest etiam ille, qui intravit se de nullitate non oppositum.
- 45 Iurisdictionis defectus est insanabilis.
- 46 Acta per iudicem incompetentem nulliter facta etiam de partium consensu consolidari non possunt.
- 47 Sententia inferta ab incompetenti iudice potest ex eisdem actis approbari.
- 48 Nullitas proveniens ex defectu iurisdictionis, quandoque etiam termino elapso allegari, & proponi poterit.
- 49 Exceptio nullitatis ratione incompetentis proponi potest etiam post sententiam, & impedit illius executionem.

C L E M. Ad compendendas. Vnic.

V M in Curia Romana super beneficio contra ipsius possessorem, qui triennium non possidet, in petitorio, vel possessorio una diffinitiva fertur etiam si nulla forte dicatur, tunc ipsius beneficij sequestratio apud idoneam personam, quæ plenam de ipso, & debitam curam gerat, per Ordinarium fieri debet, ita ut fructus, qui superant solutis oneribus restituantur ei, qui in causa finalem victoriam habebit; qui vero sequestrationem huiusmodi impedit, vel quomodo libet sequestratos fructus occupare praesumpserit, ipso facto est excommunicatus, & absoluti non debet, nisi facta restitutione, vel amoto impedimento, & si est ex litigantibus cadit iure, quod habet in beneficio, vel ad beneficium. Colligunt ex Ordinariis. Lap. Abb. Imol. Zabarel. Panorm. Paul. de Eleazar. Bonif. de Vitalis. Viuian. in ratio. lib. 2. pag. 130. Alagon. in compend. pag. 249. remissive Casal. in annot. & Ximen. in concordant. par. 1. & 2.

Diffinitivus ut una contra possessorem diffinitiva sententia, &c. Collige principaliter ex text. una in Romana Curia contra possessorem ecclesiastici beneficij sententia promulgata diffinitiva ipsius beneficij sequestrationem per Ordinarium loci fieri debere, ita in presenti tenent Imol. num. 3. Bonifac. n. 1. Abb. num. 3. Ochau. Vestr. in introduct. Rom. aule lib. 7. cap. 2. a. n. 5. Callad. dec. 1. cum seque. Gig. de personis. q. 46. Duen. reg. 42. n. 15. Mantu. lib. 5. dialogo 97. Caroc. de sequestro p. 2. q. 1. a. num. 2. Chald. Pereira quest. forens. lib. 1. q. 21. a. n. 52. Hercul. Marefcot. var. lib. 2. c. 77. n. 2. Sahag. in cap. unico num. 36. hoc. cit. in Decretalibus.

Quamvis in contrarium esse negativa, & prohibitiva regula sequestrationis faciende contra talem possessorem, qua attentata necessaria, seu indistincta sequestratio non admittitur, sed potius regulariter prohibita est, iuxta l. unice. C. de probis. sequestr. pecun. glof. verbo sequestrari in. c. 2. hoc. tit. in Decretalibus. Vbi Abb. n. 16. Curt. in tract. de sequestri in princ. n. 6. Jacob. de Arena in tract. de sequest. num. 2. Petrus in eod. tract. n. 2. Caroc. d. p. 2. in princ. n. 1. Chald. Pereira d. q. 21. n. 31. Marefc. d. c. 77. n. 1. Tamen de nouo emanavit text. in presenti novum faciende sequestrationis casum merito statuens.

M m 3 v c

vt notauit *glos. 1.* & omnes *hic*, id quod clarè pater ex verbo, *diffinitum*, quo Pontifex utitur, quod quidem iuris noui inductorium est, vt in terminis dicit Card. *hic*, num. 2. Finalis autem causa, & intentio huius Constitutionis fuit vt & litigantium malitiz compescantur, vt illa exorditur, ne alias ecclesiastici beneficij possessores de suo iure parum confidentes malitiis, & caualionibus vtantur, & immodicis dilationibus beneficiales lites differant, & interim beneficiorum fructus periantur cum maximo & suar, & aliarum animarum periculo, Ecclesiarumque detrimento, quibus maxime conuenit, vt in eis vitiosus ingressus non detur, iuxta text. in cap. 1. de eo, qui mittitur in possess. lib. 6. & lites, quæ super ecclesiasticis beneficiis plerumque immortales esse solent, præcendantur, & finiantur, cum ecclesiastica beneficia sine dispendio diu vacare non possint, & longa in eis mora, quæ valde suspecta est, magnam in temporalibus, & spiritualibus Ecclesiarum læsionem pariat, vt colligitur ex text. in cap. finem litibus, de dolo, vbi dixi, & ex cap. quomodo frequenter. §. 1. ex lite non conest. cap. cum inter 18. §. quia verò cap. ne pro de se 41. in prin. de elect. cum similibus.

Vna sententia. Id est, prima sententia, non quidem respectu causæ, sed respectu loci, quamvis enim in partibus pro possessore sententia feratur, si tamen postquam causa ad Sedem Apostolicam delata est contra possessorem in Romana Curia, prima sententia promulgatur, habet locum decisio huius text. vt colligitur ex *glos. in præfenti verbo promulgatur*, vbi tenent Abb. n. 7. & Bonifac. n. 8. Caroc. de sequest. p. 2. q. 1. num. 19. Vnde fit quod si in Romana Curia prima sententia pro possessore beneficij feratur, secunda verò in eadem Curia contra ipsum pro petitorio promulgetur, huiusmodi sequestrationi locus non erit, iuxta doctrinam *glos. verbo possessorem*, & declarat Card. *hic* num. 1. Ioan. And. ad Speculat. sub hoc tit. vers. ed præp. Velt. d. lib. 7. cap. 2. n. 7. & alij quos refert, & sequitur Chald. Pereira d. q. 2. n. 63. secundum quos ratio est, quia eo casu, tam possessor, quam petitor habent pro se vnus sententia in Curia latæ præsumptionem, & in pari præsumptionis causa melior possidentis conditio est, iuxta *reg. in pari*, de *reg. iuris* lib. 6. Sicque dantur duæ præsumptiones contrarie, alia pro possessore, alia vero pro petitore, quæ quidem faciunt deficere rationem huius text. vt aduertunt Card. *hic*, n. 13. Chald. Pereira vbi proxime.

Super beneficio, &c. Colligitur textum in præfenti procedere in sententia lata super quocunque beneficio ecclesiastico, siue illud simplex, siue Curatum sit, siue dignitas, siue personatus, &c. vt docent in præfenti Bonifac. num. 18. Imol. n. 16 & Cardin. n. 6. Marefcot. d. 6. 77. num. 20. subdens, num. 39. locum etiam habere in pensione perpetua, quæ conceditur in titulum ecclesiastici beneficij, & faciunt, quæ dixi in *tratt. de appellatis verborum viri*, quæ iuris signific. verb. beneficium, quamvis decisionem huius text. in pensione locum non habere resoluit Gig. de pers. quæst. 46. nisi eius opinio intelligenda veniat in pensione concessa ad tempus, quæ beneficium ecclesiasticum non est, nec beneficij nomine intelligitur.

2. Amplia primò vt dispositio huius text. locum habeat in bonis hospitalium, sicut docet Perez in l. 1. vers. *quæro* 23. tit. 10. lib. 3. Ordinar. pag. 665. & conducent ea, quæ dixi d. verbo beneficium.

3. Amplia secundò vbi lata est sententia contra Abbatissam, quo casu debere contra ipsam fieri sequestrationem refert in Rota decisum Flam. Paris. de reg. benef. lib. 2. q. 1. num. 72. ex ea ratione, quia Abbatissatus est certo modo beneficium, tum quia militat eadem ratio ne bona familie dilapidentur.

Limita primò quando sequesterium non est appositum principaliter super beneficium, sed super membro, vel re ipsius, vt per Caputaq. decis. 15. p. 3. Aloyf. Ricc. in collect. decis. p. 1. collect. 223. vers. *limita secundò*.

Limita secundò quando sententia est lata in causa beneficii super attentatis, Bellam. decis. 54. Put. decis. 33. alias 35. lib. 2. in correctis, Aloyf. Ricc. d. collect. 223. vers. *limita tertio*.

Limita tertio si violaretur sequesterium interpositum post sententiam latam super attentatis, quia talis violans non incideret in poenam huius text. sicut docet Put. dec. 45. alias 46. lib. 2. in correctis, Aloyf. Ricc. d. collect. 223. vers. *limita quarto*.

Apud Sedem Apostolicam dumatæ, &c.] Ergo vt locus sit dispositioni huius text. debet lis pendere apud Sedem Apostolicam, secundum Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 7. proam. num. 38.

Beneficium ipsum, &c. [Notatur ad hoc, quod in casu huius text. non solum sequesterium fructus, sed etiam possessio, & ipsummet beneficium vt obuiat Gonz. decis. 5. septimo proam. num. 41. & quod fructus beneficij sequestrari possunt ait Perez, l. 1. vers. *quæro* 24. tit. 10. lib. 3. Ordinar. pag. 665.

Dum tamen triennium pacificè, &c.] Notatur ad hoc, quod dispositio huius text. cessat contra illum, qui iam per triennium illius beneficij pacificam habuerit possessionem, vt per Velt. lib. 7. c. 2. n. 8. Cassad. decis. 4. n. 1. sub hoc tit. Put. decis. 347. alias 346. n. 2. lib. 3. in correctis, Caputaq. decis. 54. n. 1. & 2. p. 2. Chald. Pereira d. lib. 1. q. 21. n. 54. Marefcot. d. lib. 2. c. 77. n. 3. cum seg. Gonzal. ad reg. 8. Cancell. §. 7. proam. n. 72. Ratio autem ob quam contra huiusmodi triennalem possessionem sequesterium non fit illa communiter circumfertur, quia iniquum lex iudicauit, vt possessor, qui pacificè triennio possedit, sua possessione priuaret, propter primam tantum sententiam in Romana Curia latam, à qua appellatum est, licet enim pro ipsa in fauorem actoris alius præsumatur, vt supra diximus, contra ipsum tamen actorem, qui tanto tempore tacuit, præsumptio est, quæ quidem triennali possessori fauet, sic iustum, & conueniens fuit, vt hæc præsumptio triennalis possessionis præsumptionem sententiæ excluderet, vt optimè aduertit Cardin. *hic* num. 18.

Per loci Ordinarium. Ergo loci Ordinarius facultatem habet apponendi sequesterium, quamuis coram illo causa beneficialis non pendeat, sed pendeat in Rota, vbi prima sententia prolata fuerit, vt tenent in præfenti Card. num. 8. & 20. Anch. n. 7. vers. in casu ergo, & Imol. num. 15. vbi notat ea, cum in quo de causa ad Curiam deuoluta se intromittit Ordinarius, refert Gonzal. d. §. 7. proam. num. 47.

Apud aliquam personam idoneam.] Textus hic cum personæ solius meminit in numero singulari satis probat beneficium non debere apud duas, sed apud vniam tantum personam idoneam sequestrari, vt notant Card. n. 3. & omnes sic, Ioan. And. ad Speculat. sub hoc tit. vers. *secundo quæro*, Velt. d. lib. 7. c. 2. n. 10. post alios Caroc. in *tratt. de sequestro*, p. 2. q. 1. n. 13. quæ omnes illam adducunt rationem, quia si de duobus, vel pluribus Pontifex sensisset, idem expresseisset, fecit fecit de duobus coadiutoribus Episcopi in cap. vnic. de clericis agros lib. 6. Et comprobatur, quia cum de regimine vnus beneficij agatur nulla causa suadet, vt plures sequestro in locum vnus beneficij subrogetur, maxime cum vna tantum idonea persona possit ipsius beneficij plenam, debitamque curam habere, & ipsius fructus conseruare, restituereque iuxta formam in hoc text. præscriptam; quæ licet ita sint, practica tamen Curie obseruat, vt successiue plures sequestri deputetur data iusta causa, veluti primo mortuo, vel malè administrante, seu